

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE**

**FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

Pracoviště: Orální historie a soudobých dějin

**PhDr. Jana Petrová**

## **Zapomenutá generace**

**Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku v 80. letech 20. století**

*Diplomová práce*

Vedoucí práce: **Prof. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, PhD.**

Praha 2011

### Prohlášení

Prohláším, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a řádně citovala všechny použité prameny a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 25. ledna 2011

PhDr. Jana Petrová

### Pod kování

Na tomto místě bych ráda podkovala vedoucímu práce Prof. PaedDr. et Mgr. Miroslavu Vaškovi, PhD. za podnětné připomínky, rady a informace.

# Obsah

Abstrakt .....	6
1. Úvod .....	8
2. Církev .....	13
2.1 Situace v SSR.....	13
2.2 Situace na Plzeňsku .....	18
2.3 Závěr .....	37
3. Hudební alternativy .....	39
3.1 Underground.....	39
3.1.1 Underground v západních státech .....	44
3.2 Písničkáři.....	57
3.3 Jazzová sekce .....	58
3.3.1 Plzeňsko .....	59
3.4 Punk rock a nová vlna.....	61
3.4.1 Punk rock na Plzeňsku .....	64
3.5 Závěr .....	70
4. Skauting .....	71
4.1 Skauting v SSR .....	71
4.2 Skauting na Plzeňsku .....	73
4.3 Závěr .....	81
5. Tramping .....	82
5.1 Tramping v SSR.....	82
5.2 Tramping na Plzeňsku .....	87
5.3 Porta.....	91
5.4 Závěr .....	97
6. Ekologie .....	99
6.1 Závěr .....	106
7. Plzeňský disent.....	107
7.1 Závěr .....	134
8. Samizdat.....	136
8.1 Samizdat v SSR.....	136
8.2 Rozmnožovací techniky .....	140
8.3. Samizdat v západních státech .....	145
8.3.1 Kniftní edice a publikace .....	145
8.3.1.1 K es anský samizdatí .	146
8.3.1.2 Trampský samizdatí í	148
8.3.1.3 Skautský samizdat.....	151

8.3.1.4 Kreslený humor.....	153
8.3.1.5 Knihy zakázaných autor .....	153
8.3.1.6 Zakázaní a samizdatoví auto i západních ech.....	165
8.3.2 Samizdatová periodika .....	169
8.3.3 Spolupráce p i výrob samizdat .....	189
8.4 Záv r .....	192
Poufíté zkratky a pojmy .....	194
Seznam literatury .....	197
Prameny .....	201
Archivní dokumenty.....	201
Oficiální periodika.....	201
Samizdatová periodika.....	202
Ostatní periodika .....	202
CD ROM.....	202
Webové stránky.....	203
Materiály z osobních archiv pam tník :.....	203
Osobní rozhovory s pam tníky: .....	203

## Abstrakt

Diplomová práce se zabývá obdobím 80. let 20. století na Plzeňsku. Obecně se jednalo o dobu nesvobody a netolerance, kdy veškerá moc ve státě byla soustředěna do rukou jedné politické strany – KSČ, která za pomoci bezpečnostního aparátu bez uzardění manipulovala s důstojností, právy i myšlením občanů.

Práce mapuje nezávisle smýšlející skupiny obyvatel na Plzeňsku prostřednictvím popisu některých oblastí zájmových občanských aktivit, které tvořily jakési podhoubí místního nezávislého prostředí. Z toho důvodu se ocitly pod dohledem státní moci, jejich stoupenci byli sledováni a jejich činnost potlačována.

Jednotlivé oblasti jsou v diplomové práci rozděleny do kapitol – církev, hudební alternativa, skauting, tramping, ekologie – ve kterých na úvodní celospolečenský vhled navazuje popis situace v regionu. Poslední kapitola se zaměřuje na činnost místního disentu, jehož představitelé se rekrutovali převážně z výše uvedených skupin, poslední kapitola pak zachycuje samizdatovou tvorbu, která zde byla v tomto období vydávána.

Snahou diplomové práce je nalézt nebo alespoň přiblížit východiska a důvody, které nakonec vedly k vzniku orientovaných skupin, a to i diametrálně odlišných, přivedly na společnou cestu nezávislých aktivit, disentu a samizdatu.

## Abstrakt

The degree work deals with the last century period of the 80s and 90s in the Pilsen region. Generally, it was time of lack of freedom and intolerance when all the state power was concentrated in one political party ó the Czechoslovak Communist Party. With support of police this party manipulated with citizens' dignity, rights and thinking.

Through description of some civic activities the work records groups of independent thinking in the Pilsen region. These activities were source of independent atmosphere; that's why they were supervised by the state power; their protagonists were monitored and their activities were suppressed.

In the work the independent areas are divided into chapters: church, music, scouting, camping, ecology. Another chapter focuses on the local dissent activities. Its members were predominantly from the above mentioned groups. Last chapter deals with unofficial publishing (samizdat) in this period.

The aim of the degree work is to find (or at least to outline) the starting points and reasons that finally brought members of various groups (often diametrically opposite) together on the way of independent activities, dissent and unofficial publishing (samizdat).

## 1. Úvod

Předložená diplomová práce navazuje na práci diplomovou (2004), respektive rigorózní (2005), obhájené na FF ZU v Plzni. Tyto práce v mnohém doplňují a rozšiřují. Obohacuje je o badatelské poznatky z regionálních archivů, soukromých archivů, a o informace poskytnuté v dalších rozhovorech s pamětníky popisovaných událostí.

Období 80. let 20. století představuje druhou polovinu období tzv. *normalizace*. Jelikož se jednalo o období totality, kdy veškeré informační zdroje podléhaly cenzuře, nebylo snadné najít z tohoto období hodnotné informace. Oficiální literatura byla poplatná době, ve které vycházela, publikované informace musely být v souladu se státní ideologií. Daleko cennějším zdrojem informací jsou proto archivní dokumenty, postupně zpracovávané a odkrývané v nemnoha českých archivech, originální dokumenty a rovněž vzpomínky pamětníků.

Podkladem pro vzhled do jednotlivých kapitol se proto staly informace publikované po listopadu 1989. Obdobím *normalizace*, a tedy i 80. let 20. století, se systematicky zabývá především Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, založený roku 1990, dříve informace shromažďuje Úřad pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu PČR a od roku 2007 také Ústav pro studium totalitních režimů. Jejich pozornost je však zaměřena spíše na celorepublikovou úroveň. Byla vydána celá řada publikací a studií, odborných článků a statí. Jejich podrobnější rozbor není možné na tomto místě uvádět, za všechny bych vyzdvihla publikace Milana Otáhalo (např. *Opozice, moc, společnost 1969-1989. Pěť desátý věk k desátým letům normalizace*. Praha, ÚSD AV ČR v nakladatelství Maxdorf 1994; *Studenti a komunistická moc v českých zemích 1968-1989*. Praha, Dokořán 2003; *Podíl tvrdé inteligence na pádu komunismu. Kruh nezávislé inteligence*. Brno, Doplněk 1999; společně s Miroslavem Vaškem projekt *Sto studentských revolucí*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1999), a Viléma Prešana (např. *Charta 77. 1977-1989. Od morální k demokratické revoluci. Dokumentace*. Dokumentationszentrum a Ústav pro soudobé dějiny SAV 1990; *Vkradeném ase. Výběr ze studií, článků a úvah z let 1973-1993*. Brno, Doplněk 1994), editorskou práci Petra Blafka (*Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha, Dokořán 2005), publikaci Petra Prokšy (*Konec jednoho experimentu. Krize a pád totalitního režimu v Československu 1968-1989*. Jinoany, H & H 1993) a práce Miroslava Vaška (edice knihy *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha, Votobia a Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2002; *Vít zovět? Porážení? životopisná interview I. a II., Politické elity a disent v období tzv. normalizace*.

Praha, Prostor ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR 2005; *Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968-1989*. Praha, ÚSD AV ČR v nakladatelství Maxdorf 1996; *Ekologie a ekologické hnutí v posrpnovém eskoslovensku*, in: Petr Blaflek (ed.), *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v eskoslovensku*. Praha, Dokořán 2005, s. 79-95. aj., které se v naší práci týkají problematikám období a pro studii byly velmi přínosné. Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR se podařilo zachytit také činnost nejznámějších nezávislých iniciativ (*Charta 77, Demokratická iniciativa, Hnutí za občanskou svobodu, Nezávislé mírové sdružení, Obroda, České děti*). Problematice disentu na regionální úrovni se vnuje Lukáš Valeš ve studii *Disent a tzv. opozice na místní úrovni*, in: Vaněk, M., Urbánek, P. (ed.), *Mocní? A Bezmocní? Politické elity a dissent v období tzv. normalizace. Interpretativní studie životopisných interview*. Praha, Prostor 2006, s. 265-303, a též Pavel Urbánek ve studii *Regionální opoziční hnutí v životních příbězích jeho protagonistů* v téže publikaci, s. 237-264. Cenným zdrojem informací jsou archivní dokumenty Státní bezpečnosti, zpracované Úřadem pro dokumentaci a vyšetřování zločinů komunismu a publikované ve sbornících *Securitas imperii*. Historiografii zkoumaného období se pak podrobně zabývá Milan Otáhal v knize *Normalizace 1969-1989. Půlstoletí ke stavu bádání* (Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2002).

K objasnění církevních historických souvislostí v období *normalizace*, jejichž výzkum je zatím ukončen, přispěly oproti publikace ÚSD AV ČR. Soustavně se této problematice vnuje například historik Jaroslav Cuhra (*eskoslovensko-vatikánská jednání 1968-1989*. Sestaveno ÚSD, sv. 34. Praha, ÚSD AV ČR 2001; *Skrytý zápas. Stát, katolická církev a mládež v druhé dekádě normalizačního režimu*, in: Miroslav Vaněk (ed.), *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v eskoslovensku*, s. 107-144; *Katolická církev a odpor v išnormalizačním režimu*, in: Petr Blaflek (ed.), *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v eskoslovensku 1968-1989*, s. 67-78; *Církevní procesy*, in: *Politické procesy v eskoslovensku po roce 1945 a špionáž Slánský* (editoři Jiřího Pernese a Jana Foitzika. Brno, Pius pro ÚSD AV ČR 2005, s. 147-157; *KSČM, stát a římskokatolická církev (1948-1989)*, in: *Soudobé dějiny*, ročník 8, 2001, číslo 263, s. 267-293; editoři společně s Václavem Veberem *Za svobodu a demokracii I. Odpor proti komunistické moci*. Praha, Karolinum 1999), ale také brněnská nezávislá odborná instituce Centrum pro studium demokracie a kultury (například Balík, Stanislav, Hanuš, Jiří, *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*, vyd. 2007; Fiala, Petr, Hanuš, Jiří (eds.), *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*, vyd. 2001; Fiala, Petr, Hanuš, Jiří, *Skrytá církev. Felix M. Daviděk a společenství Koinótés*, vyd. 1999 aj.). Přístupy a praktiky StB k této problematice odhalují sborníky ÚDV *Securitas imperii*

(např. Cuhra, Jaroslav, *Katolická církev na přelomu 80. let v diplomových pracích* p. íslu-ník StB. Krátká analýza a edice dokument , in: *Securitas imperii* . 5. Praha, ÚDV 1999, s. 36145.).

Pro kapitolu o hudební alternativě se staly zdrojem nejčinnějších informací publikace editor Josefa Alana (*Alternativní kultura. Píběh české společnosti 1945-1989*. Praha, NKLN 2001) a Martina Machovce (*Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve sv. dectvích, dokumentech a interpretacích*. Píbram, Pistorius & Olšanská 2008; též *Od avantgardy přes podzemí do undergroundu*, in: Josef Alan (ed.), *Alternativní kultura. Píběh české společnosti 1945-1989*, s. 155-200). Souhrnné informace o činnosti Jazzové sekce zpracoval Vladimír Kouřil (*Jazzová sekce v ústředí a na ústředí. 1971-1987*. Praha, Torst 1999) i její dlouholetý předseda Karel Šrám (*Vyjímky a stavy. Povolání Jazzové sekce*. Praha, Pragma 1994). Informace z oblasti undergroundu jsou zachyceny v několika publikacích. Kromě sborníku M. Machovce, kde je zpracována i podrobná pramenná základna, bych vyzdvihla samizdatem vydanou *Hnedou knihu o undergroundu* a rozhovor Jana Pelce s Mejlou Hlavsovou *Bez ohledu je underground* (Praha, Mafra 2001; Praha, BFS 1992). Velmi přínosnou byla též internetová verze dokumentárního cyklu české televize *Bigbít*, kterou spravuje a aktualizuje Petr Hrabalík na základě výpovědí přímých aktérů alternativní hudební scény.

Problematikou samizdatové tvorby se zabývá především editel knihovny exilové a samizdatové literatury Libri prohibiti Jiří Gruntorád. Za všechny publikované texty bych vyzdvihla *Informace o Chart 77. 1978-1990. lánková bibliografie* (Brno, Doplněk 1998) a *Samizdatová literatura v Československu sedmdesátých a osmdesátých let*, in: Josef Alan, *Alternativní kultura. Píběh české společnosti 1945-1989*, s. 493-507, diplomovou práci Johanny Posset *Česká samizdatová periodika 1968-1989* (Brno, Továrna na sítotisk a Společnost R & T 1991), kapitolu Tomáše Vrby *Nezávislé písemnictví a svobodné myšlení v letech 1970-1989*, in: Josef Alan, *Alternativní kultura. Píběh české společnosti 1945-1989*, s. 265-306, přednášky ze semináře Katedry flornalistiky FF KU v Rulomberku, zaznamenané v publikaci *O hodnotě samizdatu. Samizdatová náboženská periodika před rokem 1989* (Kostelní Vydív, Karmelitánské nakladatelství 2008). V roce 2009 vyšla kniha Marty Edith Holekové *Cesty českého katolického samizdatu 80. let* (Praha, Vyšehrad 2009). Významné tituly českých samizdatových a exilových periodik jsou v digitální podobě k dispozici také na webové stránce [www.scriptum.cz](http://www.scriptum.cz), kde je k dispozici též stále se rozšiřující paleta rejstříků, indexů, pseudonymů, úifer apod.

část práce, která se zabývá dále s tím v západních úechách a na Plzeňsku, je založena především na vlastním výzkumu. Období *normalizace* se úí e nevnují ani odborné instituce

jako Západo eské muzeum, Archiv m sta Plzn , Státní oblastní archiv nebo regionální knihovny, které zkoumají p edev-ím star-í historická období. Objevily se díl í studie, zabývající se situací konce 60. let 20. století a první fází *normalizace*, na n fl se soust edil p edev-ím historik a vysoko-kolský pedagog Alfréd Hyna ( *eskoslovenská krize 1967ó1970 a západní echy*. Plze , Z U 2001; *Na alo šottepeliõ v zapadnoj echiji (1963ó1967)*. In: Vesnik 7, Kijev, Kyiv institute šSlavonic universityõ 2000, s. 155ó164; *Pokus o reformu socialismu v plze ském vysokém -kolství*. In: Západo eský historický sborník 6, Státní oblastní archiv v Plzni 2000, s. 311ó329; *Prichod šprocessa vozrofd nijaõ v zapadnoj echiji (janvar-mart 1968)*. In: Vesnik 7, Kyjev, Kyiv institute šSlavonic universityõ 2000, s. 165ó174; *Západo eský region v po átcích uvoln ní (1963ó1967)*. In: D jepis XVIII. Plze , FPE Z U 2000, s. 119ó130), Studijní a v decká knihovna Plze ského kraje zpracovala výb r z regionálního tisku (Dolefalová, Pavlína, Stehlíková, Stanislava, *Západní echy 1968ó1969. Výb r lánk z dobového regionálního tisku*, vyd. 2004), na Pedagogické fakult vznikla diplomová práce *Pokus o reformu socialismu roku 1968* (Kropá ek Jan, 1999). Dal-í oblastí zájmu se staly listopadové události roku 1989. Více se jimi zabýval historik Miroslav Van k, v sou asné dob vedoucí Centra orální historie Ústavu pro soudobé d jiny AV R (*Pr b h listopadových událostí v roce 1989 v Plzni*. Diplomová práce. Plze 1992; *Listopadové události roku 1989 v Plzni*. In: *Dv desetiletí p ed listopadem 89*. Praha, ÚSD AV R a Maxdorf 1993, s. 93ó109; *Listopadové události roku 1989 v Plzni*. In: *Minulostí Západo eského kraje XXX*. Praha, Albis international 1994, s. 331ó334; *Listopadové události roku 1989 v Plzni*. Plze , Nakladatelství Kristiny Kaiserové 1995; *Pozadí listopadových událostí roku 1989 v Plzni*. In: *Západo eský historický sborník 2*. Státní oblastní archiv v Plzni 1996). Stejnou problematiku pak chronologicky zachytil Miroslav Anton (*Listopad 1989 v Plzni*. Plze , NAVA 1999). P edlistopadové situace v Plzni se ve svém lánku dotkla téfl Catherine Perron (*Vznik nové lokální politické elity v Plzni*. In: *Politologická revue* . 1, erven 1998, s. 60ó81). Celý rok 1989 v Plzni a západních echách, v etn prvních polistopadových voleb, je souhrnn zpracován studenty politologie FHS Z U ve sborníku editora Luká-e Vale-e (*Rok 1989 v Plzni a západních echách*. Dobrá Voda, Ale- en k 2003), který se v noval téfl problematice listopadových událostí roku 1989 na Klatovsku (*Listopad 89 v Klatovech aneb Klatovy v p elomových letech 1989/1990*. Klatovy, AgAkcent 2005). Velmi okrajov byly zpracovány n které díl í sféry v daném období (Sofron, Jaromír, *Stru ný nástin historie skautingu na Plze sku*. In: *Sborník Západo eského muzea v Plzni*. Historie XI. Západo eské muzeum v Plzni 1993;

Vejvodová, Lenka, *Charta 77 a Plzeňsko*. Diplomová práce. Plzeň 2000). Útrfkovit se zprávy o nezávislých aktivitách a samizdatu objevují i ve vydaných encyklopediích (Kolektiv autor, *Dějiny Plzně v datech*. Praha, Lidové noviny 2004).

Práce se tedy opírá především o nezávislé samizdatové časopisy, vycházející před rokem 1989 v Praze a západních částech (*Informace o Chartě 77, Informace o církvi, Pevná hráz, Stres* aj.). Celá sada samizdatových titulů byla téměř dostupná a informace, osvčtující okolnosti jejich vydávání, se získávaly je-tím h e, stejně jako informace o činnosti disentu. Práce se tak často opírá o výpovědi účastníků popisovaných událostí a aktivistů jednotlivých nezávislých skupin. Byla použita metoda částečně strukturovaných individuálních rozhovorů, které byly ve většině případů zaznamenány na datová záznamy. Použití metody orální historie má samozřejmě úskalí v subjektivním charakteru výpovědí a je omezeno kapacitou lidské paměti, proto bylo nutné získané údaje podrobovat vzájemné konfrontaci s jinými a srovnávat je s dochovanými písemnými prameny, a to především samizdatového prostředí, ale i informacemi, získanými z archivních dokumentů ve sloffkách KSČ a z dobového regionálního tisku, na základě kterých bylo možné udělat si obrázek o vládnoucí garnituře a doplnit pohledy a informace z druhé strany (fondy Archivu města Plzně a Státního oblastního archivu v Plzni). Samizdatové tiskoviny v téžinou pocházejí z knihovny Libri prohibiti, z části také z osobních archivů, kde se však dochovaly v mizivém počtu exemplářů. Na které samizdatové tisky se nacházejí také ve sbírkách Západosčeského muzea v Plzni (knihovna i oddělení novovčku) a Archivu města Plzně. Pro stále trvající nedostupnost některých samizdatů i v současné době se práce podrobněji vnuje jejich popisu, včetně obsahového zaměření a formální úpravy. Velmi důležitá a v mnohem přesvědčivější informace podávají i zde dokumentační materiály z archivu ÚDV, vynesené na světlo ve sbornících *Securitas imperii*, jako jsou například situace zprávy náčelníka S-StB Plzně zpracované pro poradu vedení a náčelníků StB v Praze (*Securitas imperii* . 3, Praha, ÚDV 1996). Rozhovory s některými osobnostmi plzeňského disentu jsou zachyceny též v publikacích Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR (Vaněk, Miroslav, Urbánek, Pavel (ed.), *Vít zové? Porážení? životopisná interview. I. díl. Disent v období tzv. normalizace*. Praha, Prostor ve spolupráci s Ústavem pro soudobé dějiny AV ČR 2005).

Je pravděpodobné, že stále ještě existují, ukryté především v soukromých, ale i oficiálních archivech i muzeích, další prameny, které v budoucnu přinesou nové rozsvědčující poznatky o nedávné historii, činnosti nezávislých skupin nebo vydávání samizdatů. Proto předchozí výčet a charakteristiku pramenů je také nutné chápat jako odraz současného stavu poznání, který se může vlivem budoucího bádání změnit.

## 2. Církev

### 2.1 Situace v SSR

Na území SSR bylo v 80. letech 20. století evidováno osmnáct církví a náboženských společenství (na území Západočeského kraje jich bylo třináct), ale vzhledem k potlačování církví a také ke skutečnosti, že zvláště ve 2. polovině 80. let, dokázala významně ovlivňovat společenské klima a byla v nejvyšší míře podrobována nejrozsáhlejším opatřením a restrikcím ze strany státní moci, zaměříme se především na římskokatolickou církev. Ostatní církve budou zmíněny jen okrajově, a to především v souvislosti s naším krajem.

Veobecně uvolnění v období tzv. *Pravského jara* znamenalo také zeslabování státního dozoru nad církvemi<sup>1</sup> a snížení restrikcí ze strany StB. V krátkém období relativní svobody začaly vznikat různé křesťanské, především katolické organizace, desítky skautských oddílů postavených na křesťanských základech, různé farní hudební skupiny, ministrantské kroužky i sdružení vysokoškoláků. V rámci samostatné pastorační aktivity církve se mládež mohla v jednotlivých diecézích účastit různými vzdělávacími a duchovními kurzy. Velký význam pro další vývoj církve měl návrat duchovních vyznávajících v 50. a 60. letech 20. století a jejich zkušenosti. Obnovovala se činnost zrušených<sup>2</sup> ehořních řádů a kongregací, uvolnila se také cenzura. Všechny tyto aktivity přinesly ovoce po nástupu *normalizace* v létě roku 1969.

Strach z přílišného vlivu církví vedl od počátku roku 1970 státní správu k další sledné proticírkevní kampani. Církev mohly pouze vykonávat bohoslužby ve svém kostele i modlitebně a pořádat svatební i pohřební průvody, ostatní aktivity musely procházet oznámením a následným státním schválením. Byla zakázána veřejná přednášková i vzdělávací činnost, dokonce i kurzy předmanželské přípravy pro snoubence i skupinové přípravy na bítování. Trnem v oku se stala také výuka náboženství ve školách, a zvláště mimo ně. Během krátké doby se podařilo výuku snížit na minimum (v roce 1977 v Praze 0,21 % dětí),<sup>3</sup> do výuky mohli zasahovat místní církevní tajemníci, kteří vykonávali dohled nad církvemi v určitém okrese i kraji. Za nejzávažnější problém vzhledem k mladé

---

<sup>1</sup> Státní dozor nad církvemi od roku 1969 (po přijetí federativní podoby republiky) vykonávaly Sekretariáty pro věci církevní při Ministerstvech kultury ČR a SSR. Více viz CUHRA, J., *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*. Praha, ÚSD AV ČR 1999.

<sup>2</sup> Mužské ehořní řády a kongregace byly postaveny mimo právní rámec mocenským zásahem v roce 1950 a tím fakticky zrušeny.

<sup>3</sup> CUHRA, J., Skrytý zápas. In: VAN K, M. a kol., *Ostrávky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR a Votobia 2002, s. 117.

generaci považovali analytici ideologické ovlivování mládeže v protisocialistickém duchu, vadilo jim, že zvláště katolická církev vyuffívá ke své innosti nové moderní p itaflivé metody (moderní hudba, film, výlety, vzd lávací programy, katolické oddíly Junáka, programy rádia Vatikán) a vid la v nich ohrožení své materialistické ideologie.

Po ad r zných zákaz a omezení innosti církve se snaflila státní moc vy e-it v srpnu roku 1971 své obavy ustavením bezprost ední podléhající organizace *Sdružení katolických duchovních Pacem in terris* (SKD PIT),<sup>4</sup> pojmenované podle encykliky papeže Jana XXIII. Jejím prost ednictvím chtě dostat církev pod svou kontrolu. Nebezpe í této organizace spo ívalo p edev-ím v tom, že se snaflila vyuffít slabín jednotlivc a rozloflit církev tzv. zevnit . Do po átku roku 1973 se poda ilo p im t ke vstupu do SKD PIT v echách a na Morav 726 duchovních ímskokatolické církve, cofl p edstavovalo 37% z celkového po tu kn flí, v Západo eském kraji to bylo 31 kn flí.<sup>5</sup>

Budoucí podoba státní církevní politiky byla probírána na p edsednictvu ÚV KS 5. ledna 1973. P ijaté usnesení ukládalo ministr m -kolství, obrany i p edstavitel m n kterých společenských organizací u init maximum pro boj proti náboflenskému my-lení v ících, tzv. náboflenským p effitk m, a zvý-enu pozornost p itom v novat mládefi. Tkolní a mimo-košní innost, pedagogický tisk, sbory pro ob anské záleflitosti, prezen ní slufba v armád , kulturní a sportovní akce, tisk pro mládefl, rozhlas, televize, film, to v-e m lo být pod ízeno tomuto zásadnímu úkolu.<sup>6</sup> Základní linie postupu platila fakticky afl do roku 1985.

Náboflenská výuka pokračovala dál tajn na farách a v soukromých bytech, do soukromí se p emístila také výuka teologie. Uskute ování takové formy výuky bylo možné jen ve v t-ích m stech nebo v siln religiózních oblastech. Tajn probíhalo také studium teologie, ur ené k dosaflení kn flského sv cení a k ádové innosti. P edstavení n kterých eholních ád (franti-káni, dominikáni) volili cestu získávání soukromých dom í byt , které slouflily jako šklá-terě pro ur itou eholi. Pro d ti byly b hem letních prázdnin organizovány tzv. šchaloupky.

---

<sup>4</sup> P edch dcem organizace SKD PIT byl od roku 1950 švlastenecký Velehradský výbor *katolického duchovenstva*, po Prvním celostátním sjezdu katolického duchovenstva dne 27. 9. 1951 p ejmenovaný na *Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva*. V roce 1966 se název organizace op t zm nil na *Mírové hnutí katolického duchovenstva* (MHKD). Na rozdíl od svých p edch dc v-ak m lo SKD PIT svou pevnou lenskou základnu reflimu loajálních duchovních. (In: BALÍK, S., HANUŠ, J., *Katolická církev v eskoslovensku 1945-1989*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2007, s. 129-131).

<sup>5</sup> *Tamtéfl*, s. 142, p vodní zdroj: BABI KA, V., *Vývoj katolické religiozity v eských zemích v letech 1949-1989* (na základ uji- ování Státního ú adu pro v ci církevní a Ministerstva kultury ó Sekretariátu pro v ci církevní). In: *Sborník archivních prací*, . 2/2005, ro . LV.

<sup>6</sup> CUHRA, s. 114.

Zlomovým se stal rok 1978, kdy byl po smrti papeže Pavla VI. zvolen jeho nástupcem polský rodák, krakovský arcibiskup Karol Wojtyła, který přijal papežské jméno Jan Pavel II. Byl obdařen mimořádným charismatem, energií a také znalostí poměrů v zemích komunistického bloku. Stát si uvědomoval hrozbu, která pro něj z této volby vyplývala, a snažil se v-emočně omezit její další sledky, a jich dezinformačními kampani, pomluvami, cenzurou i úplným zákazem vydávání některých jeho dokumentů a encyklik. Tajně se do Československa dostal například překlad textu jeho apoštolské exhortace s názvem *Catechesi tradendae*,<sup>7</sup> kde se mj. říká: „Šťastně proto spolu se synodními otci dle různých zdvihám svůj hlas proti každé diskriminaci na poli katecheze a znovu naléhavě vyzývám zodpovědné inuitele, aby úplně upustili od opatření, která porušují lidskou svobodu v-obečně a náboženskou svobodu zvláště.“<sup>8</sup> Dále byla zakázána například sociální encyklika *Laborem exercens* z roku 1981.<sup>9</sup>

Zvolení Jana Pavla II. uvítal také nejvyšší duchovní představitel římskokatolické církve v SSR kardinál František Tománek, který se od svého zvolení v roce 1965 začal pod papežovým vlivem proměňovat z téměř bázlivého člověka v odvážného charismatického vůdce. V březnu roku 1982 vydal Vatikán slavné *Prohlášení Posvátné kongregace pro klerus o některých sdruženích a hnutích zakázaných kleru*, později známé pod názvem *Quidam episcopi*, které zakazovalo ústast duchovních na politickém dění, čímž byla v-ana-ích poměrech myšlena organizace Pacem in terris (SKD PIT).<sup>10</sup> Kardinál Tománek mohl díky tomuto prohlášení zareagovat tak, že vyzval sdružení SKD PIT k ukončení činnosti a na podzim roku 1982 odebral církevní schválení také *Katolickým novinám*, které byly jeho tiskovým orgánem. Prohlášení *Quidam episcopi* vyuffilo jako důvod ke svému vystoupení z kolaborantské organizace velké množství jejích členů.<sup>11</sup> Stát podporoval sdružení i po církevním zákazu, byť oficiální část knoflí byla jeho členy pouze formálně.

<sup>7</sup> Vydána 16. října 1979.

<sup>8</sup> CUHRA, s. 119.

<sup>9</sup> BALÍK, HANUŠ s. 54.

<sup>10</sup> V prohlášení (bod 3) se mj. píše: „Šťastně knoflískou sluffbou jsou nesporně neslužitelná, a proto jsou v-ěm knoflím zakázána tato sdružení, i když byla zřízena jen obanským způsobem, je-li přímě i nepřímě, zjevně i skrytě sledují politické cíle, i když je někdy zdánlivě předkládají takovým způsobem, jako by se snažila podporovat humanitní ideály, mír a sociální pokrok.“ Celý text prohlášení in: BALÍK, HANUŠ s. 138-140. Zdroj: HANUŠ, J., *Združení katolických duchovních PACEM IN TERRIS*. Výber zo samizdatových dokumentov 1969-1989. Prešov, Vydavateľstvo Michala Vaňka 2002, s. 96-100, 76.

<sup>11</sup> Z 37% členů, sdružených v SKD PIT v roce 1973, poklesl jejich počet po vydání prohlášení na méně než jednu třetinu a do podzimu roku 1986 na 29,2%. BALÍK, HANUŠ s. 142, původní zdroj: BABIŠKA, V., *Vývoj katolické religiozity v českých zemích v letech 1949-1989 (na základě ústast Státního úřadu pro v-ěci církevní a Ministerstva kultury a Sekretariátu pro v-ěci církevní)*. Sborník archivních prací, 2/2005, ro. 15.

Státní církevní dozor i StB si uvědomovaly velký vliv a snažily se vyvíjet v této snahu o podchytení špionážní činnosti církve. V akcích VÍR (rozpracování františkánského řádu), KONCERT (salesiáni) a STÍN (jezuité) se zaměřily na zachycení a rozložení struktur tajné špionážní činnosti. Velkou pozornost v nově vzniklých akcích TAJEMNÍK (kardinál Tomášek), FAKULTA (činnost duchovního bez státního souhlasu dr. Josefa Zvěřiny, hlavního organizátora tajných bohosloveckých fakult a signatář Charty 77),<sup>12</sup> TEOLOG (ThDr. Oto Mádr, podíl na vydávání církevních samizdatů), LUK (Hugo Rokyta, který zajišťoval spojení s Vatikánem), ALFA (RNDr. Václav Frei, program *Desetiletí duchovní obnovy*, organizátor schůzek NCS), SENIOR (Miloš Rejchrt, bývalý duchovní ČCE, aktivní účastník v Chartě 77)<sup>13</sup> a dalších, v nichž se soustředily na představitelů nelegálních církevních struktur, kteří byli ve spojení s kardinálem Tomáškem a součástí byli součástí církevního disentu. Tyto akce byly úspěšné jen omezeně.

Od poloviny 80. let 20. století se atmosféra ve společnosti začala postupně měnit. Události v Polsku (hnutí Solidarność) a sovětská perestrojka a vzbuzovaly naději u nás a dodávaly lidem odvahy. V této době se uskutečnilo několik velkých křesťanských akcí, které měly pro veřejnost mimořádný význam. Otevřeným projevem příslušnosti ke katolické církvi se pro mnohé stala ve dnech 10. a 12. listopadu 1984 neoficiální návštěva Matky Terezy v Praze, Brně a Bratislavě. Po ústřední mši 1. srpna 1985 se konala dvoudenní náboženská pouť oslav tisíciletí výročí úmrtí sv. Metoděje na moravském Velehradě, jíž se zúčastnilo více než 200 000 věřících z celé republiky.<sup>14</sup> V důsledku masové ústasti v veřejnosti byla StB ve spolupráci s církevním dozorem rozvinula preventivní akci POUTĚ, která měla za úkol podobným masovým událostem předcházet. Přesto následovaly další: pouť blahoslavené Anny v březnu 1988, oslava svátku sv. Vojtěcha v dubnu 1988, pouť sv. Klementa Hoffbauerovi v Brně v květnu 1989, k sv. Nepomuku Neumanovi<sup>15</sup> v Prachaticích jako součást *Desetiletí duchovní obnovy* v červnu 1989, oslava 90. narozenin kardinála Tomáška v srpnu 1989. Přesto v některých případech musela StB na otevřenou represi rezignovat, zůstávala jen u zadržování a obtěžování známých představitelů špionážní církve. Co však pro ni bylo alarmující, bylo vysoké procento mladých lidí, které činilo přibližně polovinu z celkového počtu zúčastněných.

<sup>12</sup> CUHRA, s. 129.

<sup>13</sup> Fišerová, P., Boj proti církvím a sektám: pohled z centrály StB. Nástup agenturní operativní činnosti 9. odboru hlavní správy kontrarozvědky SNB v roce 1989. In: FIALA, P. - HANUŠ, J., *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*, Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2001, s. 126-131.

<sup>14</sup> BALÍK, HANUŠ, s. 277. Po těchto událostech se v některých zdrojích mírně rozcházejí, například Jan Sokol, *Svědectví a izolace*, in: FIALA, HANUŠ, s. 210, uvádí počet 150 000 lidí.

<sup>15</sup> CUHRA, s. 137, chybně uvádí, že se jednalo o pouť sv. Janu Nepomuckému.

Velký ohlas v obci v ících zaznamenala první snaha o e-ení církevní otázky politickou cestou ó petice moravského katolického aktivisty Augustina Navrátila<sup>16</sup> z jara roku 1988 s názvem *Podn ty katolík k e-ení situace v ících ob an v SSR*. Pořadavky na respektování práv v ících ob an a nábofenské svobody byly zpracovány ve 31 bodech. P ed zve ejn ním petici schválil a poté také ve ejn podpo il kardinál Tomá-ek. Podepsalo se pod ni více neřl 600 000 ob an <sup>17</sup> ó v ících, ale i mnoho sympatizujících nev ících, což znamenalo skute ný pr lom.

Posledním kompromisem komunistické státní moci, který p edznamenal listopadové události roku 1989, se stalo slavnostní svato e ení blahosladené Aneřky eské 11. listopadu 1989. Stát tehdy rad ji umofnil výjezd zna něho mnořství v ících do íma a slavnost p ená-ela dokonce státní televize, neřl aby povolil náv-t vu papeře Jana Pavla II. v SSR.<sup>18</sup>

Problematika církví, nábofenských spole ností a sekt spadala od reorganizace kontrarozv dky v roce 1974 pod 5. odbor X. správy Federálního ministerstva vnitra (FMV)

SSR (Správa kontrarozv dky pro boj proti vnit nímu nep íteli). Jeho 1. odd lení se zabývalo ímskokatolickou církví, 2. odd lení m lo na starosti v-echny nekatolické církve, nábofenské spole nosti a r zné nepovolené sekty p sobící v eskoslovensku. Prioritou bylo p edev-ím zabránit snahám o jejich zpolitizování. Tajná policie pátrala po protistátní innosti jejich p íslu-ník , brzdila ekumenické hnutí a snahy o spolupráci mezi církvemi, snařila se oslabit jejich spole enský význam. Po celá léta pe liv budovala svou agenturní sí . Velkou pozornost v novala také problematice rozmnořování a -ení nábofenské literatury, v etn jejího dovozu ze zahrani í.<sup>19</sup>

1. odd lení X. správy FMV, zabývající se problematikou ímskokatolické církve, se soust edilo na udrřování aktivit církve mimo politický a spole enský řivot (pouze kostelní prostory), izolaci církevní hierarchie od v ících, vná-ení rozpor mezi církevní struktury, paralyzaci nelegální innosti církve (v-e mimo povolené bohoslužby a výuku

---

<sup>16</sup> Augustin Navrátil (22. 12. 1928 ó 2. 5. 2003) se vyu il truhlá em, v t-í ást řivota pracoval na fizeznici. Jako soukromý rolník dlouhodob vzdoroval komunistické kolektivizaci. Od -edesátých let se aktivn ú astnil r zných katolických hnutí, vydával katolický samizdat. V roce 1977 se stal signatá em Charty 77 a v roce 1988 sepsal vý-e uvedenou úsp -nou petici. Státní moc v jeho p ípad zneřflila eského zdravotnictví: ve snaze StB utlumit jeho innost byl na základ rozhodnutí Okresního soudu v Krom ířli umíst n do Státní psychiatrické lé ebny v Krom ířli. Byla mu stanovena diagnóza paranoia kverulans a následn byla nezákonn omezena jeho právní zp sobilost.

<sup>17</sup> SOKOL, J., *Sv dectví a izolace*. In: FIALA, HANU<sup>T</sup>s. 211, uvádí po et 500 000 osob.

<sup>18</sup> Více viz řiÁ EK, s. 137.

<sup>19</sup> KOUTEK, O., *X. správa SNB ó útvar Státní bezpe nosti ur ený pro boj proti tzv. vnit nímu nep íteli*. In: *Securitas imperii* 14. Praha, Ú ad dokumentace a vy-et ování zlo in komunismu P R 2006, s. 35566, 36768.

náboženství),<sup>20</sup> diskreditaci hlavních církevních představitelů, včetně kardinála Františka Tomáše a papeže Jana Pavla II. V součinnosti se sítě církevních tajemníků se snažilo podchytil a ovlivňovat církev tzv. zevnitř. Velkou pozornost vnovalo, zvláště ve druhé polovině 80. let, také poutním místům; dále se soustředila na křesťanská seskupění uvnitř disentu (Charta 77, VONS). Část tohoto oddělení se zaměřila na boj proti tzv. nelegální (či tajné) církvi, snažila se proniknout do její organizační struktury, komplexně budovala evidenci osob zapojených do její činnosti ve snaze zamezit jejich aktivitám (akce ÚTLUM). Aktivně pak podporovala tzv. mírové církevní organizace, zejména Sdružení katolického duchovenstva *Pacem in terris*, a bránila snahám římskokatolické církve o jeho rozpuštění.<sup>21</sup>

2. oddělení se zaměřilo na nekatolické církve, církevní společnosti a sekty. U *eskobratrské církve evangelické* (CE) se především snažilo omezit činnost tzv. *Nové orientace*<sup>22</sup> uvnitř církve a vyvolat mezi ní a Synodní radou CE rozpory. Dále StB sledovala *eskoslovenskou církev husitskou*, *Adventisty sedmého dne*, *Bratrskou jednotu baptistů* a další. V jednotlivých církvích mělo pod kontrolou volby kandidátů do vedoucích funkcí, čímž si pojišťovalo svou pozici, ovlivňovalo přijetí zájemců o studium teologie. Ze sekt se pak soustředilo především na *Svědky Jehovovy* s cílem zabránit jejich srazům, a tak zcela utlumit jejich činnost.<sup>23</sup>

Na úrovni krajů se církvemi zabývaly 2. kontrarozvodné odbory.

V roce 1988 prošlo FMV další zásadní reorganizací, která vrátila se k původní podobě hlavní správy kontrarozvodky SNB (namísto X. správy) s krycím názvem II. správa SNB (náčelníkem byl plk. Karel Vykypl). Činnost 5. odboru byla převedena na 9. odbor II. správy SNB.<sup>24</sup>

## 2.2 Situace na Plzeňsku

Na území Západočeského kraje přebývalo v 80. letech 20. století téměř třináct církví a náboženských společností z osmnácti států povolených: *římsko-katolická církev* (204

---

<sup>20</sup> CUHRA, J., *Katolická církev v období 80. let v diplomových pracích příslušníků StB. Krátká analýza a edice dokumentů*. In: *Securitas imperii* 5. Praha, ÚDVZK PČR 1999, s. 9.

<sup>21</sup> KOUTEK, s. 392-394.

<sup>22</sup> Tzv. *Nová orientace* byla volným sdružením evangelických farářů i laiků, představovala určitý opoziční směr uvnitř CE. Založena roku 1962.

<sup>23</sup> KOUTEK, s. 394-395.

<sup>24</sup> V rámci akce KLÍN se 9. odborem naplánovalo realizovat zvláštní opatření omezení účasti rozdílných požadavek nominace kardinála Tomáše na Nobelovu cenu jako protiváhu kandidatury Václava Havla. (fiÁEK, s. 141).

samostatných farních obvod , 123 duchovních), *eskobratrská církev evangelická* (19 duchovních, 7 laik , sbory Západo eského seniorátu ve v-ech deseti okresech), *eskoslovenská husitská* (19 duchovních, 4 laici, nábofenské obce ve v-ech deseti okresech), *pravoslavná církev* (6 duchovních v sedmi okresech kraje), *jednota bratrská* (2 duchovní ve sborech v Plzni, Klatovech a Karlových Varech), *evangelická církev metodistická* (2 fará i, 2 farnosti ó Karlovy Vary, Plze ), *bratrská jednota baptist* (A-, Cheb, Teplá), *církev adventist sedmého dne* (3 duchovní, 3 sbory: Plze , Sokolov, Karlovy Vary), *novoaolo-tolská církev* (Nejdek), *kesanské sbory* (laici se státním souhlasem, pobo ky v Plzni, Karlových Varech a Kdyni), *nábofenská spole nost eskoslovenských unitá* (Plze ), *řidovská nábofenská obec v Plzni* (3 synagogální sbory ó Plze , Mariánské Lázn , Karlovy Vary).<sup>25</sup> Na území m sta Plzn p sobilo deset státem povolených církví a nábofenských spole ností, které byly roz len ny do patnácti organiza ních jednotek (farnosti, sbory, nábofenské obce).<sup>26</sup>

Krom ímskokatolické církve byly na Plze sku více sledovány také *eskoslovenská církev evangelická*, zvlá-t její radikáln j-í k ídlo s názvem šNová orientaceõ, a *Církev eskoslovenská husitská*, coby dv nejpo etn j-í nekatolické církve, pokud se objevil v jiných církvích progresivn j-í duchovní, pozornost se zam íla i na n (církev adventist sedmého dne ó kazatel Josef Bájusz, evangelická církev metodistická ó Tomá- Novotný, aj.). Pod dohledem orgán ministerstva vnitra (StB) se ocitla nepovolená sekta *Sv dci Jehovovi* (v roce 1982 byl po et len odhadován v kraji na 2 000 ó 3 000 osob), ve druhé polovin 80. let pak také hnutí *Haré Kri-na*. I kdyřl, zvlá-t ve druhé polovin 80. let, za aly být také nekatolické církve aktivn j-í, vedení jednotlivých církví v kraji bylo považováno za realistické (cořl v podstat znamenalo akceptaci režimu), loajální, církevní tajemníci m li pod kontrolou v-echny d leřlité volby kandidát do vedoucích funkcí. Situace v nich byla v t-inou hodnocena kladn s tím, řle jejich innost probřhá řv souladu se zám ry na-í církevní politikyõ.

Po átek 80. let 20. století, vyzna ující se zvý-enou aktivitou Státní bezpe nosti, zasáhl také katolickou církev na Plze sku. V ervenci roku 1981 byl p íslu-níky StB p epaden d m tajn fungující komunity dominikán v Plzni-Lobzích. Prohlídka soukromého domu za ala v 18 hodin a skon íla ve 3 hodiny ráno. Bylo p í ní zabaveno velké mnořlství nábofenské literatury, vydané áste n samizdatem. Pater Dominik

<sup>25</sup> SOA Plze [Státní oblastní archiv v Plzni], KV KS , i. . 1754, k. 250. *Zpráva o církevní situaci v Západo eském kraji a ú inosti sv tonázorové výchovy.*

<sup>26</sup> AmP [Archiv m sta Plzn ], MV KS , i. . 1541, k. 157. *Informativní zpráva o církevn politické situaci v m st Plzni.*

Jaroslav Duka, který p i-el o státní souhlas k duchovenské innosti jifl v roce 1975 a od té doby pracoval jako rýsova ve šTĚkodovce, byl zat en.<sup>27</sup>

Mons. ThLic. Dominik Duka OP, v sou asné době diecézní biskup Královéhradecké diecéze, po svém kn fském vysv cení v roce 1970 p sobil, jako syn politického v zn , v pohrani ních oblastech pražské diecéze: v Chlumu sv. Má í nad Oh í, v Jáchymov a poté v Nových Mitrovicích.<sup>28</sup> Do Plzn se p ist hoval v roce 1975 poté, co mu byl od at státní souhlas k výkonu duchovenské innosti. Tehdy p sobil jifl dev t let tajn v dominikánském ádu, jehož innost se ovlivila v období tzv. *Pražského jara*. Svobodn j-í pom ry tohoto období dovolily vytvo it men-í komunity a uvést eholní kn ze do duchovní správy. Po zavedení *normalizace*, která zasáhla církevní flivot s jistým zpoříd ním (1971-1972), byla rozprá-ena také komunita na Chlumu sv. Má í. Od roku 1972 bylo znemofln no eholním klerik m studovat na Cyrilometod jské bohoslovecké fakult v Litom ících. To podnítilo n které aktivní ehole k znovuotev ení tajných noviciát . A to bylo také úkolem P. Duky v letech 1972-1975.<sup>29</sup> Odn tí státního souhlasu o ekával, protože mu bylo jasné, že se tajná práce v dominikánské komunit zcela utajit nedá, a tak s P. JUDr. Vítem Bene-em OP,<sup>30</sup> který jifl státní souhlas nem l, hledali v Plzni, kde jifl n kolik dominikán flilo, p edem úto i-t . To se poda ilo najít v soukromém dom u manfel P tových v Revolu ní ulici . 50 v Plzni-Lobzích.<sup>31</sup> Odn tí státního souhlasu bylo od vodn no ztrátou politické d v ry ze strany okresního církevního tajemníka, bývalého krajského velitele StB. Jedním z d vod bylo no-ení eholního od vu, což bylo chápáno jako provokace a nerespektování pořádku státní správy.<sup>32</sup> O neplatnost odn tí státního souhlasu se P. Duka na radu P. Bene-e soudil. Spor sice vyhrál, ale státní souhlas mu vrácen nebyl. Jediným podnikem, který ho byl poté ochoten zam stnat, byly Závody V. I. Lenina (bývalé TĚkodovy závody). Tam pracoval jako rýsova v závodu Obráb cí stroje a fl do listopadu 1989. áste n se tak vrátil ke svému emeslu, nebo nefl dostal po maturit doporu ení ke studiu na Cyrilometod jské bohoslovecké fakult (CMBF) v Litom ících, strávil t i roky v obdobném podniku v Hradci Králové (ZVU), kde se vyu il je-t strojním záme níkem. Na léta strávená ve šTĚkodovce vzpomíná velmi rád. I když mu kolegové ze

<sup>27</sup> Sd lení . 257. In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 4, . 8, s. 1, 2.

<sup>28</sup> [http://www.diecezehk.cz/dieceze/osoba.php?ic\\_osoby=L0220](http://www.diecezehk.cz/dieceze/osoba.php?ic_osoby=L0220).

<sup>29</sup> Osobní sd lení mons. ThLic. Dominika Duky ze dne 26. 5. 2004.

<sup>30</sup> P. Vít Bene-OP bydlel ve Farskému ulici v Plzni. Byl vyhlá-eným zpoř dníkem a také bojovníkem za právo a spravedlnost. V 80. letech 20. století byl n kolikrát zadržen StB na 48 hodin. P i jedné z domovních prohlídek mu byly p íslu-níky StB zcizeny spo itelní kníflky len ádu. (Z rozhovoru s P. Dukou).

<sup>31</sup> Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

<sup>32</sup> Osobní sd lení mons. ThLic. Dominika Duky ze dne 26. 5. 2004.

zamstnání v poslední fázi piznali, fle o n m museli podávat hlá-ení, byla to taková hlá-ení, která mu nemohla ublífit.<sup>33</sup>

V rámci dominikánského ádu se stal v 70. letech 20. století novicmistrem a byl pov en organizováním mlad-í generace, která nem la jinou mofnost studia teologie, v echách, na Morav i na Slovensku. Spolupracoval také na vybudování tajného studijního centra.<sup>34</sup> To nem lo stálé místo, ale studia probíhala o víkendech na r zných místech v Praze, Brn , Jablonném v Podje-t dí, Pre-ov . O prázdninách vyuffivali r zné domy a chalupy známých a p átel, studijní pobyty probíhaly rovn fl v Krakov , Poznani i Lipsku, kde docházelo po zakon ení studií k vysv cení tajných kn flí. Úlohou P. Duky byl výb r studijní literatury, zaji-t ní p ekladu, jeho p epsání na cyklostylové blány a p edání i zaji-t ní p edání t chto blan na místo, kde se nacházel cyklostyl. P ekladatelé byli v t-inou dominikáni a dominikánky (nap . S. M. Terezie Brichtová OP, manflelé Halasovi), ale i jiní ehovní kn flí. Takto se jim poda ilo p elofit a samizdatov vydat nap . p tisvazkový *Úvod do teologie* (po revoluci vy-el v Matici cyrilometod jské), *Úvod do Písma svatého* (od po átku 80. let 20. století slouffil jako studijní pom cka na Cyrilometod jské bohoslovecké fakult v Litom ících, po revoluci vydalo nakladatelství Krystal), i knihu otce J. Loewa: *Jako by vid l Neviditelného* (Karmelitánské nakladatelství), *Stutgartský malý komentá k Novému a Starému zákonu* (jednotlivé se-ity, ne v-ak úplná ada). V rámci studia -lo o ur itou formu spolupráce mezi více ády. Studenty tajného centra byli nejen brat i dominikáni, ale i sestry a terciá i, dále studenti z ad premonstrát , augustinián apod. Spolupráce na samizdatech probíhala mezi ády salesián , franti-kán a dominikán , k vým n literatury docházelo i s premonstráty, n které materiály byly ur eny také jezuit m. Kafdý okruh m l své p ekladatele i své písa e, kte í p episovali texty na cyklostylové blány. Výroba byla rozd lena a kafdý z ád vydával jistou ást teologické literatury a náboflenských spis .<sup>35</sup>

Zat ení, které p i-lo v ervenci roku 1981, P. Dominik Duka tak trochu o ekával. Proti hrstce odváfnných pracoval velký aparát státní moci. A z literatury, která je jeho koní kem, v d l, fle zahrávání si se samizdatem je vfdy riskantní. Ale samotné zat ení p i-lo p ece jen ve chvíli, kterou p esn neo ekával. V domku v Revolu ní ulici probíhalo práv zkou-ení tajných církevních student z Písma svatého a je-t zde byli na náv-t v dva západon me tí kn flí. Navíc m l P. Duka u sebe v t-í mnoffství samizdatové literatury,

<sup>33</sup> Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

<sup>34</sup> [http://www.diecezehl.cz/dieceze/osoba.php?ic\\_osoby=L0220](http://www.diecezehl.cz/dieceze/osoba.php?ic_osoby=L0220).

<sup>35</sup> Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

kteřou si potřeboval rozřadit, a plný kufr velkých popsaných cyklostylových blan k rozmnožení. Nejnebezpečnější literaturu se mu podařilo zachránit, když požádal o možnost převléknout se a inkriminovanou část literatury, kterou dal předtím stranou, uschoval. Jeho osobní poznámky byly také rozřazeny, psal střídaně český, německý a francouzsky, někdy latinsky, a střídal abecedu hebrejskou s českou. Soudní znalec vydal prohlášení, že poznámky nelze rozřadit. Po tomto s ní vazba byl P. Duka souzen v prosinci 1981 u Městského soudu v Plzni. Obžaloba jej vinila ze sloužení bohoslužeb, aniž k tomu měl státní souhlas, z rozmnožování náboženské literatury a z pokusu obnovit dominikánský řád. Senát uznal P. Duku vinným a odsoudil ho k 15 měsícům odnětí svobody nepodmíněně.<sup>36</sup> Odvolací řízení u Krajského soudu v Plzni, kam se prokurátor, požadující vyšší trest, odvolal, měl vést soudce angažující se v 50. letech 20. století. Díky dobré obhajobě JUDr. J. Vovsíka potvrdil Krajský soud mírnější rozsudek.<sup>37</sup>

Jeho případ zasáhl také charitní domov v Kadani. Znařízení Okresní prokuratury v Plzni tam 27. října 1981 vtrhlo 43 příslušníků Bezpečnosti, včetně psů a severtů. Uskutěnil domovní prohlídku u jedné řádové sestry dominikánky, která se s P. Dukou stýkala. Když v jejím pokoji nenašla žádný závadný materiál, následovala dle kladná prohlídka celého ústavu, při níž byla otevřena i krypta kláštera, ve kterém byly sestry internovány. Ve stejnou dobu bylo provedeno podobné přepadání také v charitním kněžském domově v Moravci, kam přijely dva autobusy příslušníků StB se psy, sanitním vozem a lékaři. Příslušníci Bezpečnosti zde setrvali 2 dny. V obou případech došlo k dosti brutálně provedeným domovním prohlídkám, při nichž bylo zabaveno značné množství náboženských knih a literatury, přepisované převážně z originálů na psacích strojích. Tyto byly také několik desítek zabaveno. Intenzita, s jakou se StB snažila znemožnit jakoukoliv činnost řádových komunit, připomíná znovu 50. léta 20. století.<sup>38</sup>

Ve vězení se nesetkal P. Duka s většími obtížemi. Borská věznice prý byla pověstná slušnou vazbou a méně slušným výkonem trestu. Velitelštiny ve vazební části věznice mu dokonce doporučil, aby napsal dopis kardinálu Tomáškovi s žádostí o podporu. Opravdu ho pak vynesl z vězení ven, poslal a kardinál Tomášek následně napsal dopis soudu. Tím P. Duka pochopil, že část aparátu nestojí na straně tehdejší moci, ale spíše na straně perzekvovaných. Zmíněnou podporu řík mu také umožnil vypůjčení knih z oddělení, kde byly uloženy svazky z období I. republiky a Rakouska-Uherska, občas mu donesl i

<sup>36</sup> Sdělení . 288. In: *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 5, . 1, s. 768.

<sup>37</sup> Rozhovor s monsignorem Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004; též Sdělení . 294. In: *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 5, . 2, s. 869.

<sup>38</sup> Sdělení . 280. In: *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 4, . 11, s. 567.

cizojazyčnou literaturu. Ve výkonu trestu se setkal P. Duka s celou řadou opravdu slušných lidí. Ve stejné době tam byli uvězněni také představitelé Charty 77: Václav Havel, Jiří Dienstbier, Albert Šterný, dále pozdější polistopadový ministr zahraničního obchodu Václav Valenta, ale i nktejší nábožensktí aktivisté, například editel polistopadového nakladatelství Matice cyrilometodická P. Josef Vlček a P. František Lízna, jezuita a také signatár Charty 77. Pímo ve vzení si sestavili stínovou vládu. P. Duka jmenoval prezidenta i ministra zahraničí, a paradoxní je, že za osm let nato se jimi opravdu stali. On sám se pod Chartu 77 zkonspirováchal d vod podepsat nechtl, nebo by mu dvojí sledování (církvní i politické StB) znemožnilo jakýkoliv pohyb a možnost práce.<sup>39</sup>

Po propuštění z vzení se stýkal pravidelně jednou za měsíc v Praze se svými spoluvězni a lidmi sdruženými okolo Charty 77 v byt Václava Bendy nebo Ivana Havla. V Plzni byl jeho kontaktním člověkem chartista Jiří Tmašek z Lobeze. Píležitostně se zde setkával také s tehdejšíím kaplanem P. Václavem Malým a P. Alešem Opatrným. Tato setkání probíhala spíše v náboženské rovině: charismatická obnova, biblické hodiny, setkání terciáry.<sup>40</sup>

Po átkem 80. let 20. století se v Praze vytvořily v rámci ilegální církvní činnosti jakési poradní sbory s jeden laický, ve kterém figuroval Václav Benda, manželé Freiovi, a druhý církvní, který vedl ThDr. Josef Zvěřina a ThDr. Oto Mádr, jeho pravou rukou byl P. Tomáš Halík, a kde zaal psobit i P. Dominik Duka. Alespo jednou měsíčně se setkávali a mapovali situaci v zemi i ve světě. Byli v blízkém spojení s kardinálem Františkem Tomáškem.<sup>41</sup>

Později, roku 1986, byl P. Dominik Duka ustanoven provinciálem *eskoslovenské dominikánské provincie*. Více pracoval v organizační síti řádu a také v ilegální *Konferenci vyřích eholních představených* jako koordinátor. Byl v bezprostředním kontaktu s Františkem kardinálem Tomáškem, kterého informoval o zmíněných aktivitách.<sup>42</sup> U Otce kardinála trávil například v echny první máje, kdy byl bez státního souhlasu a nebyl ve vzení. Kdyfl vedli společné rozpravy, kardinál psitom vždy použil rádio, aby nebyl hovor odposlechem slyšet, ale to nejdleflit jší stejně neíkali a rad ji psali na tabulku.<sup>43</sup>

Na Květnou neděli roku 1983 uskutečnila Státní bezpečnost rozsáhlou akci *Vír*, zaměřenou proti řádu sv. Františka. Více než 250 eholníků a eholnic po celých ečech i

<sup>39</sup> Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

<sup>40</sup> *Tamtéfl.*

<sup>41</sup> *Tamtéfl.*

<sup>42</sup> Osobní sdělení ze dne 26. 5. 2004.

<sup>43</sup> Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

Slovensku bylo ve dnech 25.6.27. bezna podrobena domovním prohlídkám a odvezeno k výsledkům.<sup>44</sup> Při prohlídkách jim byly zabaveny fotografie, osobní korespondence, peníze, všechny strojopisné záznamy, duchovní literatura, písemnosti a skripta, které by mohly dokázat existenci tajných skupin členů františkánského řádu. Na Plzeňsku byli vzhledem k důvodnému podezření z ilegální činnosti zatčeni a vzati do vazby ve věznicích na Borech. P. František Michal Pometlo, kaplan v Plzni,<sup>45</sup> a P. Jiří Mazanec, administrátor v Holýšově. Obřaloba je vinila z maření státního dozoru nad církvemi, kterého se měla dopustit tím, že se podíleli na vydávání náboženského samizdatového časopisu *Serafinská cesta*, který pak rozšířili v úzkém kruhu pro potřebu františkánských laiků. Dále měli přivést jednoho novice ke vstupu do františkánského řádu a tímto bodem bylo sloučení tzv. *bytové mše*. Po dvoudenním soudním jednání u Okresního soudu v Plzni byli 13. července 1983<sup>46</sup> oba odsouzeni za maření státního dozoru nad církvemi podle § 178 trestního zákona, Jiří Mazanec k osmi a Michael Pometlo k čestnému odnětí svobody nepodmíněně. Městský prokurátor podal proti rozsudku odvolání. Senát krajského soudu v Plzni 30. září téhož roku návrh prokurátora na zvýšení trestu a ztrátu státního souhlasu k duchovenské činnosti odmítl. Novým rozsudkem zvýšení trestu potvrdil, a navíc přidělil podmíněný odklad na zkušební dobu dvou let.<sup>47</sup> Důvodem ke zmírnění rozsudku byla tehdy diplomatická podmínka ze zahraničí.<sup>48</sup> Oba obřalovaní byli jediní, kdo byli v té době z františkánského řádu souzeni, všichni ostatní jifi byli mezitím propuštěni. Všechny

---

<sup>44</sup> *Informace o církvi*, samizdat, ro. 1983, . 5, s. 5,6; také *Informace o církvi*, samizdat, ro. 1983, . 6, s. 12615.

<sup>45</sup> P. Michal František Pometlo OFM (nar. 18. 10. 1935 v Písečném) byl odsouzen jifi jednou, v roce 1963 ve svých 18 letech. Tehdy byl předvolán na vojenskou správu, odkud se vrátil domů afi po jednom roce. Za svoje náboženské aktivity byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výši 1 roku (trestný inobouování). Na kněze byl vysvěcen v roce 1974, státní souhlas k duchovenské činnosti však tehdy nezískal (společně s ním je P. František Lízma a P. Bernard). Získal ho afi o cca 2 roky později a každý rok, ve letech následujících letech, musel žádat o jeho obnovení. Do Plzně přišel v roce 1979 z Touřimi, kam byl předložen nepohodlný plzeňský kaplan Aleš Opatrný. V roce 1987, dva měsíce po volbách, kdy se odvážil volit šneobvykle za plentouš, byl předemístěn do farnosti Loket, kde zůstal afi do listopadových událostí roku 1989. Od roku 1998 je farářem ve farnosti Panny Marie Sněhé v Praze.

<sup>46</sup> Dva různé samizdatové zdroje uvádějí rozdílná data konání soudního jednání. *Informace o církvi*, samizdat, ro. 1983, . 8, s. 8 uvádí 12. července 1983; *Informace o Chart 77*, samizdat, ro. 6, . 7, s. 7, 8, datum 13. července 1983.

<sup>47</sup> Sdělení VONS . 346. In: *Informace o Chart 77*, samizdat, . 6, . 11, s. 3, 4; ó Soudce Krajského soudu v Plzni na závěr odvolacího jednání předložil jednu z vět jejich obsáhlého spisu: šNavzájem se utvrzovali v přesvědčení, že socialismus nebude trvat věčně, ůmfi dal dost z eteln najevo, co si o této obřalobě myslí. (Rozhovor s P. Michalem Pometlem, Praha 1. 4. 2004).

<sup>48</sup> Francouzská státní návštěva dala vládě SSR tehdy jako podmínku svého přijezdu, že musí být všichni františkánští aktivisté propuštěni. (Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004). Pravděpodobně o mezinárodní odezvu na dopis představeného řádu františkán P. Vojtěcha A. Zlámala se řečností o solidaritu s vězňami, viz PP 40.

zat ené v akci VÍR podpo ily tisíce lidí z ech, Moravy i Slovenska,<sup>49</sup> generální p edstavený franti-kánského ádu P. Vojt ch A. Zlámal poslal sv j protest prezidentu republiky, odboru vy-et ování SNB a oslovil také s fládostí o solidaritu v-echny franti-kánské provincie a komunity po celém sv t .<sup>50</sup>

Pravd podobn posledním odsouzeným duchovním v plze ském regionu byl pastor eskobratrské církve evangelické v erno-ín Jan Ámos Keller, otec ty d tí. Koncem listopadu roku 1983 byl po provedení domovní prohlídky, p i nífl mu byly zabaveny r zné samizdaty, zadrfl en a obvin n ze spáchání trestného inu ma ení státního dozoru nad církvemi a nábofenskými spole nostmi, kterého se m l dopustit tím, fle v lét téhofl roku zorganizoval setkání evangelické mládefle ve farním objektu v obci Zho ec. StB se obávala jeho mofného p íli- velkého vlivu na mládefl. K 1. 1. 1984 ztratil Jan Keller z rozhodnutí KNV v Plzni státní souhlas k výkonu duchovenské innosti.<sup>51</sup> N kolikaletý proces<sup>52</sup> probíhal u Okresního soudu v Tachov a nakonec skon il osvobozujícím rozsudkem. Senát zhodnotil skutek jako pln ní nábofenských a sluflebních povinností evangelického fará e a zprostil Jana Kellera viny v plném rozsahu. Krajský soud v Plzni zamítl odvolání, které podal prokurátor, a potvrdil osvobozující rozsudek. Státní souhlas byl Janu Kellerovi v-ak obnoven afl po listopadu 1989. B hem procesu podpo ilo Jana Kellera mnoho lidí podepsaných pod n kolika dopisy, adresovanými r zným státním, církevním a soudním orgán m r zného stupn .<sup>53</sup>

Po násilném p eru-ení pokračovaly dominikánská i franti-kánská komunita v Plzni ve skryté innosti dál. V Revolu ní ulici v Lobzích p sobila malá eholní komunita, vytvo ená P. Dominikem Dukou. Tvo ili ji obvykle kn z, klerik a novic. V Plzni, jako fl i jinde, se komunita skládala z pracujících eholník , kte í filii spole ným flivotem, spole nou modlitbou i studiem. Zásadou bylo více pracovat mimo své bydli-t . P ímo v Revolu ní ul. . 50 bydlel P. Duka nejprve s novicem Václavem Hladíkem, který pozd ji nastoupil jako bohoslovec do litom íckého seminá e. Po n m p i-li Jacek Horák a Vojt ch Rakovský, v roce 1988 se p ipojil klerik Ond ej Hochman.<sup>54</sup> V Plzni filii je-t dal-í

<sup>49</sup> Dopis 3.397 k es an z ech, Moravy a ze Slovenska, kte í z stávají spojeni v modlitb a ob ti. In: *Informace o církvi*, samizdat, ro . 1983, . 6, s. 13.

<sup>50</sup> *Informace o církvi*, samizdat, ro . 1983, . 5, s. 7, 8.

<sup>51</sup> Sd lení VONS . 350. In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 7, . 1, s. 11.

<sup>52</sup> Zpráva o hlavním lí ení u okresního soudu v Tachov : Sd lení . 474. In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 8, . 10, s. 10.

<sup>53</sup> *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 7, . 1, s. 14616; *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 8, . 10, s. 11, 13.

<sup>54</sup> Ing. Pavel Hochman ( eholním jménem Ond ej) se do západních ech p ist hoval z Hradce Králové po studiích na VUT v Praze. Jifl za studií na st ední -kole tífl k nezávislým aktivitám: na psacím stroji rozepisoval 1. prohlá-ení Charty 77, organizoval koncert Jaroslava Hutky, vymý-let r zné metody

dominikáni: P. Vít Beneš – OP, kněz bez státního souhlasu, a bratr Gerard František – ešák OP, později vystupující ve své kostelnické profesi bratrem Tomášem Zemanem OP.<sup>55</sup> V lobežském domku se konalo mnoho důležitých setkání, v domácí kapli byli přijímáni do řádu noví bratři a sestry, skládaly se tam ešovní sliby. Tušili, že domek bude nějakým způsobem odposloucháván, proto dával P. Duka při důležitých jednáních holicí strojek do okna, aby nebyl hovor slyšet. Po revoluci v roce 1989 zjistili, že odposlouchávací zařízení bylo umístěno v knihovně a přístroj měla StB napojen v bytě jednoho šbacha eš, který bydlel v sousedním panelovém domku. P. Duka soudí, že StB tak měla podchyceno zhruba 70 % činností komunity. Zbytek informací si sdílevali prostřednictvím vzkazů na papírku nebo mimo dom.<sup>56</sup>

Proti Jaroslavu Dukovi (občanské jméno P. Dominika Duky) byla 2. oddělením II. odboru správy StB v Plzni vedena akce DOMINO II, a to od návratu z vězení (reg. č. 24691, svazek založen 22. 12. 1982). Záčátkem roku 1989 byl signální svazek předán I. oddělení.<sup>57</sup> Ve zprávě náčelníka správy StB v Plzni pplk. Ludvíka pro celostátní poradu náčelníka správy StB KS SNB, konanou dne 20. 7. 1989 v Praze, je objekt akce DOMINO II zmíněn jako nejvýraznější vystupující osoba z řad římskokatolické církve, která s vzhledem ke svému funkčnímu postavení sjednocuje a organizuje řádovou činnost na celém území SSR. Kromě aktivního zapojení do činnosti nelegální církve jsou zpravodajskými prostředky kontrolovány vazby objektu na prostředí opozice, v posledním období styky s objektem akce PINGL (Jiří Těšák), který jej pravidelně informuje o záměrech další činnosti představitelů tzv. nezávislých iniciativ. [ ] Výrazně se činnost objektu akce DOMINO II projevuje k aktivitám řádu sv. Dominika, kde se osobně podílí s provinčním převorem (objekt akce EŠOLNÍK)<sup>58</sup> na ideovém zpracovávání mladých věřících v protisocialistickém smyslu. Za tímto účelem jsou realizovány pravidelné konspirativní schůzky tzv. společenství laiků v bytech angažujících se osob, jejichž přímou

---

rozmnofování ilegálních textů. Na vysoké škole vydával časopis *Žm*. Vyslýchán byl kvůli své ústí na pohřbu Pavla Wonky, zemřelého na následky týrání ve vězení, a po ústí na neoficiálním shromáždění k výročí osvobození Rokycan americkou armádou. Později se zmínil jeho motivace: uvěřil a šel ke kněžství. Zašel jezdit k dominikánům do Plzně a později se tam i přišel hoval. Řád mu ilegální politické aktivity i podpis Charty 77 přímou zakázal. (Rozhovor s Pavlem Hochmanem, Praha 27. 10. 2004).

<sup>55</sup> MAYER, P., *Dominikáni v Plzni. Stručná historie řádu bratří kazatelů v Plzni*. Praha, Nakladatelství Krystal OP, 2001, s. 21.

<sup>56</sup> Rozhovor s mon. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

<sup>57</sup> Dokument č. 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 82.

<sup>58</sup> V akci EŠOLNÍK byl od 3. 11. 1987 2. oddělením II. odboru správy StB v Plzni rozpracován V. Tauš (signální svazek, reg. č. 28799). Jako NO II/275 byl zaregistrován pod reg. č. 28931 2. 2. 1988. (*Tamtéž*, s. 82).

je pod agenturní kontrolou.<sup>59</sup> V akci DOMINO 1 byl Dominik Jaroslav Duka sledován také 3. odborem IV. S-SNB jako špionní nepřítel. O jeho sledování požádala II. správa SNB (Hlavní správa kontrarozvedky SNB), konkrétně kpt. Luděk Olexa.<sup>60</sup>

P. Michal Pometlo se po svém propuštění z borské věznice<sup>61</sup> vrátil na místo kaplana v kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Františkánské ulici v Plzni. Snáhl se vytvářet společnost s bratry, kteří bydleli v západních čechách, františkánskou komunitu. Kromě bývalého spoluvězně Jiřího Mazance do Plzně poměrně pravidelně přijížděl tehdejší provinciál P. Matoušek, P. Pokorný (administrátor v Radnicích), P. Marek, někdy zavítal P. Kubíček z Prahy, podle toho, komu se zrovna podařilo přijet. Při setkáních slavili společně liturgii, vyměňovali si různé informace, literaturu, samizdat. Snáhli se také udržovat alespoň částečnou aktivitu františkánských terciářů, kteří se nebáli v době *normalizace* dožadovat práva a organizovali pro různé akce. Byli ve spojení také s dominikánskou komunitou, spolupracovali spolu na různých samizdatech (nejednalo se o konkrétní časopis). Když byla potřeba, tiskli františkáni dominikánům, jindy tomu bylo naopak. Každý do samizdatových textů přispíval tím, čím mohl. P. Jiří Mazanec překládal například z angličtiny, jeho hospodyně z francouzštiny.<sup>62</sup>

Také po návratu z vězení<sup>63</sup> následovaly u P. Michala Pometla dosti záporné výsledky. Patřil k trvale sledovaným duchovním na úrovni města Plzně. Příslušníci StB nepoužívali fyzického násilí, spíše psychických nátlaků, přičemž jim připomínali možnost postihu příbuzných. Výsledkové akce StB nakonec skončily poněkud kuriózní příhodou. Příslušníci Státní bezpečnosti jej vyzvali ke schůzce, její místo si mohl sám vybrat. Zvolil tedy konečnou stanici tramvaje na Borech. Během setkání byl požádán o spolupráci a předávání informací, s čímž P. M. Pometlo samozřejmě nesouhlasil a mj. prohlásil, že se takováinnost neshoduje s jeho povoláním a spolupracovat nemůže a nechce. Při tom za ním zastavila tramvaj, do které vstoupil a odjel. Po této události jistě řádnou

---

<sup>59</sup> *Tamtéž*, s. 79.

<sup>60</sup> <sup>TM</sup> ASTNÝ, J., Správa sledování v roce 1989/90. In: *Securitas imperii* 5, s. 234.

<sup>61</sup> Po propuštění z výkonu trestu na něj i P. J. Mazanec čekal před věznicí Plzeň-Bory P. Dominik Duka, kterého na to, že budou propuštěni, upozornil jejich společný právník JUDr. Vovsíček. (Rozhovor s monsignorem ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004; též v rozhovoru s P. Michalem Pometlem, Praha 1. 4. 2004).

<sup>62</sup> Rozhovor s P. Michalem Pometlem, Praha 1. 4. 2004.

<sup>63</sup> Nemohu neuvést jeden jeho zážitek z vězení. Stálo si tam na nedostatek četby a dozorcům mu umožnili navštívit knihovnu. Z tendencí komunistických knih se přičiž vybírat nedalo, sáhl tedy po titulu *Dějiny sv. církve*. Když se pak do knihy začal, objevil v ní různé vpisky psané drobným písmem, které uváděly údaje na pravou míru. Podle charakteru nářečků usoudil, že by to mohla být práce Dominika Duky z doby, kdy byl ve vězení. Ten mu to po návratu z vězení také potvrdil. (Rozhovor s P. Michalem Pometlem, Praha 1. 4. 2004).

pozvánku k výslechu od StB neobdržel. Jako oficiální duchovní se dál zúčastoval ve veřejném církevním životě, snažil se však příliš neprovokovat.<sup>64</sup>

Nesporný je podíl P. Michala Pometla na vybudování špamátníků obtemněných v meditační zahradě u Hruška v Plzni-Doudlevcích. Právě on provedl Luboše Hruška, bývalého politického vězně z 50. let 20. století, který od svého propuštění z vězení v 60. letech meditační zahradu budoval, k myšlence vytvoření křížové cesty. Jejím autorem se stal Pometl v spolupráci s akademickým sochařem Romanem Podrázským z Píseňslavi. Památník vytvořil zcela zdarma v letech 1986-1991 a dal mu podobu dvanácti unikátních pískovcových plastik, představujících dvanáct zastavení křížové cesty. Náklady na materiál a dovoz z Holic v Podkrkonoší hradil Luboš Hruška ze svého platu. Sochy byly na zahradě instalovány v letech 1987-1991, první dva roky pod stálým dohledem StB.

Činnost římskokatolické církve byla v Plzni, jako i v celé republice, v 80. letech 20. století silně omezována. Probíhala pod dohledem místních okresních a krajských církevních tajemníků (pracovníci národních výborů), úzce spolupracujících se složkami ministerstva vnitra (StB). Pastorační práce mohla probíhat pouze oficiálně při bohoslužbách v prostorách kostela, a to většinou jen za asistence příslušníků StB. Kněží byli kontrolováni, zjišťováno se, co při bohoslužbách říkají a zda jejich činnost příliš nepřesahuje rámec základních kněžských úkonů, nad aktivnějším se pak vznášela hrozba možného šetrného státního souhlasu k duchovenské činnosti a stíhání za šmahelný dozor státu nad církvemi a náboženskými společnostmi. Obě, které se aktivně účastnily církevního života, sledovala a obě vyslýchala Státní bezpečnost. Od 70. let se díky tomu začaly scházet skupinky v křehkých neoficiálních místech i domech, ale jejich největší nárůst nastal až koncem 80. let 20. století. Kromě společných modliteb se zde probírala také různá náboženská témata, na kdy se konaly i tzv. bytové mše. V té době již také existovalo *Hnutí charismatické obnovy* (P. Ing. Aleš Opatrný), které prostřednictvím mnoha setkání, především bytových modlitebních společností výrazně podporovalo život církve.

Pro radu mladých v křehkých v Plzni se staly důležitou duchovní posilou pravidelné setkání pro mládež v kostele sv. Františka, kde byla mše doprovázena rytmickou hudbou. Mimoto si duchovní připravovali vzdělávací cyklické promluvy na určité duchovní témata. Po svém odchodu do Plzně poátkem 80. let prosadil duchovní Václav Chroust, který patřil k trvale sledovaným osobám na úrovni města i kraje, na setkání v křehkých v kostele sv. Bartoloměje, nyní již katedrále, mše sv. od 6 hodin ráno i pro pracující a

---

<sup>64</sup> Tamtéž.

studenty. Po m-i se p ítomní scházeli na společné snídani v prostorách arcidiecéze a šduchovní nabítkou se rozeli za každodenními povinnostmi.<sup>65</sup>

Od 70. let 20. století působil v laické církevní sféře v Plzni velmi aktivně ing. Josef Ka-e.<sup>66</sup> Chtěl pracovat s katolickou mládeží v rámci církve, a proto raději přerušil veškeré kontakty s ná Západo. Až do roku 1980 spolupracoval s tajemným vysvěceným biskupem Felixem Davídkem, který mu nabízel studium teologie, pak ale kontakty s ním omezil a vnovel se raději oficiální činnosti. Nechtěl pracovat proti režimu politicky, aby nepřivedl lidi okolo sebe do nebezpečí. Pracovat se prý celá léta dalo, sice s omezeními, ale šlo to. V té době se snažil organizovat ve spolupráci s místními kaplany program pro volání mládeží (počet odhaduje na asi 70 mladých lidí). Základem se staly bohoslužby slova v úterý a výše zmíněné tzv. kytarové mše ve čtvrtek. Nejprve se scházeli v kapli kostela sv. Jana Nepomuckého na Chodském náměstí, po roce se museli přestěhovat do zpod dnů místnosti, pak přímo do kostela. Když byli vyhoštěni odtud, našli azyl v kostele Nanebevzetí Panny Marie ve Františkánské ulici. Úzký okruh vedoucích pracujících s mládeží vytvořil tzv. generální štáb (krycí název G<sup>TM</sup>), což byla jakási doba dnešní farní rady. V malých skupinkách se pak dalo pracovat i mimo byty. Například v domku u MUDr. Křífkové se scházelo každý den nejméně jedno sdružení. V létě pak organizovali pro mládež turistické pobyty na horách (se stanem a krosnou), v zimě jezdili na hory lyžovat. Při těchto akcích se lidé ze sdružení nejlépe poznali a společné zážitky je stmelily dohromady. Hodně mladých lidí také jezdilo za aktivními duchovními, kteří byli odsunuti do pohraničí (P. Aleš Opatrný, P. Oto Mádr, P. Václav Chroust), a tím vlastně naopak docházelo i k evangelizaci pohraničí.<sup>67</sup>

Další významnou osobností české laické mládeže s působností na území celé republiky byla v té době o ní optik Dagmar Vetrovská, která se do Plzně přestěhovala v září roku 1978. Tehdy jí přišla za sebou organizace první chaloupky pro dívky z českých rodin.<sup>68</sup> Chaloupkami bylo nazýváno specifické hnutí letních českých táborů probíhajících v salesiánském duchu, které vzniklo v naší republice v období totality. Vzniklo pod tlakem doby, která neuměla ovládnout shromáždění v ticho potu lidí. První chaloupku zorganizoval a vedl o letních prázdninách roku 1974 mladý mariánskolázešský kaplan, od roku 2002 svatostátní biskup pražské arcidiecéze a titulární

---

<sup>65</sup> Rozhovor s Dagmar Vetrovskou, Plzeň 21. 9. 2008.

<sup>66</sup> Po revoluci pracoval jako pastorační asistent na plzeňském biskupství, t. j. v duchovním úřadu.

<sup>67</sup> Rozhovor s ing. Josefem Ka-e, Plzeň 24. 3. 2004.

<sup>68</sup> Rozhovor s Dagmar Vetrovskou, Plzeň 21. 9. 2008.

biskup Sicesiánský Karel Herbst, zvaný Kája.<sup>69</sup> Tehdy přemýšlel, co by mohl udělat pro své ministranty, a obrátil se na salesiány, řád orientovaný na práci s dětmi a mládeží. Tak vznikl experiment zvaný chaloupky, který se postupem času laviovitě rozšířil po celé republice a vyrostl mofná v jedno z nejvládnějších hnutí, které vůbec v období totality existovalo. Z jedné chaloupky v roce 1974 bylo roku 1979 chaloupek osm, roku 1982 třicet devět, roku 1986 –edesát čtyři chaloupek a roku 1989 celkem osmdesát tři.<sup>70</sup> Svůj název dostaly chaloupky podle skutečných chat nebo chalup, ve kterých dříve tábořily probíhaly<sup>71</sup>, a zároveň šlo o název krycí, aby zůstaly co nejdéle utajeny před státní mocí. Charakteristická pro ně byla menší skupinka dětí (nejlépe kolem 12) ve vymezeném prostoru jednotlivých ústavů do tří let a výchovně a katecheticky zaměřený společný program. O půl roku později byl Kája, přemístěný mezitím na Svatou Horu, zbaven státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti. Chaloupkovému hnutí se vedle nové profese umývala i okna tedy začal v novat naplnit. V té době se jífil také chystal vstoupit v tajném noviciátu do salesiánské kongregace.<sup>72</sup>

A jak se k chaloupkám dostala Dagmar Vetrovská? V letech 1976 a 1977 pomáhala, tehdy ještě jako studentka z Mariánských Lázní, na chaloupkách, tehdy ještě i zimních, Káji Herbstovi. Po dvou letech jí navrhl, jestli by nechtěla zkusit vést chaloupky pro děti v Praze, a seznámil ji v Praze se třemi dětmi, pravděpodobně mezi nimi byly Dana Oveková a Dagmar Turková, se kterými se v roce 1977 první chaloupky pro děti v Praze zústavnila. Svou první chaloupku dostala na starost hned další léto, v roce 1978, a o dva roky později jí byla svěřena odpovědnost za organizaci celého dívčího chaloupkového díla. Zájem o chaloupky narostl a s ním i počet asistentek, které společně s brněnským salesiánem P. Petrem Baranem vedla. Velká vzdálenost rozdělila zanedlouho vedení na Moravu (Majka Světláková), a děti, které zůstaly na Dagmar. Vedoucí a asistenti se scházeli minimálně 405x za rok na přípravných víkendových pobytech, tzv. asistenčních setkáních. Zpočátku byly místem schůzek různé byty v Praze,<sup>73</sup> s narůstajícím počtem

---

<sup>69</sup> VRACOVSKÝ, J., *Chaloupky. Salesiánské prázdninové tábory v době totality*. Praha, Portál 2002, s. 21. Předchůdkyní chaloupek byly v podobném duchu vedené *prázdninové kolonie* (nejprve do r. 1948, pak v letech 1969-1976), které probíhaly obvykle na farních a zústavňovaly se jich v třídě početně mladých lidí, asi 30, na chaloupcích pobývalo nejvýše 12 dětí. (*Tamtéž*, s. 12-19).

<sup>70</sup> *Tamtéž*, s. 226-29.

<sup>71</sup> Až do roku 1981 se jezdilo také na fary. V roce 1981 došlo po udání místních obyvatel a následném prozrazení kontaktu na hlavního organizátora o k neekvané velké domovní prohlídce v bytě Káji Herbstovi, po které se na sledované fary jezdit přestalo a také se snížil počet ústavů chaloupek na maximálně 12. (*Tamtéž*, s. 25).

<sup>72</sup> Činnost salesiánské řady, stejně jako všech ostatních řádů a kongregací, byla násilně zastavena v roce 1950.

<sup>73</sup> Rozhovor s Dagmar Vetrovskou, Plzeň 21. 9. 2008.

zájemc se rozrostly v roce 1988 na p t míst v republice: Rozhrání (pozd ji Dv r Králové n. L.), Sobotka, Praha-Libochovice, Stará í-e a Plze . Dohromady bylo asistentek víc neff devadesát. Po et chaloupek byl také úctyhodný: v roce 1985 jich Dagmar zorganizovala asi dvacet jedna, v roce 1986 dvacet p t, roku 1987 sedmnáct, roku 1988 dvacet dva a v roce 1989 sedmnáct.<sup>74</sup> Chaloupka sestávala obvykle z vedoucích, 263 asistentek ve v ku 16618 let a cca 12 d tí p íblifn stejného v ku (rozptyl dvou t íd) od 9 nebo 10 let. Jej í ú astníci se sjíffli z r zných míst republiky, kontakty na d tí i asistenty dostával hlavní koordinátor v t-inou od známých kn íff, n kdy byli iniciativními maminky d tí, jindy pozvali d tí své kamarády. Hlavní koordinátor také p íd loval skupinkám jednotlivé chaloupky. Za jednotlivou chaloupku byl zodpov dný konkrétní vedoucí, jeho í úkolem bylo kontaktovat rodiny p íd lených d tí, p ípravit program pobytu a být ve styku s hlavním koordinátorem kv íli p ípadným zm nám.

Celé dílo probíhalo za p ísných bezpe nostních opat ení. Aby nedo-lo k prozrazení systému, musela z stat v utajení ka íd á chaloupka; s místními obyvateli se proto komunikovalo minimáln a m-e se slouffily p ímo v chaloupkách. Adresu chaloupky neznali ani rodi e d tí, termíny p ípravných asistentských sch zek i tábor samotných se domlouvaly p í osobních setkáních p í roku dop edu. Asistentky m íly za úkol b hem roku kontaktovat osobn nebo písemn d tí a jejich rodiny, jejich íff adresy (byly z celé republiky, nikoliv z jednoho místa) dostaly od hlavní koordinátorky.<sup>75</sup> Sestavy chaloupek se z bezpe nostních d vod po prázdninách likvidovaly.<sup>76</sup> Existence celého hnutí byla mofná jen díky obrovské vzájemné d v e v-ech zú astn ných.

D íffítou sou ástí byla p íprava programu jednotlivých chaloupek. Scházely se zde d tí z celé republiky a hlavním cílem bylo je povzbudit a ukázat jim, ff í v ateisticky zam eném prost edí íffí v ící vrstevníci. V malé skupin d tí p íblifn stejného v ku tak v tém rodinné atmosfé e vznikalo mnoho hlubokých p átelství. Mnohým d tem pomohly chaloupky p í hledání orientace v íffivot . Pobyt byl trnáctidenní a hlavním jádrem byl ó krom b íffných táborových aktivit, jako jsou nap . výlety nebo společné hry ó také pravidelný duchovní program, sestávající ze společných modliteb, ve erních sl vek a tzv. témátek, která pro n p ípravovali s ro ním p edstihem salesiáni. Tffo o krátké katecheze na ka íd ý den pobytu, které byly podávány zajímavým,

---

<sup>74</sup> VRACOVSKÝ, s. 39.

<sup>75</sup> Díky nutnosti utajení byli vylou eni v-ichni nespolehliví, kte í by mohli chaloupkové hnutí i v-echny zú astn né prozrazení ohrozit, proto do n í byly zapojeny jen jakési elitní skupiny d tí a mládeffe. (*Tamtéffl*, s. 115).

<sup>76</sup> *Tamtéffl*, s. 98.

srozumitelným způsobem. Každý rok byl zaměřen na jiné téma, například Evangelium sv. Marka, liturgická období, křesťanské hodnoty, nejvýznamnější svatci, blahoslavenství, Skutky apoštolů, Panna Maria, Jan Bosco aj.<sup>77</sup> V tiskovém ústředí se například, výuka náboženství byla v období totality ve školách zakázána; nikde probíhala tajně na farnostech nebo v bytech, vždy však s rizikem pronásledování.

Po 364 letech pobytu v Plzni se snažila Dagmar Votavská o navázání spolupráce s ing. Josefem Kaštem, aby se mohli dle možnosti z vedení táborů nebo v nich některých aktivitách spolupracovat a se podporovat, nakonec ale vzájemně dospěli k závěru, že každý má svůj zabraněný způsob organizace a ke spolupráci nedojde. Pobyt ing. J. Kašty byly organizovány pro starší děti (13, 14 a více let) a byly zaměřeny více sportovní (v zimě lyže, v létě hory), v tiskovém ústředí bydlela v Plzni a blízkém okolí a vzájemně se znala, šlo o spontánní akce. Chaloupky byly oproti tomu určené mladším dětem (9-12 let) z různých koutů republiky a měly pevnější organizační strukturu. Aťkoliv se Dagmar Votavská hromadných církevních akcí ani koncem 80. let 20. století v domě nezúčastnila, aby zbytečně neriskovala prozrazení chaloupek, ani ona neunikla pozornosti Státní bezpečnosti. K výsledku na StB byla předvolána celkem třikrát a kromě otázek na své aktivity a rodinu se ptali také na plzeňské duchovní o. františkána P. Michala Pometla a P. Václava Chrousta.<sup>78</sup>

Místní komunistické orgány se aktivizace římskokatolické církve bály a bedlivě její činnost prostřednictvím krajských a okresních církevních tajemníků a samozřejmě také StB sledovaly. Nejvyšší stranický a ve svém důsledku i mocenský orgán na území Západočeského kraje – Západočeský krajský výbor KS (ZKV KS) – si nechával v normalizačním období pravidelně předkládat *Zprávy o církevní politické situaci v Západočeském kraji*, které předkládal tajemník pro věci církevní zpravidla pololetně, koncem 80. let mohl nastat i to, že informace z církevního prostředí objevovaly také ve *Zprávách o bezpečnostní situaci v Západočeském kraji* nebo v hlášeních o šburfovačské propagandě (myšlenka švédských médií, především vysílání Rádía Svobodná Evropa a Hlasu Ameriky) a názorové hladině obyvatel.

Zvláště nepříjemná situace pro ně nastala v roce 1982, kdy podpořil kardinál Tomášek výzvu Vatikánu *Prohlášení posvátné kongregace pro klérus o těch, kterých sdruženích a hnutích zakázaných v něm p. úslužník m. kléru*, namířenou proti církevním organizacím kolaborujícím s komunistickými režimy, aťkoliv vyvolali mnozí kněží

<sup>77</sup> Tamtéž, s. 74.

<sup>78</sup> Rozhovor s Dagmar Votavskou, Plzeň 21. 9. 2008.

k vystoupení z organizace Sdružení katolických duchovních Pacem in terris. V Plzni zstal v této kolaborantské organizaci pouze arciděkan Jan Kozlík, který byl předsedou krajské organizace.<sup>79</sup> Vystoupil i její místopředseda Jiří Mořina, vikář z okresu Plzeň-sever. Vedení ZKV KS tuto situaci trvale sledovalo a snažilo se za každou cenu SKD PIT umlčet a udržet a tento trend vydržel až do listopadu 1989. *Zpráva o církevní politické situaci v Západočeském kraji za rok 1982*, předložená předsednictvu ZKV KS, konstatuje: „Vatikán a kardinál Tomášek projevuje velmi prostě edky snahu likvidovat sdružení Pacem in terris. Přes veškerou podporu státních orgánů se nedaří obnovit samostatnou činnost schopnost krajského sdružení, nedaří se získávat začlenění mladé duchovní a u stávajících členů se projevuje zjevná stagnace a pasivní přístup. Proti členům sdružení je vyvíjen tlak, a to již formou otevřených námitek ostatními duchovními, nebo anonymními dopisy. Snaha rozbít sdružení katolických duchovních je datována od roku 1981 a lze kladně hodnotit, že se doposud tuto organizaci nepodařilo rozložit. [...] Je nutné konstatovat, že sdružení bez aktivní a účinné pomoci státní správy by nebylo po organizační i ekonomické stránce svébytné.“<sup>80</sup> V Západočeském kraji poklesl počet členů krajské organizace SKD PIT od roku 1973, kdy měla téměř jedna tisíc členů, na dvacet jedna v roce 1986. V tomto období byl také tristní: tyti byli ve věku 51-60 let, tyti ve věku 61-65, devět v rozmezí 66-70 let a tyti nad 70 let.<sup>81</sup> Po úmrtí arciděkana v. v. Jana Kozlíka nebyl členem SKD PIT žádný duchovní římskokatolické církve z Plzně.<sup>82</sup>

Problematickou situaci se snažili řešit individuálními pohovory s jednotlivými duchovními. Výsledky nebyly nijak povzbudivé: „Z osobních jednání lze u jednotlivých duchovních vystopovat nárost sebevdomění a vzrůstá důvěra v politiku Vatikánu a samotného papeže i kardinála Tomáše. Tento jev se projevuje prakticky u všech mladších duchovních a názorně jej dokumentuje situace v našem krajském sdružení katolických duchovních Pacem in terris. [...] Pro budoucí období lze předpokládat, že v našem kraji

<sup>79</sup> Jeho radikální postoje dokazuje jeho údajné prohlášení: „Ať se bude zákaz týkat všech organizací katolických ve světě, včetně Solidarity v Polsku, kde byli duchovní velmi aktivní, pak teprve budu zákaz považovat za smírný.“ (SOA Plzeň, KV KS, i. č. 1754, k. 250. *Zpráva o církevní situaci v Západočeském kraji a úložišti sv. Antonína výchovy*.)

<sup>80</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. č. 1777, k. 256. *Zpráva o církevní politické situaci v Západočeském kraji za rok 1982*.

<sup>81</sup> BALÍK, HANUŠ. s. 142, původní zdroj: BABIŠKA, V., *Vývoj katolické religiozity v českých zemích v letech 1949-1989* (na základě úložišti-ování Státního úřadu pro vztahy mezi církví a Ministerstva kultury a Sekretariátu pro vztahy mezi církví). In: *Sborník archivních prací*, č. 2/2005, ročník LV.

<sup>82</sup> AmP, MV KS, i. č. 1587, k. 169. *Zpráva o plnění opatření k církevní politice v městě Plzni*.

jsou podmínky k zvládnutí církevní politické situace, ovšem za předpokladu mnohem náročnějšího působení pracovníků státního dozoru.<sup>83</sup>

Krajskému normalizačnímu vedení vadily i veškeré veřejné projevy, které by mohly přilákat negativní pozornost, na špetku se tak dostalo například vyzvánění zvonů v kostelech. V dubnu 1984 přišel P. Jiřímu Koutníkovi, který po odchodu J. Kozlíka zastupoval administraci arcidiecéze a plzeňského vikariátu, požadavek vyřadit místní kostelní zvonění, které však nerespektoval. V lednu roku 1985 projednával tuto otázku KV KS a od 22. 1. téhož roku bylo zvonění, které mohlo údajně přispívat k aktivizaci v církvích, povoleno pouze při kulturních akcích, v kostele sv. Bartoloměje pak dokonce pouze ve dnech pracovního klidu.<sup>84</sup> Zdá se, že toto rozhodnutí však vyvolalo útlak spíše opačný, například v téhož roku přibývaly mnohem více v církvích.<sup>85</sup> Na základě dlouhodobé analýzy bylo na schůzce předsednictva M V KS v Plzni 26. 3. 1986 prioritně vytvořeno šetření, ovlivňování a usměrňování postoje a činnosti duchovních a církevních osob římskokatolické církve a za pomoci StB získat přehled o laicích římskokatolické církve a vyhledat špičky politického klerikalismu.<sup>86</sup> Jakoby předhlavnou koncepcí předsednictva ÚV KS, která začala platit od 16. 12. 1986, a přenesla tyto práce v oblasti církevní politiky od administrativních a organizačních metod k práci s duchovními a v církvích.

V rámci převýchovy obyvatelstva podle své ateistické ideologie vytvořila státní moc po ústředním národním výborech sbory pro občanské záležitosti (SPOZ). Aby zamezila obyvatelstvu jakýmkoli kontakt s církvemi, snažila se prostřednictvím SPOZ nahradit tradiční církevní obřady (křest, sátek, pohřb) občanskými (vítání novorozence, sátek, pohřb bez kněze). Zatímco se jí postupně dařilo, aby negativní lidé upouštěli od kontaktů s církevními sátky, problematickými zůstávaly pohřby. V roce 1974 byla proto zpracována dlouhodobá koncepce výstavby smutečních síní, která měla omezit účast kněží na pohřbech. Zaváděly se nové pokrokové formy pohřbívání (rozptýl, vsyp), byli vykolováni profesionální smuteční dělníci.<sup>87</sup> Ke konci roku 1982 bylo konstatováno, že 70 % pohřbů v kraji je již bez účasti kněze. Ze tří základních občanských obřadů se do poloviny 80. let rozšířil jejich počet na padesát (například předávání občanských prokazů, hovory s mládeží,

<sup>83</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. 1777, k. 256. *Zpráva o církevní politické situaci v Západočeském kraji za rok 1982.*

<sup>84</sup> AmP, MV KS, i. 1541, k. 157. *Informativní zpráva o církevní politické situaci v městě Plzni.*

<sup>85</sup> AmP, MV KS, i. 1559, k. 162. *Zpráva o plnění opatření k církevní politice v městě Plzni.*

<sup>86</sup> KOLEKTIV AUTORŮ, *Dějiny Plzně v datech.* Praha, Vydavatelství Lidové noviny 2004, s. 511.

<sup>87</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. 1754, k. 250. *Zpráva o církevní situaci v Západočeském kraji a útlak sv. tonázorové výchovy.*

vstup do SSM, sliby pionýrů, rozloučení se fláky vojenských (kol aj.), a zasáhl tak všechny v nové kategorii a sociální skupiny obyvatel. Koncem roku 1982 působilo na území kraje 1000 národních výborech 355 sborů pro občanské záležitosti, z toho 1 krajský, 10 okresních a 344 obvodních, městských a místních. Do činnosti sborů a aktivit bylo v kraji zapojeno 7 000 dobrovolných pracovníků. Síť civilních občanských prostorů čítala v té době 143 občanských a 27 smutečních síní.<sup>88</sup>

Koncem 80. let 20. století zaznamenala katolická církev velký příliv věřících, především z řad mladých lidí, kterým nemohla marxisticko-leninská ideologie, všeobecně prosazovaná ve všech typech kol, předat nic hlubšího. Hromadně se účastovali církevních poutí, kde se setkávali s dalšími vrstevníky, a měli tak možnost poznat, že ve svých postojích nejsou osamoceni. Komunistické orgány vnímaly dosud víru jako překážku, a to, že někteří mladí začínají inklinovat k náboženské ideologii, považovali za způsob urážlivého politického protestu, nebo projev malomocnosti, či snahu o recesi.<sup>89</sup> Konec 80. let jim však ukázal, že tomu tak není. Na jaře roku 1989 mohli z dokumentu *Buržoazní propaganda o postavení a názorovém vývoji mládeže v socialistické SSR* zjistit: „Zájem o otázky mládeže v loňském roce vzrostl (mýleno v švédských médiích) zejména po bratislavské demonstraci v číně a mládež byla vydávána za potenciálního nositele změn v Československu jak prostřednictvím církevních aktivit, tak i ve druhém pololetí v souvislosti se sérií předváň zakázaných demonstrací v Praze od srpna 1988 do ledna 1989 i aktivit tzv. občanské opozice. [...] Zejména byl zaznamenán určitý růst religiozity mezi mladými lidmi a v uplynulém roce růst angažovanosti mladých v číně v akcích, které měly více politický než náboženský charakter. [...] zejména v I. pololetí roku 1988 se snažila [mýleno „buržoazní propaganda“] dokazovat, že se v SSR zformovala „nová společenská síla“, která již přerostla rámcem náboženských hranic a má velký vliv i na politický vývoj, tj. proces ekonomické a politické přestavby.“<sup>90</sup>

Církev si nikdy nepřála být politikem, usilovala pouze o svobodu vyznání. První nátlakovou akcí, která roku 1988 zaznamenala velký úspěch také v Plzni, byla petice moravského katolického aktivisty Augustina Navrátila *Podnět katolíků k řešení situace v číně občanské v SSR*, která shrnovala v 31 bodech požadavky na respektování práv v číně občanské a náboženské svobody. Petici ve stejný podpořil též kardinál Tomášek a

<sup>88</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. 1777, k. 256. *Zpráva o církevní politické situaci v Západočeském kraji za rok 1982.*

<sup>89</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. 1754, k. 250. *Zpráva o církevní situaci v Západočeském kraji a účinnosti sv. tonázorové výchovy.*

<sup>90</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. 1921, k. 293. *Buržoazní propaganda o postavení a názorovém vývoji mládeže v socialistické SSR.*

byla tena p i bohoslužb také v plze ském kostele.<sup>91</sup> V celé Plzni se pod ni podepsalo n kolik tisíc lidí, nejen z církevního prostředí.<sup>92</sup>

Zaznamenali ji také p edstavitelé ideologického odd lení KV KS : šPr b h této akce ukázal, že v kraji je dosti siln zastoupena ilegální církevní struktura složená z laických aktivist a bývalých duchovních se státním souhlasem. S podpisou [podpisovou] akcí sympatizovali v t-inou také mladí duchovní a duchovní, u kterých je znám negativní vztah k na-emu socialistickému z ízení. K eliminaci této negativní akce se rozhodla státní správa uskute nit v každém okrese v m síci kv tnu setkání p edsed ONV [Okresních národních výbor ] s duchovními, k objasn ní politicky nebezpečných tendencí ze strany nejvyššího p edstavitel římskokatolické církve v SR.<sup>93</sup>

Další v t-í utajovaná akce místního významu, naprosto bez politického podtextu, byla prozrazena díky udání jedné aktivní lenky KS v Plzni. Prob hla roku 1988 v kostele sv. Ji í v Plzni-Doubavce. Ilegáln a za velké ú asti divák se tam uskute nil soub řn s trampským hudebním festivalem *Porta* první ro ní k setkání k esanských rytmických skupin s názvem *Porta catholica*. Jejím otcem byl mladý plze ský kaplan P. Jan Pata. Setkání bylo sout řní, p ihlásilo se trnácet hudebních skupin. Bezprost edn mu však p edcházelo p epadení fará e P. Jána urigy ve Stodu u Plzn<sup>94</sup> p íslu-níky SNB (pravd podobn VB i StB), a tak do Plzn p ijelo skupin pouze sedm. Na konání nelegální akce upozornila na lenské sch zi UO (ulí ní organizace) KS 2/4 jedna z jejích lenek. Uvedla, že šdle jejích poznatk v souvislosti s konáním Porty 88, se konala Porta i v kostele u sv. Ji í v Doubavce. [í ] v kostele se hrálo celou noc za ú asti mladých lidí.<sup>95</sup> Po pro-et ení p ípadu bylo zji-t no, že o konání uvedené akce nev d l nic ani církevní tajemník, ani obvodní odd lení VB.<sup>96</sup> Je-t po p l roce byli n kte í její ú astníci vyslycháni, jeden z ministrant dokonce p ímo ve -kole. Na zasedání ObvNV v Plzni-Doubavce bylo prohlá-eno, že se nic takového nesmí opakovat. Dalí ro ní k sout ře *Porta catholica* se roku 1989 konal, ale tentokrát jej jíl za-título *Desetiletí duchovní*

<sup>91</sup> SOA Plze , KV KS , i. . 1916, k. 292. *Situace v oblasti církevní politiky v Západo eském kraji v roce 1988.*

<sup>92</sup> VALETŮL. (ed.), *Rok 1989 v Plzni a západních echách.* Dobrá Voda, A. en k 2003, s. 66.

<sup>93</sup> SOA Plze , KV KS , i. . 1916, k. 292. *Situace v oblasti církevní politiky v Západo eském kraji v roce 1988.*

<sup>94</sup> Kolem p lnoci z 15. na 16. 5. 1988 vnikli otev eným oknem do budovy fary dva p íslu-níci SNB, z toho jeden v civilu, a t etí osoba-pomocník SNB. Když byli administrátorem ve Stod P. Jánem urigou objeveni, legitimovali p ítomné. Duchovního obvinili z ublížení na zdraví. (In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 11, . 17, s.15).

<sup>95</sup> AmP, MV KS , i. . 1624, k. 178. *Zhodnocení vývoje politické situace a názorové hladiny, postupu stranických orgán a organizací p i zabezpečování záv r XVII. sjezdu KS , hodnocení sch zové imosti za m síci ervenec.*

<sup>96</sup> *Tamtéž.*

obnovy. Akce byla v tomto roce hojně navštěvována nejen církevním tajemníkem, ale také pány od StB a místními funkcionáři KSČ, jejichž úkolem bylo akci sledovat a kontrolovat. Proto byla zakázána jakákoliv propagace mimo kostely, přičemž na ni i velké množství adových diváků a muzikantů z Porty. Profesionální zvukař, kteří přijeli na akci zvučit, zadržela v plzeňských ulicích hlídka VB. Když vyšlo najevo, že jedou zvučit do kostela, museli projít nepřijemným výsledkem.<sup>97</sup>

Zároveň úřadník OO VB Stod proti P. Jánovi urigovi dne 16. 5. 1988 byl na základě stížnosti duchovních plzeňského vikariátu před Ministerstvem vnitra a říjovního prostředí SR dne 22. 6. 1988. O případu bezprostředně informovaly také západní sdělovací prostředky Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. O tom, že byl P. Ján uriga sledován i v následujícím období, svědčí například stížnost Františka kardinála Tomáše národnímu KS SNB Plzeň ze dne 7. 10. 1988, ve které si stěžuje na postup úřadníka VB při řešení dopravních překážek P. Jánovy urigy.<sup>98</sup>

Také *Církev eskoslovenská husitská* pořádala svou *Malou husitskou portu*. Tento o cyklus hudebních koncertů s názvem *Co je pravda?* ve dnech 5. až 9. července 1989 ve sboru Karla Farského v Plzni v Leninově (dnešní Husově) ulici.

V roce 1989 zintenzivnila kampaň proti nezávislým strukturám a jejich aktivitám deník KV KSČ Pravda. Jedna ze serií článků byla věnována také nelegálním církevním aktivitám. Článek s titulem *Orientují se na východ* vycházel na pokračování tři dny po sobě.<sup>99</sup>

## 2.3 Závěr

Církev, zvláště římskokatolická, patřila k nejsledovanějším skupinám obyvatelstva, o státní moc se bála její organizovanosti a vnitřní skryté síly, která spojovala značné množství věřících. Oproti 50. letům 20. století, kdy útočila na církev přímo, se v období *normalizace* snažila prostřednictvím Sekretariátu pro věci církevní při Ministerstvu kultury a samozřejmě také Státní bezpečnosti o rozklad zevnitř nejen prostřednictvím sdrufení *Pacem in terris*, ale i skrze jednotlivé osoby, které se snažila získat či donutit ke spolupráci

<sup>97</sup> NÁHLÍKOVÁ, V. *Porta Catholica*. Rukopis, datováno Plzeň 21. 6. 1992. Publikováno též v českém hudebním časopise *Tón*.

<sup>98</sup> SOA Plzeň, KV KSČ, i. č. 1916, k. 292. *Situace v oblasti církevní politiky v Západočeském kraji v roce 1988*.

<sup>99</sup> JANÍK, R., *Orientují se na východ*. In: *Pravda*, deník KV KSČ, 1. až 3. srpna 1989, s. 3. Zajímavé je, že autor čerpá ve svých článcích také ze samizdatových a exilových periodik.

n kdy velice rafinovanými způsoby. Ilegální činností pro ni bylo již praktikování náboženství mimo prostory kostelů.

Po útlaku 80. let 20. století již její taktika vycházela. Z velké části se jí podařilo v lidech vymýtit povědomí o duchovním rozměru lidského života a přeorientovat obyvatelstvo na konzumní společnost. Úspěšná byla její síť sborů pro občanské záležitosti, jejichž výhledy byly optimně šluflybyšoběhem let staly běžnou součástí života.

Situace se začala měnit po roce 1982, kdy papež Jan Pavel II. vydal své *Prohlášení posvátné kongregace pro klérus o n kterých sdruženích a hnutích zakázaných v-em p íslu-ník m kléru*, které se po podpoře Františkem kardinálem Tomáškem stalo podnětem k vystoupení mnoha duchovních z kolaborantské organizace Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*. Krajské sdružení se sídlem v Plzni se od té doby potýkalo s velkými existenčními problémy a jeho činnost byla udržována, i vzhledem k vysokému vzkvétání, jen uměle. I když církev o politikum nikdy neusilovala, státní moc ji za opozici po celá léta považovala. Nejvíce se tomu přiblížila právě tímto svým postojem.

Ve druhé polovině 80. let 20. století pak v Plzni vyjadřovali své postoje masovou účastí na poutních slavnostech po celé republice, také z Plzně byly na tyto akce vypraveny autobusy s vládci. Významnou podporu v Plzni, ale také n kterých nevládci, zde zaznamenala petice Augustina Navrátila, pod kterou se tu podepsalo několik tisíc lidí.

Vedení komunistické strany hledalo až do poslední chvíle možnosti, jak nepříznivý vývoj spojující v mohutném nárustu v Plzni občany, kteří se navíc již nebáli prosazovat svá práva, zastavit. Zvláště se obávalo možného zpolitizování mladých v Plzni, ve skutečnosti však k esanská veřejnost směřovala k politice jen velmi okrajově,<sup>100</sup> což jí pouze omezilo práva na svobodu vyznání s možností víru svobodně praktikovat.

Z církevního prostředí na Plzeňsku vzešli i nkteří nezávislí aktivisté, například Václav Malý, tehdy kaplan římskokatolické církve v Plzni (Charta 77, VONS)<sup>101</sup>, Jan Dušák, duchovní evangelické církve, působící tehdy v Plzni (Charta 77), Milan Píša, duchovní

---

<sup>100</sup> Opoziční hnutí, které by bylo postaveno pouze na k esanském základě, v období *normalizace* nevzniklo. Pouze v rámci nezávislé iniciativy *Hnutí za občanskou svobodu* (HOS) ustavila vláda 15. listopadu 1989 K esansko-demokratický klub.

<sup>101</sup> Prohlášení Charty 77 podepsal Václav Malý (nar. 21. 9. 1950) v únoru 1977, když působil jako kaplan v Plzni. O rok později se stal členem VONS. V lednu 1979 přičinil o státní souhlas, od května do prosince téhož roku byl držen ve vazbě pro trestný čin podvracení republiky. Do konce *normalizace* vystupoval n kolik dních profesí (zemědělský figurant, topič). V letech 1981-1982 byl mluvčím Charty 77, v roce 1989 mluvčím Občanského fóra. 3. 12. 1996 jmenován titulárním biskupem marcellianským a sv. títím biskupem pražským.

římskokatolické církve, sloufící po átkem 80. let v Horaflovicích (Charta 77)<sup>102</sup>, Jiří Měek (Charta 77, HOS), ing. Jaroslav Cuhra (Charta 77, HOS), Miroslav Svoboda (HOS), Jan Adalbert Tydlitát o evangelický duchovní (Charta 77, HOS), jeho žena Věra Veronika Tydlitátová (Charta 77, Sdružení T. G. Masaryka), Jaromír a Eva Starých (Charta 77). Koncem 80. let se tito jednotlivci z církevních kruhů (tj. ti, kteří zůstali v Plzni) v tichou pirozen zapojili do širokého spektra místního disentu. Na rozdíl od Prahy, kde byla spolupráce církevních a disidentských kruhů daleko provázanější, šlo na Plzeňsku o několik málo jednotlivců.

### 3. Hudební alternativy

V 60. letech 20. století v SSR nastal v reakci na hnutí americké a západoevropské mládeže boom alternativní rockové hudby, která představovala vzdor proti všemu strnulému, dogmatickému. Vznikalo velké množství kapel, rockové a studentské kluby, ale také divadla malých forem. Hudební alternativa jako nejmočnější směr alternativní kultury vbec se stala v 70. a 80. letech nositelem společenského a kulturního vývoje nejen u nás,<sup>103</sup> ale i ve světě. Tato neoficiální scéna se stala také podhoubím a zázemím pro budoucí underground.

#### 3.1 Underground

Jeho vzniku bezprostředně předcházela vlna drastických opatření, kterými se státní moc snažila o likvidaci nekonvenční rockové hudby, představující zviditelnění nechtěné západní kultury u nás. Hromadně byly zakazovány kapely s anglickými názvy, jakož i anglické texty písní. Někteří přední rockoví hudebníci se stali doprovodnými hráči komerčních pop stars, v tichina skupin pak zanikla i představa o profesionálnímu statutu. Kdo chtěl zůstat, musel projít za cenu ústupků poníflujícími předšnežávislou komisí.

---

<sup>102</sup> P. Milan Píša podepsal prohlášení Charty 77 jako kaplan v Horálovicích. Předtím se pobíral v nedaleké Sušici, kde dokázal pro víru získat několik členů místní undergroundové komunity. Později emigroval do Rakouska (pravděpodobně v rámci akce ASANACE), dnes se pobírá ve Strašíně.

<sup>103</sup> Z projektu *Sto studentských revolucí* vyplývá, jak velkou část mladých lidí rocková hudba a alternativní kultura ovlivnily. OTÁHAL, M., VAN K, M., *Sto studentských revolucí*. Studenti v období pádu komunismu o životopisná vyprávění, Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1999, s. 100-105, též 140; také VAN K, M., *Kytky v popelnici*. In: *Ostravský svobodný*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny a Votobia 2002, s. 187-190.

Kromě hudebních kvalit p i nich krajská a m stská kulturní st ediska pořadovala i škulturn -politickéõ znalosti. Tehdy byla p ísn odd lena kultura oficiální, institucionalizovaná, která podléhala kontrole totalitního režimu, od kultury, která na tato pravidla odmítala p istoupit.

N které z kapel, které necht ly procházet p ehrávkovým ízením, nebo jim nebylo souzeno projít, se uchýlily do soukromí a vystupovaly jen pro okruh blízkých p íznivc . Tehdy u nás za ala éra undergroundu, který se stal specifickým, ale nikoliv jen hudebním sm rem. Po átkem 70. let byl termín underground spojován výhradn s rockovou hudbou, konkrétn s jedním jejím proudem, jehož symbolem se stala skupina *The Plastic People of the Universe* (PPU). Vznikla roku 1968 a ve své tvorb navázala na novátorství skupiny *The Primitives Group*, na um lecké seskupení *Actual* Milana Knífláka, aktivity *K ířovnické -koly istého humoru bez vtipu* a podzemní literaturu padesátých let, zejména básnické dílo Egon Bondyho. V letech 1969-1971 p sobila profesionáln na pražských scénách, v roce 1973 uvízla v sítu normaliza ní p ehrávkové komise. Dal-ími výraznými undergroundovými kapelami byly *DG 307*, *Um lá hmota*, *Bílé sv tlo*, *Dom* (paraleln s punkem). V 70. letech byla zázemím undergroundu p edev-ím d lnická, ásto bezprizorní mládeř, která cht la flít jinak, neř jak to vid la v konzumní spole nosti okolo sebe, ale také mnozí vysoko-koláci.

Underground pojmenoval, a tím vymezil a stal se tak jeho duchovním otcem, Ivan Martin Jirous, zvaný Magor. Spolu s Egonem Bondym pro n j razili pojem šdruhá kulturaõ (poprvé se objevil v Jirousov *Zpráv o t etím eském hudebním obrození* z roku 1975), který m l vyjad ovat protipól ke kultu e šprvníõ, oficiální. Underground charakterizoval takto: šUnderground není vázán na ur itý um lecký sm r nebo styl, p estofle nap . v hudb se projevuje p evářn rockovou formou. [...] Underground je duchovní pozice intelektuál a um lc , kte í se v dom kriticky vymezují v í sv tu, ve kterém flíjí. Je to vyhlá-ení boje establishmentu, zavedenému ízení. Je to hnutí, které pracuje p evářn s um leckými prost edky, ale jehoř p edstavitelé si uv domují, ře um ní není a nemá být kone ným cílem snaření um lc . Underground vytvá ejí lidé, kte í pochopili, ře uvnit legality se nedá nic zm nit, a kte í ani neusilují do legality vstoupit. [...] Stru n e eno, underground je aktivita um lc a intelektuál , jejichř dílo je nep íjatelné pro establishment a kte í v této nep íjatelnosti nejsou trpní a pasivní, ale snaří se svým dílem a svým postojem o destrukci establishmentu.õ<sup>104</sup> Ař do roku 1976 si flil underground svým flivotem. Ne-řo uř jen o

---

<sup>104</sup> ř *Hn dá knihaõ o procesech s eským undergroundem*, samizdat, s. 18; v rovin politické srovnatelné s řparalelní polisõ Václava Bendy.

hudební produkci, kromě koncertů probíhaly v undergroundovém společenství další rozličné aktivity, například filozofické a literární historické přednášky, bohoslovecké cykly, výstavy, happeningy, divadelní představení, teni poezie nebo vydávání samizdatů.<sup>105</sup> Specifikem předválečného undergroundu byla jejich jakási nezávislost a podzemnost (i v domě) únik k životu na okraji společnosti. Odvrhli život v totalitní demagogické společnosti a uzavřeli se do svých komunit, jež pro ně představovaly švit v pravdě. Velký vliv na orientaci undergroundu mělo setkání s názorovým okruhem zaniklého časopisu *Tvá* (Jiří Němec, Jan Lopatka, Zbyněk Hejda, Andrej Stankovič).

Sám sebe si začal underground uvádět jako podzemní *underground* až po velkém policejním zásahu v Rudolfově českých Budějovicích v březnu 1974, kam se sjelo na koncert kapel *The Plastic People* a *DG 307* několik set mladých lidí.<sup>106</sup> Předseda MNV koncert preventivně zakázal a na klidně se rozcházející návštěvníky povolal pohotovostní oddíl VB, které si počinaly zvláště brutálně. Proti mladým lidem poufily obušky, psy, najížděly do nich policejními vozy. Nezvykle rozsáhlý záťah proběhl nejen v Rudolfově, ale i ve všech veškerých místnostech v českých Budějovicích. Přes sto lidí bylo odvezeno na místní OO VB, stovky lidí byly v následujících dnech pokutovány poádkovou komisí. Zdrovným policejní akce byla účast početného publika, kvalifikovaná sama o sobě jako výtržnost.

Tedy začali předšnivci undergroundu vnímat, že nejde jen o doásné zlo, ale o stav trvalý, s malou nadějí na změnu, a že jakékoliv pokusy o legalitu jsou marné. To vedlo k jejich ještvě v štmu vzájemnému semknutí, s tím až ghettoidními prvky.

První velký zásah proti undergroundovému hnutí přišel v roce 1976. 17. března bylo zatčeno 22 osob, z toho 19 z nich bylo vzato do vazby. Sedm jich zůstalo ve vazbě až do soudních procesů, které trvaly do listopadu téhož roku. Celkem bylo vyslechnuto přes 100 předatel a předšnivců hudebních skupin *The Plastic People of the Universe* a *DG 307*. Při rozsáhlých domovních prohlídkách bylo zabaveno značné množství materiálů především z oblasti hudby.

---

<sup>105</sup> MACHOVEC, M., (ed.), Od avantgardy přes podzemí do undergroundu. Skupina edice Přelom 19496 1955 a undergroundový okruh Plastic People 196961989. In: *Pohledy zevnitř*. Česká undergroundová kultura ve švedectvích, dokumentech a interpretacích. Přelom, Pistorius & Oláanská 2008, s. 120; též text in: ALAN, J. (ed.), *Alternativní kultura*. Přelom české společnosti 194561989, s. 172.

<sup>106</sup> Zde došlo ke shodě několika okolností: den před koncertem skupin *Plastic People of the Universe* a *DG 307* hrála v Rudolfově taneční zábavě hardrocková kapela, jejíž fanoučci zůstali do druhého dne. Mladých lidí se proto sešlo v Rudolfově neobvyklé množství. Týž den došlo také k výraznému zdražení benzínu a bezpečnost byla připravena v pohotovosti na případnou nepříznivou odezvu občanů. Akce nebyla namířena proti hudebníkům, ale pouze proti publiku. In: *Šhndá kniha o procesech s českým undergroundem*, s. 57.

První soudní proces má souvislost se Západoeckým krajem. Probíhal ve dnech 5.6.6. července 1976 u Okresního soudu Plzeň-jih a byli v něm souzeni tři stoupenci undergroundového hnutí, pocházející ze západních částech: Karel Havelka, Miroslav Skalický a František Stárek. Obžaloba je vinila z trestného činu výtrfnictví. Toho se mohli dopustit tím, že v prosinci roku 1975 zorganizovali v klubovní organizace SSM v hotelu Zemědělský dům v Pěticích *Večer poezie a hudby*, na kterém vystoupil pro více než sto návštěvníků Ivan M. Jirouš s přednáškou *Zpráva o tčtím hudebním obrození*. Přednáška byla doprovázena reprodukovanou hudbou a promítáním záběrů z vystoupení různých hudebních skupin. Po skonění akce v sále fliv vystoupili zpěváci Karel (Charlie) Soukup a Svatopluk Karásek. Zveřejněním vulgárních textů předvčtím po tem mladých lidí se mohli dopustit hrubé neslušnosti a podle § 9 odst. 2 a § 202 odst. 1 a 2 tr. zákona byli za údajné spáchání trestného činu výtrfnictví odsouzeni k nepodmíněným trestům odnětí svobody. Karel Havelka dostal trest ve výši 2,5 roku, Miroslav Skalický 18 měsíců a František Stárek 8 měsíců, včtch ní nepodmíněný.<sup>107</sup> Tím, že justice soudila tři osoby najednou, mohla do své obžaloby zahrnout vyčtí míru společenské nebezpečnosti jejich činu tím, že je soudila jako organizovanou skupinu. Při následném odvolacím řízení u Krajského soudu v Plzni jim byly tresty sníženy na polovinu, Františku Stárkovi byl trest podmíněně odlofen. Zdá se, že ke zmírnění trestů přispěla velká publicita procesu v zahraničtích médiích i vlna solidarity v celé západní společnosti. Na podporu českého undergroundu se pořádaly koncerty, o perzekuci jeho stoupců se mluvilo na masových shromážděních, svou podporu vyjádřily i některé západoevropské komunistické strany.<sup>108</sup> Soudního příelění se zúčastnili také zástupci mezinárodní organizace na ochranu lidských práv *Amnesty International*.<sup>109</sup>

Druhý soudní proces s undergroundovým hnutím probíhal v Praze. Bylo v něm souzeno třináct osob: členové hudebních skupin *Plastic People of the Universe*, *DG 307* a několik dalších undergroundových hudebníků a příznivců (např. Ivan M. Jirouš, Sváček a Karásek i Karel Soukup). Čtyři z nich byli odsouzeni k tčtmo trestům: Ivan M. Jirouš 1,5 roku, Pavel Zajíček 1 rok, Svatopluk Karásek a Vratislav Brabenec 8 měsíců, včtch ní nepodmíněný, z trestného činu výtrfnictví spáchaného ve spolupachatelství podle § 9 odst.

---

<sup>107</sup> Později, po ad represivních opatření emigrovali Karel Havelka a Miroslav Skalický v rámci akce ASANACE do Rakouska. František Stárek se stal od roku 1979 vydavatelem samizdatového undergroundového časopisu VOKNO.

<sup>108</sup> Š Hn dá kniha o procesech s českým undergroundem, s. 66690.

<sup>109</sup> TOMEK, P., Dv zahraničtí svčtvtví o s. komunistické justici sedmdesátých let 20. století. In: *Securitas imperii* 13, Praha, ÚDVZK 2006, s. 1506155.

2 a § 202 odst. 1 a 2 trestního zákona. Odvolací krajský soud výši p vodních rozsudk potvrdil.

Soudní proces s nevinými nekonformními hudebníky vyvolal vlnu odporu proti jednání totalitní moci nejen v naší zemi, ale i na celém světě. Nkolik významných osobností z naší intelektuální elity sepsalo dopis západon meckému spisovateli Heinrichu Böllovi (Jaroslav Seifert, Jan Patočka, Václav Havel, Karel Kosík, Pavel Kohout, Ivan Klíma, Václav Havel), pod který připojilo své podpisy přes osmdesát osob a který odstartoval kampaň na podporu perzekvovaných příslušníků undergroundového hnutí také v západních médiích.

Solidarita širokého spektra osob s uvězněnými se stala platformou pro vznik významného nezávislého hnutí Charta 77, jehož prvním prohlášením signatáři vyzvali komunistický režim k dodržování lidských práv, ke kterému se zavázal na helsinské Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) v roce 1975. V reakci na podporu intelektuálů z okruhu prvních signatářů Charty 77 se těmto vichni stoupenci undergroundového hnutí k Chartě 77 ze solidarity přihlásili také, čímž se stal underground pro státní moc nebezpečnou politickou silou. Represe se tak začaly stupovat. Ještě roku 1976 byl 3. odborem X. správy FMV vypracován první celostátní projekt s názvem KAPELA, zaměřený na problematiku tzv. *volné mládeže*, jehož cílem bylo omezit negativní působení rockové hudby na mládež.<sup>110</sup> Krajské správy StB měly za úkol zmapovat rockové skupiny na svém teritoriu, prověřit jejich tvorbu, a kdyby neodpovídala požadavkům, měla být provedena preventivní opatření vedoucí k dočasnému nebo úplnému ukončení činnosti, nebo k úpravám repertoáru, způsobu vystupování, oblečení, názvu apod.<sup>111</sup> Byli v ní zahrnuti také producenté, kteří měli ve vlastním zájmu dohlédnout na nezávadnost hudební produkce. Na území republiky bylo takto zjištěno 2 100 beatových skupin, z toho 86 z nich byla od té doby v nově zvaná pozornost.<sup>112</sup>

Na příkaz podnět federálního ministra vnitra Jaromíra Obziny byl v roce 1977 zahájen rozsáhlý projekt Státní bezpečnosti, který měl pod krycím názvem ASANACE postupovaným psychickým, ale někdy také fyzickým tlakem zajistit vystupování nepohodlných osob z Československa. Byl namířen převážně proti Chartě 77, ale jelikož se k ní přihlásilo mnoho lidí z undergroundu, postihla z nich i její. Do 1. února 1978 měly být dle pokynu X. správy FMV sestaveny seznamy osob (ve spolupráci s krajskými

<sup>110</sup> TOMEK, P., Celostátní akce KAPELA. In: *Securitas imperii* 14, Praha, ÚDVZK 2006, s. 236.

<sup>111</sup> *Tamtéž*, s. 238.

<sup>112</sup> *Tamtéž*, s. 245.

správy StB), je možné být do projektu zahrnuti. Po útlumu 80. let 20. století se k ní přidala v rámci problematiky švolné mládeže akce ODPAD, zaměřená na přízvisce punku a nové vlny.

D sledky akce ASANACE se objevily záhy. Do zahraničí se vystřhovalo velké množství undergroundových aktivistů, v etně p eváfné ásti len kapely *The Plastic People*. Nejhorší období pro český underground nastalo v letech 1980-1981, kdy do nucené emigrace odjeli Svá a Karásek, Karel Havelka a další, jež StB oznaovala za ideové v dce tzv. švolné mládeže. Na sklonku roku 1981 byl znovu poslán do v zení Ivan M. Jirous, František Stárek a Milan Hýbek, ve v zení pobýval také Jiří Gruntorád. Tehdy se zdálo, že je český underground rozlofen.

Ve 2. polovině 80. let 20. století (od roku 1985) se v-ak zformovala nová generace undergroundu, která jifl necht la flit v uzavřeném šghettu, snažila se p iblíflit dalším podzemním i disidentským aktivitám. Jejím cílem bylo stanout šoff-ghetto (jeden ze sloganů periodika *Revolver Revue*). Tehdy underground oslovil pomrn široké spektrum mladých lidí, narozených p eváfn na p elomu 50. a 60. let, kte í necht li flit sterilním flivotem uprost ed normaliza ní -edi. Tzv. *druhou generaci* undergroundu tvořili p eváfn intelektuální zalofení lidé. Underground 2. poloviny 80. let se významn podílel na formování jejich nonkonformních postojů. Jifl od roku 1979 (1979-1981 a 1985-1989) vycházel samizdatový undergroundový asopis *Vokno*, jehož vydavatelem byl František Stárek (š u aso), v roce 1985 se k n mu přidalo druhé undergroundové periodikum *Jednou nohou* (pozd ji p ejmenované na *Revolver Revue*), které vydávali bratři Jáchym a Filip Topolovi, Viktor Karlík, Vít Kremlík, Ivan Lamper, Alexandr Vondra. Nejvýznamnějšími undergroundovými kapelami 80. let 20. století pak byly *Garážl* (Tony Ducháček), *Psí vojáci* (Filip Topol) a *Národní tída* (Viktor Karlík a Jáchym Topol).

### 3.1.1 Underground v západních echách

Koncem 70. a v 80. letech vznikala v Praze i mimo ni ada menších undergroundových komunit. Byly vesm s personálně propojeny a p edstavovaly jakýsi uzavřený mikrosv t svobody s p irozenými, neodcizenými vztahy uvnitř. Kromě bytů, sklepů a jiných nebytových prostor se setkávání odehrávala, narozdíl od kaváren v prost edí jazzovém, také v hostincích, a to p eváfn nejnífl, tj. IV. cenové skupiny.<sup>113</sup>

<sup>113</sup> MACHOVEC, *tamtéfl*, s. 121-122.

V západních částech bylo takovýchto undergroundových komunit několik: jedna na Sušicku, soustředěná kolem bratří Michala, Ivana a Jiřího Černegových, dále k ní patřili Petr Hrach, Vladimír Vrba, Václav Luhan, Karel Duda, Jiří Kratochvíl, Petr Fiala, Vladimír Straka. Téměř všichni v roce 1977 podepsali Chartu 77, čímž zaaly jejich perzekuce. V říjnu poté v rámci akce ASANACE emigrovala, na které pod vlivem represí Chartu 77 odvolali.<sup>114</sup> Na Karlovarsku byly undergroundové komunity dvě: jedna kolem Miroslava Jirce, který též vydával samizdaty ve své edici Opačným jelen, druhá kolem Milana Kozelky.<sup>115</sup>

Další byla vybudována v obci Osvračín manželky Silvestrou a Jaroslavem Chnápkovými. Následující výpověď Sylvie Chnápkové o život v této undergroundové komunitě uvádím v plném znění:

*ŠNa severu, u Chomutova na Nové Vísce<sup>116</sup> pobývali Silvestra a Jaroslav (Týma) Chnápkoví v undergroundové komunitě do r. 1980, tehdy byl dříve vyvlastněn po mnohých domovních prohlídkách a výsledech obyvatel Vísky. To jí část komunity byla nucena odejít do emigrace: Jí a Ivan Černegovi ze Sušice, Tímbo, Jirka Chmel, Robin Hrubý, Banán Hujer.*

*Nejl Skalák (Míra Skalický) s Bulharkou (Eva Skalická) a Kocour (Karel Havelka) s Věrou, jeho ženou, a dcerami, byli vyhnáni do emigrace, pokoušeli jsme se koupit jinou nemovitost u Domašovic. Měli nás tam žít asi 12 až 15 lidí trvale. Míra s Kocourem byli velmi známé osobnosti západně českého undergroundu. Pořádali koncerty Plastic People a mnohé další nezávislé aktivity a Míra měl zakázanou Plzeň. Záhadným způsobem se StB domáčklo o našem vyvoleném místě, kde jsme chtěli navázat na život na Vísce. Poté co pokus o koupi ztroskotal, ušli Skaláka ani Kocoura tady nikdo neudržel. Kocour s rodinou byl násilně vystěhován a téměř všichni z komunity odešli do Rakouska. Zůstal zde u nás (František Stárek), který seděl ve vězení za Vokno, Mařina (Marcela Stárková), Lenka a Vendelín Laurenčíkovi. Týma byl stíhán na svobodě ve stejném procesu s u nás, Magorem a dalšími.*

*Koncem r. 1981 se Chnápkovým utajeným způsobem podařilo koupit bývalý mlýn v Osvračíně. Velká usedlost, i když 5 let opuštěná a rozpadající se, připadala jako zázrak. Hned první oslavy Nového roku se zúčastnilo asi 30 máněšek a signatářů CH 77. Martina Fidlerová, Banán, Drobek (dříve v emigraci), Jahoda, Cigáro, Lahvá a další. Během*

<sup>114</sup> Rozhovor s Petrem Hrachem, Sušice 31. 10. 2004; áste n též MACHOVEC, *tamtéž*, s. 134.

<sup>115</sup> MACHOVEC, *tamtéž*, s. 134-135.

<sup>116</sup> Více MACHOVEC, *tamtéž*, s. 147, poznámka 33. Podrobnou historií komunity se zabývá Jiří Kostúr (*Na baráku*. In: *Satori v Praze*; Praha, Pragma 1993).

krátké doby za ali do Osvra ína dojífd t na víkendy mladí lidé, p ející nezávislé kultu e, z celého kraje. Od 16 let k nám jezdil Petr Votava (Tráva, pozd ji velmi úsp –ný DJ), který nám míchal vřafedné tane ní a hudební sm si. Emigrující kamarády st ídaly nové tvá e. Po ádaly se ve írky, na kterých se sjífd li lidé afl z východních ech, kamarádi z Mostu a Prahy, Jarda Kukul, Míra Hraba Alpín, Tomá–Toulec, V ra Jirousová, Mao, Fantovi, Hegerovi a mnoho dal–ích, kte í se potkávali d íve na koncertech i neoficiálních p edná–kách, na soudech a svatbách, p edávali si samizdaty a tiskoviny p icházející od kamarád v emigraci.

Po krátké dob d m za ala sledovat StB, za velké aktivity místních pomocník . O víkendech d m st eřili StB a policajti afl z Tachova, aby jim neunikl jediný náv–vník mlýna. Kontrolovali tak kohokoliv, kdo projífd l i –el po Osvra ín , a tím nás izolovali od místních obyvatel, kte í netu–ili, co se d je. Kdo p íjel, v d l, fe bude ve vsi kontrolován a poté budou následovat výsledky.

Nás vytahovali z práce jednou dvakrát do týdne na výsledky. Za ali nám znemofl ovat jakoukoliv innost kolem nemovitosti a drobného hospodá ství, které jsme tehdy m li. Pokuty, zabírání pozemk a technických pr kaz k vozidl m, osobní prohlídky v–ech, i nezletilých len rodiny. Cht li nás ekonomicky úpln zlikvidovat. Výsledky p itvrzovaly, Tmu také párkrát ztloukli.

Kolem r. 1987 sem p íjfd lo i plno mladých z hnutí Punk, kte í byli také biti a pronásledováni SNB i StB, za n musím hlavn jmenovat Honzu Rampicha, který u nás zorganizoval n kolik punkových koncert .

Od r. 1986 probíhala soudní jednání, kde nám postupn ve–kerý majetek zestátnili a p edávali místnímu JZD, podle zákon z padesátých let. Poslední soud prob hl v újnu 1989, kdy ufl nám nenechali ani studnu a ve–kerý nemovitý majetek jsme m li do dvou m síc p edat místnímu JZD. Mezitím je–t na–e dcera ud lala talentovky a zkou–ky na st ední keramickou –kolu, ale je–t v srpnu 89 nebyla umíst na nikam. Po urgenci na ministerstvu –kolství ji p id lili na zvlá–tní u ili–t do Loun, kde do dokon ení povinné –kolní docházky p eřřvali fláci vy–lí z 6. t íd. Tehdy se vycházelo jífd ve 14 letech.

Postupn jsme museli m nit zam stnání, a kdyfd ufl nás nikdo necht l zam stnat ani jako pomocné d lníky, potkali jsme jednoho keramika, který nám pomohl postupn vybudovat keramickou dílnu a v srpnu 89, na Chodských slavnostech, jsme ufl pod paragrafem 100 a poté, co jsme obstáli u výtvarné komise v Plzni, prodávali námi vyrobenou keramiku. Neř sta ila StB reagovat na na–i innost, p i–el listopad 89 a my

doufali, že tím je konec všech strastí. Dcera se dostala v pololetí do Bechyn na vytoufenou prmyslovku.

Nemovitosti nám po dalších soudech a jednáních postupně vraceli a tento rok m. f. máme i, že nám mají zapsat všechny nemovitosti, které jsme koupili v r. 1981 do listu vlastnictví. Doposud jsme na které části nemovitosti nemohli používat i je opravovat.

Silvestra Chnápková, Osvraín, prosinec 2008

Takto viděla ve Zprávě o aktivizaci a inosti nepátelských sil na teritoriu Západoeského kraje mlýn v Osvraín KS SNB: š... jako závažnou skutečnost je nutné brát organizování nelegálních akcí pro mládež v prostoru bývalého mlýna v obci Osvraín, na kterých se účastní osoby z Plzně, Prahy, Mostu, Ústí n./Labem atd. Vlastní srazy jsou motivovány pořádáním koncertů různých undergroundových a punkových hudebních skupin, které jsou protisocialisticky orientované, napadají svým obsahem vedoucí úlohu KS, v každém případě dochází k hanobení představitel republiky stejně jako dalších stát socialistického tábora, propagaci násilí od vulgarismu až po propagaci fašismu se zpětným projevem na další skupiny osob.<sup>117</sup>

Podobně jako komunita v Osvraín<sup>118</sup> fungovala také v Malechově u Třihova na štatku u Jury, kde se pořádaly koncerty, výstavy a jiné akce, kam se sjížděli mladí lidé z Plzeňska, Klatov, ale i z Prahy, a podobným šostrvkem svobody se stal statek šKosí potok u Plané u Mariánských Lázní, kde pracoval jako správce Pavel Vampola.

Částečným majitelem statku v obci Sluffetín na Karlovarsku byl Daniel Mráz z Prahy. Také sem se sjížděli mladí lidé z Prahy, Karlových Var, Chebu a Plzně na koncerty nezávislé hudby, spojené obvykle s výstavami. Jednoho nočního listopadového večera roku 1985 probíhala v lese u Prelátova pramene např. výstava s názvem šOhnivý hold markýze de Sade. U příležitosti chystané vernisáže výstavy hořících obrazů výtvarník Jiřího S. Fialy a ZFL Pastyrika vznikl rockový soubor *Patologický orchestr města Mariánské Lázně* (POMML), který byl se Sluffetínem nerozlučně spjat. V září 1986 se na statku uskutečnil šI. rockový a výtvarný Sluffetín 86. Mezi vystupujícími hudebními soubory byly plzeňský *The Suík, fieny, Miroslav Jirec and Classic Fuga Band, Psí vojáci*

<sup>117</sup> Informace o aktivizaci a inosti nepátelských sil na teritoriu Západoeského kraje. In: Stres, samizdat, ro. 1, . 2.

<sup>118</sup> To, že žijí v Osvraín byl pod stálým dohledem StB, dosvědčují další zmínky ve zprávách KS SNB určených předsednictvu KV KS, např. Zpráva o bezpečnostní situaci v Západoeském kraji za období od 1. 1. do 22. 6. 1982, SOA Plzeň, KV KS, i. . 1752, k. 250; též Zpráva o bezpečnostní situaci v Západoeském kraji za rok 1988 a úkoly roku 1989 (s označením P ÍSN TAJNÉ), SOA Plzeň, KV KS, i. . 1915, k. 292.

a plze ské punkové kapely *EKG* a *PVC*. Vystavovali J. Fiala, ZFL Pastyrik a J. V trovský z Plzn . Akce byla ukon ena v ranních hodinách zásahem p íslu-ník VB, kte í p ijeli policejním autobusem. P i váno ním koncertu 22. 12. 1986 byly p íjezdové cesty ke slufletínskému statku st efeny hlídkami VB, ú astníci koncertu byli pozd ji vyslýcháni. Po n kolika men-ích koncertech se zde v dubnu konal v t-í šVelikono ní pasionalõ, který jako jediný pozornosti policie unikl. V roce 1987 prob hl je-t , ov-em za asistence policie, šII. rockový a výtvarný Slufletín 87õ. Dne 25. 7. 1987, kdy se m l uskute nit na statku koncert s vernisáfií, v novaný obci Slufletín, šSvaté zemi punkové a rockové hudbyõ, policie vyhlásila výjime ný stav se zákazem vstupu do objektu, policie zmobilizovala n kolik desítek p íslu-ník VB. Zpráva o velkém zátahu se rychle roznesla, takfle do Slufletína tém nikdo z mladých nedorazil. Kdyfl se Daniel Mráz ke statku dostavil 1. 8. 1987, kdy m l prob hnout dal-í koncert, tentokrát jifl rad ji jen v úzkém kruhu p átel, budova statku byla zape et na orgány VB a ONV Karlovy Vary. Danielu Mrázovi, vlastníkovi tvrtinového podílu na slufletínském statku, byla posléze poukázána hotovost ve vý-i 13 000,- K , ur ená soudním odhadcem jako náhrada za vyvlastn nou nemovitost. š... tím padla jedna z dal-ích neoficiálních kulturních eských scén.õ<sup>119</sup> Komunistický deník *Pravda* ud lal te ku za slufletínskými aktivitami lánkem *Slavnosti v koním* .<sup>120</sup>

Je pravd podobné, fle podobných statk a usedlostí bylo je-t více. Majiteli byli v t-inou lidé, kte í se dobrovoln separovali od spole nosti a p es víkend za nimi jezdili na erpat jako do oázy s flivou vodou jejich známí. N kte í do svých objekt jen dojífd li za ú elem ur ité kulturní produkce, jak tomu bylo nap . ve Slufletín . Pro mladé lidi, kte í se necht li za adit do -írokého proudu rezignujícího na flivot v normaliza ní -edi, p edstavovaly vítaný únik, kde mohli být sami sebou, v etn moflnosti svobodného projevu.

Do oblasti podzemí óundergroundu se ve druhé polovin 70. let p esunuli také Plze ané ing. Milan Kohout a ing. Daniel Schubert. Poté, co se rozhodli nepodstoupit takzvané oficiální šp ehrávkyõ, p i kterých se musela aktivn projevit loajálnost v í komunistickému totalitnímu systému, za ali v Plzni po ádat nezávislé diskotéky, které nazvali podle zkratky svých k estních jmen š*Damilõ*. V novaly se výhradn progresivní a nekomer ní hudb . Tyto ilegální a oficiáln nepovolené ve ery za aly postupn p er stat v

<sup>119</sup> FIALA, J., S., Slufletín ó in memoriam. In: *Voknoviny*, samizdat, 1987, . 1, strany ne íslovány.

<sup>120</sup> N MEC, V., Slavnosti v koním . In: *Pravda*, deník KV KS , ro . 68, 7. 10. 1987. Aktivita ve Slufletín soustavn sledovala KS SNB, viz *Informace o aktivizaci a innosti nep átelských sil na teritoriu Západo eského kraje*.

platformu pro necenzurované komponované po ady takzvané šdruhé kulturyö.<sup>121</sup> Na protest v í ohebnosti tehdej-ích oficiálních diskflokej se p ejmenovaly z šdiskotéky *Damilö* na šdeskotéku *Damilö*. Z p vodního zam ení jen na alternativní progresivní hudbu se v pr b hu let akce *Damil* roz-í ily o autorské komponované po ady s projekcí diapozitiv (fotograf Milo- Kraus), tení autorských text , promítání autorských nezávislých film (8 mm a 16 mm) plze ských autor (Miroslav apek, Ji í Dvorský, Milan Kohout, Jan Lou ím, Tomá- Hanák, Bohuslav Holý, Ji í Pepan Vacek, Miroslav Anton, Milo- Kraus, Ladislav Vysko il a dal-í), flivá hudební vystoupení (skupina *The Su ík*, Jethro, Pavel Frank, Vladimír Grulich a dal-í), výstavy plze ských nezávislých výtvarník (Jaroslav Reichl, Milo- Kraus, Pavel Smolík), performance, odborné p edná-ky a necenzurované politické komentá e (ing. Karel Plíva), krátké divadelní výstupy (Miroslav Anton, René P íbyl). Díky tomu, fle Milan Kohout pro-el postupn u ovským u ili-t m ve šTKodovceö a poté st ední a vysokou -kolou (a také amatérským divadelním souborem *Propadlo*), zval na své po ady hosty ze v-ech společenských vrstev: d lníky z hutí, v dce i oficiální um lce.<sup>122</sup>

Postupn se o *Damil deskotéku* začala zajímat Státní bezpečnost a v první polovině 80. let p ícházely první výsledky. V té době se auto i snažili své po ady utajovat. Ke své produkci poufřivali v t-inou málo sledované hospodské sály v okrajových ástech města a p ílehlých vesnicích (nap . hospoda Pod kopcem v Plzni-Boflkov , restaurace v Letkov , na Nové Hospod , v ěrnících, u borského leti-t ), r zné podnikové ubytovny atd. Aby se p ede-lo jejich odhalení, k míst m po ad n kdy p esouvali pozvané hosty prost ednictvím spojek, ekajících na p edem domluvených místech, aby i p ípadný konfident musel z stat s celou skupinou a nemohl uv domít b hem akce své nad ízení. Pozd ji se po ady začaly st hovat do odlehlých lokací v celém kraji. V té době si p idaly akce *Damil* do názvu dov tek šdupö, což znamenalo šden ukrutné pohodyö (souvislost s Jirousovou definicí öveselého ghettaö). Jedna z akcí *Damil deskotéky* š3 dupö (t i dny ukrutné pohody)

<sup>121</sup> Podle Ivana M. Jirouse je cílem undergroundu vytvo ení tzv. *druhé kultury*. ŠKultury, která bude naprosto nezávislá na oficiálních komunika ních kanálech a společenském ocen ní a hierarchii hodnot, jak jimi vládne establishment. Kultury, která nem fle mít za cíl destrukci establishmentu, proto fle by se mu tím sama vehnala do náru e. Ale která zbaví ty, kdo se k ní budou chtít p ípojit, skepse, fle se nedá nic d lat, a uká fle jim, fle se toho dá ud lat mnoho, když ti, kdo to d lají, cht jí málo pro sebe a víc pro druhé. Jedin tak se dají d stojn p effit zbývající léta flivota, která ekají nás v-echny, kdo souhlasí se slovy táborského chiliasty Martina Húsky: Šlov k v rný jest cenn j-í ne fl jakákoliv svátost.÷ö (JIROUS, I., M., Zpráva o t etím eském hudebním obrození. In: MACHOVEC, *Pohledy zevnit* , s. 34; taktě fl in: š *Hn dá knihaö o procesech s eským undergroundem*, s. 19.)

<sup>122</sup> To se také pozd ji p í výsled-ích Státní bezpečnosti stalo jedním z nejv t-ích dilemat vy-et ovatel . Citace: šKohoute, tak jakou skupinu na-ích pracujících v na-em socialistickém stát se snažíte rozvrátit a k jaké vy vlastn pat íte?ö (Osobní sd lení ing. Milana Kohouta).

prob hla na opu-t né zahrad Jaroslava Reichla uprost ed polí asi t i kilometry od vesnice Vlkov. Nad-ení dobrovolníci si tajn vyp j ili ve stavební firm , kde pracovali, benzinový elektrický agregát, který zásoboval zvukovou aparaturu, diaprojektory i promíta ky. Akce, na které se objevily nov také performan ní prvky, trvala bez minuty p eru-ení celé t i dny a noci a sestávala z ady vystoupení pozvaných host . Tato akce nebyla jako zázrakem Státní bezpe ností odhalena.<sup>123</sup>

Jelikofi tehdy nebylo mofné zvukovou aparaturu b fln zakoupit, *Damil deskotéka* si sama, doslova šna koleniö, vyráb la vlastní za ízení. Truhlá Jaroslav Reichl vyráb l reproduktorové bedny, Ji í Pepan Vacek s Milanem Kohoutem sletovali výkonné zesilova e. Sv tla se vyráb la z reflektor starých aut. Jedním z d myslných nápad bylo ozvu ování 8 mm nezávislých film , kdy se na b flný nezvukový film nalepoval po stran úzký magnetický pásek, u íznutý fíletkou z b flného magnetofonového pásku. Do promíta ky se pak nainstalovala nahrávací magnetofonová hlava a p i promítání se nahrála zvuková stopa, která se pak dala p i dal-ím promítání p ehrávací hlavou snímat. V p ípad venkovních vystoupení si *Damil deskotéka* stav la sama vlastní pódia a zaji-ovala vlastní zdroje elekt iny.

Den p ed Tm drým dnem po ádala kařdoro n *Damil deskotéka* takzvané šváno ní nadřlkyö. N kolik jich prob hlo v restauraci Pod kopcem v Plzni-Bořkov . Hosté se p i nich obdarovávali neobvyklými a v t-inou vlastnoru n vyrobenými dárky, které se postupn oznamovaly do mikrofону. A a koliv celá filozofie *Damil deskotéky* byla celá léta sekulární, sou ástí šváno ní besídkyö bylo mj. také p ed ítání z Bible o narození Jeřlí-e Krista. Jedním z uvedených po ad byl *Jesus Christ Superstar*. Text k n mu napsal Milan Kohout, diapozitivy nafotografoval Milo- Kraus a originální vstupenku navrhl Jaroslav Reichl. Hudba byla p ejata ze stejnojmenné rockové opery. Tm o iluzorní p íb h Daniela Schuberta, který se vypraví na jeden plze ský h bitov a tam se ptá, kdo je ten neznámý lov k p íbitý na k ířích. Motivací po adu bylo zaml ování biblického novozákonního p íb hu tehdej-ím socialistickým -kolstvím.<sup>124</sup>

Po ad dal-ích akcí se na soukromé zahrad pastevece ovcí Oldy v malé vesni ce Holubín u Mariánských Lázní uskute nila legendární akce *Damil deskotéky* š4dup-Holubínö, plánovaná na dny 25.ö29. srpna 1983. Na návrh Milana Kohouta vytiskli Milo- Kraus, který se nejvíce podílel na p ípravách této akce, a Jaroslav Reichl velký plakát, který slouřil jako pozvánka. Hlavním mottem, které se na ní neustále opakovalo, byla

<sup>123</sup> Osobní sd lení ing. Milana Kohouta.

<sup>124</sup> *Tamtéřl*

básni ka šsn z kus vep ového masa a zalej to pivem, p ece je-t flijemö, jako reflexe na kařdodenní ohlupující řivo ení v omezující socialistické spole nosti (řoblbující sled dní v kařdém roceö). Zhruba uprost ed celé plochy pak ty i básni ky chyb ly, jako symbol ty dní ukrutné pohody. Poslední básni ka plakátu kon í zm nou: šsn z kus vep ového masa, ty hlavo skopováö, cofl se mj. stalo jedním z témat výsledku na StB. Plze -tí nezávislí filma i si na akci p ipravili nové undergroundové filmy, jako nap .: *Podmostní filosofická jatka* (auto i Milan Kohout a Ji í Dvorský), *ty i doby* (Ji í Dvorský), *Musíme sp chat* (Miroslav apek) a dal-í. Architekt Václav Třmolík p ipravil p edná-ku o architektu e, ing. Karel Plíva politickou analýzu mezinárodní situace, Vladimír Grulich varhanní koncert, René P í byl a Miroslav Anton divadelní výstup, Miroslav apek a Ji í Dvorský plánovali nato ení dokumentárního filmu. Milo- Kraus cht l p edstavit své fotografie po ízené k po adu Milana Kohouta o lov ku, který se rozhodne rad ji řlít s prasaty neřl s du-ěvn vyprázdn nými lidmi (diapozitivy byly nafotografovány v prase í porodnici, kde se Milan Kohout svlékl do naha a lehl si do hnoje vedle dal-ích selátek a jako ona se p ísál k jednomu volnému prsu prasnice). Jaroslav Reichl m l p ipraveny své výtvarné návrhy, Jan Eisenhamer z kapely *The Su ík* hudební vřofku. Na poslední chvíli odmítl ironicky my-řené pozvání od Milana Kohouta i národní um lec Ladislav Pe-ek. Pódium bylo postaveno n kolik týdn p ed vlastní akcí. Nikdo ale netu-il, ře uřl byla celá skupina sledována Státní bezpe ností, která se p ipravovala na velkolepý zátah. První den akce ř4dup-Holubínö prob řl bez problém . Nikdo tehdy je-t nev d l, ře si ú astníky celou noc natá í z p ílehlého k oví StB videokamerou s teleobjektivem. Druhého dne kolem poledne za ali znenadání p eskakovat ploty zahrady vojáci se samopaly, policisté v uniformách a p íslu-níci Státní bezpe nosti. P í zásahu byl pouřl i vojenský obrn ný transportér. V-ichni náv-t vníci akce byli perlustrováni a policie postupn donutila v-ěchny odeřt ařl na nádraří a odřet dom . Byly zabaveny v-ěchny filmy krom jednoho, který v té chvíli natá el tajn ze stanu Miroslav apek, i ostatní materiály p ipravené na plánované po ady, vystavené výtvarné práce byly zni eny. Milan Kohout a Milo- Kraus byli zat eni a odvezeni do borské v znice, kde byli vy-ět ováni z podez ení na rozvracení socialistické republiky. Milan Kohout byl po vyhodnocení zabavených diapozitiv z prase í porodnice ozna en za zoofila. Do jednoho z plánovaných po ad o osudu Voskovce a Wericha (rozhovor noviná e A. J. Liehma s J. Voskovcem v New Yorku) byl autory pro dokreslení situace za azen i diapozitiv Adolfa Hitlera, který m l být pouřl v souvislosti s út kem Voskovce a Wericha na poslední chvíli letadlem do Berlína, který StB poslouřlila jako d kaz údajné propagace řa-ismu ing. Milanem Kohoutem a *Damil*

*deskotékou*. O celém zátahu na akci v Holubín p inesl je-t týfl ve er zprávu Hlas Ameriky.

Po propu-t ní z vy-et ovací vazby byli jak Milan Kohout, tak Milo- Kraus švyhozeniõ ze zam stnání.<sup>125</sup> Krátce po holubínské akci podepsal Milo- Kraus Chartu 77. Milan Kohout ji podepsal týfl rok a poté ode-el do Prahy, kde afl do nucené emigrace v roce 1986 (pravd podobn jako jeden z posledních v doznívající akci ASANACE) pracoval jako topi v Národopisném muzeu. V Praze se spolupodílel na aktivitách Charty 77, asopisu *Vokno* Franti-ka Stárka, samizdatové knize pohádek *ert má kopyto* s ilustracemi Vladimíra Líbala, zú astnil se výstavy na St electkém ostrov , var-avského setkání s polskou *Solidaritou*. V depozitá i Národopisného muzea ilegáln skladoval papíry na ti-t ní samizdatu. Ú astnil se také pedná-ek v byt Václava Havla, Vodráfkových, Dany N mcové. asto byl vyslýchán Státní bezpe ností, jednou zadrflen ve vy-et ovací vazb . Spolupracoval se sekretá em amerického velvyslanectví Robertem Normanem, kterému p edával informace o akcích eského disentu na Plze sku (R. Norman byl pozd ji z eskoslovenska vyho-t n za údajnou -pionáfl). Po vyho-t ní do Rakouska v roce 1986 strávil Milan Kohout dva roky v uprchlickém tábo e Traiskirchen u Vídn , poté získal azyl ve Spojených státech amerických. Vystudoval tam um leckou vysokou -kolu *School of the museum of fine arts* v Bostonu a stal se lenem skupiny experimentálního um ní *Mobius*. Dnes vyu uje performanci na *Tufts Universitě* a *Massachusetts College of Art* v Bostonu.<sup>126</sup>

Milo- Kraus byl rovn fl donucen k emigraci, od roku 1984 dodnes flije ve Vídni v Rakousku.

Ing. Daniel Schubert ode-el po holubínské akci také do Prahy a krátce nato emigroval p es Jugoslávii do Rakouska (1985). Pozd ji se p est hoval do Massachusetts ve Spojených státech amerických. V roce 2007 se vrátil do Plzn , kde téhofl roku zem el na rakovinu plic.

Pravd podobn jedinou plze skou undergroundovou kapelou tzv. *první generace* byl soubor *The Su ík*. Pod p vodním názvem *The Úflas* vznikl v lét roku 1977 a hrála ve slofení (Kluzák) ó bicí, Ji í V trovský (V trák) ó basa a Jan Eisenhammer (Hamr) ó kytara. V roce 1979 zm nila skupina název i slofení. V *The Su íku* vyst ídal Kluzáka na bicí Stanislav Pavel. Repertoár skupiny tvo ily texty t chto autor : Ji í Gru-a, Ivan

---

<sup>125</sup> Ing. Milan Kohout pak pracoval jako isti kolektor ve Výtopnách m sta Plzn na Lochotín , Milo- Kraus jako skladník. (Osobní sd lení ing. Milana Kohouta).

<sup>126</sup> Osobní sd lení ing. Milana Kohouta.

Wernisch, Petr Formánek, Milan Kníflák, Jiří Votavský, Jan Eisenhammer, Milan Judl, Antonín Topinka. Kapela, která snad nikdy nebyla povolena, odehrála několik koncertů. K nejznámějším patří koncerty v Chudenicích u Nýrska v roce 1981, v roce 1986 ve Sluffetíně,<sup>127</sup> na podzim 1987 zahráli pro zhruba 120 osob v Plzni na Roudné.<sup>128</sup> Všechny tyto koncerty zaznamenaly i místní bezpe- nostní orgány.

V roce 1985 ovlivila plze- skou scénu nap . netradi- ní akce v Hifi-klubu na nám stí Republiky. Vladimír Líbal zde společ- n s He manem Chromým p ipravili parafrázi na Zappovu *Joe's garage* (Pepíkova garáž). Koláři muziky a p ekladových text- doplňili vlastními pracemi. V první polovin- e po adu recitovali básn- He mana Chromého, v nované i vzpomínce na Jana Palacha. V jedné scén- nezávislého autorského po adu se objevili na pódiu nazí. Krátce nato byli obfalo- váni z trestného- inu výtrf- nictví. N- kdo z p- ítomných je musel zkrátka udat. Soudce JUDr. Josef Baxa projevil notnou dávku odvahy a oba obfalo- vané osvobodil.<sup>129</sup>

Od 2. poloviny 80. let, a zvlá- t v letech 1987-1989, se situace ve společ- nosti začínala postupn- e prom- ovat. Nastoupila nová generace mladých lidí a státní moc jí nestihala reagovat na v- echny nové alternativní proudy, na Plze- sku v t- inou obec- n pojmenované- ír- ím pojmem underground. Vznikalo množství nových kapel a prost- edí začalo být rozmanit- j- í, oproti lét- m p- edchozím. Ob- as se poda- ilo, aby n- které z akcí pronikly i na veřejnost, n- které se dokonce obe- ly bez asistence StB, ale v t- inou je nav- t voval stále stejný okruh lidí.

Tak se poda- ilo koncem 80. let zorganizovat krom- jednotlivých koncert- n které v t- í nezávislé hudební akce, jako nap . velký koncert v Plzni-Hradi- ti v srpnu roku 1989, kde si zahrály alternativní kapely *Naivní tlus och*, *Znouzectnost*, *Chronická nevinnost*, *Smí- ené pocity*, *Svobodný slovo*, *Cool* a společ- ný projekt kapel *Jazzová rýma*, *Velký flert a Smí- ené pocity* s názvem *Poflár mlýna*.<sup>130</sup> O týden pozd- ji zahrály v Letkov- u Plzn- na dal- í velké hudební produkci kapely *Smí- ené pocity*, *Sedm v tr*, *Svobodný slovo*, *Znouzectnost*, *Jazzová rýma* a *Bradavice*.<sup>131</sup>

V Plzni prob- hlo také několik utajených soukromých výstav výtvarného um- ní, nap . v Kollárov- i Pre- ovské ulici; n- které byly prozrazeny a vystavená díla zabavena.

<sup>127</sup> FIALA, J., S., Sluffetín ó in memoriam. In: *Voknoviny*, samizdat, 1987, . 1, strany ne- íslovány.

<sup>128</sup> KOLEKTIV AUTOR- , *D- jiny Plzn- v datech*. Plze- , Nakladatelství Lidové noviny 2004, s. 513.

<sup>129</sup> KODLOVÁ, A., Horizont z- stává. Ná- rozhovor se signatá- em Charty 77 Vladimírem Líbalem, jenf- ilustroval jedinou samizdatovou knífkou, ur- enou pro d- tí. In: *Nová pravda*, deník, ro- . . 1, 5. 6. 1990.

<sup>130</sup> Abiturientský ve- írek. In: *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 1, s. 16617; z projektu *Poflár mlýna* asem vznikla úsp- ná kapela, hrající afl do roku 2003.

<sup>131</sup> Krati- ká zpráva o koncert- v Letkov- u Plzn- . In: *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 2, KULTURA VI. strana.

Na které nezávislí plzeští výtvarníci vystavovali svá díla také na pražských undergroundových výstavních akcích. Takto například vystavovali v květnu 1987 na pražském Střeleckém ostrově na výstavě neoficiálních výtvarníků svá díla Vladimír Líbal i Jan Jelínek. Oba autoři vzbudili svou tvorbou velkou pozornost. Dvouhodinová výstava se též neobešla bez dohledu StB, která na které z přítomných perlustrovala.<sup>132</sup>

Ale sledovány byly i další druhy alternativního umění, například krátký neprofesionální nezávislý film. V plzeňském prostředí se pohybovalo několik autorů 8 mm a 16 mm filmů, patřili k nim například ing. Jan Loučím, Miroslav Šapek, Jiří Dvorský, ing. Milan Kohout, Bohuslav Holý, Vladimír Vodrára, Ladislav Vyskočil, Viktor Motl i Tomáš Hanák, později zakládající člen divadla *Sklep* a známý filmový herec. Převládalo o dva generace odlišné filmové party, které se koncem 80. let propojily; pohybovali se zde též herci z plzeňského Divadla dříve Alfa. V nákupním středisku Luna v Plzni na Borech existoval nezávislý filmový klub. Mnozí z uvedených autorů byli velmi úspěšní a jejich díla bývala pravidelně oceňována československými i mezinárodními cenami v kategoriích amatérského filmu. Generační výpověď jednoho z nezávislých plzeňských filmů ing. Jana Loučíma, dnes úspěšného dokumentaristy, s názvem *Vední den amatérského filmu e v době normalizace* si zde dovoluji připojit v převodní nekrácené verzi:

*Šestnáctá léta se v neprofesionálním filmu (neustan nazývaném amatérském) plně projeví v červnu 1968 na šestáctém festivalu AFÖv Uherském Hradišti. Odvážné, skvělé, filmové doby a udělané filmy o velké radosti!!! Mnoho mladých dostalo velkou chuť ufil končit filmy o tom, co je zajímá, trápí a tráčí. Po radosti přijde ale smutek. Nepřijel smutek, ale tragédie. Desítky a desítky kameramanů s osmi kamerami, šestnáctkou natářející internacionální pomoc, aby zábr ufil v krátké době schovávaly kde se dalo. Na české okupaci zábr ufil po soudu s námi, po politickém procesu v roce 1972 za hanobení republiky v zahraničí, putovaly po prázdných a senících ruzných tetičkách, pátel a chalupách tak dlouho, ať jsme je po roce 89 nemohli najít. Tato prevence proti ztrátě (krádeži STB) byla nutností, nebo po soudu a zalofení sdrufení český film v roce 1975 v Chebu při festivalu šestáctý film se aktivita šestáctý život ve společné tvorbě zvýšila, zvláště když se mezi námi amatéry našli kamarádi, kteří neměli na to, tvořit podle sebe, měli ale jinou kreativitu, umění kreatur, pomocníků zla, měli tvář kamarád, ale duše slaboch. Měli jsme ale to štěstí, že jsme jich znali jejich*

<sup>132</sup> - tg 6 Výstava neoficiálních výtvarníků . In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 10, 1987, . 8, s. 18; též *Voknoviny*, samizdat, 1987, . 1, strany ne číslovány.

metody, technické pomůcky a jiné, které z nich i osobně. A tak nastaly i takové okamžiky, kdy jsme se dobře bavili. Ráno jsme si po kódovácím telefonu ekli, že jdeme na pivo, třeba na Svazáček, v našem spolku to znamenalo jít na víno do Moravské. Vše proběhlo v klidu, popili jsme, pobavili se, i nějaké ty scénáře probrali a pak nastalo „vítání tažením“ o zajít na Svazáček, pokynem pozdravit Štěpána, který tam na nás čekal (jak si myslel, že potají), on měl radost, že informace z interního kódovacího telefonu byla pravdivá, mohl si udělat párky a my jsme si dali ještě něco navíc s sebou, i my víme, jak to chodí (s ušima, i s uchama?). Bohužel, domovní prohlídka, neustálé výslechy, kdy si pro nás přijeli do práce (nechal jsem je ale odejít do skončení pracovní doby), pak odvezli někoho do Perlovky, podruhé do Borské vlnice, no ně odvozy domů (byl tedy šlovník ten estébák Bosák), po prohlídce povídání s manželkou daleko v zahradě (nejistota, zda není nějaké to ucho doma nově nainstalované)

Filmové soutěže o to je na samostatné povídání. Okresní soutěže o to byly záležitosti. Zaprvé o který idiot zase natočil takovou tu jejich škrabku a zadruhé který blb zase sedí v křesle diváků a přezírá neprofesionálního filmu. Je to byl Šopravdový přezírávec – se vždy ukázalo druhý den, kdy jsme se v různých po technických aspektech museli dostavit jednou na KNV, podruhé na sluflebnu StB, jindy zase na obvodní národní výbor. Vysvětlovat záměr filmu, co jsme tím chtěli říci o to byla mnohdy legrace. Necháпали vůbec nic, jen že my jsme ti kaziví. Do vyřizování celostátních soutěží se postupem času probíjeli jen takové filmy, které možná byly trochu složitější, hodnější nebo na okresních i krajských soutěžích nějaký šprávec – chyběl, absentoval. To pak bylo ale zlé, když film autor, kteří byli v Šibovce – místních partajník, se dostal až nejvýše a tam nějakou tu cenu uloupil. Zvláště v době, kdy plzeňskou partu filmu obohatila skupina kolem M. Štěpánka o např. J. Dvorský (dnes občan USA žijící v Plzni), M. Kohout (chartista), A. Tikal s jinou partou dobrých autorů, to pak bylo dílo. Po soutěži daly velké obavy, zda film, který postupuje dál, se zase někde neztratí (míněno odevzdání na sluflebnu StB), protože jej do Prahy nebo do Hradce nedodá, aby tam oproti nějakou kontrolou. Filmy se tedy vozily na místo určené osobně. Horší už to bylo s cizinou. Po mnoha nepřekonatelných zkušenostech, kdy film definitivně zmizel z povrchu zemského (mnohdy opravdu velká škoda), se filmy přehrávaly soukromě. Ne přesto tzv. ÚKV o to jako ústav kulturně výchovné činnosti o posílaly se přesto různé návěští z ciziny nebo přesto Filmexport (za úplatek). Pak už to vycházelo, ale nedej pánbůh nějakou tu soutěž vyhrát nebo dostat cenu, bez ÚKV a jejich delegace byl film ihned podezřelý, autor div ne protistátní agent. V novinách nebo časopisech žádná zmínka o festivalu a u zahraničích po adatel jejich

velké divení, pro si autor z nich nechce na náklady po adatele p ijet p evzít cenu (nap . celosv tová sout fl UNICA i Zlatý rytí na Malt ). U domácích sout fl jsme si za ta léta zvykli, fl na-e jména jsou v denním tisku nep ípustná, fl si to soudruflka Bílá v Pravd vpravd po ádn ohlídala, aby ani sl vko o úsp chu neza ernilo tyto skv lé noviny.

Jednu skute nost nelze ale pominout: benevolencí po adatel p i p edvýb ru film mezinárodní Brn nské -estnáctky (mezinárodní porota) mohly plátno kina obohatit takové filmy, které nemají svojí kvalitou, nápady i zpracováním v eskoslovenském filmu t ch let um leckou konkurenci. V-ak také š profíciõ byli na amatérský film zlí, neustále jej podce ovali, m li jej za takové domácí hraní. D vod ale byl jasný, oni nemohli, v-e jim musel n kdo schvalovat, vkládat do scéná e jiné my-tenky poplatné dob , museli zkracovat, vypou-t tí . Zatímco oni mají takové trable, n kdo jiný si za vlastní peníze s kamarády to í, co chce, jak chce a pou-tí si to, kde chce (sice s mnohými dusnými následky, ale...). To profesionály pracující pod monopolem Státního filmu nebo ve fabrice ST ovládané editorem Zelenkou -valo, ni ilo. Ale mnozí, a za to jim velký dík ó nap . J. Valu-iak ó pomáhali amatér m, jak jen mohli.

Byli to ti soudruzi, ale také chytráci. Milan Kazda m l za film o -edesátém osmém roce jasný zákaz. Nesm l to it. Nic. Nesm l být v titulcích. P esto pomohl ke vzniku jednoho filmu o jakési zlaté svatb . Aby se ale film mohl promítat, byli auto i donuceni v titulcích v kařdém polí ku 16mm filmu pod lupou jméno vy-krabat (mořná p l milimetru), aby divák to jméno z plátna nep e etl. Nep e etl je, to je pravda. Ale hned po skon ení projekce se kařdý ihned ptal, co to tam bylo za jméno, pro p e-krabané, jaký byl k tomu d vod. Lep-í v hlas a reklamu nemohli soudruzi kolegovi Milanu dop át.

Po celá osmdesátá léta jsme se s tou na-í podivnou koexistencí s estébáky nau ili flít, stalo se to zdrojem mnohých veselých p íb h , situací. Trochu jsme je i zkou-eli, co vydrflí, jak který film pochopí, co z toho ud lají za aféru, snad nebylo ufl ani eho se bát, léta natvrdo se jifl nedávala (jen výjime n ), tak o nic ne-õ. Jen si dávat pozor, kdyfl p i-la gramodeska ze zahrani í, na které zpíval n kdo jiný, nefl byl na obalu. Pak tu desku honem rychle postupn p j it v-em kamarád m, a kdyfl se vrátila, rychle set ít ironem otisky na obalu, aby nebyla napln na skutková podstata roz-í ování protistátních materiál . Potom jsme jen ekali, afl si pro gramodesku p ijdou, v d li, fl nám do-la z ciziny, vřdy cesta po-ty vedla p es jejich kancelá .

Byla to divná, blbá doba. Neustále se p i výse-ích a prohlídkách bránit zlému lov ku, tomu, který sám ví, fl d lá š svi árnyõ, deptá a ni í lidi, to tedy nebylo p íjemné. Ale vyzrát nad takovým jedincem, to nebylo je-t ono, vyzrát, dob hnout jeho nad ízené,

*takovou skupinu zloinců to ufl bylo potěšení pro autora malého filmu. Film, ten amatérský, neprofesionální, tomu hodně pomohl, ty jinotaje, které si autor troufl do filmu zakomponovat, lidé a přátelé je pochopili, a když i při projekci zatleskali a Šonivbec nevzdali, co se děje. Jeden takový film vznikl v druhé polovině osmdesátých let. Švédní den – o něm kdo sleduje manželský pár při jejich každodenní inimitatě u kadeřníka, v hospodě, na ulici, u domku u vrátek – aby pak na závěr hlas sledujícího konstatoval, že se nic vážného nestalo, ale ve sledování pokračovat zítra!!! Je ale pravda, že při oběsné projekci tohoto filmu na nás znovu dýchne atmosféra těchto let, připomene se po více než dvaceti letech ten dnes již neskutečný Švédní den – narozeninový život z let normalizace. Kéfl to zůstane jen na našich filmech z té nešťastné zlé doby!*

*Jan Loučím, Plzeň, prosinec 2008*

### 3.2 Písničkáři

Jinou, samostatnou a velice významnou skupinou byli písničkáři a jejich protestsongy. K nejvýznamnějším patří Karel Kryl, Jaroslav Hutka a jeho písničkářské sdružení Třávrán (Vladimír Merta, Vlastimil Třešák, Petr Lutka, Dagmar Votková), které za pět let své existence odehrálo společně nebo samostatně více než tisíc koncertů<sup>133</sup> a stalo se inspirací pro nastupující generaci písničkářů (Slávek Janoušek, Pepa Nos, Jan Burian, Jiří Dědeček, Jaromír Nohavica). Svou ignorancí komunistické kulturní linie, nezávislostí a pravdivou výpovědí se však brzy ocitli na seznamu režimu nepohodlných osob. V lednu roku 1977 došlo k rozpuštění Třávraňu, Jaroslav Hutka, StB zařazený do kategorie šzpolitizovaná kriminálně závadná osoba, se přesunul do undergroundu. S undergroundem se pak pojí jména dalších písničkářů Sváti Karáska, Karla (Charlieho) Soukupa a Václava Koubka. A se v tina z nich ocitla v exilu, jejich hudba a především pravdivé, nikomu nepoplatné texty však až do konce 80. let ovlivňovaly, a ufl prostědnictvím povodních nahrávek, i poslechem západních rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Hlas Ameriky, velké množství pověrných mladých lidí.

<sup>133</sup> VLASÁK, V., *Folkaři. Bájeřní mufl s kytarou, kteří psali d jiný*. itka, Daranus 2008, s. 25.

### 3.3 Jazzová sekce

Když byl v d sledku zásah Státní bezpečnosti tím zlikvidován underground (myšlena jeho *první generace*), pozornost státního aparátu se zaměřila na nové, především alternativní skupiny a *Jazzovou sekci*, která zajišťovala činnost mnoha amatérských kapel. Její rozmanité aktivity se vždy pohybovaly na okraji legality a jelikož oslovovala velké množství mladých lidí, byla její činnost byla systematicky potlačována a roku 1984 zakázána úplně.

Jazzová sekce (JS) byla založena Karlem Šrpem v roce 1969 nejprve jako sdružení propagující jazzové a hudební aktivity, zaregistrována však mohla být až o 2 roky později, a to ještě pod hlavičkou Svazu hudebníků ČSSR (SH). Po těchto letech činnosti sdružovala Jazzová sekce jako dobrovolné, samostatné a otevřené zájmové amatérské sdružení<sup>134</sup> více než tisíce muzikantů a hudebních naděnců.<sup>135</sup> Věrem distribuovala svůj členský zpravodaj *Jazz* (1971), v edici *Jazzpetit* vydala řadu knih o jazzu, rocku, ale také moderním umění, divadle, filozofii, pořádala přednášky. Od roku 1974 pořádala každoročně (mimo roky 1980 a 1982, kdy byly zakázány) festival *Prafské jazzové dny*. Roku 1978 se stala JS členem Mezinárodní jazzové federace při Hudební radě UNESCO. Od poloviny 70. let po et jejích členů rychle stoupal, byl však omezen kapacitou maloofsetové tiskárny, která dokázala vyrobit 3000 bulletinů.<sup>136</sup> Mnoho zájemců muselo na členství čekat, bulletiny a další materiály JS si tedy hudební příznivci přejímali a opisovali. Po jazzu a jazzrocku se Jazzová sekce zaměřila na nekomerční alternativní rockovou scénu. *Prafské jazzové dny* začaly uvádět i kapely, které neměly tzv. předehrávky, vrcholem se pak stalo vystoupení skupiny *Extempore* v Lucerně s art-rockovou operou *Milá ty viselc*. Její velký vliv na mladou generaci a její nezávislost přitahovala pozornost bezpečnostních složek, které postupovaly tlakem na Svaz hudebníků, aby Jazzovou sekci zrušil, což jeho ÚV také v září roku 1980 udělal, k naplnění tohoto nařízení však nedošlo. Aby nedošlo k jejímu roztrpění do menších poboček, o což se státní moc snažila, přelá celá JS v roce 1983 pod pražskou pobočku SH. Ve své činnosti pokračovala dál, i přes nátlak MV (v zastoupení MK), aby své aktivity omezila. MV proto v červenci roku 1984 pozastavilo činnost Svazu hudebníků SR i všech jeho poboček, v čínu jej pak MK direktivně zrušilo.<sup>137</sup> Jazzová sekce trvala na zachování své legality a odmítala cestu vedoucí opačným směrem,

<sup>134</sup> KOU IL, V., *Jazzová sekce v ústředí a na okraji. 1971-1987*. Praha, Torst 1999, s. 15.

<sup>135</sup> *Tamtéž*, s. 16.

<sup>136</sup> *Tamtéž*, s. 19.

<sup>137</sup> *Tamtéž*, s. 374.

k disentu nebo undergroundu. Stejně tak nechtěla opustit pozici, kterou si v průběhu let vybudovala, což znamenalo ukončit nebo zásadně omezit mimojazzové aktivity a podílet se kontrolním a administrativním mechanismem.<sup>138</sup> Další snahou StB omezit činnost JS bylo založení *eské jazzové společnosti* v roce 1984, která se měla stát náhradou pro příznivce jazzové hudby, a když i tato možnost selhala, bylo proti představitelům Jazzové sekce zahájeno trestní stíhání podle § 127 tr. zák. za porušení povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky, později rozšířené o trestný čin nedovoleného podnikání. V září 1986 bylo sedm funkcionářů JS zatčeno a obviněno, pět v březnu 1987 odsouzeno. Po deseti letech snažení se státní moc došla jejich pokor. V Československu i zahraničí se rozjela vlna solidarity. V době vzniku výkonného výboru Jazzové sekce došlo k několika pokusům o navázání na její činnost, ale šlo spíše o iniciativy jednotlivců i skupin (časopis Jazzstop, samizdaty, vlastní projekty), rozdílné představy měli i zastánci nástupnických organizací *Prafské vzdávací sdružení* (PVS) a *Unijazz*. Do listopadové šrevoluce se JS, hledající další možnosti k legalizování své činnosti, jednotou organizací jít nestala.

### 3.3.1 Plzeňsko

Na Jazzovou sekci byli napojeni i lidé z Plzeňska, bytřádnou místní buktu nevytvořili. Zájem o členství v JS byl mimořádný, proto na něj museli někteří zájemci čekat i několik let. Činnost v regionech nebyla nijak organizovaná, vše bylo koordinováno z pražského ústředí, odkud posílala JS svým členům bulletin *Jazz*, pozvánky na koncerty a další materiály. Na Plzeňsku se jednalo o jednotlivce (Ladislav Vyskočil, Jiří Vacek, Karel Kortan, Jiří Votrovský, Filip Posolda, ing. Ivan Jáchim aj.), kteří o sobě v tichou v dli, jednotlivě jezdili na její členské schůzky, *Prafské jazzové dny*, později na soudní procesy s nimi, přijívali si mezi sebou její materiály. Akce JS pro ně byly obvykle švelkou psychickou podporou, a také zjištěním, že lze i v této době něco dělat. Na pozadí takových zkušeností pak měl člověk odvahu poučt se do dalších, ufl regionálních aktivit anebo dělat pro Prahu.<sup>139</sup>

---

<sup>138</sup> TOMEK, O., Akce JAZZ. In: *Securitas imperii* 10. Praha, Úad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2003, s. 240.

<sup>139</sup> Rozhovor s Ladislavem Vyskočilem, Plzeň 22. 8. 2008.

Koncem 80. let tak začal pod hlavičkou ZO SSM státního podniku Stavoprojekt organizovat koncerty hudebních souborů alternativní scény ing. Ivan Jáchim, dnes editel filmového festivalu Finále a spolusoudce Dominik s. r. o. Takto se mu podařilo v letech 1988-1990 zorganizovat v sále kulturního zařízení Svornost v Plzni-Doubravce zhruba desítku koncertů kapel hrajících na pokraji legality, například *Hudby Praha, Psích voják*, *MCH bandu*, skupin *Blech, Blurt*, ale i kapel plzeňské alternativní scény. V té době skupiny tehdy jifiť povolení k veřejným produkcím měla, ale například *MCH band* Mikoláše Chadimy toto povolení nevlastnil. I. Jáchimovi se podařilo šoukat o úřednici na ObvNV Plzeň 4, například odkazoval na články v novinách a časopise *Gramorevue*. Škoda koncert se přišel podívat inspektor z národního výboru, zavěel jsem ho do místnosti a ukazoval mu tam všechny papíry, zatímco Mikoláš na pódiu vnoval písně ky politickým vztahům.<sup>140</sup> Jedním z posledních předlistopadových koncertů byla předhlídka plzeňských alternativních kapel, které vystoupily ve Svornosti 24. září 1989 v rámci cyklu *Šnová hudba pro vaše uši*. Hrály zde kapely *COOL, Znouzectnost, Vraté kolo, Smíšené pocity, Jazzová rýma* a *Poflár mlýna*. Při prvních koncertech spolupracoval s Ivanem Jáchimem na zvukovém a propagačním zajištění také Ladislav Vyskočil.

Také do dalších oficiálně povolených kulturních akcí občas pronikly nekonvenční postoje. Tak se například v plzeňské výstavní síni MKS v nákupním středisku Luna na Borech 28. března roku 1988 uskutečnila vernisáž výstavy amatérských fotografií autorů Ivana Valy, Martina Těkla a Jana Raunera. Pozornost vzbudily zvláště akty plzeňských punkerů od Ivana Valy, tehdy studenta FAMU. Hned druhý den po vernisáži byla výstava zrušena. Dohru měla u nejvyšších místských stranických orgánů, které na 12. 4. svolaly na ideologickém oddělení MěstV KS jednání všech odpovědných pracovníků NVmP a nechaly si vypracovat podrobnou informaci o setěení a špotrestání zodpovědných osob. Zpráva zjistila, že výstava byla povolena odborem kultury NVmP, ale v žádosti nebyla uvedena bližší specifika fotografií, jako například sociální skupina nebo to, že se jedná o akty.

editelce MKS Forejtové byla udělena dťka, potrestat napomenutím musela také své zodpovědné zaměstnance za zanedbání povinnosti, kolegovi, který ji po dobu nemoci tehdy zastupoval, udělila dťku. Dále mělo dojít k jmenování nové výstavní komise při MKS a odbor kultury NVmP se vyjádřil, že šbude trvat na zhlédnutí výstavy před vlastní vernisáží a u n kterých výstav bude pořadovat jednoznačné stanovisko výtvarné

---

<sup>140</sup> Rozhovor s ing. Ivanem Jáchimem, Plzeň 8. 12. 2008.

komise.<sup>141</sup> Alarmující pro MstV KS bylo, že mezi zodpovědnými osobami byli i členové KS, s nimiž pak bylo zavedeno ještě stranické členství v ZO KS MKS.<sup>142</sup>

Tyto sice legální, ale státními, krajskými i místními orgány monitorované akce alternativní scény, ať již po úkonech Jazzové sekce nebo jednotlivci, se odehrávaly v oblasti tzv. *šedé zóny*,<sup>143</sup> tedy prostoru na pomezí undergroundu a oficiální kultury.

### 3.4 Punk rock a nová vlna

*Punk rock*, jako nové společensko-kulturní hnutí vznikl koncem 70. let 20. století, přesněji v letech 1976–1977, a vystoupil jako jazzrockové období let sedmdesátých. Rocková hudba se vrátila k jednoduchosti, přímočarosti a také drsnosti, stala se živelným, spontánním projevem mladých hudebníků. Vyznavaři rocku po dlouhé době cítili, že tento směr odráží svou skutečnou realitu. Probudil se v něm i povodňivý rebelický charakter rocku. Současně se objevil termín *nová vlna*, který označoval novou generaci muzikantů, v jejichž skladbách se objevily absurdní, ironické nebo sarkastické texty plné sloganů vyjadřujících atmosféru ve společnosti. Patřily mezi ně profesionální *Abraxas* a *Pražský výběr*, a amatérské soubory *Jasná Páka*, *Letadlo*, *Precedens* aj.,<sup>144</sup> mezi punkové pak *Extempore*, *Garáž*, *Zikkurat*, *FPB*.

Punkové a novovlnné komunity se vytvářely především v Praze a ve velkých městských aglomeracích i na Ostravsku, v severních částech, ve Valašském Meziříčí, ale také v Plzni. Tedy v oblastech, které byly především průmyslovými centry a kde velké množství obyvatel bydlelo v rozlehlých sídlištních. Mladí lidé chtěli vybojovat z útlaků každodenního života, uvolnit se, vykičovat, pobavit. Vizáží průznivců punku a nové vlny měla provokovat zastáncem –áckého způsobu života a vyjadřovat pocit odcizenosti ve složitém a nepřátelském světě. Nezbytností punkového oblečení byla obnošená černá kožená bunda, pomalovaná nápis a ozdobená kovovými cvoky, hranoly a spoustou placek, vysoké boty, kšilt. Vystřižané vlasy byly vyčesané a natužené do špiček, popř. nastřížané ryzobarevnými spreji. Průznivci nové vlny nosili zase saka, košile s úzkými kravaty a tenisky. Odvšud se šířila mládež, jak byla mocenskými orgány nazývána, jako obrana před vnějším světem.

<sup>141</sup> AmP [Archiv města Plzně], MV KS, i. č. 1616, k. 177. *Informace o přijatých závazcích k výstavě LUNA.*

<sup>142</sup> *Tamtéž.*

<sup>143</sup> Výraz *šedá zóna* použil poprvé Josef Třivorecký, exilový spisovatel a průznivec Jazzové sekce.

<sup>144</sup> Bigbít 1956–1989, česká televize, internetová verze:

<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/novavlna/02-ceska.php>.

Dleflitě je upozornit na to, že oba tyto hudební směry byly pouze mstskou záleflitostí, nová vlna pak výrazn praflskou. Na venkov bývaly daleko úsp-n jí zábavové tancova kové kapely, hrající hard rock i heavy metal.<sup>145</sup> Punkové koncerty se asto také odehrávaly v rámci r zných undergroundových akcí, po ádaných tzv. šmání kovskou komunitou, s nífl punke i celkem dob e vycházeli.

Bezpe nost si brzy za ala punkových a novovlnných kapel, ale i jejich fanou-k v-ímat. Ozývaly se hlasy o diverzi Západu pomocí rockové hudby. V roce 1980 spustila Státní bezpe nost v rámci problematiky tzv. *volné mládefle* projekt s krycím názvem ODPAD, zam ený práv na p íznivce punku a nové vlny. šÚm rn tomu, jak sílila amatérská scéna, zrálo rozhodnutí za-lapat novou vlnu v její zárode né fázi a atmosféra kolem ní za ala povolna houstnout.<sup>146</sup> Roku 1981 p i-el Svaz hudebník o moflnost z izovat kapely a vyvíjet jakoukoliv zprost edkovatelskou innost, v roce 1982 byly zru-eny *11. Praflské jazzové dny*, v únoru 1983 byla zakázána innost pravd podobn nejoblíben jí kapely nové vlny *Praflský výb r*. Tím cht la StB zastra-ít i ostatní. Zam íla se také na z izovatele jednotlivých amatérských skupin a na po adatele jejich koncert . V roce 1982 vytvo il vedoucí odd lení um ní Odboru kultury Národního výboru hl. m sta Prahy JUDr. Franti-ek Trojan<sup>147</sup> z vlastní iniciativy tzv. š ernou listinu, zakázaných praflských bigbítových kapel, kterou iniciativn rozeslal v-em po adatelským institucím a okresním kulturn -ideovým pracovník m.

erným dnem pro eský rock se stal 22. b ezen 1983, kdy vy-el v komunistickém týdeníku *Tribuna* lánek *Nová vlna se starým obsahem*, podepsaný smy-leným redaktorem J. Krýzlem. Mimo jiné se v n m pí-e: šBurfloasní manipuláto i s my-lením, ideologové a diverzní centrály si rychle uv domili, že rocková hudba ó dostane-li správný obsah (tzn. takový, který mládefl odvádí od politiky, od t ídního boje, od kaflodenních flivotních problém ) ó se m že stát drogou, která má koneckonc stejný ú inek jako drogy skute né. Vede mládefl k pasivit , k út ku od reality do í-e snových p edstav, vytvá í bezvýchodné postoje. A obchodníci, manafl e i podnikatelé poznali, že na této hudb jde také snadno, rychle a hlavn dob e vyd lat. Z rockové hudby se stal velký byznys a také prost edek ideové a kulturní diverze nejen v í mládeffi vlastních zemí, ale i v í mladým lidem v socialistických státech. [í ] Zám r, který diverzní centrály sledují, je dvojí: jednak p sobit prost ednictvím tohoto hudebního braku p ímo na na-í mládefl, a za druhé pod

<sup>145</sup> VAN K, M., Kytky v popelnici. In: *Ostr vky svobody. Kulturní a ob anské aktivity mladé generace v 80. letech v eskoslovensku*. Praha, Ústav pro soudobé d jiny AV R a Votobia, s. 224.

<sup>146</sup> *Tamtéfl*, s. 194.

<sup>147</sup> *Tamtéfl*, s. 192.

hesly o šnově sv tové hudební vln vyprovokovat i u nás vznik skupin, které by produkovaly tuto, v-em estetickým a morálním normám odporující hudbu. [...] Cořpak je mořné, aby pod hlavi kou kulturních po ad , i dokonce koncert , byl ří en nevkus, propagován alkoholismus a drogy, vulgarizovány vztahy mezi chlapci a d v aty, a také názory zcela cizí socialistické spole nosti? [í ] Texty [í ] vypadající jako výplod chorého mozku jsou ve skute nosti výrazem nihilismu a cynismu, hluboké nekulturnosti a ideologických p ístup , které jsou socialistické spole nosti zcela cizí.õ<sup>148</sup> láněk zap sobil nejen na komunistické p edstavitele, ale i na ást rodi , kte í se obávali o mravní vývoj svých d tí. Odstartoval novodobý hon na arod jnice. Nová vlna byla v podstat zakázána, stovky hudebník byly potrestány za vyjád ení svých pocit prost ednictvím hudby, tisíce mladých lidí za ú ast na řnevhodnýchõ koncertech. Státní bezpe nost intenzivn nasazovala na nep izp sobivé své agenty, akce ODPAD byla zesílena. N které z kapel zanikly, jiné se p ejmenovaly, jako nap . *Jasná Páka na Hudbu Praha, Letadlo na Jiřní Pól, Tomahawk na filutého psa* a pozd ji na *Hudebn zábavnou skupinu Ond eje Hejmy*.

Boj bezpe nostních orgán proti p íznivc m punk rocku nebyl v-ak je-t u konce. Od poloviny 80. let 20. století byly ru-eny kluby, restaurace a hospody, kde se dosud mohla alternativní kultura prezentovat. N kte í hudebníci tento tlak nevydrřeli a emigrovali. N které kapely se p ejmenovaly a vyuffily tak chvíle klidu, neř se mocní zorientují, jiné vystupovaly na vesnických tancova kách.

Na mladou generaci zap sobil láněk p es v-echny potíře kontraproduktivn . Díky n mu se dozv d li o nové vln í ti, kte í se o ni zajímali jen málo i v bec. V letech 1983ó 1984 nastal po dvaceti letech op t boom zakládání nových kapel, tentokrát punkových a novovlnných (nap . punkové kapely *Visací zámeck, Plexis, Týanov, E!E, Hrdinové nové fronty, FPB*, i novovlnné skupiny *Nahoru po schodi-ti dol band, Krásné nové stroje, Babalet, Laura a její tyg i, Bossanova*).<sup>149</sup>

Ve 2. polovin 80. let se stávalo, p edev-ím v-ak v Praze, ře se z izovateli punkových i novovlnných skupin i po adateli jejich koncert stávaly základní organizace SSM. Vrcholem spolupráce SSM a alternativní hudby se pak stal rockový festival *Rockfest* v roce 1986. řTuto symbiózu v-ak nebylo mořné interpretovat ani jako pokus integrace alternativní scény do systému a jeho institucí, ani jako formu dozoru nad nimi. V kařdém p ípad řlo o jeden z nezastupitelných krok k transformaci spole enského systému.

<sup>148</sup> KRÝZL, J., Nová vlna se starým obsahem. In: *Tribuna. Týdeník pro ideologii a politiku*, . 12, 23. 3. 1983, s. 5.

<sup>149</sup> Bigbít 1956ó1989, eská televize, internetová verze: <http://www.ceskatelevize.cz/specially/bigbit/novavlna/04-likvidace.php>

Jednání řídících struktur SSM bylo signálem k počátku rozpadu dosavadního politického monolitu.<sup>150</sup>

V dalších letech se situace zásadně změnila. Mladí lidé byli radikálnější a v letech 1987-1989 zakládali nezávislé občanské iniciativy, jako *Hnutí za občanskou svobodu*, *Nezávislé mírové sdružení*, *České děti*, *Mírový klub Johna Lennona* a další. Státní moc se soustředila především na náh a hudební alternativu za účelem více tolerovat. Před listopadem 1989 jí mohli vystoupit na Rockfestu dokonce zakázané skupiny *Visací zámek*, *FPB*, *Hudba Praha* i plzeňský *Syrinx*.

### 3.4.1 Punk rock na Plzeňsku

Počátky punkového hnutí na Plzeňsku, zde často vnímaného jako součást undergroundu, sahají do let 1977-1978. Jedním z impulzů jeho vzniku se stal po západoněmecké televizi, jejíž vysílání bylo v Plzni relativně snadno sledovatelné a v němž vystoupila skupina *SEX PISTOLS* a další punkrockové kapely.<sup>151</sup> Tehdejší plzeňským punks bylo něco kolem patnácti a chodili na taneční zábavy, kde tancovali pogo. Před rodině tajně skrývali stará šaka, která si švábě ozdobili spínacími přepěnlíky a ručně vyrobenými plackami.

Pravděpodobně první plzeňskou punkovou kapelou, vytvořenou skupinou teenagerů a jejich kamarádů na jednom z uliček, byla kapela *Myot* (1979). Hrála sice jen na zahradě pro známé, ale jejich hity jsou známé mezi mladými lidmi dodnes. Ze stejného podhoubí vznikla kapela *Bell Bearing*, vybavená španělskou a českým bubínkem. Nikdo z hudebníků neznal akordy, ale měli vynikající nápady. Po jejich rozpadu se vytvořilo z části muzikantů *Kuli kové lofisko* o šdobrovolné sdružení na ochranu mladé naivní osobnosti především formami agresivního dospívání. Tato skupina hrála až do roku 1985 a vystupovala několikrát v různých stylech od punk rocku přes šunplugged sborové písně až po folk. Veřejně vystoupila však jen dvakrát. Další punkovou kapelou byl *Náhradní díl*, sólový projekt zpěváka a kytaristy Démy (Petr Šabrada) s názvem *Démophobia*, od 90. let rozířený o Michala Röhricha, hraje dodnes.<sup>152</sup> Pravděpodobně první novovlnnou formací

<sup>150</sup> VAN K, *tamtéž*, s. 228.

<sup>151</sup> *Kytary a ev aneb co bylo za zdí. Punk rock a hardcore v Československu před rokem 1989*, s. d., s. 58.

<sup>152</sup> ATENBRENNER, L., *Encyklopedie československé alternativní scény do roku 1993*, in: [www.projektpunk.cz](http://www.projektpunk.cz).

v Plzni se stala kapela *PETR MACH* (založena 1983), hrající sporadicky dodnes. Od počátku 80. let 20. století hraje tvrdý punk také skupina *Bradavice*.

Po sérii tzv. článků v *Rudém právu* a *Tribun* začaly na jaře roku 1983 bojovat s rockem i krajské a místní stranické orgány. Město Plzeň se do plánu *Naplňování kulturní politiky na území města Plzně* snažilo v dubnu 1983 zahrnout ššprávnou výchovu mladé generace: „Prostor musí dostat pouze po ady s jasnými ideovými a umleckými socialistickými postoji. Činnost zřizovatelů, po adatelů a orgánů jiných v povolovacím řízení musí vést k tomu, aby skupiny, které nechtějí respektovat zásady socialistické kultury, vůbec nevznikaly, a pokud přijdou s nevhodným programem, omezit jejich vystoupení nebo je úplně zrušit (např. skupina LASER). Splnou odpovědností je nutno reagovat i na programy, které se do našeho města dostávají prostřednictvím agentury i zprostředkovateli souborů ZU. Je mezi nimi řada skupin, které svými programy zpestřují život v našem městě. Na druhé straně se do Plzně dostávají programy s nízkou umleckou a ideovou úrovní. Pro tyto po ady neměly být v našem městě místo. Skupinám i zřizovatelům musíme dát jasné najevo, že o ně nemáme zájem (jak tomu bylo např. u skupiny Bluesberry, u Pražského výběru, hudebníka Merty). Zde se projevuje úzká spolupráce s odborem kultury ZKNV, jehož prostřednictvím se nemohou tyto skupiny uplatnit v celém kraji. Je však zarážející, že nacházejí uplatnění v jiných krajích, mnohdy i v s. televizi, v etn. skupin, které byly přímo z Plzně vyhoštěny (např. Katapult). K vyloučení špatné produkce musí přispět vedle orgánů povolovacího řízení a důsledné kontroly i závodní kluby ROH a svazácké orgány a organizace.“<sup>153</sup>

Situace byla pečlivě monitorována a se ššzávadovými skupinami se prováděla příslušná opatření. V materiálu *Rozbor systému bezpe nosti ochrany mládeže v Západo eském kraji a návrhy na jeho zdokonalování v roce 1983*, probíraném na předsednictvu KV KS, se tak můžeme dočíst: „Zřídka hudebních skupin propagovali v Západo eském kraji punk rock při tanečních zábavách a odpoledních a večerních 4 beatové skupiny [není bohužel blíže specifikováno]. Provedenými opatřeními na příslušných OKS byla těm skupinám zakázána veřejná produkce a tvrdá skupina od produkce punk rock upustila. Do Západo eského kraje však dojíždějí hudební skupiny ze St edo eského kraje, jako např. *Benefice*, *Kyklop*, *Keach* a další, při jejichž produkcích ve stylu nové vlny a punk rocku dochází k vulgárnostem a výtrfnostem. Zato těmi skupinami dojíždějí závadová mládež, což dokázala bezpe nostní akce provedená dne 30. 7. 1983 OS SNB Plzeň-jih, při

<sup>153</sup> AmP, MV KS, i. č. 1486, k. 143. *Naplňování kulturní politiky na území města Plzně*.

kteře byly na produkci skupiny *Kyklop* zjiřeny osoby z řad řavadovř mlřdeře z Karlovřch Varů, Tachova, Litomyřle, Prahy a dalřich mřst.<sup>154</sup>

*Zprřva o bezpe nostnř situaci* za 1. pololetř roku 1983, vypracovanř KS SNB v Plzni pro p ředsednictvo KV KS zjistila, ře: řMezi tzv. řřvolnou mlřdeřř se zvyřuje zřjem o dekadentnř hudebnř sm ř řPUNK-ROCKř, infiltrovanř k nřm ze zřpadu. Takř v Zřpado eskřm kraji se n kolik skupinek snařilo organizovat srazy v řřkrojřchř, odpovřdajřcřch vřře uvedenřmu řpadkovřmu sm řu.<sup>155</sup> P řřluřnřci Bezpe nosti se tedy zam řili na řvy nřvajřcř pankř eř. Nastala řra prvnřch vřslech , nedobrovolnřho st řhřnř vlas , ale i bitř. P esto na podzim roku 1983 vznikla dalř punkovř kapela *Zastřvka Mile* , kteř se stala v řhlasnou. Ve slořenř řDřmař, řJofflinř a řBowieř hrřla jednoduchř, řdernř řřlidovř punkř. řlenovř skupiny byli brzy zaneseni do seznamu řřZřvadovř mlřdeře hnutř punkř a obt řlovřnř Střtnř bezpe nostř. V jejich p řpad nepomohla ani zm řna nřzvu na *M.P.Provoz* a pokus o legalizaci. Naposledy si zahrřli v zřř 1984 na punkovř svatb ě u eskř Lřpy.<sup>156</sup>

V roce 1986 vznikla na jejich zřkladech kultovnř kapela *Znouzectnost*, tvo řnř Cainem (břvalř bubenřk *Kuli kovřho lořřska*), Dřmou, Jofffinem a Goldou,<sup>157</sup> kteř hraje s velkřm řsp řchem dodnes. D řleřtřm datem pro plze skř punk rock se stal listopad 1986, kdy vystoupila *Znouzectnost* poprvř, spole n s kapelami *AK Plech*, *PVC* a novovlnnřm klřvesovřm duem *Tan řrna* na nezapomenutelnřm koncert ve vysoko-kolskřm klubu *Oko*. Pro kapelu *AK Plech* to byl pravd podobn ř první a zřrove poslednř koncert, za řtkem roku 1987 se trio Milo– Anetta, Tomř– Hrubř a Petr Nosek rozpadlo. *PVC* z Litic hrřlo ve slořenř Petr řrnř, Zden k Havlř ek a Petr Ho– řlek od roku 1984 do roku 1987, kdy se takř rozpadlo. Na ja ě 1987 m řla premiřru novř kapela *O. P. M.* (řřOkres Plze ř M stoř), hrařcř ařl do porevolu nřch let (Milo– Anneta, Vřclav Kud j, Petr Jane ek, Petr Ho– řlek). V zřř roku 1987 zasko řilo kapelu *Znouzectnost* podivnř řmrtř bubenřka Jofflina, ale pokra ovali dāl ve t ech, kdyřl bicř p evzal Caine. Hrřli v t–inou tajn ř jednou ařl dvakrřt do m řsice po zřpadnřch řechřch. V řnoru 1988 je nov řposřlil na kytaru Bowie, kteř se prřv vrřtil z vojny. Po jeho p řřchodu do kapely nřsledovalo n kolik vřslech řna Střtnř bezpe nosti. V řervnu 1988 vyrazila kapela poprvř

<sup>154</sup> VAN K, *tamtřřl*, s. 217; p řvodnř zdroj: SOA Plze ř, KV KS , ř. mat. 422. *Rozbor systřmu bezpe nosti ochrany mlřdeře v Zřpado eskřm kraji a nřvrhy na jeho zdokonalovřnř*, autorkou v SOA nenalezen.

<sup>155</sup> SOA Plze ř, KV KS , ř. 1777, k. 256. *Zprřva o bezpe nostnř situaci v Zřpado eskřm kraji za obdobř od 1. 1. 1983 do 30. 6. 1983*.

<sup>156</sup> *Kytary a ěv aneb co bylo za dřř*, s. 13 a 214.

<sup>157</sup> Svř ob řanskř jmřna skupina neuvřdř. Caine p řnřř vysv řlenř: ř ř řle m ř Zřleřř na Jmřnech řo kteř, a mofnř vnř–ejř chaos do eviden nřch řsel, jsou symbolem řlov ka v jeho sv řt . Ty tzv. p řzdřvky, to jsou skute nř jmřna, pro kteř jsme se rozhodli a kteř symbolizujou tenhle nř–spole nej řřivot.ř *Tamtřřl*, s. 61.

mimo hranice západních čech, na punkový festival do pražského Opatova, kde hrála po boku dalších punkových kapel *O.P.M.*, *Do rady!*, *Masomlejn* atd. Dvakrát (1987, 1988) vystoupila v Plzni na *Historickém hodokvasu* na zahradě proslulé bořkovské hospody Pod kopcem. Druhý rok, 10. září 1988, skončilo jejich vystoupení zásahem Veřejné bezpečnosti, když hráli venku pro návštěvníky, kteří nebyli vpuštěni dovnitř, protože neměli historické kostýmy. Nadšené publikum venku zpívalo sborově s kapelou do té doby, než bylo shromáždění rozehnáno a některé členové kapely zadrženi. Na jaře 1989 hrála *Znouzectnost* se spolupráčními plzeňskými soubory *Lofisko* a *Velký flert* na vedlejší scéně *Rockfestu*. Mezi výjimečné produkce ZNC patří vánoční koncert v kostele sboru Karla Farského na Husově třídě v Plzni. V roce 1988 vznikly další plzeňské formace, například *Kudy kam* (Tomáš Jícha, Jakub Trogl, Petr Janeček, Jiří Vaňourek), ovlivněná hudbou *O.P.M.* i *Znouzectnosti*,<sup>158</sup> folk-rockové *Počty* (Michal Vaníř, Petr Hrabák, Libor Pavlík, Eva Kraidlová), o rok později pěstované na alternativní *Smíšené pocity* (Michal Vaníř, Petr Hrabák, Kamil Pešek, Tomáš Vodrážka, Roman Charvát, Renata, hrající do roku 1993, i *Velký flert* (Břetislav Anděl, Jiří Těšer, Petr Hrabák, Roman Charvát)<sup>159</sup>.

V roce 1989 se objevují v Plzni další alternativní kapely: *Chronická nevinnost* (převodně *Chronicky nevinný Emil*) ve složení Jaromír Mergl, Petr Hrabák, Petr Šejdflán, Bejlek a Emil Hrubý, která hrála nekonvenční recesistický punk, *Jazzová rýma* (Jaromír Mergl, Petr Bejlek, Martin Bejlek, Petra Šamulová, Alice Kratochvílová). Skupina *Poflár mlýna* (Petr Hrabák, Petr Bejlek, Emil Hrubý, Roman Charvát) měla být převodně pouze jednorázovým společným projektem členů a přátel *Chronické nevinnosti*, *Velkého flertu* a *Smíšených pocitů*, kteří se sešli na koncert v Plzni-Hradišti za účelem odehrání pololetního hudebního představení (dnes by se mohlo jmenovat muzikálu), kde v podstatě mohl účinkovat každý, kdo se přihlásil.<sup>160</sup> Scénář představení byl dán pouze v hrubých obrysech, na pódiu probíhala spíše společná smůlka a veselice. Pro velký úspěch však docházelo ke stále novým reprízám, a tak z toho nakonec vznikla kapela s názvem *Poflár mlýna*,<sup>161</sup> hrající až do roku 2003. Další výrazným alternativním souborem bylo *Sedm v trávě*.

Velké množství nekomerčních kapel nemohlo na Plzeňsku veřejně vystupovat v běžných obcích, koncerty konaly v soukromých prostorách – starých stodolách, zahradách, případně ve vesnických sálech i malých klubech. Hodně hudebních akcí veřejně

<sup>158</sup> *Kytary a ev aneb co bylo za zdí*, s. 216.

<sup>159</sup> Osobní sdělení Petra Hrabáka.

<sup>160</sup> *Kytary a ev aneb co bylo za zdí*, s. 217.

<sup>161</sup> *Tamtějšl*, s. 217.

bezpečnost zarazila, je třeba neřít. Mnoho dalších vystoupení, například ve Služetíně nebo Osvětině, skončilo jejím zásahem.

Represivní akcí velkého rozsahu se v hudebním světě stal *Mírový koncert* v plzeňském amfiteátru na Lochotíně dne 15. 9. 1987, který proběhl v rámci mezinárodních mírových pochodů Olofa Palmeho za vytvoření pásma bez jaderných zbraní ve střední Evropě. Pochodu, který do Plzně dorazil z jihovýchodních částech, se zúčastnilo několik desítek aktivistů z Holandska, Belgie, NSR, NDR, Rakouska, Švédska a Velké Británie. Další den pak pokračoval do Karlových Varů.<sup>162</sup> Doprovodný koncert v Plzni pořádaly *československý mírový výbor, Pragokonzert Praha a Park kultury a oddechu Plzeň*. To, že byl koncert ve své době zcela mimořádnou akcí, ukazuje složení účastníků: mezi nimi můžeme najít jména jako Dalibor Janda, Miroslav Fibirka, skupiny *Stromboli, Cop*, ale například západoněmecké kapely jako punkovou *Die Toten Hosen* a industriální *Einstürzende Neubauten*, jejichž účast na doprovodných akcích si podmínila NSR. Fanoušci například těchto kapel (z punkové industriální hudby) se sjeli ze vzdálených míst republiky, mnozí například dokonce z NDR.<sup>163</sup> Skladba koncertu se ale po adatelům nepříjemně vydařila. Když po vystoupení skupiny *Die Toten Hosen*, která vyvolala značný ohlas mezi punkovými příznivci, začali pořadatelé do programu z nepochopitelných důvodů českého, komunistickým režimem protekovaného zpěváka Michala Davida, fanoušci nevydrželi a hodili na pódium několik kelímků od piva, kávu a gumovou atrapu granátu (T. Hrubý). Po dvou písních musel zpěvák pódium opustit. Konferenciér koncertu Jofka Zeman se snažil publikum uklidnit, ale spíše jej provokoval řečí o vyholených lebkách a mozcích, o hlupácích včetně hlupáků. Pak hodil zpěvák gumový granát se slovy: *Šťachle ti vrátím, chlapče z NSR, který chce narušovat mírové soužití!*<sup>164</sup> Nato vtrhlo do předních diváckých řad velké množství příslušníků Vojenské bezpečnosti se psy a obušky, mnoho diváků bylo zbito. Z publika se ozývaly na protest hlasy: *Šťachle chceme svobodu!*, *Šťachle takto si představujete mír?* a *Šťachle chceme demokracii, my chceme skutečný mír!*<sup>165</sup> Kromě příslušníků VB byli přítomni i pořádkoví s vodními dýkami a mnoho příslušníků StB v civilu.<sup>165</sup> V dalších průběhu koncertu chodili příslušníci VB mezi diváky a strhávali jim z oděvu nevládní odznaky. V zákulisí došlo k fyzickému střetu mezi příslušníky Bezpečnosti a členy německých kapel, kteří požadovali, aby policie opustila hlediště.

<sup>162</sup> POLÍVKA, M., Když Toten Hosen hráli v Plzni. In: *Mladá fronta dnes*, 3. 10. 2007, s. C4.

<sup>163</sup> Jan Rampich odhaduje, že východoněmeckých fanoušků byly téměř 3000. VAN K, *tamtéž*, s. 233.

<sup>164</sup> *Kytary a ev aneb co bylo za zdí*, s. 254.

<sup>165</sup> Podle plánu KS SNB v Plzni zde mělo působit dvanáct operativních pracovníků StB a stejný počet civilistů. Ve vojenské bezpečnosti. Na pracovišti nebo telefonu měla být v pohotovosti polovina personálu VB i StB z KS SNB v Plzni. In: POLÍVKA, Když Toten Hosen hráli v Plzni.

N me tí hosté byli poté zahráni obouky do p ipravených autobus a násiln eskortováni ke státní hranici s NSR ve Folmav . Nejv t-í trhák koncertu kapela *Einstürzende Neubauten* tedy nevystoupila v bec. Protestující fanou-ci byli mláceni, kopáni a uráfleni, byly jim vytrhávány filmy z fotoaparát , n kte í byli zadrženi.<sup>166</sup> Mírový koncert se zvrhl tém v protikomunistickou demonstraci. P es p t tisíc fanou-k <sup>167</sup> tam bylo sv dky p ímé konfrontace moci se svobodným projevem.

Nejvýrazn j-í postavou plze ského i západo eského punkového hnutí byl nesporn Jan Rampich, který mnohé zakázané koncerty organizoval a p íspíval téfl, spole n se Zde kem Ha-tabou, do samizdatového punkového asopisu *The 10 years Flexi-Disc*,<sup>168</sup> vydávaného v Praze klatovským rodákem Václavem fiufanem.<sup>169</sup> A práv pot eba svobodného vyjád ení skrze punkové hnutí p ívedla Jana Rampicha v roce 1986 afl k podpisu Charty 77. V dubnu roku 1987 poslal spolu s dal-ími 46 ob any dopis prezidentu republiky Gustávu Husákovi, ve kterém jej vyzýval k zastavení perzekucí proti punkové hudb a flivotnímu stylu, jejichfl d sledkem je mimo ádný psychický stres, který m fle vést afl k tragickým konc m.<sup>170</sup> 6. února 1989 se spole n s Tomá-em Vodráfkou neúsp -n pokou-eli navázat dialog s Krajským mírovým výborem v Plzni, odezvou v-ak bylo pouze dal-í vyhroflování p íslu-níky StB.<sup>171</sup> Od jara 1989 vydával pak Jan Rampich spolu s dal-ími opozi ními aktivisty plze ský samizdatový asopis *Pevná hráz*, spoluorganizoval místní demonstrace, -í il nejr zn j-í petice. Koncem 80. let 20. století byl stíhán za roz-í ování petice *N kolik v t* (více viz kapitola *Disent*), soud v-ak jifl do 17. listopadu 1989 nestihl rozhodnout. Z rozhovoru s ním vybírám zmínky o autentických momentech jeho flivota: *š O punk jako vyjád ení revolty a stylu flivota jsem se za al zajímat mezi 15 ó 16 rokem. [ í ] Ale teprve kdyfl za ali komunisti -ít do punk rocku v r zných asopisech (100+1, Sv t v obrazech apod.) takovým zp sobem, fle punk je to nejhor-í, co do tý doby vzniklo, od muziky afl po jejich p ívrflence, tak jsem se za al o tento styl zajímat hloub ji. [ í ] V 17 letech jsem se do toho obul se v-ím v-udy. Vyholil jsem si hlavu a ud lal si íro,*

<sup>166</sup> Sd lení . 685 (K násilnostem na mírovém koncert v Plzni). In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 10, . 13, s. 566. Jedním ze zadrželých byl signatá Charty 77 Jaroslav Chnápek z Osvra ína, kterého p íslu-níci zbili a odvezli do Protialkoholní záchytné stanice. In: POLÍVKA, Kdyfl Toten Hosen hráli v Plzni.

<sup>167</sup> Odhady po tu ú astník koncertu se li-í. Zde uveden údaj z knihy *Kytary a ev aneb co bylo za zd í* , M. Van k uvádí stejný po et, M. Polívka v-ak ve svém lánku mluví o dvanácti tisících náv-t vnících.

<sup>168</sup> VAN K, M., Kytky v popelnici. In: *Ostr vky svobody*, s. 218, myln uvádí, fle -lo o plze ský asopis. Z rozhovoru s Janem Rampichem, uskute ným dne 31. 3. 2004, vyplývá vý-e uvedené.

<sup>169</sup> asopis se pozd ji p ejmenoval na *Attack*; na p ání V. fiufana jej redigoval Josef Marazzi. (VAN K, *tamtéfl*, s. 219).

<sup>170</sup> Plze ské hnutí punk se obrací na prezidenta republiky. In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 10, . 8, s. 19.

<sup>171</sup> BLAfiEK, P., Dejte -anci míru!. In: VAN K, M., *Ostr vky svobody*, s. 84685.

*kofená pocvokovaná bunda, prost komplet. Když provokovat, tak po ádn . Nepo ítám r zné odvozy a zadržení tehdej-í Ve ejnou bezpe ností, ale posléze se o m a v bec o punká e za ala zajímat i slofka Státní bezpe nosti. Stále za punkem hledali n jakou politiku. Ale o tu jsme se zas tolik nezajímali. [í ] Vzhledem k tomu, fle jsem jezdil po celém eskoslovensku a m l známé v-ude (punká e, metlo-e, houn z undergroundu), výslechy na StB nabývaly jak na po tu, tak na nátlaku. A stále dokola, fle se stýkám s chartistama, prý fle politicky ovliv uju mládeř, propaguju fa-ismus a podobné nesmysly. [í ] A jsem v d l, fle n jaký ob ani n co takovýho kdysi podepsali a vydávají r zná prohlá-ení, tak jsem se o to mnoho nestaral. Pro m byla priorita muzika a koncerty (v t-inou neoficiální). Jenfle ono se v-e za alo z pochopitelných d vod propojovat ó underground, punk, hard core a metal v muzice ó ú astí lidí na r zných akcích. [í ] Po t ech letech jejich neustálého vyptávání [my-lena StB] na Chartu 77 jsem si tedy sehnal zn ní prohlá-ení Charty 77, a jelikofl jsem se s tím ztotořnil, tak jsem jej v listopadu 1986 podepsal. [í ] Posléze následovaly mé sympatie k NMS [Nezávislé mírové sdruření] a HOS [Hnutí za ob anskou svobodu] a v-echo se zamotávalo dohromady. Jednak jsem stíhal jezdit na v-echny mořné hudební akce a zároveň jsem se stýkal v Plzni, Karlových Varech, Praze s lidmi okolo t chto nezávislých iniciativ, se kterými jsme vymý-řeli r zná prohlá-ení, petice a podobné vzdory proti komunist m.õ<sup>172</sup>*

### 3.5 Záv r

Hudba ovliv ovala v 80. letech 20. století velké množství p edev-ím mladých lidí. O zpolitizování se nikdy nesnařila, -lo jí jen o možnost svobodného projevu. A práv díky omezování tohoto základního lidského práva se n kte í lidé z hudebního prost edí ocitli na k iflovatce.

V oblasti hudební alternativy, na Plze sku ozna ované obecn jako underground, se pohybovalo pom rn velké procento lidí, kte í nez stali lhostejní k dal-ímu vývoji v zemi. P evářná v t-ina mlad-ích lidí z disentu se potkala p i hudebních produkcích i v plze ských kmenových hosp dkách a vinárnách. Také n kte í hudebníci se stali p ímo stoupenci nezávislých iniciativ, jiní podporovali svou ú astí plze ské demonstrace, na koncertech distribuovali samizdatové tiskoviny, podepisovali a -í ili nejz zn j-í petice. N kte í do samizdatových periodik p ímo p íspívali. Na Plze sku byl po et takto aktivních hudebník a jejich p íznivc snad je-t výrazn j-í neř v jiných místech republiky.

<sup>172</sup> Rozhovor s Janem Rampichem, Plze 31. 3. 2004.

## 4. Skauting

### 4.1 Skauting v SSR

Pro československý skauting znamenalo 20. století dobu n kolika zásadních zvrát . B hem jednoho století *Junák* vznikl, t ikrát byl zakázán, t ikrát znovu povolen. P es t i období proflitá v ilegalit v–ak dokázali jeho p íznivci skautskou my–lenku uchovat.

Pokusy o znovuobnovení Junáka se objevovaly jifl od druhé poloviny –edesátých let. V pionýrských organizacích, SM, Svazarmu i v turistických kroufcích se v této dob za aly pouflívat skautské prvky,<sup>173</sup> ale teprve události Prafského jara umofnily jeho druhé ádné obnovení (k prvnímu do–lo v roce 1945 po zákazu hnutí ze strany nacist ), a to p i slavnostním obnovujícím shromáfd ní v sále Domoviny v Praze-Hole–ovicích dne 29. b ezna 1968.<sup>174</sup> B hem dubna a následujících m síc vzniklo po celé republice velké mnofství skautských oddíl a prob hly letní tábory. Koncem roku 1968 ítal Junák v echách 46 tisíc a *Svaz junák - zálesák* p t tisíc len . Skaut–tí inovníci, odsouzení v minulých letech ve vykonstruovaných procesech, byli rehabilitováni.<sup>175</sup> S nástupem normalizace se v–ak situace zm nila. Jifl v b eznu 1969 pocítil Junák první omezení ó byl donucen vstoupit do Národní fronty, která uznávala vedoucí úlohu komunistické strany. Jeho innost probíhala dál a inovníci se snaflili uspo ádat co nejvíce rádcovských a inovnických kurz a lesních –kol, aby mohli nov vy–kolení v dcové p ená–et skautskou ideu mezi dal–í mladé zájemce. Dne 17. listopadu 1969 rozhodlo p edsednictvo ÚV KS o zru–ení v–ech dosavadních d tských organizací, které m la nahradit šshoraõ ustavená federace Sdruffení organizací d tí a mládeffe (SODM).<sup>176</sup> Tím do–lo v podstat k likvidaci skautského hnutí a jeho majetek byl pod tlakem komunistické státní moci p eveden na Pionýrskou organizaci, která byla sou ástí SSM.<sup>177</sup> P i záv re ném jednání Úst ední rady eského Junáka 1. zá í 1970 v prafském Radiopaláci byla ustavena likvida ní komise a mj. zde také zazn la informace, fle o letních prázdninách téhofl roku se uskute nilo 1 138 tábor s ú astí 32 000 d tí a 4 100 inovník a také 14 lesních –kol.<sup>178</sup>

---

<sup>173</sup> Kolektiv historické komise p i ÚR Junáka ó svazu skaut a skautek R, *Historie skautingu. Cestou k pramen m*. Praha, Tiskové a distribu ní centrum Junáka 1999, s. 37, 51.

<sup>174</sup> CUHROVÁ, L., Dvacet let ve stínu. In: *Ostr vky svobody. Kulturní a ob anské aktivity mladé generace v 80. letech v eskoslovensku*; Praha, Ústav pro soudobé d jiny AV a Votobia 2002, s. 147.

<sup>175</sup> Kolektiv historické komise p i ÚR Junáka ó svazu skaut a skautek R, *Historie skautingu*, s. 38.

<sup>176</sup> Podmínkou pro schválení stanov *Junáka* na podzim roku 1968 bylo lenství v této organizaci, jejímfl úkolem bylo vybudovat v SSR jednotnou masovou organizaci d tí a mládeffe (SSM).

<sup>177</sup> CUHROVÁ, s. 1476148.

<sup>178</sup> Kolektiv historické komise p i ÚR Junáka ó svazu skaut a skautek R, *Historie skautingu*, s. 40.

Jednotlivé oddíly se poté v t-ínou snaffily p ejt pod hlavi ky jiných organizací, nap . *eskoslovenského svazu t lesné výchovy* (kde od roku 1967 vznikaly turistické oddíly mládeffe ó TOM), *Svazarmu*, *eskoslovenského erveného k íffe*, *Stanice mladých turist* , *Svazu pofární ochrany*, *Pionýrských tábornických oddíl* a *Svazu pro ochranu p írody a krajiny* (TIS). Ten byl roku 1979 zakázán a nahrazen šshoraõ ustaveným *eským svazem ochránc p írody* ( SOP).<sup>179</sup> Skautské oddíly nevychovávaly jen sportovn zdatné jedince, ale dokázaly poskytnout i prostor k formování osobnosti mladých lidí a k usnadn ní jejich orientace ve spole nosti.

Jelikofi byla mládeffl ozna ena za rizikovou skupinu, inklinující pod vlivem star-ích generací k protireflimním postoj m, p echody se odehrávaly pod dozorem státu, který se snaffil jejich aktivitu mapovat. Mezi bývalé v dce byli infiltrováni agenti StB, kte í sledovali jejich výchovnou i vydavatelskou innost a také kontakty do zahrani í, odkud se k nám -í ila exilová literatura. Ze strany Státní bezpe nosti bylo vedeno proti skautskému hnutí n kolik akcí (LILIE, HORY, BANDA).<sup>180</sup>

V 80. letech 20. století v-ak jifl bylo jasné, ffle se skauting uml et nepoda ilo. Nar staly aktivity skaut v rámci St edo eského, Západo eského a Jihomoravského kraje, zvy-ovalo se vzájemné propojení, které jifl nebylo moflné zni it. V dubnu 1989 za al vycházet skautský samizdatový asopis *in*, do revoluce v listopadu 1989 vy-la t i ísla.<sup>181</sup> S postupným uvol ováním nap tí ve spole nosti po zahájení tzv. perestrojky usilovaly skautské, tramské a dal-í organizace na sklonku 80. let 20. století o svou legalizaci. P edseda ÚV SSM Vasil Mohorita sice v lánku deníku *Rudé právo* 20. zá í 1989 prohlásil, ffle šSSM si ne iní monopolní nárok na výchovu mládeffe v eskoslovenskuõ, ale k jeho jednání s tzv. *Iniciativní skupinou pro obnovu Junáka* afl do listopadu 1989 nedo-lo. Ke znovuobnovení Junáka tak do-lo p írozenou cestou na prvním setkání skautských inovník v sále M stské knihovny v Praze, které se konalo 2. prosince 1989 jifl ve svobodných pom rech.<sup>182</sup>

---

<sup>179</sup> *Tamtéffl*, s. 151.

<sup>180</sup> Akce LILIE byla celostátním projektem 3. odboru X. správy Federálního ministerstva vnitra. Od roku 1973 pat íla k nejv t-ím operacím namí ených proti skautskému hnutí. M la paralyzovat jeho innost, mapovat aktivity skautských inovník , sledovat -í ení skautské ideologie, prokázat napojení na mezinárodní skautskou organizaci. Akce HORY, která za ala téhoffl roku, byla zam ena na osobu oblastního velitele Junáka z let 1968õ1969 V. Stýbla, vylou eného za protisov tské postoje z eskoslovenské lidové armády ( SLA), a jeho p átele. Krycí název BANDA (1979) dostala akce soust ed ná na spolek bývalých katolických skaut kolem osoby V. Pometla, nazvaný P íbyslavská banda. ó viz CUHROVÁ, s. 156õ157.

<sup>181</sup> *Tamtéffl*, s. 172.

<sup>182</sup> Kolektiv historické komise p í ÚR Junáka ó svazu skaut a skautek R, *Historie skautingu*, s. 52.

Velké zásluhy na zachování skautských idejí měl spisovatel Jaroslav Foglar o Jestráb, který se v roce 1987 dožil 80 let a po zhruba 17 letech zákazu publikování mu vyšla kniha (*Chata v Jezerní kotlině*). Dostal také prostor v oficiálním tisku, začal po dávat besedy, a dokonce se potom mohl ve svých 81 letech stát opět členem Svazu českých spisovatelů.

## 4.2 Skauting na Plzeňsku

V letech 1968–1970 se probudilo skautské hnutí i křivotou také v západních částech. Vznikaly nové oddíly, které vybudovaly řadu kluboven, probíhaly různé zaměřené akce, jako například *Krajská lesní kola* na Bráhlíku, krajské kolo *Svojsíkova závodu*, *Knapp v memoriál* a mnoho dalších.<sup>183</sup> V říjnu 1968 proběhla v celém Západočeském kraji akce *ŠKafldý alespo jeden dobrý skutek denně*.<sup>184</sup> Jednalo se o výzvu všem občanům vlasti k vytvoření lepších vztahů mezi lidmi, o směřování k vyšším morálním hodnotám. Podpořování za výzvu poslal tehdy západočeským junákům a skautkám i prezident Ludvík Svoboda. V roce 1969 bylo v Plzni registrováno 1082 členů Junáka, v celém kraji jich pak v roce 1970 bylo 7 300.<sup>185</sup> V rámci kraje tehdy vycházely dva skautské časopisy: v Plzni *Krajem –esti ek* a v Paejov *Po–umavský hlasatel*, který poskytoval prostor také trampům. Od jara roku 1970 bylo všem jasné, že se skauting v době normalizace neudrží. V létě pak proběhly poslední tábory a 22. srpna 1970 se konalo závěrečné zasedání Krajské rady Junáka, na kterém byla zvolena mj. likvidační komise pro administrativní a hospodářské ukončení činnosti.

Po oficiálním ukončení činnosti Junáka vznikla velmi složitá situace pro mnohé v dělnické a oddílů. Bývalí politici včetně z 50. let 20. století (například František Hájek o ingo) nesměli pracovat s dělníky v bec. Ti, kdo se politicky angažovali v období *Pražského jara* (například Jan Kacerovský o Akela), byli propuštěni z práce; Jan Kacerovský nesměl vést oddíl ani v rámci jiné organizace, učit směl pouze v malé vesnické škole. Jiní nesměli chodit v duchu marxismu-leninismu v pionýrské organizaci SSM, a tak odešli do ústraní (například Miluška Náhlíková o Míra i Jana Vojáková o Uhlík). Oddíly, které měly možnost přejít pod jinou organizaci, obvykle formálně opustil dosavadní skautský v dělníka a na jeho místo nastoupil jiný odchovanec oddílu, nejlépe takový, který

<sup>183</sup> *Historie skautingu na Plzeňsku*. Plzeň, Západočeské muzeum 1991, s. 33634.

<sup>184</sup> SOFRON, J., Stručný nástin historie skautingu na Plzeňsku. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie XI*; Plzeň 1993, s. 33.

<sup>185</sup> *Tamtéž*, s. 35.

v letech 1968-1970 nebyl ještě plnoletý a alespoň nevykonával v Junáku žádné funkce. Pod hlavičkou jiných organizací působel v Plzni například skautský oddíl Jana Krause o TMwo, který vedl tábornický oddíl mladých cyklistů p i TJ Slavia VTMPlze, chlapecká i dívčí Severka působla pod STV, kde jako turistický oddíl mládeže (TOM) . 4711 pokračovala ve své činnosti až do roku 1980 pod názvem Severáci. Pak jim již nebylo umožněno pracovat ve stejném duchu. Václav Kuttan o Wapusk vedl svůj oddíl pod názvem Archeologický kroužek p i Západočeském muzeu v Plzni do roku 1984, kdy však byla jeho činnost zakázána. Junáci inovníci nebyli v tomto období již podrobováni inscenovaným soudním procesům, avšak postihy, jako propouštění ze zaměstnání, výsledky na StB aj., byly dosti časté.<sup>186</sup>

Při pátrání po plzeňském skautingu v 80. letech 20. století se podařilo zachytit zajímavý pohled na kolika bývalých odchovanců Junáka.

Jedním z oddílů vzniklých v 80. letech a vedených i v období normalizace ve skautském duchu (pod hlavičkou jiné organizace) byl oddíl *Poutníci*. Jeho zakladatelem se stal Honza Bláflk, právník plzeňského státního podniku Potravin, který navštívoval jako malý kluk v letech 1959-1968 v Písku turistický oddíl, vedený ve skautském duchu bývalým junáckým vedoucím Vladimírem TMRbou. Po obnovení Junáka na jaře roku 1968 se stal Honza řádcem a posléze vedoucím vlastního skautského oddílu v Písku, který fungoval až do rozpuštění dalších organizací v roce 1970. Následovalo studium v Praze, svatba se snoubenkou Alexandrou a založení rodiny v Plzni. Děti se narodily do nejtěžší normalizace, charakterizované mj. snahou o obnovení povinného nošení pionýrských šátek a evidencí účastí na schůzkách Jisker i Pionýra. Když jejich vlastní děti začaly přicházet ze školy se slogany typu „Jiskra má být zvědavá“, rozhodli se Honza se Saou pro založení sportovního oddílu. Zašli nábořem do lyžařského kurzu, na němž plynule navazovali jarní turistikou, letním vodáctvím, podzimní cyklistikou, a hlavně každoročními zimními a letními tábory, vedenými ve skautském duchu. Děti byly nadšené, vyprávěly spolužákům o Poutnících a neúčast na akcích Pionýra omlouvaly účastí na výpravách Poutníků. Jednoho dne si manželka Bláflkovi pozvala tzv. skupinovou vedoucí p íslu-né základní školy a u ní jim nabídla: „ŠP jede pod hlavičkou naší Pionýrské skupiny a dlejte si dál svoji činnost, já vám do ní nebudu nikterak zasahovat, jen vykážu nadšeným pořádacím schůzkám, a hlavně táborem.“ Ta nabídka se ukázala poctivou. Nikdy nebyli Poutníci tak volní a svobodní. Dokonce na táborech v letech 1987 až 1989 již byly jejich kroje

---

<sup>186</sup> Tamtéž, s. 35.

k nerozeznání od skautských, plnily se skautské stupně, tiskly orlí pera, hrály skautské písně, lasovalo se a závodilo v uzlování. Oddíl se rozrostl, na které aktivity vedli manželé Pálkovi a Holých, jejichž děti patřily ke kmenovým členům. V okamžiku obnovení Junáka v prosinci 1989 v Městské knihovně v Praze stálo dvacet plzeňských Poutníků, oblečených do skautských krojů, tvářící se tváří. Jestliže (Jaroslav Foglar, 6. 7. 1907-23. 1. 1999), bratru Sumovi (JUDr. Antonín Sum, 31. 1. 1919-6. 8. 2006), Bicháčkovi (Doc. PhDr. Václav Bicháček, nar. 1930) a dalšími velikány mívá něho skautingu. V létě roku 1990 Poutníci stanovali v Baden-Powellově Gilwell Parku v Londýně.<sup>187</sup>

Dalším oddílem, který od roku 1985 (kdy došlo ke změně ve vedení oddílu TOM 4714) stavěl na skautských ideách, byl oddíl *filutý kvítek*.<sup>188</sup> Pod vedením Jiřího Vavříka a Děluka začal v oddíle působit jako rádce Richard Havelka Šmich, který se stal afdem roku 1989 duřím oddílu. Na své rádčovské pozíci v oddíle vzpomíná: Špo nenadálém odchodu Smise (bývalý vedoucí oddílu TOM 4714 Petr Tmíd) z oddílu v roce 1985 zstal v ele oddílu Děluka, a tak jsme se rozhodli spolu s Fichou (Jiřím Fichtnerem), tehdy silně ovlivněni foglarovkami, že na základě náboru v základních kolech postavíme „nový oddíl“, který bude samozřejmě vodácký, ale duchovně se bude přibližovat junáckým idejím, a hlavně bude fungovat ve foglarovském duchu. Díky tomuto pohledu na věc začal oddíl flit tzv. modrým flivotem, k němuž oddílový pokrik a samozřejmě vznikla i první trojúhelníková oddílová vlajka se flutým kvítkem uprostřed (tvar byl po vzoru Rychlých-čápů). V té době jsme byli něco mezi turistickým oddílem, tenáckým klubem Jaroslava Foglara a trampským sdružením. V té době ještě nebyl skaut povolen, a tak jsme vymýšleli vlastní symboliku a tradice, které byly částečně skautské, ale velkým dílem čítěna naše volnomyšlenká ské sdružení dětí a skorodospělých. V té době nám totiž bylo s Fichou teprve 17 let. [í] I přes všechny problémy oddíl vytvářel bezvadné společenstvo lidí, kteří by byli ochotni jeden pro druhého hodnout lat. V roce 1987 jsme jifi po vzoru podobných tomických oddílů nosili v-ichni kroj, měli pokrik, vlajky a další oddílové tradice, které udržuje oddíl dodnes. V tento památný rok vstoupil do našeho

<sup>187</sup> Rozhovor s JUDr. Janem Blafkem, Plzeň 29. 3. 2004; též osobní sdělení ze dne 8. 12. 2008.

<sup>188</sup> Vznik oddílu, tehdy s názvem *Potápky* (dnes 99. oddíl vodních skautů), spadá do pozítku 70. let 20. století, kdy začal působit jako sportovní vodácký oddíl pod Pionýrským domem v Plzni. Po neshodách se svým zřizovatelem se oddíl sloučil s nově vzniklým turistickým oddílem mládeže (TOM 4714) pod hlavičkou TJ Potraviny Plzeň. Po odchodu části oddílu (TOM 4701) se začala 5. 2. 1985 psát jeho nová historie, tentokrát již s názvem *filutý kvítek*. Viz HOUSENKA [HOSNEDL, J.], 99. oddíl vodních skautů Plzeň filutý kvítek. In: *Zv. d. M. sí ník 99. oddílu filutý kvítek*, 8. ročník, . 1, s. 1.

oddílu i Wichr (MUDr. Jiří Wicherek)<sup>189</sup> Ten na sv. j. p. íchod do oddílu filutý kvítek vzpomíná: ší v polovině osmdesátých let jsem začal hledat pro své děti oddíl, ve kterém by mohly proflít alespoň něco z toho, co jsem proflil já ve skautské organizaci. Náhoda tomu chtěla, že jsem získal kontakt na tehdy dosud ještě poměrně krátce fungující turistický oddíl mládeže (TOM 4714) filutý kvítek při TJ Potraviny. Dle charakteru jeho činnosti jsem usoudil, že je to oddíl na svoji dobu velmi odvážně vedený ve skautském duchu, který mi byl blízký. Již název oddílu vycházel z mne tak dobře známé stínadelské trilogie Jaroslava Foglara. V oddíle byl vydáván (a je vydáván dodnes) dokonce vlastní časopis s názvem *Zv. d. I nepříliš* – v angličtině orientovaný tu – anglickou podobou názvu. Ano, skaut. Seznámil jsem se s tehdejšími vedoucími Šmichem a dalšími o Dflukem, Mamonem, Fichou, Pífem, Lenkou, Ilonou a dalšími. Byl jsem tehdy v oddíle velmi přátelsky přijat a vyzván k pomoci s vedením. Dlouho jsem se nepřemlouvat nenechal, začal jsem docházet na schůzky do lodnice, vyrazil na první výpravy. Během dalších let jsem se seznamoval s oddílovými tradicemi a sám se na vytváření dalších tradic podílel o několikrát do roka zasvěcování do oddílu, symbolizované postupně velkým flutým přepodlíkem, oddílovými čárkami, turbánky, odznaky, nástupy oddílu do t. inácti sekund, zahajování a ukončování akcí pokřikem, vybavení členů oddílu h. ínou – rkou, zápisníkem, deníkem, kápezetkouí. Další oddílové tradice se tvořily samy, každou další výpravou, další oddílovou akcí, a tak byly postupně osou činnosti oddílu tradiční, každoročně opakované akce, které se staly základními stavebními kameny celoročního programu oddílu. I za bývalého režimu jsme oslavovali svátek patrona skautů – svatého Jiří pod krycím názvem *Akce Jirka*. [í ] Jaro bývalo spojeno s v. t. inou velkých her, připravovaných během zimy. Hry bývaly motivovány příběhy z díla Jaroslava Foglara o *Vontové v Plzni, Výprava do Stínadel, Boj o totem*. Tyto hry bývaly za značné účasti dětí z Plzně i z okolí, skautů i neskautů, spojovaných nadšením pro hrdiny Foglarových děl. [í ] Vzpomínám na dnes již legendární tábor na Lufnici v roce 1987, první, na kterém jsem s oddílem byl, kdy vybraní členové oddílu skládali první slib v duchu skautských tradic.<sup>190</sup> Emocionální ladění této jedinečné chvíle bylo dramaticky potvrzeno povodní. Úspěšný boj s vodním flivlem tehdy oddíl stmelil v jeden tým. Slib měl tenkrát pro nás

---

<sup>189</sup> [HAVELKA, R.] Šmichovo pojednání, filutý kvítek aneb TOM 4714 - zážitky filutého kvítku od r. 1985/1989. In: O historii oddílu, in: CD ROM *filutý kvítek. Vodácký oddíl dětí a mládeže při TJ Union Plzeň a 99. oddíl vodních skautů Plzeň*.

<sup>190</sup> Nově přijímaní členové oddílu filutý kvítek skládali slib na *Knize lesní moudrosti* E. T. Setona. Hymnou oddílu byla píseň Wabiho Ryvoly *Rychlé čipy*, odznakem oddílu byl flutý listek (dle foglarovské symboliky). Jako vodáci nosili na zelené košili místo flutého nebo hnědého čárku modrý se flutým lemováním.

p íchu zakázaného ovoce, pro mne pak, mezi p ítomnými jediného, který jifl m l skautský slib za sebou, byl stisk levice nad jí, fle my-lenky skautingu u nás nezaniknou.õ<sup>191</sup>

Mezi nejzaujät j-í šskautíkyõ oddílu pat il Jan Hosnedl ó Housenka (téfl Stínadlo)<sup>192</sup>, který si mj. dopisoval se spisovatelem Jaroslavem Foglarem. Do oddílu filutý kvítek vstoupil v deseti letech a po roce se stal rádcem družiny Bobr . Po n kolika letech, jifl po revoluci, oddíl také n kolik let vedl. Mezi jeho nejv t-í záflitky z p edrevolu ního období pat ily krom oddílových akcí kařdoro ní mládeřnické p echody Brd, které se poprvé konaly jifl na konci 60. let 20. století, spole ná setkání s prařfským turistickým oddílem *Havrani*, náv-t va výstavy šBob í hrázõ k 75. výro í zaloření legendárního oddílu Jaroslava Foglara *Ho-i od Bob í eky*, náv-t va *Hoch od Bob í eky* p ímo v klubovn jejich oddílu v roce 1988 i pravidelná váno ní setkání oddílu filutý kvítek na Dřlukov chat na Hracholuskách a pozd ji na horolezecké základn na Kozelce u Man tína. K nejv t-ím záflitk m pak pat ilo n kolik osobních setkání s Jaroslavem Foglarem, a to p i jeho dvou plze ských besedách i p ímo v jeho byt .<sup>193</sup>

Nad je, fle se skautská my-lenka uchová i p es léta normalizace, se je-t více p íblířfila, kdyfl o necelé dva roky pozd ji do-lo k setkání s adou dal-ích oddíl vedených dle skautských zásad. Setkání zorganizoval Richard Havelka ó Sm ch, který v té dob jifl vedl vý-e zmín ný vodácký oddíl filutý kvítek a o podobném setkání a p ípadném propojení oddíl s podobným zam ením uvařloval jifl v roce 1988. Uskute nilo se v-ak ařf na ja e roku 1989, a to v klubovn prop j ené od organizace ochránc p írody.<sup>194</sup> Skupina oddíl se nazvala *Volné sdruření* (VS) a snařfila se koordinovat mořnosti jednotlivých oddíl . V jeho rámci mohli jifl hovo it naprosto otev en o svých skautských postojích. Spole n organizovali také r zné akce celého sdruření (nap . řJízdu o smaragdovou řelvuõ u Kamenného rybníka v Plzni) nebo se zú ast ovali jako hosté akcí p íravených jednotlivými oddíly: 8. února 1989 se nap . ve staré zástavb v centru Plzn uskute nila hra oddílu filutý kvítek s názvem šVontové v Plzniõ<sup>195</sup>, 1. 4. 1989 pak velká indiánská hra oddílu Stopa šBoj s Delawaryõ.<sup>196</sup>

<sup>191</sup> [WICHEREK, J.] Wichrovo pojednání, filutý kvítek a já. In: O historii oddílu, in: CD ROM *filutý Kvítek. Vodácký oddíl d tí a mládeře p i TJ Union Plze a 99. oddíl vodních skaut Plze* .

<sup>192</sup> Mgr. Jan Hosnedl byl v letech 2006-2009 mj. organizátorem a hlavním kurátorem úsp -né výstavy *BIMBA ó zapomenutý malí Bohumil Kone ný*, která prob ěla v Plzni na ja e roku 2007 a v roz-í ené verzi v Obecním dom v Praze pod názvem *BIMBA ó dobrodruřství Bohumila Kone něho* na p elomu let 2008-2009. Více viz [www.bimba.cz](http://www.bimba.cz).

<sup>193</sup> Rozhovor s Mgr. Janem Hosnedlem, Plze 14. 12. 2008.

<sup>194</sup> Telefonický rozhovor s Richardem Havelkou ó Sm chem, Plze 10. 2. 2005.

<sup>195</sup> Rozhovor s JUDr. Janem Blářkem, Plze 29. 3. 2004.

<sup>196</sup> Rozhovor s Mgr. Janem Hosnedlem, Plze 14. 12. 2008.

Do Volného sdružení (VS) skautských oddílů pojmenovaných Spojené tábornické oddíly plzeňské S. T. O. P., patil kromě výše uvedených oddílů *Poutníci* (JUDr. Jan Blafek, Alexandra Blafková) a *filutý kvítek* (MUDr. Jiří Wicherek a Wikhr, Richard Havelka a Smich) je též turistický oddíl, fungující pod hlavičkou PO SSM, *Delfíni* (ing. Vladimír Pospíšil a Nemo), vodácko-turistický oddíl též pod 9. PS - PO SSM, *Kotva* (ing. Milan Legát a Kačan, Jiří Kolovský a Kolečko, ing. Jiří Beran a Robin a de facto členové T. O. Black Condor, vzniklé z roverů skautského oddílu v roce 1971), pod 19. PS - PO SSM oddíl všeobecného zaměření *Stopa* (Josef Bernard, Jaroslav Těbista), turisticko-tábornický oddíl *Severka* a pod hlavičkou 3. PS - PO SSM a (Jiří Kopal, Michal Straka), pod PO SSM turisticko-tábornický oddíl *TP* (Viktor Valenta), pod PO SSM a Svazem turisticko-tábornický oddíl *Vlata* (Karel Těbista), pod 3. PS - PO SSM turisticko-tábornický oddíl *Vlístopa* a *Paprsek* (Petr T. Vaněk) a pod 26. PS - PO SSM pro rodovky a turistický oddíl *Zálesák* (Edita Ulrichová, Milan Kroc).

Zástupci jednotlivých oddílů pořádali schůzky, na kterých se domlouvali na společných akcích a informovali se vzájemně o nových novinkách. Na schůzce Volného sdružení dne 18. 5. 1989 se dohodli na uspořádání *Rádcovského kurzu* pro plzeňské tábornické oddíly, který by příštího roku o prázdninách vyvrcholil *Lesní tábornickou kolou*. Dalším odsouhlaseným bodem schůzky bylo pravidelné pořádání dvouaflit denních (jednou afl dvakrát za rok) *společných setkání s výjezdem* pro vedoucí tábornických oddílů. Byl také zaveden tzv. *zelený sešit* s podněty, nápady, návody a připomínkami členů VS. K volnému sdružení se později připojili se svými oddíly ječ Jaroslav Kimmel a Tim a Milan Liška a Liman.<sup>197</sup> Poslední společnou akcí Volného sdružení byla šestmelovací akce vedoucích těchto oddílů na horolezecké základně na Kozelce u Manětína ve dnech 17. a 19. listopadu 1989.<sup>198</sup>

V roce 1988 se začalo scházet několik chlapců (Ondřej a Marek Fieníkovi, Jan Ván, Ale-Janoušek, později Jan Matějka) ve věku 10 a 13 let také v šDomečku u kostela Panny Marie Nanebevzaté (ve Františkánské ulici) v Plzni.<sup>199</sup> Pod vedením Karla Fieníka, který byl členem Junáka v letech 1968 a 1969, vznikl tajný skautský oddíl, vedený v kesanském duchu. S nápadem na jeho vytvoření přišli sami chlapci, když dostali chuť realizovat své

<sup>197</sup> *Tamtéž*.

<sup>198</sup> Na schůzce informoval Richard Havelka a Smich o událostech, ke kterým došlo na Národní třídě v Praze a kterých se osobně zúčastnil. Viz [WICHEREK, J.] Wichrovo pojednání, filutý kvítek a já. In: O historii oddílu, in: CD ROM *filutý Kvítek. Vodácký oddíl dříve a mládež v TJ Union Plzeň a 99. oddíl vodních skautů Plzeň*.

<sup>199</sup> ŠDomeček byl místem skautských schůzek již jednou, a to ječ před 2. světovou válkou, když objekt patil sestřím laického apoštola III. řádu sv. Františka. Viz SOFRON, s. 39.

klukovské dobrodružné plány. Plzeňský duchovní Adrián Zemek jim vyjel vstíc a dal svolení, aby se mohli v dlouho neobývaných prostorách šDome kuď scházet. Klubovnu si museli nejprve přebudovat, aby se stala obyvatelnou, a vybavit ji starším nábytkem. V létě roku 1989 uskutečnili v Milevu u Kladrub svůj první tábor. Do listopadu 1989 se jich scházelo maximálně deset, po revoluci se přidali další. S jinými skautskými oddíly se před listopadem 1989 nesetkali.<sup>200</sup> Tento oddíl neměl fládného zlízovatele, a dá se tedy říci, že je prozatím jediným zmapovaným ilegálním skautským oddílem z období normalizace.

Ojedinelou záležitostí pro mnoho příznivců skautingu v Plzni se 19. září 1988 stala beseda s legendou českého skautingu Jaroslavem Foglarem o Jestábem, který v té době mohl po letech zákazů znovu publikovat, a s kreslířem Kájou Saudkem, který měl tehdy také omezenou publikační činnost. Společně pod hlavičkou české speleologické společnosti vydali komiksy *Modrá rokle* a *Ztracený kamarád*, což se právě stalo impulzem k nápadu uspořádat besedu s nimi. Hlavním organizátorem (dalšími byli ing. Petr Náhlík o Vokoun a Antonín Rajský, zaměstnanec s. p. Kniha) ojedinelého setkání s významným spisovatelem dobrodružné literatury pro děti a mládež se stal vedoucí jednoho z oddílů Volného sdružení Josef Bernard, který byl ochotný kvůli uspořádání této besedy dokonce vstoupit do SSM. První akcí, kterou jako první zvolený předseda organizace SSM ve šTřkodovce (Závod textilního strojírenství) uskutečnil, byla výše zmíněná beseda ve velkém sále Kulturního domu (tehdy Dům kultury ROH) na Moskevské (dnes Americké) třídě. Pod hlavičkou CZO SSM o ZTS k. p. Třkoda Plzeň vydal k besedě dvacetistránkovou doplňkovou brožuru formátu A5, obsahující bibliografii díla Jaroslava Foglara, kterou sestavil Ivan Vápenka, a seznam jeho povídek, rozhlasových a divadelních her a filmografii, které uspořádal ing. Petr Náhlík o Vokoun a Antonín Rajský, a ukázky z jeho nových knih a texty písní inspirovaných jeho tvorbou. Beseda byla spojená s výstavou kreseb ilustrátor *Rychlých chůp* J. Fišera a M. Čermáka a autogramiádou Jaroslava Foglara a kreslíře komiksů Káji Saudka před Obchodním domem Prior (Tesco) na Moskevské (dnes Americké) třídě. Třkoda nejspíše o největší besedu Jaroslava Foglara v celém československu, protože měl kapacitu kolem 1100 míst a byl zcela zaplněn.<sup>201</sup> Oddíl filutý kvítek přišel na besedu ve svých krojích, podobných skautským, a na závěr akce pod koval ústy svého šlena Jana Hosnedla o Housenky Jaroslavu Foglarovi a zakřídil mu

<sup>200</sup> Rozhovor s Karlem Fieníkem, Plzeň 26. 10. 2004.

<sup>201</sup> VAN K, M. - URBÁŇEK, P., *Vít zové? Porafení? životopisná interview*, I. díl, šDisent v období tzv. normalizace, Prostor, Praha 2005. Petr Náhlík, s. 624; Dále rozhovor s Ivanem Čihákem, Plzeň 23. 9. 2008. o Josef Bernard a Ivan Čihák o Jesky – se od té doby začali angažovat v plzeňském disentu, významné jsou jejich zásluhy o tisk samizdatů na xeroxu a maloofsetu ve šTřkodovce.

sv j oddílový pok ik p ed zcela zapln ným sálem, cofl bylo p ítomnými ocen no mohutným potleskem.<sup>202</sup>

Této velké besed p edcházela jedna, podstatn men-í, v posluchárn Vysoké -koly strojní a elektrotechnické, od roku 1991 kapli sboru Maranatha Evangelické církve metodistické v Husov ulici. 10. kv tna 1988 ji tam uspo ádal Fakultní výbor SSM v cyklu seriálu šP íroda a flivotní prost edíř.<sup>203</sup>

Skautskou my-lenku pomáhala udržřovat také literatura, která v-ak mohla v 80. letech 20. století vycházet pouze formou samizdatu. V Plzni byly zaznamenány t i skautské samizdatové publikace: Foglarova kniha *Na-e tábory*, kterou p epsala na stroji v roce 1982 V ra Rudolfová ó Strunka, sbírka padesáti Foglarových povídek s názvem *Jaroslav Foglar: Padesát povídek, aneb JEST ÁBE TO BUDE PRÍMAí !*, vydaná na podzim roku 1983 téfl V rou Rudolfovou (od roku 1984 Náhlíkovou) a ing. Petrem Náhlíkem. T etí byl text rozhlasové hry Jaroslava Foglara *Dobrodruřství plav íka Jacka*, který p epsala v roce 1984 V ra Náhlíková ó Strunka podle strojopisu Zde ka Pírka. Ten jej v 60. letech 20. století p evypráv l pro ostravský rozhlas.

Krom skautských publikací byl v Plzni v roce 1987 vydán i woodcrafterský sborník ke 100. výro í narození Milo-e Seiferta ó Woowotany, zakladatele woodcrafterského hnutí v echách. Redak ní kolektiv vedl p edvále ný woodcrafter Zden k Teichman ó Atahualpa z Prahy a jednotlivé p ísp vky p episovaly pod vedením V ry Náhlíkové ó Strunky také Renata Bala-ová ó Smí-ek a Jitka Radkovi ová ó Tiki.

V polovin 80. let 20. století v Plzni vzniklo také skautské samizdatové periodikum, a to oddílový asopis turistického oddřlu filutý kvítek, vedeného ve skautském duchu, s názvem *Zv d*, který vychází dodnes. (Více viz kapitola *Samizdat*).

Poslední epizodou v historii plze ského skautingu 80. let 20. století bylo první porevolu ní setkání skaut v klubovn oddřlu *Kotva* na levém b ehú eky Radbuzy v Plzni-Doudlevcích. Setkání se uskute nilo ihned po prařském ustavujícím shromářd ní Junáka ve velkém sále M stské knihovny 2. prosince 1989. Jeho iniciátory byli ing. Ji í Beran ó Robin, ing. Petr Náhlík ó Vokoun a Václav Kuttan ó Wapusk. Na setkání se se-li jak oddřloví v dci z Volného sdruření, tak i ádn zvolení skaut-tí funkcioná i z let 1968ó

---

<sup>202</sup> Rozhovor s Mgr. Janem Hosnedlem, Plze 14. 12. 2008; téfl zvuková nahrávka *Pod kování Foglarovi ó 1988*. In: O historii oddřlu, in: CD ROM *filutý kvítek. Vodácký oddřl d tí a mládeřle p i TJ Union Plze a 99. oddřl vodních skaut Plze* .

<sup>203</sup> Archiv Mgr. Jana Hosnedla. Kronika oddřlu *filutý kvítek* z roku 1988; tato beseda je zmín na téfl v knize *D jiny Plzn v datech*, s. 425, myln se zde v-ak uvádí rok 1989. Pokud jde o stejnou akci, m l zde Jaroslav Foglar vyjad ovat sv j otev ený nesouhlas s kulturní politikou SSR. Velká beseda s Jaroslavem Foglarem v Domu kultury ROH v zá í 1988 zde uvedena není.

1970. Po áte ní jisk ení mezi šstarou gardou a mladými pomohli p ekonat Milu-ka Náhlíková a Mí-a a Václav Kuttan a Wapusk, kte í byli ve styku s novými v dci oddíl po celá 80. léta 20. století.

### 4.3 Záv r

M feme tedy usoudit, že skautská my-lenka byla natolik silná a nosná, že v socialistickém eskoslovensku ani b hem dlouhých dvaceti normaliza ních let nezanikla. Ovlivnila mnohé, kte í, by n kdy je-t jako malé d ti, skautskými oddíly pro-li, a natolik je oslovila, že ji cht li p edávat dal-ím generacím. To se koncem 80. let 20. století za alo da it, protože komunistická spole nost se tou dobou dostávala do hluboké krize a nesta íla šhlídat ve-keré nov vznikající aktivity. Zdá se, že na západ ech byla tato situace o n co lep-í nejl nap . v hlavním m st Praze, kde se oddíly vedené ve skautském duchu neodváfily nosit, na rozdíl od n kterých plze ských, viditelné skautské atributy, jako nap . oddílové -átky. Lidé postupn vycházeli z letargie p edchozích let a za ínali se více zajímat o v ci okolo sebe, n kte í je cht li dokonce v rámci svých moflností napravovat a m nit. Skautskými oddíly pro-li i n kte í p edstavitelé plze ského disentu, nap . ing. Petr Náhlík a Vokoun, ing. Jaroslav Cuhra (koncem 40. let v Praze) i Ivan íhák a Jesky-, jehoíl oddíl ve skautském duchu vedl Ji í Vohradský a ve smyslu skautských zásad vedla oddíl koncem 70. let v A-i V ra Náhlíková (tehdy Rudolfová) a Strunka i oddíl *Stopa* jifl zmín ný Josef Bernard.

## 5. Tramping

### Undergroundová

(Karel Růžka o Li-ák, Plzeň, 80. léta, psáno do *Trapsavce*)

*Kde jsou ty krásy velkých ohňů ?*

*Prej: AUTOCAMPING!*

*(prachmizerná ústace)*

*jó zlatej Kubát*

*ó dnes máme Lesní zákon*

*a lesy pendrek . Právní situace.*

*Za volnou přírodu nám dali festivaly*

*dlají si zářky za masové akce*

*Je dobrá reflexe.*

*Nakouknout pod pozlátka*

*ó to chce se dívat . Přesně jde praxe*

*Raději si uklidíme po sobě ten bordel*

*Smog, fenoly a odpadové skládky.*

*My chceme volnost,*

*ne táhnout vaň káru*

*Nechte si už stíhat na vysoké splátky!<sup>204</sup>*

### 5.1 Tramping v SSR

Dalším specifickým životním stylem části převážně mladší generace byl tramping, hnutí spojené se svobodou, nezávislostí a souznivím s přírodou. Aby si odpovídali odlišného života ve městech i od přírodně vymezených společenských struktur, mnozí mladí lidé vyráběli každý víkend s kytarou a kytarou ven do přírody. Tramping měl svou specifickou kulturu, jeho život se odehrával převážně na cestách, v lesích, trampských osadách a kempech, ukrytých v lesních stráních a hojně rozšířených po celé republice. U mnohých stoupců plynule navázal na skautské zásady převzaté ze zrušených junáckých

---

<sup>204</sup> Růžka, K. [Li-ák], *Rycí vidle navždy*. Těmohná, Sdružení občanů Exodus 2006, s. 14.

oddíl . V jeho historii během období komunismu bychom mohli najít určitou paralelu se skautským hnutím. Rozdíl byl však v tom, že tramping nebyl nikdy organizovaný, a nedal se tudíž zrušit o státní moc jej nemohla rozpustit ani v roce 1948 ani v roce 1969. Zakázat mohla pouze vydávání knih a časopis , pokud měl nějakého vydavatele.

Někdy se komunistický režim pokusil tramping zrušit, ale praví trampové nikdy neměli potíže, aby jim pobyt v přírodě někdo organizoval. Jednou z takových organizací byl od první poloviny 60. let 20. století *eskoslovenský svaz mládeže* (SM). SM se tehdy, na rozdíl od padesátých let, postavil na stranu těch, kdo se snažili dokázat, že tramping není státu nebezpečný a proti němu žádný a nemusí jím být potírán. V uvolněné době druhé poloviny 60. let tak pod hlavičkou organizací SM mohla vycházet řada trampských časopisů, mládežnická organizace zařadila také pořádání různých kulturních akcí, jako byly například veškeré trampské písně, koncerty atd. Od roku 1966 prosadili trampové bratři Jiří Ryvola a Wabi a Mirko Ryvola a Miki ve spolupráci s redaktorem Jiřím Tunklem trampskou rubriku *Táborový oheň* v časopise *SM Mladý svět*.<sup>205</sup> Další prostor získali trampové v časopise *Signál*, vydávaném Svazem (Svaz pro spolupráci s armádou), kde byl redaktorem tramp a zároveň komunista Bohuslav Šepelák a Irán, který jako první napsal reportáž *Krvavý potlach*<sup>206</sup> o trampském setkání v Jetichovicích na Dánsku, rozehnaném policií StB a VB v roce 1963 za pomoci obou časopisů. Na ni navázal text redaktor Jiřího Tunkla a Jaroslava Weigla, který je členem Divadla Jára Cimrmana, v *Mladém světě*.<sup>207</sup> SM trampskému hnutí sice pomohl, ale zároveň se snažil jeho příznivce podchytnout. A tak vznikl fenomén umělé šhoroš vytvořeného *tábornického hnutí*.<sup>208</sup> V roce 1964 uspořádal SM první *Tábornickou kolo*. Její program byl sestaven tak, aby byt zaplnil mezeru po tehdy ještě zakázaném skautingu a woodcraftu a přilákal také příznivce trampingu, ale zároveň aby SM umožnil pozvolnou manipulaci s mládeží, která by tak byla špod kontrolou. V *Ústřední tábornické kole* (ÚT<sup>TM</sup>) byli vyškoleni instruktoři, kteří pak prostřednictvím krajských a okresních

<sup>205</sup> Velmi populární rubrika zanikla po nástupu normalizace během roku 1969. V letech 1971-1990 byla obnovena a vedena redaktorem Janem Dobiášem. V roce 1971 zanikla rubrika *Z údolí a osad*, vedená od poloviny 60. let v *Obraně lidu* Bohuslavem Šepelákem a Iránem, a po jeho smrti v únoru 1969 jeho ženou Zdeňkou. Ta spolu s Vlastou Štefanovou a Briggí v roce 1971 vyhlásila v této rubrice I. ročník literární trampské soutěže *Trapsavec*, která trvá dodnes. Nejdéle, do roku 1973, vycházela trampská rubrika *Pod modrou oblohou* (na 4 stranách!) v bratislavských novinách *Úd. o viz Trampský samizdat* (kapitola zpracovaná ing. Petrem Náhlíkem a Vokounem pro knihu připravovanou nakladatelstvím Lidové noviny). Rukopis.

<sup>206</sup> IRÁN [Bohuslav Šepelák], Jetichovice 6.-7. srpence 1963. In: *Signál*, ro. 4, . 14, 15. 4. 1968.

<sup>207</sup> TUNKL, J., WEIGL, J., Kolem krvavého potlachu. In: *Mladý svět*, ro. 10, . 22, 30. 5. 1968.

<sup>208</sup> Soukromý archiv ing. Petra Náhlíka. o První návrh šankety o trampingu v týdeníku *Mladý svět* vznikl již na jaře roku 1963 ve spolupráci ZO SM KD Pístoje, OV SM v Praze 9, MV SM Praha, Mstským domem osvěty Praha a Mstskou správou VB Praha a Hlavní správou VB, oddělení mládeže.

Táboreckých kolovali co nejvíce zájemci z ad mladých lidí. Ortodoxní trampové astovali štáborecký ty verím, jeho autorem byl podle Karla R fi ky ó Li-áka nejspí–Pedro Akéla:<sup>209</sup>

*D íve na nás m li pendreky a hole,  
te nás budou –kolit v táborecké –kole.  
O em, soudruzi se bavit budem spolu?  
T mi pendreky ufljste nám dali –kolu!*

ÚV SM se trampingem zabýval na svém jednání 7. 6. 1966 na základ dvanáctistránkové (!) *Informa ní zprávy o situaci v trampském hnutí*, kterou p edlofil s. Valenta a zpracoval s. Vl ek s kolektivem instruktor ÚT<sup>TM</sup>.<sup>210</sup> Zajímavá diskuse vznikla nad besedou p ipravenou redaktorem Janem Dobiá-em a oti-t nou v *Mladém sv t*.<sup>211</sup> Za trampy se besedy krom Jana Vy ítala z asopisu *Camp*, Jofky Slavíka z T. O. Kamarád a dal-ích zú astnil i Karel R fi ka ó Li-ák z plze ského *Tuláka*. Za svazáky pak tajemník ÚV SM Antonín Himl.

V roce 1968 na troskách SM vznikla samostatná organizace *eská táborecká unie* ( TU), která se prezentovala tak, fle sdrufluje táborecký a trampy (tím by lenská základna táborecká narostla o cca 60 000 tramp v republice), ímfl vnesla rozkol do trampských ad. š ást tramp toti fl zaprodala svou léta proklamovanou volnost a nezávislost za p ísliby atraktivních cest do zahrani í a jiná lákadla. *Táborecká unie* se sice formáln od SM odtrhla, ale v jejím aparátu p sobila i nadále ada svazáckých funkcioná , kte í vym nili pohotov modrou ko-ili za zelenou. Pod tlakem okolností byla zm n na i ideologie ó nap íklad v novém vydání p íru ky pro *Táborecké –koly* ufl nebyl skauting ozna ován za burfloazní a nep átelskou organizaci. [í ] Kafldopádn táborectví, a hojn dotované ze svazáckých pen z, neud lalo fládnou díru do sv ta, nebo to byl mi urinský hybrid z trampingu, woodcraftu, skautingu, ochraná a svazarmu, vlastního v tom bylo minimáln .<sup>212</sup>

<sup>209</sup> Li-ák [Karel R fi ka], Skunkové. In: *Bonanza* [trampský asopis] . 2 v ervenci 1993.

<sup>210</sup> Archiv ing. Petra Náhlíka.

<sup>211</sup> Chce si svaz mládefle koupit trampy? In: *Mladý sv t*, ro . 9, 1967, . 13; ohlasy publikovány in: *Mladý sv t*, ro . 9, 1967, . 40.

<sup>212</sup> Dopis Karla R fi ky ó Li-áka, adresovaný redakci samizdatového asopisu *Letokruhy* na ja e roku 1990. In: *Rycí vidle navfldy*, s. 53; dal-í dokumenty k historii TU od téhofl autora, p vodn publikované v letech 1967–1968 v asopisu *Tulák*, s. 44–46, jsou texty *Slezina, plac pro diskusi, 1:0 pro trampy* a *Slovo ke vzniku TU*.

S nástupem normalizace nastalo období rušení všech organizací p sobících mimo Národní frontu, tedy i *eské tábornické unie*. Namísto SM vznikl nový Socialistický svaz mládeže (SSM). Trampské hnutí z stalo i za normalizace svobodné. Jak říká plze ský tramp a spisovatel Jan Drnek ó Akela: šTramping 70. let považuji za ojedinelý a pro mne neopakovatelný fenomén. V době nejlhubší normalizace jsem zažíval pocity nejvyšší svobody, kreativity a rozletu ducha. Když reflektuji rozprávil masový westernový a také okázalý tramping 60. let a po vydání nového Lesního zákona (1976) zahájil represe, utichly velké akce a náhle se objevilo dříve pehlouvané bratrstvo tichých a nenápadných poutníků vyznávajících náboženství cesty, malého skrytého ohně, osobních příběhů a setkávání. V tomhle bratrstvu se slévaly potoky bývalých skautů, listých tuláků a výjimečně nadaných lidí, kteří se nemohli uplatnit ve veřejném životě, protože odmítaly vstoupit do té správné party a podílet se na moci a také na lži. Právě to odmítnutí bylo klíčové. Kolem ohně seděli spisovatelé, básníci, malíři, nejrůznější svérázní postavičky, politologové a futuristé. Každý druhý hrál na kytaru a skládal vlastní písničky. Všichni tvořili jen pro těch pár kamarádů u ohně. Pro pár přátel se hrálo divadlo, psaly esopisy, povídky a u ohně se přednášely básně. To vše dávno před vznikem bytového undergroundu. Také, to se rozumí, jsme byli otrhaní a špinaví a uměli jsme se nádherně ošpat. Svaté to nebylo, ale byla v tom vznešenost prostého, jednoduchého a jasného světa.<sup>213</sup>

Ve druhé polovině 70. let 20. století, v souvislosti s novým Lesním zákonem a snad i se vznikem Charty 77, se rozjela vlna represí také proti trampskému hnutí. Velkou událostí v negativním slova smyslu se stala aféra kolem brdských trampských kempů a srubů, o které trampové léta předtím ovali a které StB ve spolupráci s VB v roce 1977 vyhodila dynamitem do povětří. Trampský svátek na to zareagoval dvěma texty: *Zprávou o trampingu* od Vladimíra Oborského ó Wabimatta, kterou v únoru 1978 vydala Charta 77 jako vlastní dokument, a poté samizdatovým letákem, který měl podstatný vliv dopad. *Výzva všem kamarádům o trampování a tuláctví*, iniciovaná Josefem Třetím ó Shortym a dalšími trampy z tzv. *Brdské smečky*, jejímž základním mottem bylo šzbraní a se nám stane píseň, se v mnoha opisech rozšířila po celém Československu. Díky tomuto letáku se festival trampské, country a folkové hudby Porta v Olomouci stal v roce 1979 manifestací trampské sounáležitosti. Oproti předchozímu roku se její účastníci pibližně trojnásobně

---

<sup>213</sup> Boty, které mne nutí umět žít. Rozhovor s ing. Petrou Náhlíkovou ó Vokouna s Janem Drnkem ó Akelou, 2001, in: *Pucej* 364/2002; též v knize DRNEK, J., *Poslední recesista a Tma*, Plzeň, o. s. STREET ve spolupráci s o. s. AVALON 2007.

po et divák , rekordních 8 000 osob.<sup>214</sup> Z období výslech kolem roz-í ování letáku (1979) pochází také první praktická samizdatová p íru ka pro styk se slofkami SNB s názvem *Tramping a zákon*, kterou sestavila a samizdatem vydala Jarmila Doleřalová ó Wickie (dnes <sup>TM</sup>ogrová). Podle ady dochovaných exemplá v archivu ing. Petra Náhlíka a v knihovn Libri prohibiti byla tato publikace opisována a vydávána v mnoha podobách afl do konce 80. let. V souvislosti s vývojem Porty, aktivitami písni ká vze-lých ze sdružení <sup>TM</sup>řrán a aktivitami tramského hnutí byly na ja e roku 1981 (v jeden den!) uzav eny prařské hudební kluby *Malostranská Beseda*, *Bará nická rychta*, *Nerudovka* a dal-í, ímfl trampové i folkoví písni ká i ztratili svou kulturní základnu v hlavním m st .<sup>215</sup>

Zm nu, která v tramském hnutí nastala po átkem 80. let, zhodnotil po dvouleté pauze (1980ó1982), b hem které si odbýval základní vojenskou sluffbu, Jan Drnek ó Akela takto: š...b hem t ch dvou let úpln ustaly represe proti tramp m a reflim za al zponenáhlu otevírat p etlakové ventily nejr zn j-ích festival a muziky v bec. Za ínaly se nahrávat desky a povolovat koncerty, svazáci p ebírali Portu a z trampování se stávala módní záleřitost, nechutný, roz ed ný patok. Ti, kdo v tom flili pr b fln , to nepoznali hned, ale já jsem úpln vypustil dva roky a rozdíly mi byly okamflit jasné. Z tradic se stalo divadélko, nastrojená fra-ka pro diváky. Koukejte, jak jsme neformální a p ítom lep-í neřl vy pa ou i! Hlavn to nikdo nepokazte, balte si USárnu podle vzoru, noste p edepsaný tramský stejnokroj a cho te ístí a upravení, a pa our m ukáflme, fle jsme lep-í neřl oni. Sbírejte po sob papírky a necho te na pivo, vy o-kliví otrapové. Prost z mnoha záleřitostí, na které jsem býval hrdý, se staly modly a okolo nich kle ely zástupy pravov rných vyznava . A uřl také infiltrovaných agent StB s úkolem nenápadn celé to stádo odvést n kam do bezpe í, dál od jeskyn , ve které sídlila zlá Charta 77 a o-kliví Undergroundi.<sup>216</sup>

Velký vliv na mladou generaci tramp v 80. letech m la SSM prost ednictvím rubriky Táborový ohe v týdeníku *Mladý sv t*, která se pod vedením Honzy Dobiá-e vícemén snařila p evychovat svobodné tramy v ochránce p írody, a to pod hlavi kou akce *Brontosaurus*, organizované samoz ejm SSM, i konzumní náv-t vníky hojn roz-í ených hudebních festival , odvozených od Porty.

---

<sup>214</sup> Kv í roz-í ování letáku (řzvadlaõ) na tento ro ník *Porty* mezi tramy po celé republice byla na výslechu u StB i V ra Rudolfová ó Strunka z Plzn . Rozhovor ze dne 7. 4. 2004.

<sup>215</sup> Rozhovor s V rou Náhlíkovou ó Strunkou, Plze 7. 4. 2004; téřl Klub Na Petynce. In: VLASÁK, V., *Folka i. Báje ní muřl s kytarou, kte í psali d jiny*. ítka, Daranus 2008, s. 76.

<sup>216</sup> Boty, které mne nutí um ítí . Rozhovor ing. Petra Náhlíka ó Vokouna s Janem Drnkem ó Akelou, 2001.

## 5.2 Tramping na Plzeňsku

Tramping na Plzeňsku se vyvíjel podobně jako v jiných oblastech československa od starých trampských osad na územích Mlýnský náhon (Kornatice) a Úslav i Úhlavce, na potocích Štěrbač, Štěrbač, Hadovce i Štěrbač. Tyto osady vznikly na přelomu 50. a 60. let 20. století osady chatové. Od 60. let se mladí trampové vydávali proti proudu těchto potoků nebo také úplně jinam, ale v podstatě nezávisle na předválečných osadách. Velký význam pro rozvoj trampingu, ale i chatování a chalupaření mělo zavedení volných sobot v roce 1968. Víkendy trávili trampové na vandrech i na potlačích (tj. setkání více osad u velkého táborového ohně). Z hlediska komunistického režimu bylo obojí nezákonné. Pronásledování trampingu probíhalo od 50. let až do začátku 80. let 20. století v podstatě stále, s výjimkou let 1967-1970. Ve vědění den od nejastěji ve čtvrtek se konaly tzv. šlesy, v tónu spojené s hudební produkcí tzv. špívaně, kde se domlouvaly vandry, ale také rozšiřovaly nové písničky i samizdatové časopisy. Největším rozmachem trampingu na Plzeňsku nastal po zákazu skautingu v roce 1970. Ze starších skautů, roverů, se ze dne na den stali trampové. Svého vrcholu tramping na Plzeňsku dosáhl v letech 1979-1988.

Plzeňsko mělo ješt jedno specifikum: šlo na jihozápadních zela trampů m v kostech silná tradice amerického osvobození Plzně. Osady a party zabíraly staré betonové bunkry a OPky na přednichovské obranné linii okolo Úhlavky a Úterského potoka. U bunkrů se budovaly kempy, uvnitř palandy a kamínka. Nestavily se sruby a boudy. Namísto stetsonů a kostkovaných košil se nosily spíše maskované uniformy s originálními nášivkami, battledressy a repliky zbraní. Trampové v Plzni a okolí tvořili jediný celek, znali se, a když šel k práci v pátek na nádraží, mohl se ke komukoliv přidat. Někdy se jezdilo jenom tak do neznáma a náhle dostal někdo nápad vystoupit z vlaku a jít kamkoliv, tak jsme to udělali i<sup>217</sup>

Trampské hnutí na Plzeňsku nelze jistě popsat v celé jeho šíři. Přirozenou součástí trampingu byl samizdatový trampský tisk, ať už v podobě časopisů, různých sborníků a zprávek. Časopisy vycházející na Plzeňsku budou v této kapitole zmíněny, podrobněji jsou pak popsány v kapitole o samizdatu.

Volnější atmosféra ve společnosti druhé poloviny 60. let 20. století přinesla nové možnosti také pro plzeňský tramping. I tady o jeho šíření usiloval československý svaz mládeže. Plzeňské vedení SM upravilo na léto roku 1966 první *Krajskou tábornickou kolou*, která proběhla ve Vápenném kaňonu (starém opuštěném lomu) v Počumaví mezi

---

<sup>217</sup> Tamtéž.

fiichovicemi a imicemi. SM za-títla téfl vydávání tramského asopisu *Tulák* pod vedením tehdy sedmnáctiletého Karla R ffi ky ó Li-áka a K. Zalabáka ó D dka.<sup>218</sup> Jeho první íslo vy-lo v Plzni v zá í téhofl roku nákladem 150 výtisk . I kdyfl v tramském tábo e p evládala nechuk této organizaci (stejn jako pozd ji k SSM), je t eba p iznat, fle SM v osob Tonyho Koczána asopisu velmi pomohla, mj. tím, fle jej za lenila pod práv vznikající *Klub mládefle Dominik*, kde mohli redakto i jednou týdn vyufflívat klubovnu. Domluvila také spolupráci s redaktorkou *Modováku* Hanou Topkovou<sup>219</sup>, která jim pomáhala po celou dobu vydávání asopisu. Slofení redakce se pr b fln m nilo, na její práci se podíleli kamarádi z tramských osad *Zlaté slunce*, *Skalnaté údolí* a *D ti slunce*. Grafiku m l na starost editel *Klubu Dominik* Jan Havlic, pozd ji byl ilustrátorem Ji í *mpinka* ó Gandy z T. O. Rezavá kotva (v sou asné dob známý výtvarník a ezbá ). P estofle asopis slavil úsp ch (do konce roku 1967 se náklad *Tuláka* zvý-il afl na 3 800 výtisk ), spolupráce s plze skými trampy se p íli- neda ila. Daleko v t-í tená skou a dopisovatelskou základnu na-el asopis mimo Plze . Krom vydávání asopisu po ádala redakce také úsp -né sout flní ve ery tramských písní. Mezi b eznem 1967 a srpnem 1968 se uskute nily celkem t i. V je-t uvoln n j-ích pom rech léta 1967 zaloflila redakce nezávislý klub se stejným názvem ó *Tulák*. V klubu *Tulák* se scházeli jak trampové samotá i, tak trampové z rozpadajících se osad, proto bylo snahou redakce vytvo it jakési volné sdrufení, kde by se mohli p íznivci trampingu navzájem kontaktovat a domlouvat r zné vandry. lenskou základnu klubu tvo ilo v té dob od -edesáti do sto dvaceti tramp . Ambiciózním projektem klubu byla oprava (po domluv s organizací tehdej-í státní památkové pé e) tvrze a záme ku Kopec u Prostibo e na Tachovsku (po vzoru severo eských tramp , kte í opravovali hrad Helfenburg). V roce 1968 klub *Tulák* opustil svou základnu v Dominiku a po ídil si vlastní klubovnu v prostorách bývalého obchodu. Pozd ji vznikly uvnit klubu dva názorové proudy, které jej rozd lily. Podobn jako klub *Tulák* fungoval v Plzni na Borech country klub *Blizzard*.

Také deník KV KS *Pravda* se v roce 1967 pokusil po vzoru celostátn vydávaných periodik *Mladý sv t* a *Obrana lidu* zavést svou tramskou rubriku. Za p ezdívkou Ferry se skrýval zástupce -éfredaktora Franti-ek Klasna, který dostal p íkaz šshoraõ a s trampingem nem l samoz ejm v bec nic spole ného. fialostná úrove rubriky vyprovokovala trampa t lem i du-í Karla R ffi ku ó Li-áka, vydávajícího jifl *Tuláka*, k tomu, aby rubriku p evzal.

<sup>218</sup> V lét roku 1968 se stal -éfredaktorem *Tuláka* R. Cozl ó Fus, Karel R ffi ka ó Li-ák se chystal na vojnu.

<sup>219</sup> Hana Topková, dnes Hosnedlová, flje od 70. let 20. století v eských Bud jovicích a je stále inná jako noviná ka i spisovatelka, p edev-ím v oblasti tramské literatury.

Pod pseudonymem Kid Sterling psal n kd y i velmi ostré lánky a rubrika získala rychle na popularit . Za ali s ní spolupracovat také plze -tí p edvále ní trampové.<sup>220</sup>

Po invazi vojsk Var-avské smlouvy v srpnu 1968 a následných zákazech oba trampské kluby zanikly. Redakce *Tuláka* p esídlila do Plzn -Litic, kde vytvo ila na p d domu škamarádky Bobinyõ ilegální tiskárnu. Tiskla tam letáky a pokračovala ve vydávání n kolika zvlá-tních ísel *Tuláka*, distribuovaného v Plzni a nejbliží-m okolí. 70. léta p inesla adu omezení, ale na druhou stranu zbavila tramping ot flí chtivých socialistických mládeřnických organizací i šnepravýchõ tramp . Nastalo op t období individuálního a osadního trampování. V polovin 70. let se začaly ve v t-í mí e objevovat trampské samizdatové asopisy, p evářn s vlastní tvorbou. Karel R fli ka ó Li-ák vydal na p elomu let 1974 a 1975 dv ísla asopisu *Doup* (viz kapitola *Samizdat*), dal-í ufl po intervenci StB nevy-lo. O totéř se pokusila po átkem 80. let 20. století parta p átel kolem Petra Náhlíka ó Vokouna a V ry Rudolfové ó Strunky (dnes Náhlíkové). Byli to Renata Bala-ová ó Smí-ek, Jaroslav Krpej- ó Red, Ji í Kohout ó Lívanec, Miroslav Svoboda ó Pískle, Jan Skála ó Bratránek a Jan Drnek ó Akela. V letech 1980ó1982 vydali celkem sedm ísel asopisu *Pajda*, p evářn s autorskou tvorbou (viz kapitola *Samizdat*). S vydáváním trampského samizdatu *Pajda* skon ila po sérii výsledch na StB na ja e roku 1982, ale pokračovali ve spolupráci s mimoplze skými redakcemi trampských samizdat *Dým*, *Toulavec*, *SEM-TAM*, *TAM-TAM*, *Tulák*, *Matlav stopú*, *Poutník*, *Letokruhy*, *Poportýr* (a ást spolupracovala i s redakcemi netrampských samizdat *Stress*, *Pevná hráz*, *Jazzstop* atd. ó Petr Náhlík ó Vokoun, V ra Náhlíková ó Srunka). Krom vlastních lánk a opisování ady text zaji-ovali v plze ské šTKodovceõ tisk ady grafických p íloh i notových záznam pro tyto samizdaty na maloofsetu.

Nejvýznamn j-ím autorem z okruhu asopisu *Pajda* se stal Jan Drnek ó Akela, který v samizdatu vydal n kolik knih: *Na dluh opravdovostem*, *Odjezdy*, *No ní m ra*, *Návrat*, *Nejd ív flít*, *Pohádky kon í -patn* , *Mar anské mo e*, román *Poslední recesista a Tma*, sbírky pís ových text *Direct songs* a *Konec protestsong* . Dal-í knihy publikoval po roce 1989 jifl oficiáln .

Paraleln s asopisem *Pajda* zalořili Petr a V ra Náhlíkovi (Vokoun a Strunka) samizdatové nakladatelství stejného jména, které vydalo od roku 1981 do ledna 1990 deset publikací s trampskou tvorbou: Mirko Ryvola ó Miki: *Ke up Tom a pes Vor estr*, Ji í Ryvola ó Wabi: *Co v-echo vítr svál*, Mirko Ryvola ó Miki: *Zem t í sluncí*, Pavel

---

<sup>220</sup> Svoji krátkou existenci skon ila rubrika ihned po nástupu *normalizace*.

Lohonka o fialman: *Písn malých p -ák*, Ji í Ryvola o Wabi: *Podivnej weekend*, Jaroslav Vejvoda: *Jak zapálit mokrý d evo*, V ra Náhlíková o Strunka: *Místo, kde se jim líbí*, *Toulavec* . 8, Ji í Ryvola o Wabi: *Léto v -edejch kopcích*, Stanislav Zárybnický o Houla: *Narozen v echách*. (více viz kapitola *Samizdat*).

Soub fin s tramskou literaturou vydávali manflelé Náhlíkovi samizdatem také tvorbu zakázaných autor (více viz kapitola *Samizdat*). Knihy jim vázal ve Vimperku Karel Crha o Pastor z tramské <sup>TM</sup>*amavské legie*.

Od po átku 80. let 20. století, soub fin s vydáváním asopisu *Pajda*, organizovala pod hlavi kou koncert tramské skupiny *Kr p j*, pozd ji *Kr p j o Sklepy*, vý-e uvedená tramská parta v Osv tové besed na Bílé ho e v Plzni kulturní písni kové ve ery, spojené s výstavami tramské tvorby o od tramských placek a ilustrací afl po volnou výtvarnou tvorbu (fotografie, d evo ezby, indiánské korálkové vý-ivky, -perky, od vy).<sup>221</sup> Prostor k hudebnímu vystoupení zde dostaly i kapely hrající na rozhraní folku a undergroundu, nap . pražská skupina *Ejhle*, z okruhu evangelické církve, vystoupila se zhudebn nými texty tehdy zakázaného písni ká e a fará e o exulanta Svatopluka Karáska a zakázaného katolického básníka Bohuslava Reynka. Podobné kulturní ve ery po ádaly v kulturním sále družstevního Centra v Plzni-Doubravce nap . bluegrassová skupina *Cop* vedená Bohou-em Chaloupkem (v t-ina jejich len ale ode-la v polovin 80. let 20. století do emigrace), i folková kapela *My-s* texta em Jaroslavem <sup>TM</sup>*irkem*. T. O. Údolí hv zd z Chrástu u Plzn po ádala kařdoro n od roku 1977 novoro ní pochod spojený s literárními sout fl emi.

Koncem 80. let 20. století za ala tvo it také nová tramská generace. V Plzni za alo vycházet samizdatové tramské periodikum *Fabián*, vydávané T. O. Dakota, a dva špotlachové asopisy (*T. O. Black Condor*, *T. O. Dálava* o více v kapitole *Samizdat*). V roce 1986 byl tajn na malooffsetu v plze ské š<sup>TM</sup>*odovce* vyti-t n v nákladu n kolika set kus (!) sborník k 40. výro í tramské osady Zlatý klí , jejímfl -erifem je Mirko Ryvola o Miki a do kterého p isp li trampové z celých ech, a také z Plzn . Zásahu na jejím vyti-t ní m l p edev-ím Jaroslav Bulka o Vulkán.

V roce 1988 byl op t tajn na malooffsetu v plze ské š<sup>TM</sup>*odovce* vyti-t n v nákladu n kolika set kus zp vník *Písn ky osady Komár* . Byl distribuován na koncert k 50. výro í osady *Komár* dne 18. 11. 1988. Obsahoval notové záznamy písni Bohumila Röhricha o Bédi <sup>TM</sup>*edifky*, úvodní text Karla Jake-e o Kajmana; tituly písni vytvo il Ji í

---

<sup>221</sup> Sv j kreslený humor zde vystavoval nap . ing. Lumír Aschenbrenner o Lem, od roku 1998 starosta M stského obvodu Plze 2 - Slovany, od vní a -perka skou tvorbu Renata Bala-ová o Smí-ek, indiánské vý-ivky Jaroslav Krpej-o Red a Ji í Kohout o Livanec.

K obálce a obálku a ilustrace nakreslil Mirko Ryvola a Miki. O rok později byl ke koncertu osady *Komár* a Pavla Lohonky a fialmana dne 3. 11. 1989 na maloofsetu vytištěn v nákladu několika set kusů zpěvník s názvem *Písni kové pohlazení*. Tisk obou zpěvníků zajistila v plzeňské štítkovně Marcela Dvořáková.

### 5.3 Porta

Vývoj trampingu (nejen plzeňského) má v 80. letech 20. století jisté souvislosti a paralelu s hudebním festivalem Porta. Porta, po mnoha letech putování po mnohých místech celé republiky v letech 1971–1980, zakotvila v roce 1981 na deset let v Plzni.

#### Lochotín

*Karel Růžička a Li-ák*

(1988 a Zlatý Trapsavec a nejvyšší ocenění v neoficiální trampské literární soutěži)

*Se pánem zpívá*

*ruce za zády*

*protěže*

*v našem loutkovém divadle*

*s loutkovou vládou kamarádství*

*se v nich chováme slušně*

*tak*

*nepij pivo*

*neku*

*nekritizuj*

*nedýchej*

*tva se optimisticky*

*nebo*

*dostaneš od Juppy*

*poznámku do canciónu*

*a za trest stokrát*

*napsat*

*NA STÍRÁNÍ ROSY NA KOLEJÍCH*

*VÝHRADNĚ UTRŽOVÁNÍ CLARIN*

Porta vznikla v roce 1967 v Ústí nad Labem (název odvozen od labského údolí ó Brána ech neboli Porta Bohemica) jako *šFestival country a western skupin a trampských sbor ō*. Pozd ji se stala jeho sou ástí i folková hudba. Festival procházel postupn ádou zm n a sloflitým vývojem, v pozd j-ích letech ovlivn ým zejména zá-titou ÚV SSM, která z n j postupn vytvo ila mohutný masový kolos, s nímfl se dalo i lépe manipulovat. V roce 1980 jej v-ák paradoxn svou patronací zachránila p ed hrozícím zánikem. Svazácký asopis *Mladý sv t* si vzhledem k zákazu oficiálních trampských asopis v dob normalizace a díky publicit rubriky *Táborový ohe* vedené Janem Dobiá-em vytvo il tém monopolní vliv na trampské hnutí. Jednotlivé ro níky Porty byly prováděny zákazy r zných angaflovaných interpret , personálními zm nami organizátor i pomocník . V roce 1987 to *Mladý sv t* vyjád il zcela výstifn : šV zájmu zvý-ení ideové kvality festivalu byl p ípravou obsahové stránky pov en Ústav pro kulturn výchovnou innost. O organiza ní zaji-t ní Porty se v plné mí e budou starat plze -tí svazáci.õ<sup>222</sup> Mnoho d ív j-ích p íznivc festivalu na n j postupn p estávalo jezdit. V rámci Porty p íbývalo ve v-ech pavilonech výstavi-t zna né mnoflství nových po ad , diváci se tím stávali pasivn j-ími a zdá se, fle práv to bylo cílem nových organizátor . Hezkou paralelu uvádí láněk *We shall overcome (Jednou budem dálí )*: šNabízí se p ímo analogie s t icátými léty, a sou asný vývoj Porty ji stále více potvrzuje. Tehdy se objevil tzv. „*Kubát v zákon*÷ de facto zákaz trampingu ó ten ale ni emu nezabránil, nebo se jezdilo dál. Tak se zm nila taktika, za aly se vydávat zp vníky, desky, trampové mohli hrát v rozhlase, kabaretech apod. Celé trampské hnutí se tak postupn jaksí „rozplizlo÷ a dostalo se z toho afl v 60. letech. Nový „*Lesní zákon*÷ a zni ení camp v r. 1977 také nic nezmn ilo, a tak se po padesáti letech pouffila znovu osv d ená praxe, i kdyfl díky Port dostala svou specifickou podobu. Op t nastává rozmach vydávání desek, zp vní k , vznikají a jsou podporovány nové a nové festivaly „portovní÷ hudby a hlavn , jsou sem vtahováni mladí za ínající trampové, ze kterých se postupn stávají „por áci÷, nebo muzika je pro mladé lidi velkým lákadlem. Se stále se zvy-ujícím po tem divák p ílákala tak Porta ob hudební vydavatelství (Supraphon, Panton), tisk (a nejen *MS*) i rozhlas (Radioporta). Za alo se manipulovat nejen s trampským hnutím, ale i s diváckým vkusem v bec a nedílnou

---

<sup>222</sup> KONE NÝ, M., Porta jinak. In: *Mladý sv t*, ro . 29, 1987, . 46, s. 23.

sou částí se stal snadný a vysoký zisk.<sup>223</sup> V roce 1988 vychází v trampském samizdatu rozhovor ing. Petra Náhlíka o Vokouna s Karlem Růfílkou o Lišákem, který v něm mj. vyjadřuje i svůj názor na Portu: „Je to velkolepá manipulace s myšlením a vkusem mladé generace, a to jak divák, tak muzikant. Občas tam připustí i něco zepřiky, v tichou to mění „pro serotvorné“, ale jinak je to festival Strany mírného pokroku v mezích zákona. Navíc akciová společnost Jupp a spol. má v rukou kontrolní balík akcí i když dalších menších festivalů a akcí, k dispozici Radioportu, teprve i Táborový oheň. Kdo asi stojí za tím vším v pozadí, jaký je skutečný úhel hry a čím si tato akciová společnost vysloučila takovou důvěru? Dohadovat se můžeme – ledaschého.“<sup>224</sup>

Je vhodné připomenout základní charakteristiku jednotlivých ročníků Porty, po čínaje zlomovým rokem 1979 a konče zlomovým rokem 1989.

Po velkém nárůstu účastníků, a hlavně atmosféře, která na Portě roku 1979 panovala, se další rok olomoucí svazáčí organizátoři zalekli a Portu několik dní před zahájením odmítli. Na poslední chvíli ji zachránil starý tramp a komunist (jeden ze zakladatelů TU) Jaroslav Studený z Okresního kulturního střediska Sokolov. Stejně zachránil Portu před zánikem jifi v roce 1972 a poté šna oplátku mnohé športovní kapely hrály v 70. letech na sokolovském Festivalu politické písně (FPP) o čínaje *Spirituál Kvintetem*, přes *Pacifik* až po *Brontosaurus*.<sup>225</sup> Účast návštěvníků poklesla z 8000 v roce 1979 na 2000 v roce 1980.

Atmosféru Festivalu politické písně nejlépe vystihl Jiří Ryvola o Wabi v písni *Festival písní v městě N*, kterou napsal v listopadu 1978 a ze které je následující ukázka:

*Jednou když jsem nešel do hospody  
tak jsem přišel domů střízlivej  
a ve schránce tam jak za čínaj schody  
jsem našel dopis pauzovanej  
Přípravnej výbor voby čejnejch písní  
nás oba s bráchou k vystoupení zval  
mě přej na nás nebudou moc písní  
jen když navštívíme festival*

<sup>223</sup> VOSTR [Petr a Věra Náhlíkovi, Vokoun a Strunka]. We shall overcome /Jednou budem dálí /. In: *Poutník* . 33, samizdat, listopad 1987; dále: *Tam-Tam* . 2, samizdat, červen 1988; *Jazzstop* . 9610/1989, samizdat.

<sup>224</sup> Uveřejněno v trampských samizdatech *Letokruhy* . 2, prosinec 1988, a *Tam-tam* . 2, červen 1989.

<sup>225</sup> V oficiálním športovním časopise *Portýr* napsal tehdy redaktor *Mladého světa* a šéfredaktor *Portýra* Jan Dobiáš: „Stranické okresní a místní orgány města, kde Porta nakonec velice krásně profila své finále roku 1980 a polofila základy *Festivalu politické písně*, podaly pomocnou ruku.“

*Festival sn zlatejch sak  
ztracenejch dn fousy a frak  
fale-nejch nad jí a p evlek a sprej  
Festival p ání nevy enejch  
studenejch lásek nenaplň nejch  
festival divnejch lidí co si cht jí hrátí*

Od roku 1981 se Porta konala v Plzni, poprvé v historii pod –ířým nebem. Tento rok m ly nejv t–í úsp ch písn zpívané na sv tových mírových shromáfd ních, jako *Jednou budem dál* a *Nad jí, láskou a vírou se píse m fle stát*. Porta roku 1981 byla v–ak ojedín lá i tím, fle se vedle tradi ního *Portýra* objevil je–t športovníø samizdatový deník *Hurá*,<sup>226</sup> v n mfl se trampové z ech i Slovenska vyjad ovali k športovnímuø d ní. Jeho nápl charakterizovala v jednom z ísel redakce takto: šPortýr ve své podob ,Mladosv tské÷ je stejn jako MS [*Mladý sv t*] zajisté p ínosem a –koda by byla, kdyby nebyl, nicmén není ná–. Nem flou to dohnat ani zasloufflíl trampové v redakci. Na–ím cílem není vytvo it Antiportýr, negaci, opak. Jde jen o malý kousek prostoru pro vyjád ení.<sup>227</sup> V hudebním asopise *Melodie* bylo *Hurá* ohodnoceno hudebním kritikem Ji ím erným jako velmi podn tné. Dramaturg Porty Michal Kone ný ó Jupp jej v *Mladém sv t* naopak podrobil zdrcující kritice. Je v–ak pravda, fle mnohé, o em se v n m psalo, se v *Portýru* v bec neobjevilo, nebo afl po letech. Náv–t vnost byla tento rok 3500 osob. Redakce *Hurá*, vedená Josefem Tmogrem ó Shortym, sídlila u Jany Kaslové ó Potápy (dnes Sadílkové) v Plzni-Liticích, nedaleko od n kdej–í samizdatové redakce *Tuláka*.

V letech 1981ó1988, krom roku 1982, vydával Stanislav Zárybnický ó Houla v Rakovníku samizdatový asopis *Poportýr*, ve kterém publikoval texty, rozhovory a úvahy, které se do *Portýru*, vydávaného na plze ské Port , neve–ly nebo vejít nesm ly. *Poportýry* –í ili opisováním také Petr a V ra Náhlíkovi (Vokoun a Strunka).<sup>228</sup>

V roce 1982 se po et ú astník Porty zdvojnásobil. asopis *Hurá* byl stejnou šredakcíø nahrazen volnou tribunou šbílé na ernémø ó diváci psali k ídou po celé asfaltové výstavní plo–e o svých pocitech z Porty, na které pak byli nuceni reagovat jak konferencié i, tak i *Portýr*. Na tri kách n kterých ú astník se objevil dvojná ný nápis ze

<sup>226</sup> Viz podkapitola *Samizdat v západních echách*.

<sup>227</sup> *Hurá*, samizdat, . 1/1981, s. 1.

<sup>228</sup> Soukromý archiv ing. Petra Náhlíka a knihovny Libri prohibiti.

záhlaví lo ského samizdatu *Hurá: šChladná rána ortodoxním tramp mō. Z Porty se v-ak jifl navfdy vytratilo spontánní hraní a zpívání v ulicích.*

Rok 1983 znamenal dal-í masový p íliv divák , bylo jich asi 16 000, tedy p tkrát víc nefl na první plze ské Port . Tohoto ro níku se zú astnil jako vystupující, poprvé a také naposledy, Jarek Nohavica. Zp vní ek *Porta 1983*, který byl vytisknut v nákladu 10 000 kus , se tento rok nesm l rozdávat pro šzávadnostō n kterých text . Obsáhlý analytický text, zabývající se štrampským a portovnímō hnutím, publikoval po Port 1983 Josef TMOGR ó Shorty v trampsém samizdatu *SEM-TAM*.<sup>229</sup>

Roku 1984 nebyla plze skými orgány schválena ú ast ady -pi kových p edstavitel trampské a folkové písn , p estofle byli dramaturgií navrfleni. Hudební publicista Ji í erný to v *Portýru* zhodnotil slovy: šNemohl bych napsat ani ádky, kdybych se hned zkraje nesv il, jak je mi líto, fle tu letos nezpívají Spirituálové, Brontosau i, Jarek Nohavica, Wabi Ryvola. Nic nenazna uji, do nikoho neryju, ale tolik vím: na-e písní ká ská -pi ka není tak -íroká, aby tohle p e kala bez újmy na celkové kvalit .ō Ú ast byla 20 000 osob.

Také p í-tího roku 1985 se vyskytla r zná omezení: kapely nemohly zpívat texty, které zpívaly na okresních a krajských sout flních kolech, na poslední chvíli musely nacvi ovat jiné skladby. Jarek Nohavica byl pozván, ale na pódiu nesm l vystoupit, a tak jeho píse zpíval n kolikatisícový chór divák po skon ení Dvorany. Nesm li hrát ani dal-í hudebníci. *Rudé právo* o Port tehdy napsalo: šPorta, p vodn nevýznamná a koncep n neujasn ná p ehlídka trampských písní ek, se nyní stává d leflitou a mohutnou masov kulturní politickou demonstrací mládefle.ō Tohoto roku byla náv-t vnost 25 000 ú astník .

V roce 1986 p ijel na Portu stejný po et lidí. Drfitelem *Zlaté porty za zásluhy o flánr* se stal Vladimír Merta. Do té doby mu vy-la v eskoslovensku jediná deska, a to v roce 1978 (svou první desku vydal v roce 1968 ve Francii). P i p ejímání ceny pronesl v tu: šJá bych se tady cht l setkat jednou se v-ema písní ká ema, s kterými jsem za ínal.ō Cofl v podstat znamenaló s Karlem Krylem, Jaroslavem Hutkou, Vlastou T e- ákem, Svá ou Karáskem, Bohdanem Mikolá-kem, Charliem Soukupem ó ti v-ichni ufl flili hezkých pár let v exilu. Publikum vyjád ilo své pocity jasn : šTahle Zlatá Porta je pro v-echny písní ká e, kte í na Port nejsou.ō

V roce 1987 chyb lo mnoho p edních interpret , kte í na Port d íve získali ocen ní: Jaroslav Velinský ó Kapitán Kid, Jaromír Nohavica, Karel Plíhal, Dá-a Vo ková, Vladimír

<sup>229</sup> Sh [Josef TMOGR - Shorty], *Porta*. (archiv ing. Petra Náhlíka a knihovny Libri prohibiti; publikováno téfl in: *SEM-TAM* . 4, samizdat, ro ník 5, 1984)

Merta, Jan Burian, Jiří Dědek, Pavel Lutka a další. Kritizován byl i *Portýr* pod novým vedením. Teprve v roce 1987 začala i na Portě a kolem Porty nějaká diskuse. Je možné připomenout kritické články *Pro nechci být folkařem* od Jana Buriana v bulletinu festivalu *Valašský palác*, květen 1987, *O folku a jiných eských samozemostech* od Petra Dorfky v *Gramorevue* . 9/1987, dále *Je PORTA skutečně brána?* od Ivana Rösslera v *Gramorevue* . 10/1987, *We shall overcome (Jednou budem dál)*,<sup>230</sup> který byl ale jen nahrávkou na podstatně štvrdě odpovídající *Budem jednou dál?*,<sup>231</sup> *Náky pro Popelku*<sup>232</sup> i *Porta - papírový kolos na hliněných nohou* od Karla Růžičky o Liáka v bulletinu *Nové Ko ení klubu SSM Kutná Hora*, květen 1988.<sup>233</sup>

Na Portě v roce 1988 se určité uvolnění politických poměrů projevilo pozváním muzikantů ze západního světa. Poprvé od vzniku Porty na ní zahrál host z USA Tony Trischka se skupinou *Skyline*, který natočil koncertoval v několika dalších městech. Z dalších zahraničních hostů v Plzni vystoupila ještě holandská kapela *Kalis*.<sup>234</sup>

Porta v roce 1989 byla poznamenána celkovou atmosférou ve společnosti, ovlivněnou lednovými událostmi (*Palach v týden*) v Praze. Přestože se konala pod hlavičkou SSM, měla tohoto roku velké problémy, aby se vůbec mohla uskutečnit. Odbor kultury Městského národního výboru v Plzni zdraznil, že pokud dojde k jakýmkoliv nepřístojnostem, nepokojům nebo protestům, celý festival zruší. Následovala celá řada opatření: byla vyčleněna speciální skupina pořadatelů, která pod záštitou úklidové čety procházela celý areál výstaviště v Plzni a stanového města a strhávala vzkazy a letáky protikomunistického charakteru. Zvláště oddíl šlágrů tábořících se snažil domluvit ústřednímu písníkům písní zakázaných autorů (Karel Kryl aj.). Vystoupení ústředních bylo ovlivněno určitou společenskou uvolněností, texty písní byly odvážnější. Několikrát museli pořadatelé umířovat rozvázněné hudebníky i publikum. Během týdenního konání Porty se několikrát sešel výbor odboru kultury, na které incidenty byly projednávány na schůzi KV KS .<sup>235</sup> Předsednictvo MV KS si dalo vedoucím odboru kultury Národního výboru města Plzně (NVmP) úkolem vypracovat informativní

<sup>230</sup>VOSTR [Petr a Věra NÁHLÍKOVI - Vokoun a Strunka], *We shall overcome/Jednou budem dál* / (archiv ing. Petra Náhlíka; publikováno též in: *Poutník*, samizdat, . 33, samizdat, listopad 1987; *Jazzstop* . 5, samizdat, květen 1988; *Tam-tam* . 2, samizdat, červen 1988)

<sup>231</sup>RTSOV [Petr a Věra NÁHLÍKOVI - Vokoun a Strunka], *Budem jednou dál?* (archiv ing. Petra Náhlíka; publikováno též in: *Tam-Tam* . 2, samizdat, červen 1988; *Jazzstop*, samizdat, . 9610/1989)

<sup>232</sup>AKELA [Jan DRNEK], *Náky pro Popelku*. (archiv inf. Petra Náhlíka; publikováno též in: *Poutník* . 33, samizdat, listopad 1987)

<sup>233</sup>LITÁK [Karel Růžička], *Porta o papírový kolos na hliněných nohou*. (archiv ing. Petra Náhlíka; publikováno též in: *Nové ko ení*, bulletin klubu SSM Kutná Hora, květen 1988)

<sup>234</sup>DOLEŽAL, I., LANGER, M. J., *PORTA znamená brána*. Praha, ADONAI 2001, s. 122.

<sup>235</sup>VALEČEK, L., *Rok 1989 v Plzni a západních echách*. Dobrá Voda, Aleš 2003, s. 70671.

zprávu o pr b hu *Porty*, po které do–lo k záv ru, že šna základ získaných zkušeností je nutno vytvořit a uplatnit novou koncepci programov obsahové a dramaturgické struktury této kulturní akce již od roku 1990 se zdrazní amatérské tvorby a interpretace.<sup>236</sup> Vedlo je k tomu mj. tvrzení, že dle zprávy šna rozdíl od amatérské tvorby se v oblasti profesionální sféry objevují sklony k provokacím, k násilnému roubování pseudopolitických postoj do text písní a zám rn vyulívají jinotaje<sup>237</sup> a šu n kterých profesionálních umlc byly zaznamenány extrémní posuny obsahového zam ení interpretace, které sm ovaly k invektivám politického charakteru<sup>238</sup>. Za nedostatky ideov obsahového charakteru byla ozna ena vystoupení J. Nedv da, J. D de ka, J. S. Lenka, skupiny Spirituál Kvintet, dua M. Pale ek a M. Janík, vystoupení J. Suchého mimo p vodní program, uvedení písní *Ť íky* K. Plíhala, jejíž text byl zástupcem odboru kultury NVmP vy azen z programu, nevhodné p vodní slovo konferenciér J. erného a V. Sou ka, nedostate né vytvo ení podmínek pro diskusi a oponenturu řiveln pronikajícím názor m p i organizaci Ekostanu. To, že místní p edstavitelé komunistického režimu neznali skute nou tehdejší realitu, dokazují názory n kterých soudruh p i diskusi: šnepou–t t profesionály, máme na to sílu, špusťl bych sem v–echny, i ty, co jsou proti, a ekl jim, co budou zpívat, s ím vystoupí, i šmusíme vychovat mládeř, která je sama vypíská.<sup>239</sup>

## 5.4 Záv r

Snaha o organiza ní podchycení řásti mládeře vyznávající svobodný styl řivota se řáste n poda řila. Mnoho mladých p řiznivc trampingu sledovalo pravidelnou rubriku *Táborový ohe* v asopisu *Mladý sv t*, tramping se stal tém masovou záleřitostí. Spole enský vývoj na konci 80. let 20. století se v–ak nedal zastavit. Po lednových zásazích proti pokojným manifestacím v Praze (*Palach v týden*) se za řínala mobilizovat pom rn velká řást národa. A když se na jedné akci, jako bylo plze ské národní kolo festivalu *Porta*, se–lo spole n n kolik desítek tisíc mladých lidí, muselo to v řít. Ur řité opozi ní nálady se tak dostávaly i mezi lidi, které zpo řátku zajímala p evářn p řroda, trampská, folková, bluegrassová a country hudba a sdílení spole ných prořitk v part p řitel.

---

<sup>236</sup> AmP [Archiv m sta Plzn ], karton . 186. *Informativní zpráva o pr b hu národní p ehlídky PORTA 1989.*

<sup>237</sup> *Taměřl.*

<sup>238</sup> *Taměřl.*

<sup>239</sup> *Taměřl.*

V tramském prost edí se pohybovali nap . plze -tí nezávislí aktivisté Miroslav Svoboda ó Pískle, Jan Drnek ó Akela a Petr a V ra Náhlíkovi (Vokoun a Strunka). Ti za ali krom tramské tvorby v 80. letech opisovat i knihy, které nemohly být vydány oficiáln (více v kapitole *Samizdat*). Skrze své pražské tramské p átele se krom spole ných vandr zapojili i do aktivit ist politického charakteru. K mlad-í tramské generaci pak pat ili nap . Ivan íhák ó Jesky- i mladí lidé z okruhu tramského sdružení BEZVA, tehdy v t-inou je-t studenti, z nichfl se n kte í do nezávislých aktivit zapojili také, nap . Robert Frouz ó Elva, Tomá-Bernhardt ó Be o, Jana Bohá ová ó Judy i Karel N me ek ó Emerich. Podíleli se na -í ení samizdatu, na distribuci materiál propagujících innost nezávislých iniciativ a ú astnili se demonstrací v záv ru 80. let 20. století.

## 6. Ekologie

S nástupem komunistické strany k moci v roce 1948 nastal obrat v koncepci prmyslového zaměření státu. Sovětský svaz, ke kterému se na-í tehdejší představitelé upínali a upínat se museli, rozhodl o vhodnosti zaměření na-eho prmyslu p eváfně na t fký. To vedlo k mohutnému rozvoji hutnictví, t fkého strojírenství a chemie, a koliv s výjimkou nalezi-erného a hn děho uhlí ná- stát postrádal prakticky ve-keré zdroje surovin. Komunistický režim se snažil v rámci svých p tiletěk dohnat a p edehnat v rychlosti rozvoje a výsledcích národního hospodá ství západní kapitalistické státy, anifl by e-il zhor-ující se stav flivotního prost edí. Jeho celková devastace se postupn podepsala na ekonomické stagnaci a zaostávání zem .

Koncem 70. let 20. století se zhor-ila ekologická situace celé na-í planety, cofl p edstavovalo závažný problém, který ovliv oval široké vrstvy obyvatelstva. Vysp lé státy na vzniklou situaci zareagovaly efektivn , za aly restrukturalizovat svou prmyslovou výrobu a ú eln ji vyufflívat zdroje surovin a energie. I kdyfl komunistický režim musel vzít tuto situaci na v domí, v jeho p ístupu k ekologii se nic nezmn ilo. Ekonomické problémy na-eho národního hospodá ství nutily komunistický režim pokračovat v zavedeném trendu a pro e-ení dopadu na flivotní prost edí nezbylo p íli-mnoho prostoru.

eskoslovensko se tak podle doložených exaktních ukazatel dostalo na první afl druhé místo v devastaci flivotního prost edí v Evrop . Pánevní oblast severních ech pat ila mezi nejzamo en j-í sv tové regiony. íalostný stav flivotního prost edí se logicky odráfl v ekonomice, zdravotním stavu obyvatelstva i v sociáln politické oblasti.<sup>240</sup>

Po átkem 50. let (1950-1951) nastaly pro ochraná ské organizace v eskoslovensku velké potífl. Komunistický režim p eru-il tradici starých ochraná ských spolk (stejn tak i ve-kerou spolkovou ínnost), cofl se poda ilo p ekonat afl koncem téhofl desetiletí. V roce 1958 se z podn tu zoologa Otakara Leiského ustavila v Praze první modern pojatá dobrovolná ochraná ská skupina *Sbor ochrany p írody*, která p sobila p í *Spole nosti Národního muzea*. V listopadu 1969 se osamostatnila a zvolila si název *TIS ó Svaz pro ochranu p írody a krajiny*.<sup>241</sup> TIS byl nucen p ekonávat adu p ekáflek, jist í proto, flie snad jako jediná organizace v SSR nem l ve stanovách zakotvenu vedoucí úlohu KS a nebyl lenem Národní fronty. Ze strany komunistického režimu byl také obvi ován ze zavád ní skautských metod do výchovy mládefle. Jeho lenská základna afl do nuceného pozastavení

<sup>240</sup> VAN K, M., Zelené mládí. In: *Ostr vky svobody*. Kulturní a ob ánské aktivity mladé generace v 80. letech v eskoslovensku, Praha, ÚSD AV R a Votobia 2002, s. 238.

<sup>241</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*. Praha, ÚSD AV R v nakladatelství Maxdorf 1996, s. 32.

innosti, které p i- lo roku 1979, vzr stala a vyvíjela reálné ochraná ské aktivity. Z p vodn -esti lenné skupiny zakladatel se koncem 70. let 20. století rozrostla lenská základna na 16 000 individuálních a 35 kolektivních len .<sup>242</sup> Pozastavení innosti, které znamenalo jeho faktickou likvidaci, od vodnila státní moc hospodá skými p í inami a nedostatky zji- t nými v této organizaci. Poda ilo se jí rozbít místní skupiny i celou strukturu a koncepci TISu.

Jednu místní skupinu TISu vytvo ili v Plzni lenové a lenky bývalých skautských oddíl ze st ediska *Stopa* ó dív í oddíl . 7 *Pe ej* (skautská v dkyň Eva Skalníková) a chlapecký oddíl . 27 *Jifní K ífl* (skautský v dce Mgr. Jan Kacerovský ó Akela). Do klubovny v ulici A. Uxy v Plzni-Doudlevcích p i- li (po zhruba dvouletém p effívání pod hlavi kou PS - PO SSM p i 25. Z<sup>TM</sup>ve Chválenické ulici) pod vedením Dany Homolkové z p vodn skautských kluboven na Plze ské cest v Plzni-Hradi- ti v roce 1973. Pod hlavi kou TISu tábo ili kařdoro n afl do roku 1979 a spolupracovali i na jednom z projekt TISu ó záchran huculského kon . Z této skupiny TISu p i- li do prost edí nezávislých iniciativ a samizdatu nap . Renata Bala-ová a Petr Náhlík.

V roce 1972 se ve Stockholmu konala Konference o flivotním prost edí lenských stát OSN, na kterou musela reagovat i vláda SSR. Tak mohly vzniknout dv oficiální, státní mocí ovládané ekologické organizace. První bylo v roce 1974 (respektive 1975, viz následující strana) hnutí *Brontosaurus*, ov- em pod hlavi kou monopolního normaliza ního Socialistického svazu mládeře ó SSM. Druhou organizací, ustavenou téfl šshoraõ (nejprve zcela bez lenské základny) pak byl, po likvidaci TISu roku 1979, *eský svaz ochránc p írody* ( SOP, viz nífle),<sup>243</sup> který se snařil vyuffít jeho lenskou základnu. Nutno zd raznit, fle tyto ochraná ské organizace vznikly v dob , kdy byly v- echny ostatní pokusy o svobodný ob anský projev potla ovány. Snahou reřimu bylo zam stnat obyvatelstvo, odvrátit jej od více politicky zam ených zájm a aktivit, a ekologická oblast se mu z ejm zdála dost šbezpe náõ. Dal- í šspontánníõ iniciativu obyvatelstva povolil v rámci tzv. Akce Z,<sup>244</sup> cofl ale byly prakticky národními výbory zavedené neplacené pracovní soboty za ú elem šzvelebováníõ panelákových sídli- .

Akce Brontosaurus byla díky obrovské mediální publicit v asopisech nakladatelství Mladá fronta (*Mladý sv t, ABC mladých technik a p írodov dc , V da a technika mládeři, Sedmi ka pionýr* , také deník *Mladá fronta*), eskoslovenské televizi a

<sup>242</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 239; téfl VAN K, M. *Nedalo se tady dýchat*, s. 33.

<sup>243</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 241.

<sup>244</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 33.

eskoslovenském rozhlasu<sup>245</sup> velmi úspěšná, pro ochranu přírody dokázala získat velké množství mladých lidí. Této masové popularity využilo SSM a z povodňové akce vytvořilo v roce 1975, po schválení ÚV SSM, pod svými křídly hnutí Brontosaurus, čímž se mu obratem zvýšila členská základna. Pevně organizovaným se toto sdružení nikdy nestalo, a již po roce 1989 se změnilo v samostatné občanské sdružení.

Nový svaz ochránců přírody vznikl na příkaz vlády jeho ustavení uložila Ministerstvu kultury SR usnesením z 23. srpna 1978.<sup>246</sup> Vznikl především jako náhrada za Ministerstvem vnitra zrušený TIS a mnohými organizacemi TISu byl dokonce v důsledku malé informovanosti považován za jeho právního nástupce, což bylo právem zámrem komunistické státní moci. Na rozdíl od hnutí Brontosaurus měl pevnou organizační strukturu, která v podstatě kopírovala strukturu KSČ. V ústředí svazu sedli centralističtí funkcionáři, kariéristé, donedávající, základní organizace byly oproti tomu řízeny a vedeny relativně demokraticky.

Zástupci obou organizací se zabývali tzv. malou ekologií, svůj smysl viděli kromě osvětové činnosti především v drobné každodenní práci přímo v terénu: vysazování stromků, čištění lesa od kletí, zvelebování měst a vesnic, opravách kulturních památek nižší úrovně, budování naučných stezek pro turisty. Navazovali tak na tradice ochrany stvůl 19. a počátku 20. století, ale společenský systém byl v tu dobu zcela jiný.

Roku 1979 vznikla ještě jedna organizace a spíše platforma pro seskupení odborníků různých oborů, jichž se problematika životního prostředí týkala, a to *Ekologická sekce* při Biologické společnosti SAV. Zprvu v jejím rámci spolupracovalo několik desítek, v roce 1989 pak již téměř 400 odborníků nejrozličnějších profesí.<sup>247</sup> Na rozdíl od dvou výše zmíněných organizací se Ekologická sekce zabývala tzv. velkou ekologií (tj. problematikou životního prostředí v širších souvislostech), pořádala odborné semináře, diskusní odpoledne, spolupracovala také s Chartou 77. Na příkaz vlády (L. Trougala) vypracovala roku 1983 známý alarmující *Rozbor ekologické situace v Československu*. Jeden z výtisků však unikl mimo strukturu, jímž byl určen, a byl publikován v samizdatovém periodiku *Charty 77 Informace o Chartě 77*, zveřejněn byl také v zahraničních médiích a odvysílaly jej rozhlasové stanice Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. Po mnoha letech tak byla prolomena informační blokáda ohledně stavu životního

<sup>245</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 36.

<sup>246</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 245.

<sup>247</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 39.

prostředí v SSR. Ekologická sekce se stala pro vládu nedvřehodnou a v i režimu se stala spí-e opozí ní.

Afl do 2. poloviny 80. let 20. století se vládná z ekologických ani nezávislých organizací nepokusila ovlivnit rozhodování v politické a ídící sfé e p ímo politickou cestou, nap . formou petic í demonstrací. Nezm nilo se to bezprost edn ani po havárii ernobylské jaderné elektrárny v dubnu 1986. Ta se v-ak stala dal-ím momentem, který ovlivnil smý-lení a postoj celé ady obyvatel, jelikofl na-e sd lovací prostředí o havárii nesm ly pravdiv í informovat a varovat tak obyvatelstvo p ed moflnými následky. To poté pojalo v i sd lovacím prostředí m i státním komunistickým orgán m hlubokou ned v ru. Zatímco v Polsku a NDR se objevily otev ené protesty, v eskoslovensku jediný transparent (na Národním muzeu) rozvinuli t i rakou-tí ekologi tí aktivisté z hnutí Greenpeace.<sup>248</sup>

K prvním ojedin lým pokus m o e-ení ekologických problém razantn j-í cestou pat íla snaha n kolika mladých lidí z Chomutovska, tedy z ekologického hlediska nejvíce postifeného území, kte í cht li roku 1985 v místních pom rech p em nit, dost naivn ,

SOP v ob anskou iniciativu. Obrátili se na své p átele ze severních a západních ech, a dokonce byli ochotni vstoupit do Národní fronty. Orgán m Státní bezpe nosti se v-ak poda ilo skupinu zastra-ít ufl v samých po átcích.<sup>249</sup> V roce 1987 se objevila ve stejném regionu petice pofladující alespo í diskusí s nad ízenými orgány o stavu ovzdu-í v severních echách, ta v-ak také nena-la v t-í odezvu.<sup>250</sup>

áste ný úsp ch ekologové zaznamenali téhofl roku v Brn . Po stíflnosti ob an proti umíst ní památníku Josefa Hybe-e do parku Lufánky, kde by jeho instalace zni íla velké mnoflství vzrostlé zelen , byl památník nakonec realizován v mén íkodlivé variant a 31. základní organizace SOP za ala organizovat tzv. *Brn nská fóra*,<sup>251</sup> sestávající z diskusí o aktuálních problémech flivotního prostředí v Brn a okolí. Fóra pokračovala za pravidelného sledování Státní bezpe ností afl do listopadu 1989. Na jejich p íkladu lze sledovat postupné prolínání nezávislých a oficiálních skupin ochránc p írody.

V t-í úsp ch p ínesly dv dal-í akce v roce 1988, p i kterých jifl spolupracovaly odborné kruhy (Ekologická sekce Biologické spole nosti p í SAV) s ochraná skými organizacemi, nezávislými iniciativami i ír-í ve ejností. První byla petice proti výstavb p e erpávací vodní elektrárny K ivoklát na ece Berounce, od které se nakonec upustilo.

<sup>248</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 256

<sup>249</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 88.

<sup>250</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 258.

<sup>251</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 93694.

Výstavba vodního díla měla mít hluboké dopady také pro mnoho Plzeňanů na břehu řeky Radbuzy v místě křižovatky U Jána, mělo být vybudováno píšťaviště pro nákladní lodě, které měly vozit atomové reaktory po splavněné Berounce. Petice nařadila proto velkou odezvu i zde, zejména mezi stoupenci tramského hnutí.<sup>252</sup> V Krušohorské pak vznikla téhož roku občanská iniciativa *Společnost za záchranu Jezeří*,<sup>253</sup> zámku I. kategorie, který mělo být neeterným způsobem zlikvidován. Také tato iniciativa byla úspěšná.

Také v rámci Charty 77 se začal podrobněji sledovat stav životního prostředí u nás, a to prostřednictvím nezávislé ekologické skupiny *Ekologické fórum*, které vydávalo samizdatový *Ekologický bulletin* pod vedením ing. Ivana Dejmalu, po roce 1989 ministra životního prostředí. Dalším nezávislým titulem se stal například v roce 1989 *Ekomonitor*. Kolem těchto dvou periodik se vytvořil základní tým budoucí *Ekologické společnosti* (ES). Ta se po dlouhých diskusích, zda se rovnou prohlásit za nezávislou iniciativu nebo zda jít formálně a procedurálně širší cestou a žádat (byť zbytečně) o uznání příslušným orgánem státní správy, rozhodla pro druhou variantu a 29. května 1989 zažádala o registraci.<sup>254</sup> Tím se však nevyhnula zájmu Státní bezpečnosti o svoji činnost. Smyslem *Ekologické společnosti* neměla být pouze ochrana přírody, ale také náprava zdevastovaného životního prostředí jako celku.<sup>255</sup> ES se po odborné stránce strukturovala do odborných sekcí a také podle pípravovaných regionálních středisek. Jejeho přípravného setkání se v dubnu 1989 zúčastnil také ing. Petr Náhlík, od roku 2006 náměstkem plzeňského primátora pro oblast životního prostředí. Jeho podpis se objevil mezi ostatními píšťi pod žádostí o registraci, jak k tomu sám říká: šaby státní orgán nemohl odmítnout registraci z důvodu, že žadatelé jsou „protispolečenské činné“. Snahou bylo, aby tam byli i mimopražští a lidé dosud nezviditelněné nezávislé činností, tak jsem se tam dostal i já a Anna Petrová z Hradce Králové. Ale shodou okolností jsem byl i já sebrán 1. května na manifestaci v Praze, takže to pak jistě nebylo pravdou.<sup>256</sup>

Dalšími nezávislými iniciativami, které ve svých programech neopomíjely důležitost životního prostředí, byla *Demokratická iniciativa*, *Hnutí za občanskou svobodu*, *Obrodácký klub za socialistickou pístavbu* a mladou generací vytvořené *Nezávislé mírové sdružení*, *Mírový klub Johna Lennona* a *eské děti*.

---

<sup>252</sup> Rozhovor s ing. Petrem Náhlíkem, Plzeň 6. 4. 2004.

<sup>253</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 258.

<sup>254</sup> Rozhovor s ing. Petrem Náhlíkem, Plzeň 6. 4. 2004.

<sup>255</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 260.

<sup>256</sup> Rozhovor s ing. Petrem Náhlíkem, Plzeň 6. 4. 2004.

Známou pražskou ekologickou demonstrací bylo 29. května 1989 protestní korzo *Pražských matek* za zlepšení životního prostředí.<sup>257</sup> Od června 1989 pak organizovala známé protestní akce za záchranu pražské Stromovky nezávislá iniciativa české děti (ve spolupráci s NMS a Pražskými matkami), která měla jako jediná z nezávislých iniciativ ochranu přírody zakotvenou již ve svém úvodním prohlášení. Tyto akce se staly prvními masovými demonstracemi v Praze (poslední demonstrace za Stromovku se konala 15. 11. 1989). Přikafdě z nich zasahovala Bezpečnost, jejich účastníky legitimovala, povolávala k výsledkům, ukládala jim podmínkové pokuty, ale na které také obviňovala. Tehdy se již problematika ekologická v domě prolínala s problematikou politickou.

O osamostatnění se snažily také neaktivní skupiny sdružené v SOP, což se jim podařilo na několika místech republiky na podzim roku 1989. Tak vzniklo sdružení *Děti Země*, nabízející alternativní postoje k řešení problematiky životního prostředí, *Severomoravský ekologický klub* a *Zelený klub* v Litoměřicích.<sup>258</sup> Na území Plzeňska nebyly podobné aktivity ani snahy zaznamenány.

Dlešitě setkání širokého spektra oficiálních i nezávislých ekologických aktivit se uskutečnilo ve Vimperku ve dnech 1. až 4. června 1989 při 23. ročníku Setkání mládeže na Třemšavě, které se tohoto roku pod názvem *Bohemian Forest Ecological and Peace Meeting 1989* zaměřilo na ekologickou a mírovou tematiku.<sup>259</sup> Zúčastnilo se jej přes 1000 mladých lidí z ekologických mládežnických hnutí a skupin 27 zemí světa. Akci zastřešily SOP, SSM a československý mírový výbor.<sup>260</sup> Formou veřejných diskusí a besed se zde setkaly na oficiální i nezávislé ekologické organizace se zahraničními partnery. Jedním z účastníků byl také poslanec západoněmecké strany Zelených, český emigrant Milan Horáček. Celá akce probíhala za působení dohledu Státní bezpečnosti, která monitorovala především všechny nezávislé iniciativy. V závěru tohoto setkání bylo přijato odvážné prohlášení jejich účastníků, které vzniklo přes odpor oficiálních svazáckých kruhů, které chtěly být neformální a flákné prohlášení vytvářet nechtěly. Naopak zástupci nezávislých iniciativ velmi bojovali o to, aby prohlášení vypracováno bylo. Podílel se na něm mj. i Pavel Těmner z pozdního Zeleného kruhu. Zájem pro nezávislé iniciativy poskytl Karel Črha o Pastor z trampského prostředí, bydlící ve Vimperku.<sup>261</sup>

<sup>257</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 263.

<sup>258</sup> *Taměť*, s. 265.

<sup>259</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 124.

<sup>260</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 267.

<sup>261</sup> Rozhovor s ing. Petrem Náhlíkem, Plzeň 6. 4. 2004.

V únoru 1989 se v Praze uskutečnily další dvě protestní akce zaměřené na ekologickou otázku, a to akce u příležitosti Mezinárodního dne životního prostředí a 19. února pak Korzo za lidská práva, které pořádaly nezávislé iniciativy ( české děti, SHV, Demokratická iniciativa, Hnutí za občanskou svobodu, Nezávislé mírové sdružení a Mírový klub Johna Lennona)<sup>262</sup> a kterého se zúčastnili také plzeňští nezávislí aktivisté.

Zajímavým a pravděpodobně dosud nepopsaným, převážně ekologicky zaměřeným projektem byla iniciativa *MEDIA ó Initiative For Middleeuropean Dialog* (Iniciativa pro středoevropský dialog). Zplzeňského prostředí se přípravného víkendového setkání v Berlíně koncem září 1989 zúčastnila Věra Náhlíková společně se studentkou husitské teologické fakulty Hanou Novákovou, hovořící plynule německy. Setkání proběhlo za přísných konspirativních podmínek: v metru je vyzvedli neznámí lidé, kteří je převezli na jiné smlouvané místo. Tam je převezla další skupina a dovedla do soukromého bytu, kde se sešla. Na samotnou schůzku dalšího dne byly dopraveny podobným způsobem, aby nedošlo k jejímu prozrazení. V soukromém bytě probíhal seminář, kterého se zúčastnili zástupci z Polska, Ukrajiny, Maarska, Finska, Švédsko, Francie a dalších zemí, z Československa tam byla kromě nich ještě zástupkyně Charty 77, jejíž jméno se nepodařilo zjistit. Na tomto semináři bylo dohodnuto uspořádání setkání středoevropské mládeže v Budapešti v roce 1990. Při volbě místa se vzalo v úvahu, že liberalizace je v Maarsku dále než v jiných zemích šocialistického tábora. Součástí setkání měly být mj. výstavy mladých umělců, vystoupení hudebníků, literární semináře. Na berlínské schůzce se probíralo, co si kdo od projektu slibuje a jak si ho představuje.<sup>263</sup> Uskutečnění projektu předběhly společenské a politické změny, které postupně ve státech východního bloku nastávaly.

Poslední ekologické demonstrace před šametrovou revolucí se uskutečnily ve dnech 11. a 14. listopadu 1989 v Teplicích. Zúčastnilo se jejich poměrně velké množství lidí (600 až 800), kteří byli rozehnaní příslušníky VB. Na protest proti potlačení demonstrací v Teplicích se 15. listopadu 1989 sešlo před Národním výborem hlavního města Prahy asi 500 lidí, převodně protestujících proti připravované výstavbě tunelu ve Stromovce. Na teplické demonstrace pak navázalo několik drobnějších shromáždění na různých místech severních Čech.<sup>264</sup>

---

<sup>262</sup> VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 125.

<sup>263</sup> Rozhovor s Věrou Náhlíkovou, Plzeň 7. 4. 2004.

<sup>264</sup> VAN K, M., *Zelené mládí*, s. 269-271.

## 6.1 Závěr

Dalo by se říci, že ekologická problematika a s ní související stav naší přírody se dotýkaly širokého spektra obyvatel. Byly určitým pojítkem mezi lidmi, kteří spatřovali v ochraně přírody svůj životní smysl, mezi lidmi nijak neangažovanými, ale pozorujícími vzestupnou míru devastace naší krajiny i lidmi angažovanými v nezávislých iniciativách, kteří viděli za tímto jevem především tyické problémy sobení lhostejných a neodborných komunistických představitelů státní moci. Mezi aktivnější regiony patřily v oblasti otevřeného vystupování proti ekologické politice státu především ty, kterých se míra znečištění týkala nejvíce.

Na Plzeňsku vládná samostatná nezávislá iniciativa zaměřená na problematiku ekologie nevznikla. Nedošlo zde ani k vládnému veřejnému projevu nespokojenosti se stavem životního prostředí, kromě obecných podpisových akcí (např. proti výstavbě přeerpávací nádrže Kivoklát nebo za zrušení vodního díla Gabčíkovo–Nagymaros). Vezmeme-li v úvahu, že ovzduší v Plzni patřilo k nejhorším v republice (v roce 1987 se ocitl okres Plzeň-město v celostátním měřítku mezi osmi okresy s extrémně narušeným životním prostředím)<sup>265</sup>, je to trochu s podivem. Zdá se, že v této sféře byl vývoj v plzeňském regionu poněkud opožděný, lidé obezřetnější. O ekologii se kromě oficiálních organizací SOP a hnutí Brontosaurus zajímali více především trampského a skautského hnutí a nkolik jednotlivců z ad nezávislých aktivistů, kteří byli napojeni na pražská centra a informace získávali odtamtud. Mezi jinými k nim patřili Petr a Věra Náhlíkovi, Renata Balašová, Václav Kabrada, Helena Líbalová.

---

<sup>265</sup> Zbývajícími sedmi okresy byly: Kladno, Sokolov, Ústí nad Labem, Teplice, Most, Chomutov, Ostrava-město. Viz *Souborné hodnocení úrovně ovzduší v České republice vypracované na základě údajů z roku 1987*. In: VAN K, M., *Nedalo se tady dýchat*, s. 142–143.

## 7. Plzeňský disent

Oproti jiným místům na území republiky byl západ český region více střeženou oblastí. Pod jeho správu spadala hranice mezi Východem a Západem, kolem níž bylo několik kilometrů pásmo, kam byl vstup umožněn jen na zvláštní povolení od bezpečnostních orgánů. Komunistická strana si na západě, zvláště na Plzeňsku, Rokycansku a Tachovsku, vybudovala velmi silné postavení a ne nadarmo se hrdě prezentovala jako špevná hráz socialismu a míru.

Projev, které by zásadně narušily klid místních normalizačních orgánů, nebylo mnoho. Tato kapitola se je pokusí zmapovat, s tím, že se omezí pouze na období 80. let 20. století. Jelikož se jedná o problematiku trochu dostupnou, neklade si autorka nárok na vyerpávající charakter výkladu.

Pro úplnost zmíníme výraznější iniciativu pocházející z prvního období opozičního hnutí proti normalizaci, jejíž existence sice nepřesahovala do let osmdesátých, ale je důležité ji připomenout jako pravděpodobně jedinou opoziční skupinu, která zde existovala před Chartou 77. Na jejím příkladu můžeme také vysledovat, jakých postupů vyuffňovala Státní bezpečnost v boji proti nepřátelům státní moci. Skupina se nazývala *Eurokomunisté*,<sup>266</sup> stejně jako na celorepublikové úrovni, a tvořila ji část bývalých komunistických funkcionářů z období *Pravského jara*, vyloučených po roce 1968 z KSČ (např. Josef Haur, člen ÚV KSČ a editel závodu jaderných elektráren, Libuše Hrdinová, členka předsednictva ÚV KSČ, Jan Metlička, vedoucí tajemník M V KSČ, předtím ideologický tajemník KV KSČ, a další). Státní bezpečnost se jí podařilo na základě tzv. profylakticko-rozkladných opatření zcela rozložit ještě před vznikem Charty 77. Tento způsob spočíval v dezinformování jednotlivých členů skupiny pomocí tajných nahrávek, některých z nich, pořízených například na chalupách apod. Ty pak byly při výsleších jiných členů skupiny poufity jako doprovodný materiál, aby tak vznikl dojem spolupráce vytipovaného šňahraného členu s StB. Tím byla mezi jednotlivými stoupenci nastolena atmosféra nedůvěry a podařilo se je vzájemně rozeřvat. V době Charty 77 ufl byla tato skupina zcela

---

<sup>266</sup> Během roku 1974 se jí podařilo vytvořit urtié jádro. Zůstali však uzavřenou skupinou, které chyběly kontakty s mládeží. Nebyli ani názorově jednotní, ale společně jim dařilo vytvářet určitý tlak na režim. Projevovaly se zde dva směry. První usiloval o zachování demokratických proudů z roku 1968, druhý o změnu systému ve smyslu samosprávné demokracie pracujících. Oba proudy se podílely na vzniku Charty 77, jejich představitelé se stali prvními signatáři. In: OTÁHAL, M., *Opozice, moc, společnost*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1994, s. 34.

rozložena a její členové izolováni. Proti každému z nich byla použita řada restriktivních opatření.<sup>267</sup>

Dalším významným opozičním uskupením, které přetrvalo až do listopadu 1989, byla *Charta 77*. Její prohlášení,<sup>268</sup> datované 1. ledna 1977, podepsalo během prvního týdne kolem 240 lidí, do konce roku 1977, a do listopadového převratu přiblížilo 1886 osob. V celém Západoevropském kraji signovalo Chartu 77 do listopadu 1989 celkem 61 osob, z Plzně samotné však pouhých 14.<sup>269</sup>

Mezi plzeňské signatáře *Charty 77*, kteří ji podepsali v tzv. *první vlně*, patřili Jan Thoma, duchovní Václav Malý<sup>270</sup>, který byl tehdy v Plzni kaplanem, Jiří Těmáček, Ilja Tědo, Miroslav Skalický, Petr Formánek, Karel Havelka, Martina Fiedlerová a Renata Faitová, z Rokycanska pak Miloš Krumpach, z Dobrušky Antonín Pojar. Další podpisy se datují až do druhé poloviny 80. let 20. století, kdy se situace ve společnosti začala poněkud uvolňovat a přibývalo lidí otevřeně vyjadřujících svůj názor na komunistické vedení státu. Význam jejich podpisu pod prohlášením *Charty 77* tím však nelze v žádném případě snižovat. Historik Jiří Vanura, který připojil svůj podpis v první vlně, naopak vyzdvihl odvahu *druhé vlny*: šlo o nějakou odvahu a statečnost, pak nejvíc o to, že patřili lidem z druhé vlny, a zvláště tím mimopražským. Ti ušli přesně v době, kdy se jdou, navíc museli čelit prakticky osamocení rozsáhlému aparátu krajských správ Státní bezpečnosti.<sup>271</sup> K *druhé vlně* patřili v Plzni Jan Rampich, Vladimír Líbal, ing. Jaroslav Cuhra, Jan A. Tydlitát, Věra Tydlitátová, Eva Stará, Jaromír Starý.<sup>272</sup>

---

<sup>267</sup> MACHONIN, J. Podstatnou část signatářů tvořili dělníci. Rozhovor s Janem Thomou. In: *Revolver Revue*, 1997, č. 33, s. 204.

<sup>268</sup> V *Prohlášení* se *Charta* označila jako švolné, neformální a otevřené sdružení lidí různých profesí, které spojuje v le jednotlivci společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě.<sup>268</sup> Nepovažovala se za základnu opoziční politické činnosti<sup>268</sup> a svého cíle chtěla dosáhnout tím, že bude formou konstruktivního dialogu s politickou a státní mocí upozorňovat na konkrétní porušení občanských práv, předkládat různé občanské návrhy, směřující k jejich prohloubení, a působit jako prostředník v případných konfliktních situacích.

<sup>269</sup> Osobní sdělení Jana Thomy, Plzeň 27. 3. 2004; dále také: KOLEKTIV AUTORŮ, *Dějiny Plzně v datech*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2004, s. 501; VEJVODOVÁ, L., *Charta 77 a Plzeňsko*. Diplomová práce, Plzeň 2000, s. 31; VALEČEK, L. (ed.), *Rok 1989 v Plzni a západních Čechách*. Dobruška, A. Benk 2003, s. 46. Je pravděpodobné, že tento počet nemusí zcela odpovídat. Viz PP, s. 210.

<sup>270</sup> římskokatolický kněz, vysvěcený roku 1976, nyní pražský svatošpičský biskup. Do roku 1979, kdy mu byl odebrán státní souhlas, působil jako kaplan v Plzni. Následně byl zatčen a obviněn z trestného činu podvracení republiky. Sedm měsíců strávil ve vazbě, toto obvinění trvalo až do roku 1990. Signatářem *Charty 77* se stal v roce 1977, spoluzakládal VONS. Od roku 1978 do listopadu 1989 byl opakovaně povolován k výslechům (i surovým), zadržován na 48 hodin. Po začátku 80. let 20. století na něj byl vyvíjen v rámci akce ASANACE nepřetržitý tlak s cílem vystěhovat jej z vlasti. (GREGOR, P., *Vyšetřování akce ASANACE*. In: *Securitas imperii* 13, Praha, ÚDVZK PŘR 2006, s. 190.)

<sup>271</sup> TĚMÁČEK, M., JIRKA, I., *Podpis jako znamení*. In: *Magazín Dnes*, 2. 1. 1997, s. 22.

<sup>272</sup> Je pravděpodobné, že výčet není úplný. Mnoho lidí Chartu 77 podepsalo mimo své bydliště. Pěsň seznam signatářů podle místa bydliště prozatím neexistuje a bylo by velmi obtížné jej sestavit. (Rozhovor

Velký počet západosaských signatářů vzešel z oblasti Karlovarska, kde bylo silně zastoupeno undergroundové hnutí, rozšířené především ve druhé polovině sedmdesátých let. Těb, společně s dalšími severosaskými místy, o oblast s velkou koncentrací přemyslu, takže většinu obyvatelstva představovali dělníci, kteří měli k undergroundu velmi blízko a vyjadřovali jejich flivotní postoj.<sup>273</sup>

Z podobného prostředí vzešla také silná skupina signatářů ze Sušicka: tzv. *první vlna* tvořili bratři Michal, Ivan a Jiří Černergové, Petr Hrach, Vladimír Vrba, Václav Luhan, Karel Duda, Jiří Kratochvíl, Petr Fiala a Vladimír Straka ze Sušice, Jiří Marek z Kolince, Milan Píša, duchovní z Horažovic; koncem 80. let pak svůj podpis připojili Ladislav Harant a Alena Honzíková. Na Klatovsku signovali Chartu 77 Václav Fiufofan a Zdeněk Vachtl.

I v Plzni byl soustředěn velký počet dělníků, jen ve šesti továrnách pracovalo téměř tisíc lidí, ale zdejší smýšlení bylo jiné než na severu, kde byli lidé odvážnější. Underground se tu příliš neujal. Lidé byli opatrnější, snad si tím starší připomínali ječt-represe z roku 1953, kdy se v Plzni uskutečnila velká demonstrace proti nové reformě. Hodně lidí z oblasti undergroundu zasáhla v letech 1977-1986 akce StB s názvem *Asanace*, v důsledku které emigrovali nebo byli známymi represemi donuceni emigrovat do zahraničí.<sup>274</sup> Z plzeňské oblasti můžeme jmenovat Miroslava Skalického, Karla Havelku, Martinu Fiedlerovou.

Na Sušicku emigrovala většina výše uvedených, kteří pod vlivem represí Chartu 77 odvolali. Zůstal pouze Petr Hrach, který byl od té doby až do revoluce v roce 1989 pod permanentním dohledem StB. Po celá léta chodil většinou dvakrát až třikrát týdně k výslechu. Státní bezpečnost proti němu vypracovala sledovací akci s názvem *Nákup*. Uvězněn sice nebyl, ale často býval zadržen na 48 hodin. Později byl aktivní i v jiných nezávislých skupinách, například SPUSA (v Sušici měla kolem deseti členů), Iniciativu sociální obrany (ISO), v HOSU. Roku 1988 s manželkou Lenkou Mareškovou, významnou pražskou

---

s Jiřím Gruntorádem, Praha 25. 11. 2004); dalšími signatáři Charty 77, kteří přispěli na Plzeňsku, byli například ing. Milan Kohout, ing. Daniel Čubr, Miloš Kraus.

<sup>273</sup> VEJVODOVÁ, s. 31.

<sup>274</sup> Akce ASANACE celostátně organizovala X. správa FMV, která se obecně zaměřovala na špičky proti vnějším nepřítelům. Vznikla na základě rozkazu č. 32/1977 federálního ministra vnitra Jaromíra Obziny s cílem zajistit vystřídání nepohodlných osob z Československa. Národní krajských správ StB dostali pokyn sestavit seznamy osob, které měly být do projektu zařazeny. Pro každou z vytipovaných osob vytvořila tajná policie na krajské a okresní úrovni psychologický profil, podle kterého pak také prováděla konkrétní opatření u jednotlivých špiček; často šlo o stupňovaný psychický, ale někdy také fyzický nátlak. StB se takto podařilo z republiky vystřihnout několik desítek osob.

aktivistkou n kolika nezávislých iniciativ (Charta 77, ISO, Ekologická společnost), sepsali petici za obnovu pamětní desky vyjadřující podkování americké armády za osvobození města v roce 1945.<sup>275</sup> Pod tuto petici se tehdy podepsalo asi 300 lidí nejen ze Sušice.<sup>276</sup>

Na období rozhodování, zda podepsat, či ne, vzpomíná pravděpodobně první stoupenec Charty 77 v Plzni Jan Thoma. Chartu po přečtení jejího textu původně podepsat nechtěl, protože jedním z hlavních bodů prohlášení bylo, že není opoziční silou. Akceptoval by, že se neadí mezi politické strany, ale že se nepovažuje ani za opozici, bylo pro něj nepřijatelné. Rozhodl se tedy, že nepodepíše. Dne 12. ledna 1977 však vyšel v deníku *Rudé právo* článek *Ztroskotanci a samozvanci*, po jehož přečtení nakonec svůj podpis 14. 1. 1977 připojil. Dalším důvodem k podpisu pro něj bylo, že Petr Uhl, se kterým se seznámil v roce 1970 v plzeňské borské věznici, měl podobně stejný starší děj jako on. A když Chartu podepsal on, nemohl tedy ani J. Thoma nepodepsat, nebo sám Petra Uhla neustále nabádal k vytvoření nějaké opoziční struktury.<sup>277</sup> Doufal, že čím více lidí Chartu podepíše, tím menší bude pravděpodobnost, že všichni signatáři budou uvězněni a Státní bezpečnost se jim podaří zlikvidovat. Až po převratu v roce 1989 se dozvěděl, že svůj podpis předal přímo agentovi StB. Pro signatáře Charty 77 byl tehdy v borské věznici uvolněn určitý úsek, kde bylo k dispozici i místo. V další fázi uhlomil zavírání jen zastrašující úinek. Ihned po podpisu byli všichni chartisté zadrženi na 48 hodin. Postupně však byli propouštěni, protože zatčení takového množství lidí by bylo nepřijatelné. Navíc také sílil mezinárodní tlak na naše státní představitelce, situace v SSR byla ze zahraničí díky Chartě opravdu sledovaná.<sup>278</sup> 7. ledna 1977 otiskly totiž prohlášení Charty 77 západoevropské deníky *The Times*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* a *Le Monde*. Tak se západní společnost dozvěděla o její existenci a začala situaci u nás více sledovat.<sup>279</sup>

Jan Thoma si nesl punc šesti dního nepřítelů již od počátku *normalizace*. V letech 1968-1969 byl předsedou ZV ROH Bolevec. Od června 1969 byl vyřetován pro podezření

---

<sup>275</sup> Již po útěkem 80. let 20. století, jeť před emigrací v t-iny místních chartistů do zahraničí, se podobná podpisová akce v Sušici konala také. Podepsalo ji tehdy 150 občanů, kteří byli členy KSČ. Viz *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 3, č. 7, s. 14. Každoročně do města přijížděla delegace z americké ambasády v Praze a na místo, kde byla umístěna před sejmutím komunistickými představiteli města pamětní deska (u budovy městského muzea), kladla na památku osvobození vlnce, které byly však záhy odstraněny (viz *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 4, č. 8, s. 768. Místní lidé, kteří se tohoto aktu zúčastnili, byli poté vyslýcháni StB a perzekvováni.

<sup>276</sup> Rozhovor s Petrem Hrachem, Sušice 31. 10. 2004.

<sup>277</sup> Rozhovor s Janem Thomou, Plzeň 27. 3. 2004.

<sup>278</sup> MACHONIN, s. 203.

<sup>279</sup> VEJVODOVÁ, s. 14.

z roz-i ování šnep átelských tiskovinõ na svém pracovi-ti. Po roce byl Krajským soudem v Plzni odsouzen pro trestné iny hanobení státu a jeho p edstavitele podle § 104 trestního zákona . 140/61 Sb. A § 103 trestního zákona . 104/61 hanobení republiky a jejího p edstavitele k nepodmín nému trestu odn tí svobody ve vý-i 1 roku. Od p íchodu z NVÚ Plze -Bory afl do listopadu 1989 pracoval jako d lník u Pozemních staveb Plze .<sup>280</sup>

Se svým podpisem dlouho váhal také dal-í signatá ing. Jaroslav Cuhra. D vodem byl podpis základního prohlá-ení Charty 77 v roce 1977 i bývalými vlivnými komunisty, nap . Pavlem Kohoutem, Ji ím Dienstbierem apod., kte í pro n j p edstavovali štra-áky komunistické mociõ. Krátce po únorovém pu i v roce 1948 byl na dlouhou dobu uv zn n Gottwaldovým reflimem jeho otec (ing. Cuhrovi bylo tehdy 12 let), který se p ed válkou i po ní politicky angařoval v modern j-ím k ídle Lidové strany. U nich doma, v Praze na Malé Stran , kde tehdy bydlel, se scházeli k diskusím významní lidé z filozoficko-historického k es anského okruhu. Z v zení byl pan Cuhra st. propu-t n, nepo ítaje malou dvouletou p estávku koncem -edesátých let (d vodem byla amnestie), po více neřl dvaceti letech. Také ing. J. Cuhra se zapojil koncem 60. let 20. století do politického d ní. Skupina k es anských aktivist vytvo řila Klub mladých lidovc , ale poté, co Lidová strana vydala v roce 1969 prohlá-ení, v n mřl uznala vedoucí úlohu KS , z ní vystoupil. Následky se s ním pak táhly celé období *normalizace*. K prohlá-ení Charty 77 se dostal poslechem svobodných rozhlasových stanic velice brzy, navíc jeho blízkým p ítelem byl tehdeř-í plze ský kaplan, signatá Charty 77 Václav Malý, p esto rozhodnutí k jejímu podpisu padlo afl v roce 1987. Tehdy ekala v jeho byt skupina lidí na p íjezd práv Václava Malého a Václava Bendy a p ítomní se ptali, pro nikdo z nich vlastn Chartu nepodepsal. Z diskuse vyplynulo, ře d vodem je strach a obavy z následných represí. To povafřoval ing. Cuhra za mezník pro své rozhodnutí, jelikořl zbab lost pro n j nebyla tím pravým d vodem, ten spo íval jinde. Druhý den nato odřel do Prahy a tam Chartu 77 signoval.<sup>281</sup>

Pro V ru Veroniku Tydlitátovou a jejího manřela, evangelického fará e Jana Adalberta Tydlitáta, se staly rozhodným momentem dramatické události tzv. *Palachova týdne*, kdy bezpe nostní síly bezohledn zasáhly proti demonstrant m, p ipomínajícím si 20. výro í upálení studenta Jana Palacha. Tehdy nav-tívili své p átele, manřele Líbalovy (Vladimír Líbal podepsal Chartu 77 jifl v roce 1987), a u nich prohlá-ení Charty 77

---

<sup>280</sup> Rozhovor s Janem Thomou, Plze 27. 3. 2004; téřl D vodová zpráva k ukon ení rozpracování akce řD STOJNÍKõ, os., sv. . 13541 z 27. 2. 1987. Archiv Jana Thomy.

<sup>281</sup> Rozhovor s ing. Jaroslavem Cuhrou, Plze 20. 11. 2004.

podepsali. Je-t ten den doma spálili v-echny ilegální písemnosti a p ipravovali se na n jaký druh represe ze strany StB.<sup>282</sup>

Státní bezpe nost m la na Plze sku velmi rozsáhlý aparát, ve kterém pracovalo kolem p ti set lidí. Na každého z chartist bylo nasazeno i více neřl dvacet pracovník po dobu 24 hodin. Z podklad poskytnutých J. Thomou m fleme ilustrativn vysledovat, fe seznam špodez elýchō osob, spojovaných se jmény sledovaných, mohl být dosti obsáhlý.<sup>283</sup> Státní bezpe ností byl J. Thoma ozna en za nep átelskou osobu první kategorie,<sup>284</sup> spis s jeho jménem íta zhruba 1600 stránek.

Ale nejen signatá i Charty byli v období po jejím vzniku perzekuováni. Za í ení Prohlá-ení Charty 77, které získali z rozhlasové stanice Hlas Ameriky nahrávkou na magnetofonový pásek, a poté jej rozmnořili na psacím stroji, byli 23. prosince 1977 u Krajského soudu v Plzni odsouzeni Franti-ek Pitor a Alena Klímová. Franti-ek Pitor ke t em let m odn tí svobody v první nápravn výchovné skupin , Alena Klímová k jednomu roku odn tí svobody v téře skupin .<sup>285</sup>

Franti-ek Pitor (\* 1923 ó Ä 11. 8. 2005) byl pro plze ský disent velmi d leřlitou osobou. B hem svého řivota byl odsouzen n kolikrát. Za 2. sv tové války pracoval pro spojeneckou zpravodajskou slufbu, nacisty byl v-ak zajat a poté odsouzen k trestu smrti. P i náletu se mu poda ilo utéci, do ech se vrátil se spojeneckými vojsky v roce 1945. V politickém procesu v roce 1949 byl odsouzen za údajnou velezradu spolu se svým bratrem na dořlivotí, po jedenácti letech byl osvobozen na základ amnestie. Spole n s nimi byla odsouzena k deseti let m odn tí svobody také jeho manželka Libu-e Pitorová, tehdy matka devítim sí ního syna. Po sedmi letech v zn ní byla propu-t na na amnestii pro matky s d tmi.<sup>286</sup> Její syn byl po tyto roky v pé i její sestry. Franti-ek Pitor pat il k velmi aktivním i pozd ěji, koncem 80. let 20. století. Nechyb l na řládné d leřlité sch zce, z jeho telefonu v Pr myslové ulici byly p edávány informace o d leřlitých událostech z regionu do rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Hlas Ameriky.

Dal-í nesporn významnou osobností plze ského disentu byl Ji í Tř-ek, který signoval Chartu 77 v tzv. *první vln* (1977). Koncem osmdesátých let sv j podpis p ipojil je-t pod prohlá-ení HOSu, jehořl západo e-tí stoupepci se scházeli práv v jeho dom .

<sup>282</sup> Rozhovor s Mgr. V rou V. Tydlitátovou, ThD., Plze 23. 9. 2008.

<sup>283</sup> D vodová zpráva k ukon ení rozpracování akce řD STOJNÍKō.

<sup>284</sup> Tř-LEK, JIRK , s. 23.

<sup>285</sup> THOMA, J., Soud nad Franti-ekem Pitorou. In: *Listy, samizdat*, 1978, . 364, s. 72; taktěřl: Franti-ek Pitor odsouzen za roz-ř ování Charty 77. In: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 1, . 2, s. 3.

<sup>286</sup> *Tamtěřl*, téřl SVOBODA, M., Zem el Franti-ek Pitor. In: *Mladá fronta dnes*, plze ská mutace, 2. 9. 2005, s. 3. Po ty rok , strávených ve v zení se v obou zdrojích mírn rozcházejí.

Také byl jedním z hlavních iniciátorů oslav 44. výročí osvobození Plzně americkou armádou na náměstí Míru, kde měl předstoupit projev. Tehdy byl však zadržen a propuštěn až po skončení demonstrace. Nechyběl mezi organizátory tichého protestního shromáždění dne 21. srpna 1989, kdy si přítomní připomenuli výročí vstupu okupačních vojsk Varšavské smlouvy na naše území v roce 1968, a slavnostního shromáždění k 28. říjnu 1989. Po listopadové revoluci se stal kandidátem Obanského fóra do české národní rady, kde působil od zvolení až do své smrti dne 21. listopadu 1990.

Charta 77 neměla pevnou strukturu, byla volným seskupením lidí podobného smýšlení. Byly se v ní i některé tendence k vytvoření pevnější organizační struktury vyskytly, nebyly nikdy realizovány. Snad právě díky izolovanosti jednotlivých signatářů, flujících roztroušeně po celé republice, se mnozí po podpisu nepostavili angažovat, nebo byli ve svých postojích v místním bydlišti osamoceni. Některí svůj podpis po perzekucích ze strany Státní bezpečnosti odvolali. Později se na tento nedostatek snažil upozornit tzv. Dopis tyčicti, ve kterém si mimopražští signatáři stěžovali na svou přílišnou izolaci od pražského centra Charty.<sup>287</sup>

Na počátku osmdesátých let (1980) některými plzeňskými aktivisty připojili svůj podpis (celkem 176) pod žádost adresovanou Městskému národnímu výboru v Brně, ve které žádali o povolení manifestace za propuštění nezákonně zadržovaného Petra Cibulky. Ta se měla uskutečnit na náměstí Svobody v Brně. V den jejího konání probíhala zesílená policejní opatření i v dalších městech, odkud pocházeli signatáři petice, tzn. i v Plzni.<sup>288</sup> Skupina několika osob se sešla v této souvislosti také před soudní budovou ve Veleslavínově ulici v Plzni, kde soud s Petrem Cibulkou tehdy probíhal.<sup>289</sup>

V osmdesátých letech byli chartisté i lidé z disentu obecně v našem regionu sice sledováni, vyslýcháni, zadržováni na 24 i 48 hodin, ale nepodmíněné tresty odnětí svobody z politických důvodů jim udlovány nebyly. Výjimku tvořili lidé z církevních kruhů, především kněží samotní, více viz kapitola *Církev*.

Zdá se, že v dalších letech lidé na svobodné obanské projevy na západních rezignovali. V samizdatových *Informacích o Chartě 77*, které se snažily souhrnně mapovat situaci a uváděly jednotlivé případy zásahů a represí proti disentu, se zmínka o západních křehcích objevuje jen ojedinele. Také z rozhovorů uskutečněných s jednotlivými aktivisty vyplývá, že pravděpodobně k žádání v této události v několika dalších letech nedošlo. Jejich

<sup>287</sup> Rozhovor s Petrem Hrachem, Sušice 31. 10. 2004.

<sup>288</sup> Sdělení . 174: Policejní perzekuce v souvislosti se žádostí o manifestaci za propuštění Petra Cibulky. In: *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 3, . 6, s. 10611, 12.

<sup>289</sup> Rozhovor s Janem Thomou, Plzeň 27. 3. 2004.

innost se omezila na monitorování tehdejší situace, především prostřednictvím západních sdlovacích prostředků, jako byly rozhlasové stanice Svobodná Evropa a Hlas Ameriky. Aktivisté dostávali informace z pražského prostředí, ale samostatnou opoziční innost, zaměřenou na plzeňský region, nevyvíjeli. Lidé otevřeně vyjadující svůj postoj ke komunistickému režimu zde byli podrobeni kontrolou nejen v Praze, kde jich bylo v té době množství rozptýleno na podstatně větším území.

Za zmínku stojí pokus Jana Thomy z roku 1985 o vytvoření jádra nezávislých odborů. Po svém vyloučení z ROH v roce 1971 si po letech znovu podal přihlášku, ale předpokládal, že nebude přijat. Jeho záměrem totiž bylo založení vlastní odborové organizace s odvoláním na československou ústavu, kde bylo zakotveno právo každého člověka na účast v odborech. K velkému překvapení však do ROH přijat byl, a to dokonce bez potvrzení lenskou schůzí, na níž se chystal otevřeně vystoupit proti vedoucí úloze KSČ ve společnosti.<sup>290</sup>

Zlomovým pro další vývoj v naší zemi se stal rok 1985, kdy byl do čela politbyra a KV KSSS v Moskvě zvolen Michail Gorbačov. Jeho nástup s sebou přinesl řadu zásadních změn jak na politickém, tak v oblasti ekonomické, kulturní i politické. Pro naši zemi se dosavadní vztah bezmezní podřízenosti vůči politice Moskvy změnil na méně závislost. Velmi pomalu pocívali změnu celospolečenské situace i obyvatelé. O úřaditelské uvolnění politických poměrů, a tedy i nárůstu potu lidí otevřeně vyjadujících svou nespokojenost s režimem mluvíme hovořit až koncem 80. let, přesněji v letech 1987-1989. V tomto období začaly vznikat, a to především v Praze, další nezávislé iniciativy. V roce 1987 vznikly čtyři, v dalším roce třináct a do srpna 1989 jich existovalo téměř devět.<sup>291</sup>

V Plzni se změna společenského klimatu mírně projevila za Prahou. Objevily se ojedinělé pokusy jednotlivců, jako byl například Vladimír Líbala, který stál celý den u brány štábní kodovky s velkým nápisem „24 hodin pro vás za vás“. V ruce měl petici vyjadující protest proti perzekvování politických vězňů. 24 hodin tam tehdy stál úplně nadarmo, nezaznamenal jediný náznak zájmu. Jediným dotazem, který jeden z kolemjdoucích vznesl, bylo: „Kolik je hodin?“<sup>292</sup>

Postupně však i tady začalo přibývat občanů požadujících více prostoru pro svůj svobodný projev. Zpočátku šlo spíše o jednotlivé skupiny známých, kteří si mezi sebou

<sup>290</sup> Rozhovor s Janem Thomou, Plzeň 27. 3. 2004.

<sup>291</sup> OTÁHAL, s. 70.

<sup>292</sup> Rozhovor s Vladimírem Líbalem, Plzeň 8. 4. 2004.

mohli d v ovat a které pojily společné zájmy. Scházeli se v t–inou v soukromých bytech n kterých len skupiny, kde diskutovali o politické situaci v zemi a zvali si na p edná–ky významné osobnosti z pražského disentu, jako například Václava Bendu (sch zka s ním prob hla v byt ing. J. Cuhry), Petra Uhla (u P. Formánka), Václava Malého (u Mir. Svobody a též J. Cuhry). P íleflitostn se p ípojovali k et zovým hladovkám za uv zné, podepisovali r zné petice. V tomto období se za aly vyskytovat také samizdatové tiskoviny, pocházející p eváfln z Prahy, které si vzájemn p j ovali, vym ovali a p ípadn je v této úzké skupince také vyráb li (více viz kapitola *Samizdat*). Ob as se po ádaly r zné, p edev–ím soukromé kulturní akce, jako například bytové výstavy autor , kte í nemohli vlastní díla pro sv j postoj ke společ nosti vystavovat, nebo soukromá vystoupení zakázaných hudebních skupin, n kdy spojená také s výstavami. Jedna z produkcí výtvarného zam ení se uskute nila blízko plze ského výstavi–t , pravd podobn v Kollárov ulici. P íslu–níci StB tehdy soukromou výstavu objevili a vystavené exponáty zabavili. K vystavujícím autor m pat il tehdy také Vladimír Líbal. Zabavený objekt mu byl vrácen p í jednom z pozd j–ích výsledch .<sup>293</sup> V. Líbal se stal také koncem 80. let spoluautorem tzv. váno ních besídek, netradi ní formou pojatých literárn -hudebních pásem, produkovaných v p edváno ní dob v okruhu známých. Navázal tak na tradici tzv. *deskoték*, kterou zde vytvo ili šodemigrovaní signatá i Charty 77 ing. Milan Kohout (1986) a ing. Daniel Schubert (1985) v druhé polovin 70. let (více viz kapitola *Hudební alternativa*). P í jejich tvorb a produkcích i dal–ích podobn zam ených akcích spolupracoval s Ladislavem Vysko ilem. Scházeli se na nich p edev–ím lidé, kte í se necht li zú ast ovat oficiálních kulturních akcí a vítali mořnost setkání a sdílení svých názor a pocit s podobn smý–lejícími lidmi.<sup>294</sup> Tak trochu raritou byly tehdy videoprojekce samizdatových *Originálních Videoflurnál* , na n fl se chodilo v men–ích skupinkách k Janu a Veronice Tydlitátovým do ulice Na Celchu; následn zde probíhaly společné diskuse. Videoprojektor nebyl tehdy zdaleka b flnou záleflitostí a jako nový mediální prvek p inesl jisté offvení.

Pro pom rn velké množství mladých lidí byla koncem osmdesátých let pojítkem hudba, a to p eváfln neoficiální. Třbo o vystoupení ur itých hudebních skupin z oblasti undergroundu, punku a nové vlny, které m ly problémy s oficiálním vystupováním. Jejich koncerty se v t–inou mohly konat jen p í soukromých oslavách, nebo když jejich jméno náhodou uniklo mezi ostatními povolenými kapelami pozornosti cenzor . Na t chto

---

<sup>293</sup> Rozhovor s Vladimírem Líbalem, Plze 8. 4. 2004.

<sup>294</sup> *Tamtéfl*.

koncertech se shromáždil oval určitý okruh lidí podobného smýšlení, který neváhal připojit své jméno pod různé petice, v té době se jimi hojně vyskytující. Přes týden se tyto lidé scházeli v několika oblíbených plzeňských restauracích i hospodkách, například Pod kopcem v Plzni-Bořkovicích, ve Slovaně na Slovanské třídě, U zlaté koule na Sladkovského třídě, v Morávce v Bezručově ulici, a po skončení jejich provozní doby se pokračovalo v Malém Jadranech naproti divadlu J. K. Tyla, kde měli otevřeno do ranních hodin. V tomto prostředí se potkali mnozí, kteří se chtěli angažovat více, a tato záležitost se často stala jejich kontaktními místy. Z této společnosti vzešel nikoli nevýznamný počet stoupenců a příznivců různých nezávislých iniciativ, které tehdy vznikaly.

Kromě Charty 77, jejími signatáři i spolupracovníci evaňšně individuálně s pražským centrem, měla v Plzni své členy a příznivce také političtí zaměřená *Demokratická iniciativa*<sup>295</sup> (Martin Svoboda, Jaroslav Anýš, Václav Táborský, Jan Rampich, Slavomil Herynek, Jana Petrová), *Hnutí za občanskou svobodu*<sup>296</sup> (Miroslav Svoboda, ing. Jaroslav Cuhra, Jiří Táborský, Jan Rampich, Petr Hrabák, Emil Hrubý, Slavomil Herynek, Jan Adalbert Tydlitát, Marcel Hájek), *Obroda*<sup>297</sup> (František Čížek, Stanislav Nedvěd, František Fabián, František Jurečka, Jiří Samek, Martina Samková, Ludmila Hrdinová, Stanislav Holec),

---

<sup>295</sup> Na počátku vzniku této nezávislé iniciativy stál otevřený dopis poslancům Federálního shromáždění z 1. září 1987, který požadoval propuštění politických vězňů, zrušení kádrového řízení, reformy v oblasti spolčování a obecné informovanosti a také úpravu trestního práva. Dopis podepsalo přes 50 občanů, mezi nimi i signatáři Charty 77. Část z nich posléze vytvořila skupinu, která si zvolila název *Demokratická iniciativa* (DI) a oproti ostatním nezávislým skupinám, jejichž prvořadým cílem byla zejména ochrana lidských práv, se orientovala výrazně politicky. Kromě organizování protestních akcí usilovala od počátku své existence jako vyhraněná demokratická síla o formulaci vlastního programu a do naplňování svých programových požadavků se snažila zapojit co nejširší okruh občanů. Ještě před listopadovými událostmi, 11. listopadu 1989, požádalo předsednictvo DI (od září 1989 *eskoslovenské demokratické iniciativy*) tehdejší ministerstvo vnitra o registraci svého hnutí jako politické strany. Přestože na kladnou odpověď státních orgánů musela SDI ještě nějaký čas počkat, je nutno považovat tento den za datum vzniku první nezávislé politické strany v naší zemi od roku 1948. Duchovními otci a hlavními představiteli DI, později SDI, byli Emanuel Mandler, Karel Třádl a Bohumil Doležal.

<sup>296</sup> HOS byl ustaven manifestem *Demokracie pro všechny*, vydaným 15. října 1988. Podepsalo jej 126 občanů z českých zemí i Slovenska. Jeho autorem i hlavním organizátorem byl Rudolf Battěk. Snahou HOSu bylo překonání společenské izolovanosti Charty 77 a vytvoření organizace, která by měla politický charakter a uplatňovala politické metody boje. V rámci HOSu se začaly postupně vyhranovat jednotlivé politické proudy: občanskodemokratický vedený Pavlem Bratinkou a Danielem Kroupou, občanskodemokratický, jehož hlavním představitel byl Václav Benda, a umírněný socialistický kolem Rudolfa Battěka.

<sup>297</sup> Vznik Klubu za socialistickou přestavbu *Obroda* spadá do poloviny února 1989 (GRUNTORÁD, J., *O nezávislých iniciativách v Československu*. Praha, REPROPRINT XEROX, s. 22623; taktéž VODIČKA, k., CABADA, I., *Politický systém české republiky: historie a současnost*. Praha, Portál 2003, s. 79, také HLUTŇKOVÁ, R., ČÍSAŘOVSKÁ, B., *Hnutí za občanskou svobodu 1988-1989. Sborník dokumentů*. Praha, Maxdorf 1994, s. 2586259; OTÁHAL, s. 67, oproti tomu uvádí jako dobu vzniku přelom let 1988/1989). Klub sdružoval především bývalé reformní komunisty z roku 1968; vytvářel prostor pro socialisticky zaměřené, demokraticky smýšlející občany. Jeho organizační struktura kopírovala systém KSČ, byly vytvářeny ústřední a krajské výbory. KSČ jej považovala za svého nejvýznamnějšího konkurenta.

*Sdružení T. G. Masaryka*<sup>298</sup> (František Podaný, Vera [Veronika] Tydlitátová, František Pitor), *Spole nost p átel USA*<sup>299</sup> a *Nezávislé mírové sdružení*<sup>300</sup> (Jan Rampich).<sup>301</sup>

N které z nezávislých iniciativ vytvořily v Plzni své krajské pobočky a výbory. V červnu 1989 byl ustaven například *Západo český koordinací výbor Hnutí za občanskou svobodu* ve složení Miroslav Svoboda, Jiří Těmáček, ing. Jaroslav Cuhra, Jindřich Konečný a Jiří Marek, který se jednou až dvakrát měsíčně scházel v bytě Jiřího Těmáčka.<sup>302</sup> N které z jeho aktivit se díky samizdatovým tiskovinám podařilo zachytit. Například 24. srpna 1989 zaslali jeho představitelé Jiří Těmáček, Miroslav Svoboda a ing. Jaroslav Cuhra protestní dopis Výboru národní jednoty pro lidská práva a humanitární záležitosti proti perzekuci proti bratislavským občanům (byli to dr. Jan Černogurský, doc. dr. Miroslav Kusý, Hana Ponická, Anton Selecký, dr. Vladimír Maňák), obviněných z pobuřování a podvracení republiky proto, že vyzývali spoluobčany k uctění památky obětí okupace naší země vojsky proti stát Varšavské smlouvy v srpnu 1968.<sup>303</sup> 14. září 1989 uctili Jiří Těmáček, Jiří Marek a Václav Fiufan za HOS západo českého kraje památku prvního prezidenta ČSR T. G. Masaryka položením kytic se stuhami v Lánech.<sup>304</sup>

V Plzni pracoval také Koordinací výbor *Demokratické iniciativy Západo českého kraje* ve složení Martin Svoboda, Jaroslav Anýfl a Václav Těmábřada. Ve vysílání Rádía Svobodná Evropa je zmiňováno založení Západo české skupiny Demokratické iniciativy, která se bude zabývat přípravou a založením nezávislých odborů a soustředí se též na ekologické problémy v oblasti svého působení. Ve vysílání byla zveřejněna kontaktní

<sup>298</sup> Ustavující schůzka *Sdružení T. G. Masaryka* se konala v Praze 24. června 1989, jeho přípravný výbor byl však ustaven již k 28. říjnu 1988 ve složení Václav Havel, Daniel Kroupa, Emanuel Mandler, Jaroslav Těmábřata, Eva Kantárková, Martin Litomiský, Radim Palouš. Předsedou Sdružení se stal František Podaný z Plzně. Cílem Sdružení byla popularizace činnosti a díla zakladatele svobodné ČSR T. G. Masaryka, a to především prostřednictvím vydávání jeho děl, seminářů, obnovou jeho památníků, podporou badatelské činnosti. Sdružení úzce spolupracovalo s nově obnovenou *Spole ností T. G. Masaryka*. HLUTNĚ KOVÁ, ČÍSA OVSKÁ, s. 260, mylně uvádí, že stěžadiskem Sdružení byla Plzeň.

<sup>299</sup> *Spole noství p átel USA* (SPUSA) oznámilo vládním svěřením vznik v únoru 1988 (již od května 1987 fungovalo jako přípravný výbor *Spole ností p átel USA*). Profilovalo se jako neformální spole noství založené na společných zájmech s cílem upevnit vztahy mezi americkými a československými občany, napomáhat jejich vzájemnému poznávání. Zdejší význam USA pro vznik ČSR i naší kulturu. Sídlo SPUSA bylo v Gottwaldově (nyní Zlín).

<sup>300</sup> *Nezávislé mírové sdružení o iniciativa za demilitarizaci spole ností (NMS o IDS)* vznikla v dubnu 1988 jako nezávislé spole noství lidí, kterým není lhostejná budoucnost vlastního národa. Při své činnosti se orientovali mj. na právo odmítnutí vojenské služby a bojovali za její zkrácení. V letech 1988 o 1989 se stala spoluorganizátorem několika pražských demonstrací.

<sup>301</sup> VANĚK, M., Listopadové události roku 1989 v Plzni, in: *Dvadesetiletí před listopadem 89. Sborník*. Praha, Maxdorf 1993, s. 94, stejné údaje přebírá též VALEČEK, s. 18; doplnění: Seznam signatářů Hnutí za občanskou svobodu k 31. lednu 1989, in: HLUTNĚ KOVÁ, ČÍSA OVSKÁ, s. 88690; též na základě rozhovoru s pamětníky. Je pravděpodobné, že výčet není úplný.

<sup>302</sup> Rozhovor s Miroslavem Svobodou, Plzeň 19. 3. 2004.

<sup>303</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 1, s. 14; též Dokument č. 82, in: HLUTNĚ KOVÁ, ČÍSA OVSKÁ, s. 177.

<sup>304</sup> Dokument 102, in: HLUTNĚ KOVÁ, ČÍSA OVSKÁ, s. 215; též *Zpravodaj HOS*, samizdat, září 1989, č. 7, s. 5.

adresa na Martina Svobodu pro případné zájemce o spolupráci.<sup>305</sup> *Koordináční výbor DI Západo českého kraje* napsal 29. srpna 1989 protestní dopis proti perzekuci v ti bratislavských obcích. Výboru pro lidská práva a humanitární záležitosti.<sup>306</sup>

Od března 1989 požádali v Plzni pravidelné schůzky členové a příznivci *Klubu za socialistickou přestavbu obce*. Přípravný výbor k ustavení jejího plzeňského výboru pracoval ve složení Stanislav Nedvěd, František Čížek,<sup>307</sup> Svatopluk Holec, instruktorem z pražského centra jím byl PhDr. Vojtěch Mencl. Postupně kontaktovali další příznivce, na které dostávali spojení převážně z pražského ústředí. Takto k nim přibyli například František Juříka, Jiří Bis, Zdeněk Aloy, Zdeněk Fric, František Fabián. Zakládající schůzka plzeňského výboru, která se měla uskutečnit v červenci 1989 v domě Františka Čížka, byla přerušena zásahem Státní bezpečnosti. Ústřední ustavující schůzka tak proběhla afl ve svobodných poměrech. Z jejich aktivit je třeba zmínit dopis adresovaný plzeňskému KV KS s návrhem zahájení diskuse o situaci v tehdejší společnosti, čímž na sebe ovšem upozornili a následně byli vyslýcháni příslušníky StB.<sup>308</sup>

To, jak krajská správa StB jejich aktivity sledovala a snažila se je minimalizovat, dokazuje zpráva náčelníka S-StB Plzeň pplk. Jana Ludvíka pro celostátní poradní náčelník správ StB KS SNB dne 20. 7. 1989: šlo o v propojení na činnost tzv. nezávislé iniciativy OBRODA 88 v Praze došlo k ustavení přípravného výboru odbočky tohoto klubu v Plzni, ve kterém jsou hlavní exponenti pravice z let 1968-69. Představitel přípravného výboru (St. Nedvěd) [ ] organizuje a vytváří podmínky pro přetvoření nezávislé iniciativy v podmínkách kraje. Dle agenturních poznámek bylo 12. 7. 1989 zorganizováno setkání členů přípravného výboru v Plzni, [ ] vlastní činnost odbočky [ ] je pod agenturní kontrolou a jsou přijímána opatření zavedením dalších prostředků do této struktury s cílem vytvoření podmínek pro uplatnění vlivových opatření.<sup>309</sup>

Správa StB v Plzni evidovala v rámci teritoria Západo českého kraje tři skupiny tzv. nezávislých občanských iniciativ, které přetvořily v okresech Klatovy, Plzeň a Karlovy Vary.

<sup>305</sup> Záznam vysílání RFE po řízení na datové za řízení 7. 8. 1989. (archiv Ivana Čížáka).

<sup>306</sup> *Pevná hráz*, samizdat, ro. 1, č. 1, s. 14.

<sup>307</sup> Přetvořím, nejlépe František Čížek, který se vždy zajímal o demokratické hnutí a sociální demokracii, zakotvil v Obrodě, dostal na schůzce Demokratické iniciativy v Praze kontakt na Jaroslava Anýfle, se kterým ho pojily podobné postoje. Kontakt na V. Mencla z Obrody zaslechl ve vysílání RFE, osobně jej pak navštívil v Praze, a od něj získal kontakt na další.

<sup>308</sup> Rozhovor s Františkem Čížkem, Plzeň 6. 10. 2008.

<sup>309</sup> Operativní situace na teritoriu Zp. kraje na úseku vnitřního protivníka. Příspěvek náčelníka S-StB Plzeň pplk. Jana Ludvíka pro celostátní poradní náčelník správ StB KS SNB dne 20. 7. 1989. Dokument č. 5. In: *Securitas imperii 3. Sborník k problematice bezpečnostních služeb*. Praha, ÚDV ZK 1996, s. 77.

V Klatovech byly zaregistrovány objekty TOPI (Petr Hrach ze Su-ice)<sup>310</sup>, fiLUVA (Václav fiufan z Klatov, pozd ji Praha)<sup>311</sup>, MAREK (dle sborníku *Securitas imperii 3* nebyla zji-t na totofnost sledovaného, ale pravd podobn se jednalo o Ji ího Marka z Kolince). Bylo zji-t no, fe mají propojení jak na centrum v Praze, tak na vyst hované signatá e Charty 77 v Rakousku.<sup>312</sup> V-ichni sledovaní byli signatá i Charty 77.

P ísp vek S-StB Plze , p ednesený na celostátní porad ná elník správ StB KS SNB dne 20. ervence 1989<sup>313</sup> v Praze konstatuje, fe v plze ské skupin se š [...] nejvýrazn ji [í ] projevují a v d í roli sehrávají objekti akcí KALIB [dle sborníku *Securitas imperii 3* nebyla zji-t na totofnost sledovaného,<sup>314</sup> pravd podobn v-ak -lo o Jana Rampicha], PINGL [Ji í TM-ek],<sup>315</sup> BALÍK [Vladimír Líbal]<sup>316</sup>š. I to byli signatá i Charty 77. Dal-í akce StB byly vedeny proti Franti-ku Pitorovi (CESTOVATEL)<sup>317</sup>, Franti-ku Podanému (DAN)<sup>318</sup>. Martin Svoboda (EDEN)<sup>319</sup> byl sledován ve stejné akci EDEN také 3. odborem IV. S-SNB jako švnit ní nep ítelš. O jeho sledování pořádala II. správa SNB (Hlavní správa kontrarozv dky SNB), jmenovit kpt. Pavel Bení-ek.<sup>320</sup> V-ichni z nich si pro-li pravidelnými výsledky na StB, p ed plánovanými společnými akcemi, jako byly nap . r zné vzpomínkové akty (osvobození Plzn americkou armádou,

<sup>310</sup> Jako NO/43 byl Petr Hrach zaregistrován p ed 9. 8. 1978 O-StB Klatovy (reg. . 21366). 11. 5. 1988 byl zaveden signální svazek akce TOPI (téfi O-StB Klatovy). Dokument . 5. In: *Securitas imperii 3*, s. 80.

<sup>311</sup> V akci fiLUVA (p vodn fiANDA) byl rozpracován Václav fiufan. Signální (pozd ji osobní) svazek (reg. . 45178) byl registrován 27. 7. 1987 u 2. odd lení 2b odboru S-StB Praha. Stejného dne byl vytvo en O-StB Klatovy svazek NO III/104 (reg. . 24015), pozd ji p evedený do Prahy (18. 2. 1988), zde veden pod. reg. . 45852. P evedením na NO 2. kategorie . 584 byla objektu p iznána zvý-ená šnebezpe nostš. 7. 12. 1989 byly oba svazky zni eny. *Tamtéfi*, s. 80.

<sup>312</sup> *Tamtéfi*, s. 77.

<sup>313</sup> *Tamtéfi*, s. 77.

<sup>314</sup> *Tamtéfi*, s. 80.

<sup>315</sup> Ji í TM-ek byl v této akci rozpracován od po átku února 1978, k obnovení akce PINGL pak do-lo 2. odd lením II. odboru S-StB Plze 28. 4. 1989. 3. odd lením II. odboru S-StB byl jako NO II/82 zaregistrován jifl 7. 7. 1977 (reg. . 20595), od 12. 1. 1978 akci ídilo 1. odd lení, po 10. 6. 1982 Plze - m sto. *Tamtéfi*, s. 80681.

<sup>316</sup> Akce BALÍK byla registrována na fládost 1. odd lení II. odboru S-StB Plze 2. 10. 1987 (reg. . 28746), jako NO II/277 byl zaregistrován je-t 10. 2. 1988 (reg. . 28961). *Tamtéfi*, s. 81, téfi s. 77.

<sup>317</sup> Franti-ek Pitor byl rozpracován v této akci StB jifl v letech 1965 ó 1966, nejspí-e po návratu z jedenáctiletého pobytu ve v znici (signální svazek, reg. . 12237). Pod stejným íslem byl po obnovení v roce 1967 registrován svazek NO kat. II/69. Pod reg. . 21898 nechalo 19. 4. 1979 1. odd lení II. odboru zavést signální svazek; tento byl archivován v roce 1985 a znovu obnoven 2. odd lením 2. odboru správy StB Plze 22. 9. 1989. *Tamtéfi*, s. 176.

<sup>318</sup> Signální svazek akce DAN byl zaregistrován pro 2. odd lení II. odboru S-StB 1. 9. 1989 pod reg. . 30216, byl zni en pravd podobn po átkem prosince 1989. *Tamtéfi*, s. 176.

<sup>319</sup> Akce EDEN byla zaregistrována 3. 10. 1989 3. odd lením II. odboru S-StB Plze v signálním svazku pod reg. . 30270. *Tamtéfi*, s. 176.

<sup>320</sup> V celé republice bylo tímto odborem sledováno v pr b hu roku 1989 221 osob. ( TM ASTNÝ, J., Správa sledování v roce 1989/90. In: *Securitas imperii 5*, s. 231, 243).

1. srpen, 28. říjen) bývali zpravidla zadržováni na 48 hodin.<sup>321</sup> U Františka Pitora, Jiřího Třásky, Martina Svobody a Františka Podaného se StB snažila rozkrýt vazby na IDC (ideologická diverzní centra) z důvodu zamezení vysílání informací o připravovaných i jiných probíhajících akcích na území Západočeského kraje v západních sdělovacích prostředcích, byl u nich prováděn špeřimovský pohled s cílem okamžité izolace v případě realizace aktivních opatření.<sup>322</sup>

V okrese Karlovy Vary dle zprávy náčelníka StB švédí roli sehrává objekt akce CESTA [Jindřich Konečný]<sup>323</sup> a osoby soustředěné kolem vydávaného samizdatu ŠTRES; objekt akce SOVA [neidentifikován]<sup>324</sup>, SLON [Tomáš Kábrt]<sup>325</sup>, VENTIL

---

<sup>321</sup> Takto například vzpomíná Martin Svoboda: šZatýkání probíhalo naprosto rutině. Jednou vás zatkli před vchodem od domu, odvezli k výslechu a vyslýchali do večera. Večer vás pustili domů a před vchodem do domu opět zatkli, zase vyslýchali a odvezli kamsi do lesa asi tak 40 km od Plzně. Tam Vás vysadili a dříve se co chce – anebo co dokážete – v těchto chvílích se například dalo dohnout do nejbližší vesnice a tam uflí byli lidi. Jindy vás zatkli, vyslechli a odvezli na 48 hodin do nějakého kriminálu. V Plzni StB používala k přepravě těchto osob dodávku uvnitř rozdelenou plechem na kóje. Nedalo se tam stát, jen sedět na plechové podlůžce. Pro klaustrofobiky nic moc. Anebo vás prostě zatkli ráno, do večera vyslýchali a večer poslali domů s předvoláním k výslechu na ráno v 8. Samozřejmě, že vám uflí v 7 bouchali na dveře s vtipnou poznámkou: ŠTo abyste nezaspal. – Ale vcelku mluvíte, že roky 1988 a 1989 ani náhodou nebyly 50. léta. Sice to otrava byla, ale pokud člověk dodržel tu nejzákladnější zásadu nevypovídat, tak to bylo vcelku pořád stejné. Oni uflí vás znali a říkali: „No vy zase nechcete vypovídat?“ Poslali na vás různé typy estébáků, a pokud člověk v něm zopakoval to samé, nechali toho a četli si noviny. Vy jste třeba ty hodiny koukal do jejich akvária. Pak vám třeba nabídli svačinu. Tu bylo záhodno odmítnout, a to včetně cigaret. Tím člověk ve své podstatě minimalizoval možnosti StB dostat se vám pod kůži a doplnit kamínky do mozaiky. – Rozhovor s Martinem Svobodou, Plzeň 28. 10. 2008.

Kuriózní záležitost z výslechu na stanici VB profil Jan Rampich v létě roku 1989, kdy byl zatčen v zaměstnání a převezen na plzeňské okrskové oddělení VB. Zde s ním příslušníci VB plánovali provést výslech, povinný před provedením domovní prohlídky jeho bytu. Když J. Rampicha převezli, nechali jej neprozíravě malou chvíli čekát na chodbě sluflebně. Vzhledem k tomu, že již delší dobu pracoval s Martinem Svobodou, Ladislavem Lřbalem, Janem Jelínkem, Ladislavem Vyskořilem a Ivanem Jáchimem na vydávání časopisu *Pevná hráz*, a vzhledem k tomu, že s Martinem Svobodou tuto tiskovinu (a nejen tu) přímo fyzicky tiskli na utajeném místě v Lobežské ulici, měl doma neuvěřitelně množství tiskového materiálu (dle jeho odhadu tak na 3 roky), včetně tiskové barvy, blan a psacích strojů, jejichž typy by Státní bezpečnost jasně dovedly k identifikaci mnoha dalších tiskovin. J. Rampichovi bylo zcela jasné, že mu hrozí domovní prohlídka, a proto se rozhodl jednat. Na chodbě seděl jakýsi člověk, který se mu zdál trochu povdomý. Vyuffil této jediné příležitosti a velmi rychle mu vysvětlil, kde bydlí a co má vzkázat jeho řlen. Tedy doma okamžitě zlikviduje všechny ilegální tiskoviny a hlavně barvu a psací stroje. Dotyčný pochopil vážnost situace a opravdu ve zájmu se řídil, včetně pomoci se stěhováním materiálů. Přesně v tom okamžiku zabouchali na dveře bytu příslušníci VB a StB s J. Rampichem v poutech a vyzvali Lucianu Rampichovou, aby ustoupila, že bude vykonána domovní prohlídka. Tehdy u něj nařla StB pouze jednu fotografii J. Lennona, nic víc. (Osobní sdělení Jana Rampicha).

<sup>322</sup> Dokument . 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 174.

<sup>323</sup> Jako NO/102 byl Jindřich Konečný zaregistrován 3. oddělením II. odboru S-StB Plzeň v polovině prosince 1979. Pak svazek putoval do Karlových Varů k O-StB (15. 7. 1980), zpět do Plzně 8. 2. 1984, 5. 1. 1988 byl předán opět do Karlových Varů (reg. . 30003). *Taměť*, s. 81.

<sup>324</sup> Akce SOVA nebyla dle sborníku *Securitas imperii* 3, s. 81, identifikována.

<sup>325</sup> Akce SLON byla vedena proti Tomáři Kábrtovi, 17. 3. 1988 registrována O-StB Sokolov (reg. . 29070), 26. 7. 1988 došlo k přeřgistrování na signální svazek, koncem roku 1989 byl pravděpodobně skartován. *Taměť*, s. 81.

[neidentifikován]. Uvedené uskupení koordinuje nepátelskou činnost na teritoriu okres K. Vary, Sokolov a Cheb.<sup>326</sup>

Jádro tzv. *disentu* tvořili tedy lidé velice různorodí: byli tu bývalí politici v zemi z padesátých let, radikální antikomunisté, kleslí aktivisté, bývalí reformní komunisté, stoupenci a sympatizanti různých opozičních skupin a iniciativ,<sup>327</sup> lidé z undergroundu. Dohromady je pojil kritický názor na negativní vývoj v naší zemi a individuální pak míra chuti a odhodlání se proti němu postavit a poukázat na jednotlivé společenské neřady. Vedle osob zastoupených v různých nezávislých iniciativách zde existovalo určité spektrum lidí, kteří se svým podpisem nechtěli a ani nemohli prozradit před státní mocí. Buďto proto, že by byl jejich podpis kontraproduktivní, protože pokud by se objevil na dokumentu, státní moc by je snadno odstranila šze hry. Činnost těchto lidí byla pro disent mnohdy nepostradatelná. Takto by se disent například rozhodl neobejít bez množství tiskového materiálu, který obstarávali samizdatoví tiskaři a lidé s přístupem k rozmnožovací technice. Anebo proto, že tito lidé z nejrizikovějších dříve nechtěli bezprostředně ohrozit sebe i své blízké okolí, ale byli ochotni úzce s disentem spolupracovat, a jejich rozíčováním nejrizikovějších petic, ilegálních tiskovin, účastí na nepovolených manifestacích, vylepováním letáků nebo obstaráváním konkrétní mravenčí neviditelné práce, jakou bylo napříkladepisování různých textů a prohlášení, samizdatových časopisů a knih, případně zajištění jejich tisku.

Převodnělo o různé neformální skupiny lidí se stejným zájmem, které o sobě ani nevěděly, koncem 80. let se však začaly různě propojovat a spolupracovat. Spojujícím faktorem byl pro všechny nesouhlas se stavem společnosti a ochota něco udělat pro dny budoucí. Někteří se podíleli na organizování místních demonstrací, vydávali místní samizdatové časopisy (Ladislav Vyskočil, Jan Jelínek a Ivan Jáchim redigovali společně s Martinem Svobodou, Janem Rampichem a Vladimírem Líbalem plzeňskou *Pevnou hráz*, v oblasti tisku ilegálních tiskovin byli velice nápomocní především Josef Bernard, Ivan Jáchim a Jaroslav Boček (takto například zajistili ve Štěpánkovcech výtisk 3000 kusů letáku na protifašistickou demonstraci dne 6. 5. 1989, ale i mnoha samizdatových knih, časopisů a dokumentů, pro Petra Náhlíka, který vozil z Prahy od Vladimíra Mlynáře připravené matrice s textem, pak samizdatové *Lidové noviny* pro celou plzeňskou oblast). K blízkému okruhu jistě patřili kromě výše uvedených Petr a Věra Náhlíkovi, Ivo Hucl, František Stoček a mnozí další. Ale také byly například neocenitelné rady tehdejšího advokátního

<sup>326</sup> *Tamtéž*, s. 77.

<sup>327</sup> ANTON, M., *Listopad 1989 v Plzni*. Plzeň, NAVA 1999, s. 7.

koncipienta Václava Zemana, se kterým konzultovali o které možné právní dopady Jiří Tomek, Miroslav a Martin Svobodovi,<sup>328</sup> a právní obhajoba JUDr. Jana Svejkovského poskytnutá Janu Rampichovi.

Velice důležité bylo napojení na pražská centra nezávislých iniciativ, přes které získávali mnozí aktuální informace, nezastupitelnou roli pak sehrálo vysílání západních stanic Svobodná Evropa a Hlas Ameriky, které pravidelně přinášely informace o ilegálních aktivitách v celé zemi a které se staly být po 36 letech dne 16. 12. 1988 znovu.<sup>329</sup> Mnozí se díky zveřejnění adres aktivistů nezávislých iniciativ mohli jejich prostřednictvím doinnosti také zapojit.

Neformální skupiny se začaly vzájemně setkávat právě podobně v zimě roku 1989 po *Palachov týdnu*, který se stal pro mnohé bezprostředním impulsem a poslední kapkou, která rozhodla o jejich vystoupení z anonymity. Takto se například Martin Svoboda ještě zatím ve Větečcech v lednu 1989 seznámil s Bohumilem Doležalem, který jej pozval na schůzku s Emanuelem Mandlerem a Karlem Třindlem, přes které se napojil na Demokratickou iniciativu. Při této schůzce byla M. Svobodovi předána adresa Jana Rampicha z Plzně a Jany Petrové ze Sušice. Martin Svoboda následně kontaktoval Jana Rampicha a ten slíbil zorganizovat schůzku, na níž pozve několik svých známých, které by problematika současného stavu v SSR zajímala. Schůzky se zúčastnili pouze mladí lidé a dohodla se mj. nutnost spolupráce s dalšími, jimiž pozve jen aktivisty nejen z plzeňského disentu, který byl značně rozdílný, a tak výsledkem této schůzky měla být hlavně jeho mobilizace. Konkrétním důsledkem bylo setkání u Františka Ezáře a dohoda o společném organizování různých akcí. Zdá se, že tato schůzka měla největší dopad na propojení jednotlivců v Plzni i okolí a společný další postup před listopadem 1989.<sup>330</sup>

Jelikož šlo často o osobnosti zcela rozdílného zaměření, hledalo se společné téma, které by oslovilo větší okruh lidí. A protože Plzeň měla své specifikum také v tom, že ji na rozdíl od většiny území naší republiky osvobodila za 2. světové války americká armáda, stalo se jím právě výročí osvobození Plzně.

44. výročí osvobození našeho regionu americkou armádou se stalo první společnou akcí na západu země, na její přípravě se podíleli stoupenci různých nezávislých iniciativ. První přípravná organizace schůzky o budoucí manifestaci se uskutečnila 17. března 1989 u Františka Ezáře a zúčastnilo se jí kolem 20 osob. Hostem byl Jiří Matzner

<sup>328</sup> Osobní sdělení Martina Svobody a JUDr. Václava Zemana.

<sup>329</sup> TOMEK, P., Rušení zahraničního rozhlasového vysílání pro Československo. In: *Securitas imperii* 9. Praha, ÚDVZK 2002, s. 367.

<sup>330</sup> Osobní sdělení Martina Svobody.

z Demokratické iniciativy, který přítomně seznámil s novým dním v Praze a podpořil myšlenku uspořádání společné akce. Na schůzce se dohodlo, že místem jejího konání bude náměstí Míru v Plzni, kde stojí pomník s nápisem šestému tomu, kdo se brání, za volnost umířlivost dát, vybudovaný v roce 1968. Vzniklá iniciativa si dala název *K uctění památky padlých amerických vojáků*. Kvůli nedorozumění ohledně jmén pod písemným ohlášením konání manifestace se musela konat ještě další schůzka u Martina Svobody, tentokrát v ústředním kroužku. Tam bylo domluveno, že konání protifašistické demonstrace oznámí na Odbor vnitřních věcí MNV v Plzni Jan Rampich, Jiří Těmák a Jindřich Kolář,<sup>331</sup> což se 24. 4. 1989 také stalo. Josef Bernard a Ivan Šihák zajistili ve Štěpánkovcech vytištění asi tři tisíce letáků pohlednicového formátu A6, oznamujících konání pokojné a protifašistické demonstrace. Dobrovolníci je vylepovali na veřejných místech po celé Plzni. Jiří Těmák a Martin Svoboda poslali pozvání na oslavu osvobození též americkému velvyslanci v Praze Julianu M. Niemczykovi. Jeho odpověď byla bohužel afší desetidenním zpožděním. Vyjadřoval v ní mimo jiné díky za vzpomínkovou akci, která připomene padlé válečné hrdiny.

Věchňití mluvčí byli předvoláni na 5. 5. 1989 na Městský národní výbor (MNV) k projednání podaného oznámení, které dle odboru nemělo patřičné náležitosti. Tam jim bylo sděleno, že podle § 10 vyhláškou č. 320/1951 Sb. musí být součástí oznámení i program akce. Program donesli mluvčí s sebou a předložili jej. Zároveň oznámili, že zajistí také poadatelskou službu, a to asi 20 až 30 osob, označených lístky na klop. Odbor vnitřních věcí ve svém rozhodnutí konstatoval, že šlo o [ ] oznámené veřejné shromáždění, které může vyvolat sročení značného množství lidí, že však není se strany svolavatelů dostatečně zabezpečeno lékařskou a pořádkovou službou a že není ani zajištěna plynulost veřejné dopravy. Kromě toho svolavatelé kromě vlastního projevu nemohou garantovat, že akce nebude zneužitá proti socialistickému zřízení. V důsledku toho odbor vnitřních věcí Národního výboru v městě Plzeň (NVmP) rozhodl předemtně veřejné shromáždění zakázat. Rozhodnutí o zákazu akce padlo však již předem před jednání rady NVmP.<sup>332</sup>

Zvýšenou aktivitu vyvinuly také bezpečnostní složky státní moci. Příslušníci VB vyměřovali předem náměstí Míru, jehož předzvědy si pak vyznačily pískem na vojenském letišti a připravovali si na něm nácvik zásahu proti demonstrantům,<sup>333</sup> kolem náměstí byly instalovány kamery, na pořádkové vozy byly montovány šradlice na rozhrnování lidí. Ve

<sup>331</sup> Rozhovor s Martinem Svobodou, Plzeň 15. 3. 2004.

<sup>332</sup> Dokument č. 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 81.

<sup>333</sup> K osvobození jihozápadních území. In: *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 0, s. 1.

zvýšené pohotovosti byli také příslušníci SLA, Lidových milicí, SNB a VB, zaměstnanci prokuratury, ale také pracovníci nemocnic. Proběhlo zvláštní zasedání KV KS.<sup>334</sup>

Jako součást strategie byl 5. května 1989 v západně české *Pravdě* uveřejněn slánek *Proti neukázným idiotům*<sup>335</sup>, který upozoroval na rozsáhlou akci SNB s dopravním zaměřením: šlo [o] v jejím průběhu na území okresů Plzeň-město a Plzeň-jih budou příslušníci dopravní služby VB s vztáhlým nasazením sil a prostředky sledovat dodržování pravidel silničního provozu, chování jeho účastníků, dodržování nejvyšší stanovené rychlosti, zákazu jízdy po předchozím požití alkoholu a dodržování zásady vzájemné ohleduplnosti. Pozornost bude patřit i chodcům a cyklistům.<sup>336</sup>

Místní sdělovací prostředky pokračovaly v kampani proti ústí na vzpomínkové akci i druhý den. Dne 6. 5. byl uveřejněn v deníku *Pravda* slánek s názvem *Jeden z nich*,<sup>337</sup> který hrubě napadl jednoho z mluvčích iniciativy, Jana Rampicha.<sup>337</sup> Během dopoledne varoval občané před ústí na shromáždění také plzeňský rozhlas po drátě. Na jeho zákaz byli upozorněni také pracující v těchto podnicích.

V sobotu 6. května 1989 přípravy bezpečnostních složek proti šantisocialistickým výjevům vyvrcholily. Vešny komunikace vedoucí do Plzně byly toho dne obsazeny 5-10 vozidly VB, jejichž osádky kontrolovaly vzhled a jízdní vozidel. Na Krajský výbor KS dorazily z Prahy dvě TATRY 613 plně obsazené příslušníky StB. V ulicích hlídaly jednotky Lidových milicí v polní výstroji a příslušníci VB s plynovými maskami na boku. Nejbližší oddělení Veřejné bezpečnosti směřující k náměstí Míru, oddělení VB na Chodském náměstí, bylo posíleno příjezdem asi 10 příslušníků StB z Prahy. Přijely obrněné vozy pohotovostních jednotek a autobusy na převoz zatčených. Ty byly plně obsazeny muffi vyzbrojenými obušky a ochrannými štíty.<sup>338</sup> Přísná bezpečnostní opatření odradila mnoho občanů od ústí na demonstraci. Během dne byli zadrženi aktivisté z pořádající iniciativy Jiří Těmka, Jan Rampich, František Pitor, Miroslav Svoboda, ing. Jaroslav Cuhra, Vladimír Líbal<sup>339</sup> a další občané s iniciativou nesouvisející: Kamil Kastner a Tomáš Vodrážka. Náčelník Správy StB v Plzni pplk. Ludvík k tomu řekl

<sup>334</sup> Senzace se nekonala. In: *Stres*, samizdat, 1989, . 2.

<sup>335</sup> Proti neukázným idiotům (ut). In: *Pravda. Organ západně českého KV KS* . Ro . 70, . 105, 5. května 1989, s. 3.

<sup>336</sup> Jeden z nich. In: *Pravda*. Ro . 70, . 106, 6. května 1989, s. 2.

<sup>337</sup> Ten pak podal protest k Okresnímu soudu Plzeň-město s požadavkem, aby šéfredaktor deníku *Pravda* uveřejnil opravy. Náměstek místního prokurátora podnět k podání protestu odložil jako bezdůvodný. Protest proti zveřejnění slánku zaslalo redakci *Pravdy*, *Stresu* a *Informací o Chartě 77* také 51 občanů Klatov. Přidali umofňující polemiky s uvedených slánkem na stránkách *Pravdy*. In: *Stres*, 1989, . 2.

<sup>338</sup> Senzace se nekonala, In: *Stres*, samizdat, 1989, . 2.

<sup>339</sup> V samizdatu *Pevná hráz*, . 0, s. 2, je chybně uvedeno i jméno Ondřej Hochmana. Rozhovor s Pavlem Hochmanem, Praha 27. 10. 2004.

ná elníku KS SNB: š [í ] tyto osoby i p esto, fe byly upozorn ny na to, fe demonstrace není povolena, m ly v úmyslu se jí zú astnit, a [í ] proto byly zaji-t ny a [í ] celý postup byl konzultován s prokuraturou.<sup>340</sup> P ímo na nám stí Míru byli zadrženi Michal Lála a Pavel Varga.<sup>341</sup>

Na nám stí Míru se shromáfdilo mezi tvrtou a pátou odpolední hodinou n kolik set lidí. Údaje o po tu zú astn ných se v r zných pramenech rozcházejí.<sup>342</sup> Po obvodu nám stí bylo rozmíst no n kolik desítek p íslu-ník StB. N kte í z nich natá eli po celou dobu shromáfd ní videokamerou. Mufl v civilu vyzýval shromáfd né ob any n kolikrát trojjazy n ( esky, n mecky, anglicky) k rozchodu s tím, fe bylo shromáfd ní zakázáno.<sup>343</sup> Krátce po páté hodin byla demonstrace iniciativy *K uct ní památky padlých amerických voják* spontánn zahájena zp vem eskoslovenské hymny. Poté polofili Martin Svoboda a Petr Hrabák za tuto ob anskou iniciativu k pomníku protifa-istického odboje kytici r flí se stuhou, cofl bylo shromáfd nými ob any ocen no potleskem. Mezi zadržеныmi aktivisty byl i Ji í TM-ek, který m l p e íst na shromáfd ní projev (viz p íloha . 20). Jelikofl jeho zn ní s sebou na nám stí Míru nikdo nem l, kolem p l -esté ást ob an ode-la. Z davu vystoupil mladý mufl s americkou vlaje kou a vyzýval shromáfd né, aby p e-li znovu k pomníku. Asi padesát mladých lidí utvo ilo et z a vykro ilo k pomníku. Ostatní se k nim p idali. Jeden z mufl polofil k pomníku v nec a mufl s vlaje kou vyzval p ítomné k uct ní památky padlých amerických voják minutou ticha. Okolo -esté hodiny se shromáfd ní za alo v klidu rozcházet. Ve ve erních hodinách byli propu-t ni i v-ichni zadrženi.<sup>344</sup> Policie p es ve-keré p ípravy proti shromáfd ní váfln ji nezasáhla. Na míst zadržela dva ob any (Michala Lála a Pavla Vargu) a legitimovala adu ú astník , kte í pak museli po p edvolání na odd lení VB podat vysv tlení, pro byli v uvedenou dobu na nám stí Míru. N kterým byly ulofeny po projednání na ObvNV pokuty za p estupek proti ve ejnému po ádku a socialistickému

<sup>340</sup> Dokument . 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 81.

<sup>341</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 0, s. 2. Policie p í jednotlivých výsle-ích pouflvala jakési plato s fotografiemi a nutila vyslýchané k identifikaci dal-ích ú astník shromáfd ní.(Osobní sd lení Martina Svobody.)

<sup>342</sup> Dle studie M. VA KA, Listopadové události roku 1989 v Plzni, in: *Dv desetiletí p ed listopadem*, s. 94, to bylo 300 ó 400 ob an . Stejný po et uvád jí i *D jiny Plzn v datech*, s. 515; VALETM; *Rok 1989 v Plzni a západních echách*, s. 110, se zmi uje o po tu kolem 200 ob an . Samizdatový asopis *Pevná hráz*, nutlé íslo, s. 2, hovo í o hodn p es tisíci zú astn ných.

Oficiální komunistický deník *Pravda* v lánku *Senzace se nekonala* uvádí po et n kolik desítek lidí.

Ná elník Správy StB Plze pplk. Jan Ludvík ve své zpráv *Operativní situace na teritoriu Zp . kraje na úseku vnit ního protivníka*, p ednesené na celostátní porad ná elník správ StB KS SNB 20. ervence 1989, uvádí 200 ó 300 osob. Dokument . 5. In: *Securitas imperii* 3. Sborník k problematice bezpe nostních slufleb, s. 77.

<sup>343</sup> Pravd podobn -lo o zástupce NVmP.

<sup>344</sup> *Senzace se nekonala*. In: *Stres*, samizdat, 1989, . 2.

souffití (hrozila jim pokuta až do výše 20 000,- Kč). Za všechny máme jmenovat Jana Thomu (viz příloha ...), Petra Hrabáka,<sup>345</sup> Zdeňka Hrabáka, Ondřeje Jíru, Romana Jirku a Alici Kratochvílovou.<sup>346</sup>

Na blížící informace ohledně organizačního zajištění akce si vzpomínám tehdejší náčelník KS SNB RSDr. Innocenc Mrman po útkem ledna 1991: šel jsem, aby se dostavil na místo, kde se měla akce konat, odpovědný zástupce NV, do svého útvaru MBO jsem povolal tajemníka NV v Plzni, rozhodl jsem o povolání příslušného polního příslušníka jako příslušníka jednotky a řekl jsem, že je na pracovních národních výboru, aby demonstrantům řekl, že akce je nepovolená, a v případě, že se lidé nerozejdou, že musí odpovědný pracovník NV požádat velitele zásahové jednotky o zákrok. Příslušná jednotka tenkrát o zákrok požádána nebyla, velitel příslušné jednotky hodnotil, že k porušení veřejného pořádku nedošlo. Provedla se dokumentace celé akce včetně videozáznamu a byl stanoven závěr, že velitel příslušné jednotky rozhodl správně, když s jednotkou nezakročil. K porušení veřejného pořádku ten den jednotlivými osobami nedošlo, jejich činnost byla zadokumentována, jednalo se o 10 až 15 osob, část z nich byla postoupena k dispozici pro postupky národním výborům, u části z nich chtěla prokuratura, abychom jim předali materiály, ale jak jsem byl informován, tak i prokuratura odevzdala případy jednotlivých osob k projednání národním výborům.<sup>347</sup>

Ještě téhož dne, 6. 5., se na mimořádné hodinové schůzce v 18 hodin sešlo předsednictvo M V KS. O průběhu manifestace referovali dle mimořádně stručného zápisu soudruzi Kreidl, Mrmon a Plátka.<sup>348</sup> Náčelník KS SNB RSDr. Innocenc Mrman informoval o předávkách i po akci přímo federálního ministra vnitra Kincla, stejně tak i jeho podřízení, náčelníci Správy StB a Správy VB nadřízené svých slovek v Praze.<sup>349</sup> Náčelník Správy StB v Plzni pplk. Jan Ludvík akci ve zprávě pro celostátní poradů náčelníků správ StB KS SNB zhodnotil: špatným ujetím aktivních opatření k hlavním organizátorům bylo docíleno, že akce [ ] měla chaotický průběh a nebylo nutné přijímat žádná fyzická opatření proti jejím účastníkům.<sup>350</sup>

Na druhý den deník KV KS *Pravda* komentoval shromáždění článkem *Senzace se nekonala*. Mimo jiné se v něm píše: šel jsem, aby se dostavil na místo, kde se měla akce konat, odpovědný zástupce NV, do svého útvaru MBO jsem povolal tajemníka NV v Plzni, rozhodl jsem o povolání příslušného polního příslušníka jako příslušníka jednotky a řekl jsem, že je na pracovních národních výboru, aby demonstrantům řekl, že akce je nepovolená, a v případě, že se lidé nerozejdou, že musí odpovědný pracovník NV požádat velitele zásahové jednotky o zákrok. Příslušná jednotka tenkrát o zákrok požádána nebyla, velitel příslušné jednotky hodnotil, že k porušení veřejného pořádku nedošlo. Provedla se dokumentace celé akce včetně videozáznamu a byl stanoven závěr, že velitel příslušné jednotky rozhodl správně, když s jednotkou nezakročil. K porušení veřejného pořádku ten den jednotlivými osobami nedošlo, jejich činnost byla zadokumentována, jednalo se o 10 až 15 osob, část z nich byla postoupena k dispozici pro postupky národním výborům, u části z nich chtěla prokuratura, abychom jim předali materiály, ale jak jsem byl informován, tak i prokuratura odevzdala případy jednotlivých osob k projednání národním výborům.<sup>347</sup>

<sup>345</sup> Původně byla účast Petra Hrabáka označena jako přečin podle § 6 písm. a) zák. č. 150/69 Sb., okresní soud však rozhodl, že jde pouze o přešestek, a postoupil jej k projednání ObvNV. Městský prokurátor se proti rozhodnutí odvolal. *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 1, s. 21.

<sup>346</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 2, nečíslováno.

<sup>347</sup> Dokument č. 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 81682.

<sup>348</sup> AmP, MV KS, k. 185. Mimořádná schůzka předsednictva M V KS 6. 5. 1989.

<sup>349</sup> Dokument č. 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 81.

<sup>350</sup> *Tamtéž*, s. 77.

uct ní památky bojovník protifašistického odboje, ale za ú asti zahrani níh noviná se prezentovat jako politická opozi ní síla. Domáci i zahrani ní organizáto i byli zklamáni, nebo demonstrace se pasivn zú astnilo pouze n kolik desítek podvedených a senzacechtivých jedinc , n kte í z nich nevalné pov sti. Díky rozvaze a moudrosti ob an , rozhodným a taktním jednáním orgán SNB, se p ípravovaná demonstrace nekonala. Ve m st byl zaji-t n klid a po ádek. Tím bylo rovn fl zabrán no zneuct ní památky t ch, kte í polofili flivoty za na-i svobodu.õ

Ji í TM-ek (5. 10. 1989) a Jan Rampich (9. 10. 1989) podali podn ty k p ezkoumání rozhodnutí NVmP, který rozhodl o zákazu protifašistické demonstrace, z d vodného podez ení na poru-ení zákona.<sup>351</sup>

Americký velvyslanec Julian N. Niemczyk p ijel na Plze sko afl za trnáct dní. Dne 20. kv tna 1989, spole n s americkou delegací, slofenou mj. z p ímých ú astník osvobozování na-í zem v roce 1945, uctil památku padlých voják polofením v nce, projevem, p edneseným v eském jazyce, a srde ným pod kováním v-em p ítomným ob an m v Plzni-Liticích. Slavnostního aktu se zú astnili také zástupci nezávislých iniciativ z Plzn Ji í TM-ek, Martin Svoboda a Jan Rampich, kte í k pomníku polofili kytici se stuhou v barv národní trikolory s nápisem šAmerickým osvoboditel m Charta 77õ. Celou akci pe liv sledovali i filmovali p íslu-níci Ve ejné i Státní bezpe nosti.<sup>352</sup> Po skon ení pietního aktu, na kterém se se-lo asi 300 ob an , zabavili p íslu-níci VB negativ filmu Michalu Va kovi, který akci soukrom fotografoval. Argumentovali p ítom slovy: šJak si to p edstavuje-, fotit p íslu-níky v civilu?õ Na jeho odpov , jak je má poznat, kdyfl jsou v civilu, nereagovali.<sup>353</sup> O vzpomínkovém aktu v Liticích informovala šnezavislá ob anská aktivita v Plzniõ v dopise adresovaném mluv ím Charty 77 a Východoevropské informa ní agentu e (VIA). Pí-e se v n m mj.: š[í ] projev pana velvyslance [í ] byl p eru-ován astým potleskem a byl téfl do jisté míry poznamenán a ovlivn n skute ností jeho blífícího se odchodu ze své dosavadní funkce. Po odjezdu americké delegace, a -lo o oficiální akt, který prob hl nanejvý- d stojn , uchýlili se p íslu-níci bezpe nosti k ufl obvyklým trapným praktikám. U n kolika lidí byla zji- ována jejich totofnost.õ A k zabavenému negativu: š [...] p íslu-níci odmítli fládost postifleného o

<sup>351</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 2, strany ne íslovány.

<sup>352</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 0, s. 3.

<sup>353</sup> Celý incident m l je-t dal-í dohru. Michal Van k napsal dopis Krajské inspekci ministerstva vnitra, v n mfl fládal navrácení negativu. editel podniku Stavební stroje, kde byl zam stnán, M. Va ka vyzval, aby se p íslu-ník m VB za sv j -in omluvil. Kdyfl tak neu inil, následovalo propu-t ní ze zam stnání. Nové pak dlouho shán l, nebo byl poznamenán oním incidentem. Po listopadové revoluci byl negativ filmu M. Va kovi vrácen i se zhotovenými snímky (viz p íloha . 23). (Rozhovor s Michalem Va kem, Plze 20. 4. 2004, áste n téfl *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 12, . 13, s. 16).

poskytnutí možnosti ověřit si, kdo mu jej odebral. Tímto o posádku hlídkového vozu VB SPZ B 460 21.0<sup>354</sup>

Správa StB v Plzni zvýšenou aktivitu opozice zaznamenala: Šod po átku roku 1989 a zvlá-t v jeho II. tvrtletí jsou v prost edí vnit ního protivníka na teritoriu Zp . kraje zji- ovány sílící tendence aktivizace nep átelské innosti. Dochází k nár stu innosti opozi ních skupin oproti p edcházejícímu období, kdy existovala r zná rozt í-t ná ohniska bez vzájemné propojenosti. Sou asná innost vykazuje zna nou snahu o sjednocení s cílem vytvá ení jednotného uskupení, které by organizovalo a koordinovalo konkrétní akce. Dle agenturních poznatk uvedená innost sleduje ur ité osamostatn ní od tzv. Špražského centra÷a vytvo ení podmínek pro v-estranné zabezpe ení akceschopnosti v p ípad izolace Centra.0<sup>355</sup>

Na ja e roku 1989 se uskute nily dv v t-í sch zky západo eských opozi ních aktivist . První prob hla 22. dubna 1989, tedy je-t p ed kv tnovou manifestací, v restauraci u Kamenného rybníka v Plzni0Bolevci. Zú astnil se jí rekordní po et asi 50 lidí, mj. i hosté z Prahy (Emanuel Mandler a Ji í Matzner<sup>356</sup> z Demokratické iniciativy, Rudolf Batt k z HOSu a dal-í)<sup>357</sup> a také ob ané z nezávislých iniciativ z Karlovarska (Jind ich Kone ný, Tomá- Kábrt, Richard Krause aj.). Za v-eobecné diskuse byla zd razn na nezastupitelná úloha v t-í ve ejné informovanosti, d lefitost obrany nespravedliv stíhaných a dal-í.<sup>358</sup>

Správa StB KS SNB v Plzni zaznamenala oproti samizdatovým tiskovinám je-t dal-í poznatky ze sch zky: š [...] zvolení objekt akcí CESTA [Jind ich Kone ný], KALIB [nezji-t no, pravd podobn Jan Rampich], BALÍK [Vladimír Líbal] a SOVA [nezji-t no] za zástupce Zp . kraje do VONSu, zaji-t ní akcí v Horní Blatné motivovaná [správn motivovaných] Šekologickou pomocí÷ kru-nohorským les m a organizace demonstrativního aktu dne 6. 5. 1989 k uct ní památky amerických voják padlých p í osvobození Plzn .0<sup>359</sup>

<sup>354</sup> Za nezávislou ob anskou iniciativu v Plzni tento dopis podepsali Ji í Tě-ek, Franti-ek Podaný a Franti-ek Pitor. In: Vysílání RFE, 22. 5. 1989. (Archiv Ivana íháka.)

<sup>355</sup> Dokument . 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 77.

<sup>356</sup> Po listopadu 1989 se zjistilo, že byl JUDr. Ji í Matzner (krycím jménem Tě PÁN] jedním z hlavních agent StB nasazených do Demokratické iniciativy. V Plzni si po ínal obzvlá-t aktivn . Je pravd podobné, že podobných agent se pohybovalo v místním nezávislém prost edí více a sehráli zde destruktivní roli p í spole ných jednáních.(VAN K, *Listopadové události*, s. 95).

<sup>357</sup> Rozhovor s ing. Jaroslavem Cuhrou, Plze 20. 11. 2004.

<sup>358</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 0, s. 364; též Dokument 39. In: HLU Tě KOVÁ, CÍSA OVSKÁ, s. 115, zde je uveden po et cca 40 ú astník .

<sup>359</sup> Dokument . 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 77.

A jak si s tímto zjištěním Správa StB poradila? ŠProces sjednocování opozice vinnosti byl vyuffit k podstav agenturních prost edk do tohoto prost edí s vytvo ením podmínek pro rozkrývání dal-ích zám r nep átelské innosti a p íjímání rozkladných opat ení.<sup>360</sup>

Druhá sch zka se konala 10. ervna 1989 v Kolinci u Su-ice, v rodinném dom aktivního stoupence Charty 77 Ji ího Marka. Se-lo se na ní kolem 40 aktivist z r zných kout západních ech s p edstaviteli n kolika nezávislých iniciativ z Prahy. Mezi pražskými hosty byli mluv í Charty 77 Dana N mcová a Tomá- Hradílek, Emanuel Mandler z Demokratické iniciativy, Rudolf Batt k, Ji í Kozelka a Pavel Nauman z HOSu. Aktivisté r zných opozice ních skupin z regionu se tam dohodli na dal-ím koordinovaném postupu. Ú astníci uctili minutou ticha památku ob tí vyhlazení Lidic. Dále bylo mj. projednáváno sou asné poslán í ROH a mořnost innosti odbor nezávislých (Demokratická iniciativa vypracovala k tomuto tématu anketu pro -irokou ve ejnost), mořností protest proti nespravedliv v zn ým spoluob an m atd. P ítomní byli informováni o ustavení koordina ního výboru *HOSu*, o událostech v LR a státech východoevropského bloku. Spontánn byla sepsána petice vrcholným orgán m státu za propu-t ní v-ech politických v z a protest ínskému velvyslanci proti sou asným událostem v ín .<sup>361</sup> Komuniké ze setkání podepsali Jind ich Kone ný z Horní Blatné, Ji í M-ek z Plzn , Ji í Marek z Kolince, Zden k Vachtl z Klatov, Ji í Kratochvíl ze Su-ice, Miroslav Crha z Volar, Ji í Volf z Karlových Var .<sup>362</sup>

Poznatky StB (na základ informací od tajných informátor !) vyplývající ze sch zky byly: š [í ] do-lo k upevn ní v d ího postavení v opozice ninnosti objektu akce CESTA [Jind ich Kone ný], byla zvýrazn a innost karlovarského uskupení, p íjat zám r ve sm ru p ípravy oslav osvobození Zp . kraje v roce 1990 s odrazem proamerické orientace. Z pr b hu jednání byla z ejmá snaha o uplatn ní nátlakových akcí formou demonstrací, organizování nelegálních výstav obraz , ve írky, diskusní krouřky i na teritoriu Zp . kraje. P edpoklad zvý-ené aktivity je zejména u p edstavitel mlad-í generace zastupované

---

<sup>360</sup> *Tamtéřl*, s. 77.

<sup>361</sup> V Pekingu na Nám stí nebeského míru bylo krátce p edtím krvav potla eno protestní shromářd ní ob an proti nespravedlivému v zn ní n kterých spoluob an LR (tzv. v z sv domí).

<sup>362</sup> Setkání aktivist nezávislých západo eských iniciativ, in: *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 12, . 13, s. 16, zve ejn no téřl jako Dokument . 55, in: HLUŦŦ KOVÁ, CÍSA OVSKÁ, s. 137; také *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 0, s. 4, zde zve ejn ny také ob petice; datum konání sch zky se v obou samizdatech rozchází - v samizdatu *Informace o Chart* je uvedeno datum 11. 6., autorka se v-ak p íklání k datu uvedenému v samizdatu *Pevná hráz*, s p íhlédnutím k osobní ú asti a p edchozí korespondenci s p edstaviteli DI.

objektem akce KALIB [pravděpodobně o Jana Rampicha]<sup>363</sup> a dalšími přívrženci undergroundového smru a Punku, kteří se netají svými radikálními názory a jsou nepřátelským prostředím motivováni pro otevřený střet se současným zřízením.

Také na Svojsku byla aktivní skupina, soustředěná kolem Karla Petrán. Ten byl díky zájmu o alternativní hudbu napojen na Petra Cibulku z Brna, který ilegálně nahrávky v tichou nepovolených skupin hrajících šnaerno bez přehrávek distribuoval (a byl za to také odsouzen). Skrze něj přišel k nezávislé iniciativě VONS, jejíž tiskoviny a mnohé jiné šílil mezi své známé. Po zatčení a uvěznění Petra Cibulky byl v kontaktu s brněnskou disidentkou Evou Vidlavou. V této souvislosti byl také zadržen a 24 hodin vyslýchán kpt. Skálou z brněnské StB, který ji měl šna starosti. Vyvrcholením činnosti svojskost čbřské buky se stala koordinací schůzka ve Svojsku u Karla Petrán na jaře 1989, kde se sešlo 10 až 15 lidí z okolí, ale také z Plzně i Prahy. Mezi jejími účastníky byli např. Oldřich Brzobohatý, Petr Brzobohatý a Milan Mokrý ze Svojska, Petr Krajčík a Petr Kahovec ze Stříbra, Jiří Těmák, Miroslav Svoboda a ing. Jaroslav Cuhra z Plzně, Rudolf Battěk z Prahy a další. Mimo jiné zde byl prezentován i program HOSU.<sup>364</sup>

Od jara 1989 až do listopadového převratu se mezi opozicí, ale i širším teritoriem tzv. *šedé zóny* šířila petice *N kolik v t*, kterou lidé podepisovali v jistě hojnějším počtu. Jejich šprotistrana, v zastoupení Předsednictva západoslovenského KV KS, koncem června (přesně 29. 6. 1989), po seznámení se s textem petice (mylně připsané pouze Chart 77), sepsala ještě téhož dne odsuzující dopis adresovaný přímo generálnímu tajemníkovi ÚV KS Miloši Jakešovi s žádostí o šokantní a rázná opatření na adresu tvrdé výzvy. Petiči označili za škontrarevolní výzvu vnitřních opozičních sil, která otevřeně útočí proti socialismu v Československu, snaží se vyvolávat politické a sociální napětí, demagogicky ovlivňovat veřejné mínění s cílem destabilizovat poměry ve společnosti. Hrubým způsobem zkresluje situaci v naší zemi a obsahuje požadavky směřující k otevření prostoru pro činnost protisocialistických sil. V dopise dále stojí, jaké další kroky KV KS podnikl: šKrajský stranický orgán přijal potřebná politická opatření pro urychlené informování svého předního funkcionářského aktiva a komunistů v přímých řízených ZO, CZV a SV KS k zamezení šíření výzvy a jejímu podepisování ve veřejnosti v kraji.<sup>365</sup> Rozsáhlá kampaň proti petiči probíhala v tisku, rozhlasu i televizi, pozornost jí v noval také krajský deník Pravda. Zveřejňoval však pouze nařízené protesty organizací namířené proti

<sup>363</sup> Dokument . 5. In: *Securitas imperii* 3, s. 78.

<sup>364</sup> Osobní sdělení Karla Petrán; také š osobní sdělení Miroslava Svobody.

<sup>365</sup> SOA Plzeň, KV KS, i. . 1926, k. 294. 27. zasedání předsednictva ZKV KS .

ní.<sup>366</sup> Za řízení petice padlo i několik obvinění. Jan Rampich byl takto stíhán za trestný čin pobuřování podle § 100/1 písm. a) a c) a odst. 2 trest. zákona<sup>367</sup> až do listopadu 1989. Obvodní oddělení VB v Blovicích zahájilo trestní stíhání pro přečin podle § 6 písm. c) zákona č. 150/69 Sb. proti těm vydavatelům samizdatu *Staroplzeňský Ata-é* Davidovi Zábranskému, Pavlu Vargovi a Těmádelávi za zveřejnění obsahu petice.<sup>368</sup>

V měsících srpna a září 1989 se uskutečnila v Plzni jednání, která měla sjednotit místní opozici a zajistit její koordinovaný postup. Setkání se zúčastnili zástupci Charty 77, Hnutí za občanskou svobodu, Obrody a Demokratické iniciativy, projevila se na nich výrazně nejednotnost a vzájemná nedůvěra.<sup>369</sup>

V den výročí vstupu okupačních vojsk na naše území 21. srpna 1989 proběhla v Plzni na náměstí Republiky od 17 hodin tichá demonstrace. Sešlo se na ní kolem dvaceti osob. Celé náměstí bylo v odpoledních hodinách neustále plné nohopropicími vozy, takže na ně nebylo tak snadné vstoupit. Během dne byli zadrženi a předvedeni k výsledku několika aktivisté: František Pitor, Jiří Těmáček, ing. Jaroslav Cuhra, Jan Rampich,<sup>370</sup> František Podaný,<sup>371</sup> Roman Jíra, Pavel Varga, David Zábranský, Těmádelá. V tina z nich byla propuštěna ve večerních hodinách téhož dne. Martin Svoboda byl zadržen již den předtím v Praze a odvezen do cely předčasně zadrženi.<sup>372</sup> Ve spolupráci s Krajskou vojenskou správou v Plzni bylo 20 osob ze západních čech, které se v minulosti zúčastnily nepovolených demonstrací, za útkem srpna povoláno na vojenské cvičení.<sup>373</sup> Z Plzně to byli například Petr Hrabák a ing. Petr Náhlík. Ve dnech 18. až 21. 8. 1989 bylo povoláno na útvar SNB 45 osob, kterým zde byl zakázán vstup na území města Plzně, Karlových Varů a také Prahy.<sup>374</sup> V předsrpnovém období byl v deníku KV KS Pravda opřít zveřejněn hanlivý slánek o signatáři Charty 77, HOS a NMS Janu Rampichovi s cílem jeho diskreditace v očích veřejnosti.

<sup>366</sup> Zveřejnění nebyl například dopis Jiřího Těmáčka šéfredaktorovi deníku. Jeho znění in: *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 1, s. 13614.

<sup>367</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 2, strany nečíslovány; taktéž *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 1, s. 22.

<sup>368</sup> Dokument č. 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 172.

<sup>369</sup> VAN K, M., Listopadové události roku 1989 v Plzni. In: *Dvadesetiletí před listopadem 89*, s. 95.

<sup>370</sup> Jan Rampich se několik dní předem ukrýval v chatě svých známých a celý den 21. 8. strávil v nonstop kině. Když vyšel ze svého úkrytu, byl ještě v pasáži kina zadržen a odvezen na okresní oddělení VB do Kralovic. Po skončení výsledku byl po 19. hodině vyvezen asi 15 km od Kralovic, kde byl ponechán svému osudu.

<sup>371</sup> František Podaný zadrželi příslušníci StB kolem 15 hodiny a chtěli jej odvézt směr k Plasím. Cestou se u p. Podaného, invalidního důchodce, dostavily zdravotní problémy. Na pohotovosti v Plasích mu lékař nařídil okamžitou hospitalizaci, v plzeňské nemocnici byl 10 dní hospitalizován. *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 1, s. 21

<sup>372</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, č. 1, s. 21.

<sup>373</sup> Dokument č. 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 173.

<sup>374</sup> *Tamtéž*, s. 172.

V září 1989 se jeden z nejmladších představitelů plzeňského disentu Martin Svoboda rozhodl uspořádat polovejtnou schůzku členů a sympatizantů Demokratické iniciativy přímo ve svém bytě. Polovejtnou proto, protože její konání bylo opakovaně oznámeno ve vysílání rozhlasové stanice Svobodná Evropa. Tehdy ještě nevěděli, že v objektu kina Eden (naproti domu, kde bydlel) jsou umístěny dvě kamery s mikrofony. 4. září se sešlo v bytě v Rejskově ulici kolem dvaceti lidí, kteří pro něj dosud zcela neznámí. Majitel bytu byl zadržán již předem účelovou cestou ze zamestnání, ostatní museli na příkaz příslušníků VB a StB, po zapsání jejich totožnosti, okamžitě byt opustit. Následně byli převezeni na KS SNB, kde byli vyslýcháni. Na které ústníky převezt StB po výsledcích do vzdálenějších lesů a tam je teprve propustila. Na kolik občanů bylo zadrženo i v okolních ulicích. Mezi zadržnými byli Martin Svoboda, Pavel Mašek, František Pitor, Jiří Těmák, David Těmárc, Antonie Sýkorová a další;<sup>375</sup> celkem jejich dle zprávy S-StB v Plzni mělo být perlustrováno 18, zadrženo a vyslechnuto bylo 9 z nich.<sup>376</sup>

V říjnu před výročí vzniku SR byla prezidentu republiky Gustávu Husákovi z Plzně odeslána žádost o vyhlášení amnestie pro nespravedlivě odsouzené. Pod dopis Jiřího Těmáka připojili své podpisy i další občané: Věra Tydlitátová, Jindra Těmáková, Luciana Rampichová, Petr Rakovský, ing. Jaroslav Cuhra, Jiří Marek, Václav Šufan, František Izlíček, Václav Těmábrada, Martin Svoboda, dr. Jindřich Konečný, Jiří Kufner, Jiří Fuchs, Karel Petráš, Petr Kahovec, Milan Šmýd.<sup>377</sup>

Další významné datum připadlo na 28. říjen. Koordinací výbory HOSU a Demokratické iniciativy v Západočeském kraji se rozhodly na tento den uspořádat v rámci regionu hned na kolik vzpomínkových shromáždění. Jedno mělo být v Plzni, další v Karlových Varech a také v Sušici, aby se bezpečnostní složky KS SNB v Plzni nemohly soustředit pouze na jedno místo. Oznámení o konání slavnostního shromáždění podepsali za plzeňské aktivisty Jiří Těmák, Martin Svoboda a Slavomil Herynek. Odbor vnitřních věcí NVmP akci samozřejmě zakázal. Jako důvod ke svému rozhodnutí uvedl obavy ze srovnání značného množství lidí, narušení veřejného pořádku, plynulosti dopravy a ohrožení bezpečnosti osob a majetku.

Státní i veřejná bezpečnost se na toto výročí dobře připravily. Velké množství příslušníků mělo na kolikadenní pohotovost, vrcholící 28. října policejními manévry na označených místech. Třináct osob bylo tohoto dne zadrženo a umístěno do cel

<sup>375</sup> Rozhovor s Martinem Svobodou, Plzeň 15. 3. 2004; též *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 1, s. 22 a záznam vysílání RFE ze dne 7. 8. 1989.

<sup>376</sup> Dokument . 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 174.

<sup>377</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 2, s. 14615.

p edb fného zadrflení v NVÚ v Ostrov nad Oh í, kde strávil 48 hodin. Byli to Ji í TM-ek, ing. Jaroslav Cuhra, ing. Petr Náhlík, Martin Svoboda a Václav TMabrada z Plzn , Pavel Varga ze Starého Plzece, Petr Kahovec ze St íbra, Ji í Marek z Kolince, Petr Hrach a Ladislav Harant ze Su-ice, Zden k Vachtl z Klatov a Josef Vl ek z Ostrova nad Oh í. Zadrflén a vyslychán byl i bratr Ji ího TM-ka Jan. Miroslav Svoboda byl 26. 10. odvezen k výslechu i se svými dv ma syny Josefem a TM pánem ve v ku dva a p l roku a p t let. Bylo na n j naléháno, aby je p edal na nezbytnou dobu (my-leno 48 hodin, které m l strávit v NVÚ) do pé e d tského ústavu, od ehofl nakonec StB upustila.<sup>378</sup> 87 osobám v Západó eském kraji byl zakázán pobyt.<sup>379</sup> Na Karlovarsku dostali aktivisté na vybranou mezi p vodn zakázanou lesní brigádou v Horní Blatné a celou p edb fného zadrflení. Zásluhou t chto siln odstra-ujících opat ení se na shromáfd ních v Plzni, Karlových Varech i v Su-ici se-lo jen 20630 osob. Tento den bylo v západních echách perlustrováno 324 osob, 22 osob vyslycháno StB. Ná elník správy StB v Plzni tak mohl konstatovat: šRealizaci [í] souboru agenturn -operativních, sou innostních, preventivních a rozkladných opat ení k termínu p ipravovaných nep átelských akcí byl na teritoriu Zp . kraje dne 28. 10. 1989 zachován klid a ve ejný po ádek. Zaji-t né osoby z koordina ních výbor DI a HOS se shodly na tom, fle pro n p ipravovaná akce skon ila fiaskem. Opat ení provedené p íslu-níky SNB hodnotí p edstavitelé DI, HOS, [Sdruflení] T. G. M. jako promy-lené a vysoce ú inné. Poda ilo se znemoflnit ú ast neaktivn j-ím osobám, které m ly v p ípad vytvo ení davu p ednést prohlá-ení nelegálních struktur. P iznávají seriozní p ístup orgán StB, bez pouflívání násilí, zastra-ování, dogmatických prosazování svých zájm , cofl jim nevyhovuje. Vyhovoval by jim opa ný p ístup.<sup>380</sup>

Na ob výro í se Státní bezpe nost ádn p ipravovala: šNa základ analýzy innosti nep átelského prost edí a získaných poznatk o p ipravovaných nelegálních akcích k výro í srpna í jna byl p íjat komplex agenturn operativních, technických, fyzických a preventivn rozkladných opat ení, na kterých se podílely jak jednotlivé sloflky SNB, tak státní orgány a LM [Lidové milice] s cílem zabránit hromadným protispole enským vystoupením.<sup>381</sup> V souvislosti s íjnovou oslavou pak šDle typového projektu MS SNB Plze byla realizována v sou innosti se sloflkou VB konkrétní ú inná opat ení ke kontrole pravicových exponent , závadových osob a skupin závadové mládefle. Byla zaji-t na

<sup>378</sup> *Pevná hráz*, samizdat, 1989, . 2, strana ne íslována.

<sup>379</sup> Dokument . 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 174.

<sup>380</sup> *Tamtéfl*, s. 1746175.

<sup>381</sup> Dokument . 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 173.

souinnost a spolupráce se zástupci NVm Plzeň, M NV v Sušici a ONV v Karlových Varech.<sup>382</sup>

Po újnovém výročí byl v deníku KV KS uveřejněn článek *Narušení ve ejného poádku*,<sup>383</sup> odsuzující snahy ilegálních struktur zneútlit svátek 28. 10. k provokacím akcím.

Kampaň proti nezávislým strukturám probíhala i v následujícím období, ve dnech 7. ó 9. 11. 1989 tak vyšla v krajském deníku KS *Pravda* série tří článků s názvem *Antikomunismus nezná hranic* (autor Rudolf JANÍK).<sup>384</sup>

Před dalším významným výročím, 17. listopadem, se nepředpokládalo, že by mohlo dojít k nějaké významnější změně, a proto ani v Plzni na tento den opoziční aktivisté žádnou manifestaci nepřipravovali. Nkte í odjeli na demonstraci studenti do Prahy, le nepředkládali jí žádný větší význam. To, že se v-e nakonec vyvine úplně jinak, předpokládal asi jen málokdo.

## 7.1 Závěr

Opoziční hnutí se na Plzeňsku vyvíjelo, stejně jako v Praze, v několika etapách. První byla bezprostřední reakcí na události roku 1968. Jednalo se o skupinu *Eurokomunist*, kterou se v-ak brzy podařilo prostřednictvím dmyslných praktik Státní bezpečnosti rozložit.

K nové aktivizaci občanské veřejnosti došlo až se vznikem *Charty 77*, jejíž ohlas nebyl v-ak na Plzeňsku příliš veliký. Chartu 77 zde signovalo pár jednotlivců, kte í byli napojeni na pražské centrum a žádné místní společné akce nevyvíjeli. Toto období zvýšené aktivity trvalo přibližně do roku 1981, kdy Státní bezpečnost znovu razantně zasáhla. Nkte í signatáři *Charty 77*, převážně z oblasti undergroundu, emigrovali nebo šbyli odemigrováni v rámci akce *Asanace* do zahraničí.

Koncem 80. let nastalo opět období zvýšených opozičních projevů ve společnosti, vznikalo mnoho nezávislých občanských iniciativ a státní moc procházela evidentní krizí. Vývoj situace na Plzeňsku byl samozřejmě odlišný od Prahy, kde přilo roztroušeno poměrně velké množství aktivních lidí, vznikala v t-ina iniciativ a konaly se zde různé

---

<sup>382</sup> *Tamtéž*.

<sup>383</sup> *Pravda*, ro . 70, . 255, 30. 10. 1989, s. 2.

<sup>384</sup> *Pravda*, ro . 70, . 2626264, 7. ó 9. 11. 1989, s. 3.

vzpomínkové a protestní manifestace a demonstrace. Byl nepochybně ovlivněn a zpomalen silnou pozicí KSČ v regionu a také zvýšenou aktivitou Státní bezpečnosti, související s blízkostí západní hranice a demograficko-historickou provázaností se sousedním Německem. Plzeňský disent se začal formovat v podstatě až po útěku roku 1989, po lednových zásazích bezpečnosti při tzv. Palachově týdnu. Zprvu se jednalo o menší skupinky známých, které začaly spolupracovat a připravily první společné demonstrace k příležitosti 44. výročí osvobození regionu americkou armádou. I když byla demonstrace úspěšná a zúčastnilo se jí několik set lidí, další společné akce (21. srpen 1989, 28. říjen 1989) podpořilo jí jen pár desítek lidí. Ve srovnání s Prahou zde aktivnější jednotlivci více vyvíjeli a pro StB nebylo příliš těžké je ohlídat. Významný vliv však měla také vzájemná nedůvěra.

## 8. Samizdat

### 8.1 Samizdat v SSR

V období *normalizačních* 80. let 20. století vládla v naší zemi je-t tuhá mediální cenzura. N kolik novinových a asopiseckých titul , které v té dob vycházely, bylo pod pe livým dohledem státní moci a psát se mohlo pouze v duchu její komunistické ideologie. Lidé, kte í m li pot ebu se svobodn ve ejn vyjad ovat, psali bu šdo –uplíkuo nebo svou tvorbu publikovali samizdatem, stejným zp sobem se pak mezi –ir–í okruh tená dostávaly jinak nedostupné informace, které v demokratických spole nostech obvykle p iná–í denní tisk í jiná periodika. Koncem 80. let pronikla ob as do ti–t ných sd lovacích prost edk í n jaká šnormálnio aktuální informace í zajímavý netenden ní lánek, taková vydání se pak obratem rozprodala.

Vznik slova *samizdat* se p ipisuje skupin kolem A. Ginzburga a J. Galanskova, která vydávala v sov tském Leningradu od roku 1962, tj. v období po odhalení Stalinových zlo in , necenzurovaný literární magazín *Feniks*. Jako název nakladatelství uvád la tato skupina *Samizdat*. Slovo vzniklo jako zkratka ruského výrazu *samizdat lstvo* a znamená vlastní náklad. Je odvozeno od akronymu Gosizdat (z Gosudarstvennoje izdat lstvo) ó státní nakladatelství. Oba sov t–tí vydavatelé byli zanedlouho zat eni, ale samizdatové projekty podobného typu pokračovaly dál.<sup>385</sup> Název samizdat bychom mohli tedy stru n charakterizovat jako ilegální vydávání tiskovin, a ufl knih í periodických nebo neperiodických asopis , které nemohly být z politických nebo ideových d vod vydány legáln . K tomu docházelo samoz ejm jifl podstatn díve, nefl vznikl termín samotný, špodle n kterých pramen je to jev dokonce stejn starý jako Sov tský svaz, a za první samizdatový text bývá pokládán protestní dopis moskevského pravoslavného patriarchy napsaný brzy po tzv. íjnové revoluci a –í ený v opisech.<sup>386</sup> V polovin 60. let do–lo pak k úplné záplav samizdatových publikací.

Vznik eskoslovenského samizdatu spadá, nepo ítaje podzemní tisk v dob Protektorátu echy a Morava, do 50. let 20. století. Tehdy v–ak vycházel pouze v minimálních nákladech a za velkého utajení, takže jeho dopad na spole nost byl mizivý.

---

<sup>385</sup> POSSET, J., *eská samizdatová periodika 1968 ó 1989*. Brno, Reprografia 1991, s. 5. Digitáln dostupné téfl na [http://www.scriptum.cz/Posset\\_Johanna\\_Ceska\\_samizdatova\\_periodika\\_1968ó1989.pdf](http://www.scriptum.cz/Posset_Johanna_Ceska_samizdatova_periodika_1968ó1989.pdf).

<sup>386</sup> GRUNTORÁD, J., Samizdat, in: CUHRA, J., VEBER, V., *Za svobodu a demokracii I. Odpor proti komunistické moci*. Praha, Klementinum 1999, s. 145; téfl GRUNTORÁD, J., Samizdatová literatura v eskoslovensku sedmdesátých a osmdesátých let, in: ALAN, J., *Alternativní kultura. P íb h eské spole nosti 1945 ó 1989*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2001, s. 493.

Existovaly asopisy různých zaměření, například *Rozhovory 36, Dlásk, Jiskra, Cihla*, a také knižní edice BÍTOV,<sup>387</sup> P LNOČ (Egon Bondy), EXPLOSIONALISMUS (Vladimír Boudník).<sup>388</sup>

Vznik samizdatu dnešního typu úzce souvisí s politickými a společenskými událostmi roku 1968 a let následujících. Zatímco v demokratických zemích panuje systém deklarativní, tedy stačí pouhé oznámení, v normalizačním Československu zašla po určitém uvolnění v období *Pražského jara* periodika opět podléhat před finálnímu schválení a registraci.<sup>389</sup> Nakladatelstvím bylo nařizováno, co smí a nesmí vydávat, velké množství knih a také film bylo uzamčeno do štrezorů, vydávání etných asopisů bylo zastaveno, byl rozpuštěn *Svaz českých spisovatelů*. V tisková kvalitní literatury se tak ocitla za hranicí oficiality, mnozí autoři nesměli po celých dalších dvacet let publikovat. Jejich počet se odhaduje například na pět tisíc.<sup>390</sup>

Po násilném uzavření relativně svobodného prostoru pro literární tvorbu vystala zvláště v intelektuálních kruzích potřeba určitého sebevyjádření. Začaly se objevovat nové samizdaty, které zpočátku vycházely především z okruhu disentu. Již poátkem 70. let 20. století vznikly první knižní edice. Úplně první byly pravděpodobně *Texty přátel*, které vydávali v Olomouci od roku 1970 pod vlastními jmény Petr Mikeš a Eduard Zacha. Ludvík Vaculík založil významnou edici PETLICE (1972 - původně *Vzdor*, od roku 1973 přejmenována na *Petlici*), která vydala do konce roku 1989 čtyři svazky původních titulů české a slovenské prózy a poezie, dále existoval například KVART (1975, Jan Vladislav), EXPEDICE (1975, manželé Havlovi), ESKÁ EXPEDICE (1978, Jaromír Hořejší), POPELNICE (1978, Jiří Gruntorád, celkem zde vyšlo 130 knih), na poezii se zaměřila edice KDE DOMOV MÁ J (Antonín Petruželka), na filozofii NOVÉ CESTY MYŠLENÍ (Radim Palouš), brněnské PRAMENY (Jiří Müller) a HERMETICKÁ EDICE (Vladislav Zadrobílek)<sup>391</sup>, roku 1980 byla založena ThDr. Oto Mádrem katolické vydavatelství s několika edicemi<sup>392</sup>, ve druhé polovině 80. let, společně s rozvojem kopírovacích strojů, pak vznikla reprintová edice PROTI VĚM, nakladatelství PROSTOR a PRAŽSKÁ IMAGINACE (Václav Kadlec).<sup>393</sup>

---

<sup>387</sup> POSSET, s. 6.

<sup>388</sup> GRUNTORÁD, Samizdatová literatura, in: ALAN, *Alternativní kultura*, s. 495.

<sup>389</sup> POSSET, s. 8.

<sup>390</sup> GRUNTORÁD, Samizdatová literatura, in: ALAN, *Alternativní kultura*, s. 494.

<sup>391</sup> GRUNTORÁD, Samizdat, in: *Za svobodu a demokracii I*, s. 149-150.

<sup>392</sup> GRUNTORÁD, Samizdatová literatura, in: ALAN, *Alternativní kultura*, s. 498.

<sup>393</sup> *Tamtéž*, s. 503-505.

Co se týče ostatních samizdatových tisků, v první polovině 70. let 20. století převládaly politicky zaměřené texty a jednotlivé kolující rukopisy, ve druhé polovině se již objevila potěšitelná úroveň časopisecké úrovně a zastoupení jednotlivých literárních žánrů jako je recenze, kritika, polemika, glosa, marginálie a další. Samizdaty tehdy vycházely v tisku jako periodika. V 80. letech počet a rozsah samizdatových titulů neustále narůstal a skutečný boom nastal v letech 1986-1989. Také kvalita časopisů se velice proměnila, z kultury psacího stroje došlo postupně k těm profesionálním počinům. Jednotlivé tituly se začaly také více specializovat, objevily se bulletiny vznikajících nezávislých iniciativ, časopisy pro určité zájmové okruhy, regionální periodika. K nejvýznamnějším periodikům patřily například *Kritický sborník*, *Prostor*, *Střední Evropa*, *Host*, *Obsah*, *Vokno*, koncem 80. let pak *Lidové noviny* a *Revolver Revue*.

Každý, kdo vydával, písal nebo distribuoval samizdat, musel být připraven na možnou perzekuci ze strany státních orgánů. Literární edice se před postihy bránily například různými formulacemi, jako například: *„Výslovný zákaz dalšího opisování rukopisů (Vzdor)*, *„Rukopis se nesmí dále opisovat, šepisování rukopisu zakázáno (Petlice)*, *„Opisování není dovoleno (Kvart)*, a *„Kniha je opsána podle zákona č. 35/1965 Sb. (česká expedice)*. Komunistická moc však byla neúprosná. Tresty, které za samizdatovou činnost padaly, se svou intenzitou lišily podle období, kdy probíhala soudní příprava nebo procesy. Od roku 1977 zachytil *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS)* přes padesát případů lidí nespravedlivě odsouzených za tuto činnost. Oblíbenými paragrafy bylo pobuřování, za které hrozily až tři roky vězení, za podvracení republiky mohl padnout až pětiletý trest (v případě většího rozsahu nebo napojení na zahraničí až 10 let), nedovolené podnikání (*Jazzová sekce*, katolický samizdat v Olomouci), v případě převážení ilegálních tiskovin přes hranice do zahraničí nebo poškození zájmů republiky v cizině. Mezi významnými bychom mohli například Jiřího Lederera (1977, trest ve vězení 3 roky), Jaromíra Tvrdého (odsouzen dvakrát, v roce 1979 na 2,5 roku, později na další 2 roky), Petra Cibulku (tříkrát odsouzen dvakrát), Drahomíru Hlogovou (1 rok), Ivana Jirouse, Eduarda Vacka a mnohé další. K nejvýznamnějším trestům pak byli odsouzeni Jiří Gruntorád (1981, 4 roky vězení a 3 roky ochranného dohledu) a František Stárek (za vydavatelskou činnost odsouzen dvakrát, poprvé 1986, podruhé 1989, 2, 5 roku vězení a 2 roky ochranného dohledu).<sup>394</sup>

<sup>394</sup> GRUNTORÁD, Samizdat, in: *Za svobodu a demokracii I*, s. 151-153; podobně GRUNTORÁD, Samizdatová literatura, in: ALAN, *Alternativní kultura*, s. 499-501.

Významnou událostí, která spojila roznořené opoziční skupiny v celém eskoslovensku a p eváři vydavatele samizdatových periodik a edic, bylo ustavení *Výboru solidarity s Ivanem Polanským* dne 12. října 1988.<sup>395</sup> Tento slovenský katolický aktivista byl v listopadu roku 1987 zadržen, vzat do vazby a poté odsouzen za vydávání kesanské samizdatové literatury, což bylo kvalifikováno jako trestný čin podvracení republiky,<sup>396</sup> ke kterému letmo odní svobody nepodmíněn.<sup>397</sup> Represe, kterou státní moc Polanského postihla, se stala zástupným útokem na celou nezávislou vydavatelskou tvorbu. Vyvrcholením kampaně za jeho propuštění (řádost VONS o patronaci pípadu u *Amnesty International*, protestní dopisy *NMS* a *DI*, podpora kardinála Tomáka) se stalo vytvoření *Výboru solidarity s Ivanem Polanským*. Informační službu v rámci *Výboru* zajiřovali Václav Benda, Ján Ārnogurský, Jiří Gruntorád a Heřman Chromý. Úvodní prohlášení podepsalo více než devadesát vydavatelů samizdatu z celé republiky. Dali tím najevo své odhodlání bránit svobodu projevu jako součást základních lidských práv. Štátní a stranické vedení bylo vyzváno, aby buř Ivana Polanského propustilo, nebo uvěznilo všechny vydavatele samizdatových tiskovin.<sup>398</sup> Celá kauza zaznamenala úspěch: prezident na základě amnestie zkrátil trest na polovinu a posléze bylo vyhověno i řádosti I. Polanského o podmíněné propuštění.<sup>399</sup>

V souvislosti s tímto pípadem se uvařovalo během listopadu a prosince 1988 o píemě *Výboru solidarity s Ivanem Polanským* na *Syndikát eskoslovenského samizdatu*, který se měl stát stavovským sdružením. Měl poskytovat vzájemnou technickou a právní pomoc, bylo ohláěno i vydávání bibliografického bulletinu. Díky následujícímu ruěnému období vřak jiř k ustavení této instituce nedošlo.<sup>400</sup>

Státní bezpečnost se tzv. problematikou protizákonných písemností o samizdatových tiskovin, ale i roznořých letáků, nápisů a dopisů a později také gramofonových desek, magnetofonových nahrávek, samolepek, razítek a videokazet zabývala na úseku šboje s vnitřním nepřítelem. Věchna opatření útvarů StB metodicky řídila, koordinovala a kontrolovala X. správa SNB (kontrarozvědka pro boj s vnitřním nepřítelem). V krajích byli na tuto problematiku vyřleněni písluěníci krajských správ StB, spolupracovali píitom s písluěníky StB v rámci okresních správ SNB. Náělníci útvarů StB i VB byli povinni o

<sup>395</sup> BLAfiEK, P., Kauza Ivana Polanského, in: *řivot je jindej* ?Praha, Ústav pro eskou literaturu AV ĀR 2002, s. 136.

<sup>396</sup> Sdělení . 748. In: *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 11, . 9, s. 15.

<sup>397</sup> BLAfiEK, s. 133.

<sup>398</sup> *Taměřl*, s. 136.

<sup>399</sup> *Taměřl*, s. 1336134.

<sup>400</sup> *Taměřl*, s. 137.

výskytu jakýchkoliv protizákonných písemností X. správu neprodleně informovat. Od roku 1983, s narůstajícím počtem samizdatové produkce, byla na X. správě budována centrální evidence samizdatů, kde probíhalo jejich vyhodnocování, včetně odborných expertiz. Každý prošetřovaný případ měl svůj svazek zpravodajského sledování. K vyhledávání autorů používala StB svou agenturní síť, technické prostředky jako sledování a odposlech, běžné kriminalistické metody sloužící k identifikaci pachatele podle stop zanechaných na písemnostech i podle individuálních znaků písma.<sup>401</sup> Rozhodnutí, zda bude autor písemnosti trestně stíhán i nikoliv, záviselo především na politickém rozhodnutí, tedy na tom, jakou formu represe režim v danou dobu používal, s ohledem na vnitrostátní a mezinárodní situaci. Obvykle platilo to, že v Praze bylo tolerováno více než v menších městech, kde místní StB potřebovala vykazovat nějaké výsledky, v téžto věci vzhledem k nedostatku jiné opozitivnosti. Pak byli lidé stíháni i za sbírání podpisů pod petice, u krajských soudů také probíhala v téže věci procesy proti samizdatu a jeho vydavatelům.<sup>402</sup>

O problematice protizákonných písemností se dochovaly v archivech Ministerstva vnitra jen torzovitě materiály, převážně z období let 1983–1987. Mezi akce s vysokou mírou společenské nebezpečnosti byly podle ročních analýz X. správy SNB za azenty též dlouhodobě rozpracované akce 2. odboru Správy StB v Plzni s názvy *VYHROFI OVATEL* (rok 1983), *LUKÁŤMI*. (rok 1985 o pátrání po autorovi protistátních letáků v Karlových Varech) a akce *BUKA*.<sup>403</sup> Na jeho kraje se týká též zmínka o výskytu 21 kusů protistátních letáků nalezených 3. 11. 1985 v Nýanech, psaných barevnými fixy, ve kterých byla šhanobena KSČ, VB, byl urážen prezident SSR a rovněž bylo vyzýváno k povstání proti socialistickému zřízení v SSR.<sup>404</sup>

## 8.2 Rozmnožovací techniky

*(Tato podkapitola byla zpracována ve spolupráci s Ladislavem Vyskočilem a Jiřím Gruntorádem, editorem knihovny exilové a samizdatové literatury Libri Prohibiti.)*

---

<sup>401</sup> Na *Technické správě FMV* existovala technická evidence písemností (TEP), kde byly evidovány použité psací stroje podle individuálních znaků písma (řádný psací stroj nemá identické tvary liter) a která sloužila ke zjištění autorství textů. Všechny orgány, které prováděly šetření ve věci protizákonných písemností, byly povinny do ní dát tyto písemnosti zaevidovat. Viz PLACÁK, P., STB a šprotizákonné písemnosti v osmdesátých letech. In: *Securitas imperii I. Sborník k problematice bezpečnostních služeb*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti při Úřadu vyšetřování Policie ČR ve spolupráci s Odborem Public Relations a prevence MV ČR 1994. s. 33.

<sup>402</sup> *Tamtéž*, s. 32645.

<sup>403</sup> *Tamtéž*, s. 41642 a 53654.

<sup>404</sup> *Tamtéž*, s. 50. o Autorem za azeno mezi nejzajímavější výskyty nezákonných písemností, zachycené v měsíčních přehledech o stavu této problematiky mezi prosincem 1983 a listopadem 1987.

Rozmnořovací technika, pouřívaná p i psaní samizdatu, se zpo átku omezovala pouze na **psací stroje**, kterými se pr klepem p es uhlové papíry, tzv. kopíráky, dalo vytvo it p i psaní na slabý pr klepový papír afl 12 kopií textu. Byla to velice pracná technika, ale zároveň nej ast ji pouřívaná. Psací stroj mohl na rozdíl od ostatních rozmnořovacích stroj tehdy vlastnit kdokoliv. Tímto zp sobem vznikaly r zné texty, prohlá-ení, petice, ale také samizdatová periodika i celé knihy, p episované podle exilových i d íve vydaných originál .

Dal-í mořností bylo vytvo ení **fotokopie**. Technika fotokopii se pouřívala ásto p i rozmnořování jinak nedostupných knih. Jelikoř se v sou asné dob tato technika jifl nevyuřívá, pro p edstavu uvedu její postup krok po kroku: *P i výrob duplikátu knihy se fotografickým aparátem (nejlépe zrcadlovkou nebo nap . pomocí reprografického za ízení)<sup>405</sup> za dobrého nasv tlení p efotily stránky t eba na metrářní film, stránku po stránce. Negativ se vlořil v zatemn né bytové místnosti (jako temná komora se nej ast ji pouřívaly koupelny, chodby bez oken i dokonale zatemn né jiné prostory) do vyvolávacího tanku a negativním procesem se vyvolal, ímř vznikl tzv. negativní obraz na filmu. Posléze se za pomoci zv t-ovacího za ízení vyvolaný film s textem p enesl nasvícením na fotografický kontaktní papír šDokumentõ s kontrastní charakteristikou. Pozitivním chemickým procesem se papír vyvolal v kontrastní vývojce a vznikl pozitivní obraz (tzn. reálný obraz, negativn nep evrácený). Kontrastní papír a vývojka slouřily k tomu, aby se potla ily v tomto p ípad ru-ívé tóny -edé barvy a zvýraznila se pouze erná barva textu. Papír Dokument byl ur en prvotn pro kontaktní fotografii (náhledy, archivace apod.). V nouzi p i výrob duplikátu knihy n kdo pouříval metodu mén ostré kontaktní kopie z papírového orginálu. Poté bylo nutné ustálit fotografický obraz v ustalova i. Teprve pak se mohla ustálená papírová fotokopie osv tlit denním sv tlem, bez rizika ztráty i z ernání obrazu, a poté fotopapír usu-ít. Dokument se su-íl v t-inou jednotliv rozlořený, ale jelikoř se pak krouřil, bylo nutné jej po usu-ení seskládat do -tosu a nechat asi den zatířlený, aby se narovnal. P ípravené seskládané jednotlivé listy ó co fotografie, to strana knihy ó se mohly vlořit do lisu a bu slepit i svázat jednodu-í vazbou, nebo se dala pouřít pracn j-í klasická kniřní vazba a k ní vyrobit tvrdá obálka knihy. V podstat -lo o klasickou kniha inu, jen se volily dostupné techniky, které se daly d lat š na kolen õ, bez p íslu-ného vybavení.*

---

<sup>405</sup> Reprografické za ízení bylo mořné b fln dokoupit ke zv t-ovacímu p ístroji. šNej ast ji dostupné byly eské Opemusy, dalo se s nimi také fotografovat.õ Osobní sd lení Ladislava Vysko íla.

Touto technikou vznikala v Plzni např. obsáhlá třídílná kniha Alexandra Solfenicyna *Souostroví Gulag* o rozsahu 1 800 stran (více viz podkapitola *Knihy zakázaných autorů*).

Především v tramském samizdatu byl velmi využívanou technikou **linoryt**, sloužící k tisku obálek samizdatových časopisů a knih a také k jejich ilustrování. V letech 1971–1981 šlo v tiskárně o jednobarevný, nejprve černý tisk (např. tramské časopisy *Dým* a *Pajda*), od roku 1979 i barevný, v letech 1980–1981 afl i tisk barevný, 1982–1989 i pletibarevný (!) linorytový soubisk formátu A5 i A4. Barevný tisk z linorytu i klasických kovových tisků se používal na severní Moravě pro výrobu nejen českých, ale i slovenských tramských samizdatů.

Další typickou samizdatovou technikou 80. let 20. století byl **rámeček**, technika používaná skauty již před 2. světovou válkou a v 70. letech 20. století především v Polsku. Jednalo se o jakýsi primitivní síťotisk, jímž se text přenesl pomocí tiskařské černé z cyklostylových blan na papír. Náklad samizdatu tak stoupl na zhruba 60 kusů. Použit byl např. i výrobě západočeských periodik *Stres* a *Pevná hráz*.

Rozmnožovacími zařízeními, které v mnoha podnicích i společenských organizacích zůstalo, mnohdy neevidováno, jako pozůstatek špičkového tisku před nástupem normalizace (k tisku samizdatu se používal již od poloviny 60. let), byl **ormig**. Při výrobě se text přenesl z originálu pomocí dehtových barviv na křídový papír, který se stal jakousi maticí. Z této se barvivo lihovým roztokem uvolovalo na rozmnožovací papír. Takto se dalo vytvořit cca 100 kopií. Barva kopií byla modrá i červená. V tramském samizdatu se používal i soubisk obou barev (např. samizdatový tramský časopis *Lokálka*, vydávaný v Hořovicích).<sup>406</sup>

Další hojně využívanou a mnohokrát výkonnější technikou byl **cyklostyl**. Princip tisku spočíval v tom, že se na voskovou blánu napsal psacím strojem text a poté se na papír skrze vytlačovaná písmena přenesla barva. Tímto způsobem se mohlo vytvořit až 1000 kopií. Počet použitých voskových blan byl v podnicích v tiskárně pečlivě sledován a evidován. *Rozmnožování na cyklostylu bylo často umožněno díky kombinaci pracovních forem ostrahy v různých státních podnicích, u nichž byl hlídán a evidován pobyt u cyklostylu jako stroje, jinde byly evidovány cyklostylové blány. Stačilo pak získat voskové cyklostylové blány v podniku, kde hlídány nebyly, doma na pracovním psacím stroji napsat text a předat je dalšímu tiskáři do podniku, kde byly sice evidovány blány, ale nebyl hlídán cyklostyl. Mnohdy si cyklostyl vyráběli nadšenci doma šň na koleně nebo se*

---

<sup>406</sup> Osobní sdělení ing. Petra Náhlíka.

využívaly cyklostyly vy azené ze socialistických podnik , které se místo do sbírných dvor ned sledností dostaly k lidem, kteří je dokázali zrenovovat a pak je používali k množení samizdatu. Ale -to spíše o výjimky, když n kdo takový jednoduchý rozmnožovací stroj vlastnil.

Další technikou, do druhé poloviny 80. let 20. století v podstatě jedinou výkonnou pro přenos pídeveím obrazu, byl **sítotisk**. Sítotiskovou techniku vlastnila pouze velká komunistická propagandní oddělení (ani ve státních podnicích nebyla běžně dostupná). V Plzni byly takové podniky asi dva nebo tři (Drobné zboží Cheb, Potravinový...). Propagace byla v té době centrálně řízená, případně probíhala na oddělených pracovištích a velmi se hlídala nejen ideovost propagovaného textu, ale hlavně používaná technika.

*Princip sítotiskové technologie se dal poměrně dobře realizovat šna koleně, pokud měl člověk možnost ze státních podniků sehnat potřebný materiál. Nedostatkem bylo pídeveím síto, jehož výroba byla technologicky náročná, a tak se dovážely především kvalitní materiály -výcarské provenience. To bylo o jemnou síť ovinu z polyamidu, aby barva o ní kdy se používala při nedostatku sítotiskové méně vhodná ofsetová o neprotékala, pouze se jemnými dírkami protlačila gumovou střírkou na podklad, v tiskové papír. Síta byla různě hustá, podle druhu použití. Pro jemný text se muselo použít síto hustší, například na velké plochy stačilo méně husté. Při samotném tisku se síto muselo napnout na rám tak, aby se nepřonášelo pod tíhou protlačované barvy. Rám se sítom byl umístěn lehce nad papírem a dotýkal se ho jen v místech, kde se právě protlačovala ovala barva. Pak muselo síto zase odskočit, aby se protlačovaná barva nerozmazala mimo tiskový obraz. Síto bylo vždy na jednu barvu. Když měla být reprodukována vícebarevná ilustrace, musel být použit tzv. soutisk. Na další barvu se muselo použít síto s dalším soutiskovým motivem, napávané ve stejné tiskové poloze, aby se dal obraz šsoutiskovat. Síta se nejlépe napínala na malé podrámky, které měly tu výhodu, že se na nich dala natažená síta dobře vypnout (stejně jako se to dala s malým plátnem pomocí rohových kolíků). Síta se na bocích přilepila epoxidem k rámu, aby se fixovala. V některých případech se síta připevňovala také na hliníkové rámy. Na napnuté síto se pak střírkou natáhla emulze. Hustota emulze byla dle potřeb pro elasticitu. Emulze se pak na síto usušila. Poté se na síto kontaktně zespoda přiložil plochý fotografický film s potřebnou plochou. Plochý film byl téměř dostupný a musel mít vysoký index černé barvy. Černá se nesměla prosvítit. Zásvítkami (bílé světlo) se přes film osvětila ve tmě emulze a vyvolaný film musel mít negativní obraz tak, aby osvětlené plochy byly ty, které se netisknou. Emulze, kterou zasáhlo světlo zásvítky, se vytvrdila a zůstala na síti. Tedy v místech, kudy neměla protéct barva. Emulze, která zůstala neosvícena, se*

vyplavila pod vodní sprchou. Dlefité také bylo, aby se film nepodsvítil. A tak byla dlefitá pesná práce, protofle by mohlo dojít k naruení detail nap . u drobného textu i kresby ó v nejhorím dokonce ke zkafení celého síta, a tím také ke zni ení nedostupného materiálu. Sítotisková technika se dala pouffvat k tisku barevných leták , kresby i obrázk soutiskem nap . do samizdatových knih. A p i tro-e zru nosti pro tisk drobného strojového textu. Princip sítotisku z stává vícemén stále stejný, pouze se zlep-uje produktivita inovacemi sítotiskové techniky.

Tímto zp sobem se v Plzni, mofná poprvé v samizdatu, tiskl drobný text pro hudební undergroundový samizdatový asopis *VOKNO*. Těb o tisk básní a text Jáchyma Topola, který skládal těfl texty pro kapelu *Psí vojáci*. Tiskli ho Milo-Kraus<sup>407</sup> a Ladislav Vysko il po nocích na doma vyrobeném sítu u Milo-e Krause v kuchyni jeho bytu v Roosewelta ulici. Pro Franti-ka Stárka ( u ase) tiskli také titulní strany *VOKNA*. Pozd ji, po Krausov emigraci, Ladislav Vysko il za asistence Ji řho Vacka tiskl v Dominikánské ulici v Plzni, ve sklep J. Vacka, vícebarevné ilustrace Vladimíra Líbala pro samizdatovou knihu pohádek *ert má kopyto*. Těb jifl o práci s d razem na grafické provedení výsledného produktu, a tomu odpovídala také náro nost zpracování a znalost technologie, lec emu se museli výrobci nau it sami. Práce na soutisku (řna kolen ō) byl o í-ek sám o sob ó dlefitá byla pesnost p i tisku a peslivost, ale i mofnost dlouho pracovat na jednom míst . řProto, aby n kde mohla vzniknout takováto samizdatová tiskárna, bylo t eba velice nenápadn pesmítit spoustu materiálu - síta, barvy, soutiskové rámy, st rky, pracovní oble ení aj.ō<sup>408</sup>

Elektrografickou cestou na b flný papír tiskl **xerox**, jeho pesdech dcem byl pak **costar**, poufflvající k rozmnoflování speciální fotocitlivé papíry. Touto technikou byl ti-t nap . staroplzenecký samizdatový asopis *ZAGOR*.

Z papírových blan pak tiskl tzv. **maloofset**, Rotaprint.

Dalí velmi hlídanou technikou byly **planografické stroje**, poufflvané pesdevím v projek ních kancelá ích pro rozmnoflování projek ních výkres . Těb o fotomechanickou techniku ó sv tlotisk. Originálem byl výkres na pauzovacím papíru. Výsledný produkt (kopie) byl vyvolaný je-t navlhlý papír, ten m l v t-inou ervený i modrý tisk (viz diazotypie). Existovaly i malé planografické stroje na formát A4, na kterých se d laly technické zprávy k vý-e zmín ným projek ním výkres m. V Plzni byly relativn snadno

---

<sup>407</sup> Milo-Kraus byl signatá em Charty 77. Pod tlakem byl zbaven eskoslovenského státního ob anství a poté 21. 3. 1986 donucen k emigraci do Rakouska. Od té doby fije ve Vídni.

<sup>408</sup> Osobní sd lení Ladislava Vysko ila.

dostupné například u SD (československé státní dráhy) i ve Škodovce, a to zejména v druhé polovině 80. let, kdy byly do podniků zaváděny výkonnější kopírky a maloofset, takže se šlo soustředili na ostrahu této kvalitnější rozmnožovací techniky.

Nejvýkonnější rozmnožovací zařízení pak byl (a je dodnes) **ofset**, kdy se na kovovou matrici přes kontaktní metodou obraz, text i obojí. Připravený podklad, obraz i text, se musel nejprve vysvítit na kontrastní plochý film, který se pak kontaktně nasvítí na fotografické kovové desky (technika je běžná je-t dnes, po začátku 21. století). Z desek byla chemickou cestou odstraněna nepotřebná neosvícená část, a tím vznikl obraz potřebný k tisku. Desky se pak připevnily do ofsetového stroje a obraz se pomocí ofsetové barvy, za pomoci principu odporu vody a mastnoty, přetiskl na papír.<sup>409</sup> Touto technikou se dalo vytvořit neomezené množství kopií. Nejastěji se tak tiskly novoročenky, trampská švadla (pozdávky) nebo politicky neutrální fotografie i ilustrace. Ve většině tiskáren se tiskly různé šmelouchy pro přátelé a kamarády zaměstnanců, a pokud šlo o politiku, většinou v podstatě se souhlasem mistrů i níže postavených členů.<sup>410</sup>

V 80. letech existovaly v nich kterých větších podnicích první **kopírovací stroje**, které ale byly většinou velice hlídány. Do knih se musely zapisovat stavy pořítkadel a pečlivě zaznamenávat, jaké pečidla byly kopírovány.

## 8.3. Samizdat v západních částech

### 8.3.1 Knifní edice a publikace

Většina nezávislých tiskovin vznikala v Praze, kde byl soustředěn jak lidský potenciál, tak podstatně větší technické možnosti. I v nich kterých dalších místech republiky, například v Brně, Olomouci, Ostravě, kde přišlo úspěšná samizdatová nakladatelství, se dala samizdatové tiskoviny vydávat, na západních částech byly však pokusy o regionální samizdatovou tvorbu až do konce 80. let 20. století spíše ojedinělé.

Kromě samizdatových periodik, kterým se budeme podrobně obsáhle v nově přiložené podkapitole, bylo důležitou aktivitou vydávání a šíření samizdatových knih a jiných publikací, brožur i textů. V prostředí Plzně bylo zaznamenáno několik okruhů jejich

---

<sup>409</sup> Tato technologie se využívá dodnes. Pouze z výrobního procesu většinou vypadly osvitové fotografické ploché filmy. Ty byly nahrazeny digitálními pracovními, odkud jsou tisková data (text a obraz) umístěna na fotografické desky přímo. Tato technologie se dnes nazývá CTP (Computer to Plate), tzn. z počítače rovnou na tiskovou desku.

<sup>410</sup> Ofset se využíval například v trampském samizdatu - tisk obálek, ilustrací a fotografií. Osobní sdělení ing. Petra Náhlíka.

vydavatel . Jelikož však v t-inou -lo o men-í a dobře utajované skupinky lidí, nebo dokonce jednotlivce, nebylo možné zachytit zdaleka všechny pokusy o samizdatovou tvorbu.

### 8.3.1.1. K es anský samizdat

V laických katolických kruzích na Plzeňsku se opisovala řada textů duchovních autorů, a jifi jednotlivé tituly ó za mnoho jiných jmenujme například Louise Evelyho, Jacquese Maritaina, Henri Caffarella, Carla Carreta, Waltera J. Ciszeka, Ignace Leepa, Michaela Marsche ó i r zné řady ur ené ke vzdávání (více i mén systematickému), například texty a dopisy Rogera Schutze a dalších z komunity v Taizé, texty P. Ale-e Opatrného, tehdy šodsunutého z Plzně do Toufimi, ale nezbařeného tzv. státního souhlasu k duchovenské innosti, výklady jednotlivých knih *Bible*, poufivané například v neoficiálních vzdávacích kursech, texty z etiky, teologie a dalších oblastí, poufivané k tématům řady textů, například v vodních i p elofných, v nujících se medicínským a morálním aspektům um lých oplodnění, regulace porodnosti atp.<sup>411</sup>

Jednu z těchto řad například opisovali Miroslav Svoboda a Tř pán P trovský například ze zdrojů mecké *Aktion Leben, Christ und Zukunft* a *Bewegung für das Leben*. K těmto tématům rozmnožovali klasickou fotocestou i obrázky.

Dalšími rozmnožovanými písemnostmi byly texty k jednotlivým rokem, jejich patronům i celému *Desetiletí duchovní obnovy národa*, vyhlášeného kardinálem Tomáškem v roce 1987, mající na každý rok jedno hlavní a další vedlejší témata. Například tématem prvního roku *Desetiletí* (1988) byla ochrana řivota a patronem Anefka řeská; její svato e ení v řím n kolik dní p ed 17. listopadem 1989 bezprost edně p edznamovalo listopadové události.<sup>412</sup>

V samizdatu vznikala také ucelená řada textů (p elofných z nich řiny) ke k es anské filozoficko-antropologické reflexi dnešního řlovka, například pro ú uly studia, řada textů *Charizmatika*, poufivaných například v kurzech charismatické duchovní obnovy, encykliky papeře Jana Pavla II., konstituce II. vatikánského koncilu, modlitby hodin (breviář) a řada dalších duchovních textů.

<sup>411</sup> Osobní sd lení Mgr. Miroslava Svobody.

<sup>412</sup> P i p řleřitosti poutí k patronům jednotlivých roků *Desetiletí* se vytvá řela další propojení skupin svobodomyšlných lidí (katolíci, underground, um lci atd.) ó například 17. a 18. řervna 1989 v Prachaticích p i pouti ke cti sv. Jana Nepomuka Neumanna. Osobní sd lení Mgr. Miroslava Svobody.

ada p edná-ek na biblická, duchovní a dal-í témata se nahrávala na kazety, které se pak kopírovaly a p j ovaly dál.

šIlustrací r ení, fle v jednot je síla, je zp sob, jakým bylo dosahováno opis text zna ného rozsahu. N kolik osob se domluvilo na opisu ásti rozsáhlého textu tak, fle kařdý opí-e ur enou ást obvykle v deseti paré pomocí špr klepák a kopírák ō, které se ve-ly najednou do psacího stroje. Kdyřl se pak tyto ásti spojily dohromady, existovalo deset kopií celého textu a kařdý tak mohl mít celek, i kdyřl opsal jen ást. Ob as se stalo, fle se na to n kdo švyka-lalō, ale i tak to stálo za to.<sup>413</sup>

V roce 1983 p ipravil, opsal a pevn svázal Miroslav Svoboda kompletní sbírku básní Jana Zahradní ka z let 1947ō1960, obsahující krom sbírek *La Salleta*, *Rou-ka Veroní ina*, *Znamení moci*, *D m strach a ty i léta* téřl edi ní poznámky Bed icha Fu řka ke sbírkám *Znamení moci* a *ty i léta*, bibliografii Jana Zahradní ka, foto autora a jeho signatury, a dále rozsáhlou báse Milo-e Dvo áka *Symfonie dvacátého století*, celkem p es t i sta stran.

Hranice na-eho kraje pak významn pesahovala výroba samizdatové teologické studijní literatury, ur ené pro tajné studenty teologie z ad zájemc ō vstup do ádových kongregací. Pro dominikánský ád ji zaji-oval P. Dominik Duka, ímskokatolický kn z, který se stal v 70. letech novicmistrem (a roku 1986 provinciálem) ádu. Od roku 1975, kdy p i-el ō státní souhlas k duchovenské innosti, řil v Plzni. Pracoval ve řTKodovceō a p itom tajn organizoval ádovou innost. K jeho úkol m pat ilo zaji-t ní studijní literatury, tj její výb r, zaji-t ní p ekladu a namnoření text . K tomu obvykle vyuřřlval cyklostylovou techniku, musel tedy zajistit p epis textu na cyklostylovou blánu a pak ji p edat na místo, kde se nacházel cyklostyl.<sup>414</sup> Takto se jim poda ilo p elofit a samizdatov vydat nap . p tisvazkový *Úvod do teologie*, *Úvod do Písma svatého*, knihu Otce J. Loewa: *Jako by vid l Neviditelného*, *Stutgartský malý komentá k Novému a Starému zákonu*.<sup>415</sup> (Více viz kapitola *Církev*). Za svou innost byl P. Duka, dnes arcibiskup prařfský, v roce 1981 odsouzen M stským soudem v Plzni k 15 m síc m odn tí svobody nepodmín n . Obřaloba jej vinila krom rozmnořování nábořenské literatury je-t ze slouření

<sup>413</sup> Osobní sd lení Mgr. Miroslava Svobody. Takto byl nap . Miroslav Svoboda ú asten p i opisu existujících děl Bondyho *D jin filosofie*.

<sup>414</sup> Dominikánský samizdat pracoval se t emi rozmnořovacími stroji ō u eholních sester v Kadani, u Pavla Legerského (alias Harryho) v Opav a P. eslava Plachého OP ve řramberku, dále spolupracoval brn nský aktivista a dominikánský terciá Josef Adámek. ō Osobní sd lení mons. ThLic. Dominika Duky ze dne 26. 5. 2004.

<sup>415</sup> Osobní sd lení mons. ThLic. Dominika Duky ze dne 26. 5. 2004.

bohoslužeb, aniž k tomu měl státní souhlas, a z pokusu obnovit dominikánský řád. (Více viz kapitola *Církev*).

Při výrobě samizdatů spolupracovali i s jinými duchovními řády – salesiánským a františkánským, někdy také s premonstrátským a jezuitským. Produkci literatury a spisů měli rozdělenou, každý řád vydával jinou část textů, měl své překladatele i pisatele.<sup>416</sup>

Na Plzeňsku spolupracovali dominikáni především s františkánským řádem, jehož část členů, roztroušených po západních územích, se scházela v bytě plzeňského kaplana P. Michala Pometla. Perzekuce se nevyhnula ani jim. V roce 1983, v rámci celostátní akce VÍR, byl M. Pometlo společně s holýšovským administrátorem P. Jiřím Mazancem zatčen a souzen z podezření na ilegální řádovou činnost.<sup>417</sup> Jedním z bodů obžaloby byl podíl na vydávání náboženského samizdatového časopisu *Serafínská cesta*, který měli rozšiřovat laikové z františkánského řádu.<sup>418</sup> Podvodní nepodmíněné tresty jim krajský soud v Plzni změnil v odvolacím procesu na podmíněné, vzdor požadavku městského prokurátora na zvýšení.<sup>419</sup> (Více viz kapitola *Církev*)

### 8.3.1.2 Trampský samizdat

Trampský samizdat se na západních územích pojí především se jmény ing. Petra Náhlíka a Vokouna a jeho ženy Věry a Strunky. Díky nim a jejich obsáhlému archivu bylo možné poměrně dobře trampský samizdat v oblasti západních územích zachytit.

Jediným samizdatovým nakladatelstvím na Plzeňsku vůbec bylo pravděpodobně trampské nakladatelství *Pajda*, které poátkem 80. let 20. století, souhlasně s vydáváním trampského samizdatového časopisu stejného názvu, založili Petr Náhlík a Věra Rudolfová (později Náhlíková) z T. O. Suché Studánky a členové T. S. Hledaři. V letech 1981-1990 v něm vydali celkem deset knih:

1. Mirko Ryvola a Miki: *Ke up Tom a pes Vor estr*, 1981. (Strojopis, formát A4, 10 povídek, obálka a ilustrace Stanislav Galásek a Johnki z Havířova, tisk obálky a ilustrací Viktor Zlámal a Viki z Havířova, oba z T. O. Wampírs.)

<sup>416</sup> Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou, Hradec Králové 23. 11. 2004.

<sup>417</sup> Řády nebyly nikdy oficiálně zrušeny, od roku 1950 však byla nezákonně znemožněna jejich činnost.

<sup>418</sup> Sdělení VONS č. 346. In: *Informace o Chartě 77*, samizdat, č. 6, sv. 11, s. 3, 4.

<sup>419</sup> Rozhovor s P. Michalem Pometlem, Praha 1. 4. 2004.

2. Jiří Ryvola a Wabi: *Co v-echo vítr svál*, 1984. (Strojopis, formát A4, 250 pís ových text , tisk titulní fotografie Jaroslav Bulka a Vulkán.)
3. Mirko Ryvola a Miki: *Zem t í sluncí*, 1985. (Strojopis, formát A4, 50 pís ových text , tisk titulní fotografie Jaroslav Bulka a Vulkán.)
4. Pavel Lohonka a Fialman: *Písn malých p -ák* , 1986. (Strojopis, formát A4, 200 pís ových text , tisk titulní fotografie Jaroslav Bulka a Vulkán.)
5. Jiří Ryvola a Wabi: *Podivnej weekend*, 1987. (Formát A4, 15 povídek, obálka a ilustrace Martin Beneš, tisk titulní strany a ilustrací Jaroslav Bulka a Vulkán.)
6. Jaroslav Vejvoda: *Jak zapálit mokrý d evo*, 1975, 1988. (Formát A5, trampské povídky a texty ze Třýcarska, 1. vydání Tramp club Basel.)
7. Vera Náhlíková a Strunka: *Místo, kde se jim líbí*, 1988. (Formát A6, sbírka básní z let 1979-1988, obálka a ilustrace Renata Balašová a Smítek, tisk celé sbírky Jaroslav Bulka a Vulkán.)
8. *Toulavec* . 8, 1988. (Formát A5, časopis byl v novém p edev-ím 3. sv tovému potlachu ve Třýcarsku, ze kterého napsali reportáže Josef Frouz a Pepulda z Plzně a Jiří Ryvola a Wabi, obálka Stanislav Galásek a Johnki, ilustrace Marko Šermák, tisk Jaroslav Bulka a Vulkán.)
9. Jiří Ryvola a Wabi: *Léto v -edejch kopcích*, 1989. (Formát A4, 10 povídek, obálka a ilustrace Martin Beneš), tisk titulní strany a ilustrací Jaroslav Bulka a Vulkán.)
10. Stanislav Zárybnický a Houla: *Narozen v -echách*, 1990. (Formát A5, výběr z poezie, dvě varianty a strojopis a sazba v T 602 a tisk přes PC.)

Sborníky *Co v-echo vítr svál*, *Zem t í sluncí* a *Písn malých p -ák* byly v 80. letech 20. století říeny tím masov , jak ve strojopisech, tak xeroxem i maloofsetem. Knihu *Ke up Tom a pes Vor estr* vydalo s ilustracemi Jaroslava Weigla v roce 1991 nakladatelství Paseka. V-echny povídky ze sbírek *Podivnej weekend* a *Léto v -edejch kopcích* vydalo o. s. AVALON v roce 2007 s obálkou a ilustracemi Martina Beneše pod názvem *Prokletá v n hor*.

Jako samostatná publikace byl v nákladu deseti kusů vydán i šusm vný hororů V ry Rudolfové ó Strunky *Kostel*, vycházející p vodn na pokračování v asopisu *Pajda*, i *fiUMPI KA aneb SM RNICE pro poufťvání ve ejných záchodk* od Pavla Myslína ó esílka z T. O. VI í skála, Brdy.

Grafik a výtvarník Jaroslav Krpej–ó Red z okruhu asopisu *Pajda* vydal v roce 1979 samizdatem povídku Antonína Eduarda V eli ky ó Gézy *Indiánská kr ma* (podle vydání z roku 1936). ernobílá obálka byla vyti-t na šna ernoõ v tiskárn *Stráfl* v Plzni-Doudlevcích.<sup>420</sup>

Do okruhu asopisu *Pajda* pat il také Jan Drnek ó Akela ze svérázné tramské recesistické skupiny *I. ornitologická letecká peru*, který dnes pat í mezi uznávané plze ské spisovatele. (Více viz podkapitola *Zakázání a samizdatoví auto i západních ech.*)

V lednu 1980 a 1981 vydala V ra Rudolfová ó Strunka strojopisem dva sborní ky básní vzniklých p i literární sout fli na IV. a V. novoro ním pochodu, který pravideln po ádali Kamil Kop iva a Petr Polívka ó Poldy z T. O. Údolí hv zd z Chrástu u Plzn .

Jaroslav TMejmar ó Kutloch (T. O. VI í skála, Brdy, tehdy Stra-ice, dnes Rokycany) z okruhu asopisu *Pajda* od 70. let 20. století publikoval v samizdatu (*Dým, SEM-TAM, TAM-TAM* atd.), v roce 1984 získal v neoficiální tramské literární sout fli *Trapsavec* nejvy-í cenu ó *Zlatého Trapsavce*. V samizdatu vydal v roce 1983 sbírku básní *Na slune ní stran srdce* s ilustracemi Renaty Bala-ové ó Smí-ka. TMe o zúfiený formát A5, ti-t no na xeroxu, náklad cca 30 kus , vázané (Karel Crha ó Pastor z Vimperka). Dal-í jeho sbírku *N které definitivní úsm vy* vydal v samizdatu Karel Vidimský ó Cimbura v *ÚLETu* Praha v roce 1985 a sbírku *2 x 2 básn* Jaroslav TMejmar ó Kutloch a Jan Hocek ó Hodfla téfl v *ÚLETu* Praha v roce 1987. Publikoval téfl v *Mladém sv t*, *Mladé front* atd. První sbírka *Chvíle zvaná nad je mu vy-la* v *Mladé front* 17. 11. 1989 (!).<sup>421</sup>

adu sbírek formátu A4 i A5 vydala v Plzni samizdatem od 70. let 20. století Jindra ervená (z okruhu autor *Pajdy*) spole n s manflelem Ivo-em erveným. Jsou to nap . *Zvoni ky* (1978), *Pykoliha 50* (výbor z této sbírky vydal v roce 1978 Karel Vidimský ó Cimbura z T. O. Forty Miles v samizdatovém nakladatelství *Cimbura v obzor* v Praze), *Velkom sto atd.* a její manfel Ivo ervený pak samostatn nap . *Tanec Du-e* (1978). Roz-í ené vydání vydal Karel Vidimský ó Cimbura v *ÚLETu* Praha v roce 1985.

<sup>420</sup> V roce 2008 vydal Petr Dvo ák v Dob í-i knihu básní estmíra Vidmana *S poutnickou holí* s ilustracemi Jaroslava Krpej-e ó Reda.

<sup>421</sup> Jeho druhou sbírku *V kout svého vesmíru* vydalo nakladatelství Velárium (1996), t etí sbírku *N které definitivní úsm vy* (2000) o. s. Avalon, ve spolupráci s T. O. V rné srdce, Nepomuk.

Na podzim roku 1982 vydali Petr a Vra Náhlíkovi (Vokoun a Strunka) pro své *Trampské sdružení Hleda i strojopisem broflurku JEDOVATICE* v nákladu 30 kusů s cílem získat od členů *T. S. Hleda i* podklady pro vydání kroniky. *Kronika T. S. Hleda i* vyšla v říjnu 1983 v nákladu 30 kusů u příležitosti 5. výročí jeho ohně. Kronika mapovala období let 1979-1983 a tvorbu členů sdružení: Karla Jakeše a Kaymana (2008), Josefa Bláhy a Etláka, Oldřicha Kubeše a Esílka, Renaty Balašové a Smíčky, Vary Rudolfově a Strunky, Petry Hedvičkové, Víta Kolingera a Dana Toulavého Mokašína, Jana Skály a Bratráčka, Taba a Westa Potápky. Strojopisná kniha formátu A5, s titulní stránkou ilustrovanou Renatou Balašovou a Smíčkem, obsahovala i další názory z dotazníků od Zdeňka Čecha a Grizzlyho, Mildy a Evy, notové záznamy písní Kaymana a Etláka a dva poetické příběhy Miloslava Nevrlého: Náhlíkova *Hra na poutníka s lehkým srdcem* a *Hra na hvězdný írák* (převzaté ze samizdatového vydání jeho knihy *Karpatské hry*) a fotografie z let 1980-1983. Knihu svázal Karel Črha a Pastor ve Vimperku.

V roce 1984 vydal Bohumil Röhrich a Bědřich z Osady Komár (S. T. O. Máhlavice) samizdatem na maloofsetu tištěný veškerý katalog k XIV. setkání trampů a výstav jejich prací ve Máhlavicích.

V roce 1986 byl tištěn na maloofsetu v plzeňské veškerý vytištěn v nákladu několik set kusů (!) sborník k 40. výročí tramské osady Zlatý klíč, jejím předsedou je Mirko Ryvola a Miki a do kterého přispěli trampové z celých Čech, a také z Plzně. Zasluhu na jejím vytištění má především Jaroslav Bulka a Vulkán.

V roce 1988 byl opět tištěn na maloofsetu v plzeňské veškerý vytištěn v nákladu několik set kusů zpěvník *Písně ky osady Komár*. Byl distribuován na koncert k 50. výročí osady *Komár* dne 18. 11. 1988. Obsahoval notové záznamy písní Bohumila Röhricha a Bědřicha, úvodní text Karla Jakeše a Kajmana; tituly písní vytvořil Jiří Kříž a Bonny a obálku a ilustrace nakreslil Mirko Ryvola a Miki. O rok později byl ke koncertu osady *Komár* a Pavla Lohonky a Fialmana dne 3. 11. 1989 na maloofsetu vytištěn v nákladu několik set kusů zpěvník s názvem *Písně kové pohlazení*. Tisk obou zpěvníků zajistila v plzeňské veškerý Marcela Dvořáková.

### 8.3.1.3 Skautský samizdat

Samizdatové publikace týkající se skautingu byly v Plzni v tomto období vydány pravděpodobně tři. Vydali je Vra Rudolfová a Strunka (od r. 1984 Náhlíková) a Petr Náhlík a Vokoun. Vydáváním autorem byl Jaroslav Foglar a Jestřáb.

První byla p vodn Jaroslavem Foglarem vydaná a cyklostylem namnožená publikace *Na-e tábory*, kterou V ra Rudolfová ó Strunka p evedla do strojopisu v roce 1982 v nákladu 10 kopií.<sup>422</sup>

Druhou publikaci ó sbírku 50 povídek Jaroslava Foglara ó Jest ába ó sestavil redak ní kolektiv ve složení Jitka Radkovi ová ó Tiki (tehdy Ostrava, dnes Praha), Antonín Rajský, V ra Rudolfová ó Strunka a Petr Náhlík ó Vokoun ve spolupráci s p edsedou *Klubu p átel Jaroslava Foglara* v letech 1968ó1970 Zde kem Pírkem ó Mirkem ze Vsetína. Publikaci vydali strojopisem pod názvem *Jaroslav Foglar: Padesát povídek, aneb JEST ÁBE TO BUDE PRÍMAÍ !* na podzim roku 1983 a p edali ji Jaroslavu Foglarovi 10. 3. 1984. Nejv t-í zásluhu na shán ní neznámých povídek m la Jitka Radkovi ová ó Tiki, která tehdy pracovala jako knihovnice ve Státní v decké knihovn v Ostrav a m la p ístup i ke knihám a asopis m švy azenýmõ z p j ování ve ejnosti. V té dob období m zp sobem spolupracovala i s posledním ná elníkem Junáka Rudolfem Plajnerem na jeho skautské bibliografii. Dal-í neznámé povídky se poda ilo získat Petru Náhlíkovi ó Vokounovi po dlouhodobé korespondenci se Zde kem Pírkem ó Mirkem. Na opisování publikace se podíleli V ra Kop ivová ó Jesky ka z Chrástu a Hana Bedlivá ó Tany z Nejdku, které spolu s V rou Rudolfovou ó Strunkou a Jitkou Radkovi ovou ó Tiki tvo ily dív í foglarovský klub *P átelé ze Zem nikoho*. Tato publikace se pak -í ila v mnoha dal-ích opisech.<sup>423</sup>

T etí publikaci pro dív í foglarovský klub *P átelé ze Zem nikoho* p epsala V ra Náhlíková ó Strunka p iblífn v roce 1984 podle strojopisu zap j eného Zde kem Pírkem ó Mirkem ze Vsetína. Jednalo se o text *Dobrodruftství plav íka Jacka*, který podle rozhlasové hry Jaroslava Foglara p evypráv l v 60. letech 20. století pro ostravský rozhlas.<sup>424</sup>

Ob publikace ó *Jest ábe to bude prímaí* i *Dobrodruftství Plav íka Jacka*, kařdou v po tu 10 kus , svázal Karel Crha ó Pastor z Vimperka.<sup>425</sup>

---

<sup>422</sup> Osobní sd lení ing. Petra Náhlíka ze dne 25. 11. 2008.

<sup>423</sup> Více informací lze nalézt v malonákladové publikaci pro sb ratelskou a badatelskou pot ebu *Jaroslav Foglar ó obrazový soupis díla*, vydané na podzim roku 2007 ke 100. výro í narození Jaroslava Foglara, kde jsou na s. 247ó248 zachycena t i samizdatová vydání. Bohuřel práv u autentického vydání klubu *P átelé ze Zem nikoho* je v publikaci chybn uvedeno, fle je vydala skupina pro historii skautingu řarch-scoutõ. Dal-í informace o vydání povídek jsou v edi ní poznámce Václava Noska ó Windyho ve 2. vydání knihy Jaroslava Foglara *Jest ábe vypravují* , vydané nakladatelstvím Olympia v roce 1998 (sebrané spisy Jaroslava Foglara, sv. 20). V p edchozím, dvoudílném vydání (nakladatelství Třebek & Pospí-il) nakladatelé bohuřel neuvodli, z jakého zdroje erpali.

<sup>424</sup> V publikaci *Jaroslav Foglar ó obrazový soupis díla* z podzimu roku 2007 je na s. 247 zachyceno pouze toto jediné vydání.

<sup>425</sup> Osobní sd lení ing. Petra Náhlíka ze dne 25. 11. 2008.

Kromě skautských publikací byl v Plzni v roce 1987 vydán i woodcrafterský sborník ke 100. výročí narození Miloše Seiferta o Woowotany, zakladatele woodcrafterského hnutí v 60. letech. Redakční kolektiv vedl především woodcrafter Zdeněk Teichman o Atahualpa (Praha) a jednotlivé příspěvky popisovaly a švycarizovaly pod vedením Věry Náhlíkové o Strunky také Renata Balašová o Smíček a Jitka Radkovičová o Tiki. Malá slavnost proběhla u hrobu Miloše Seiferta v Bechyni. Sborník byl vydán na volných listech A 4 v kartonové obálce s ilustrací Renaty Balašové o Smíčka, každá z příspěvků byla originálem.

V plzeňském prostředí vznikalo od roku 1985 také samizdatové skautské periodikum *Zvody o oddílový časopis turistického oddílu filutý kvítek* (TOM 4714), vedeného ve skautském duchu. (Více viz podkapitola *Samizdatová periodika*.)

### 8.3.1.4 Kreslený humor

Svoje kreslený humor vydával v brožurkách a poté pokračoval v známém ing. Lumír Aschenbrenner. Tímto o originální kresby na menších tvrdých kartičkách (tvrtka) formátu A6, v počet cca padesáti kusů, prořezané na levé straně stuhou i provázkem. V letech 1981-1987 jich takto vydal osm: *Msto na rohu ulice* (1981), *Jed na krysy* (1981), *Sbírka motýlů* (1982), *Pivočka* (1983), *Mistr svatý ve smutku* (1984), *Diagnóza* (1985), *Howgh* (1986) a *Nekrolog* (1987).

V přípravě byla ještě sbírka *Fénix*, ta však již nevyšla. Mimo to autor spoluvydával samizdatový časopis *Svobodný život*, kam také přispíval.<sup>426</sup> (Více viz podkapitola *Samizdatová periodika*.)

### 8.3.1.5 Knihy zakázaných autorů

Knihy a texty autorů, kteří nesměli být v době normalizace publikováni, se mezi členy dostávaly ve formě ručně napsaných opisů, fotokopií i jinak reprodukováných vydání. Na Plzeňsku existovalo jistě více ručně napsaných vydavatelských a editorských okruhů a skupin, prozatím se podařilo podchytit níže uvedené.

Souborů s trampskou literaturou vydávali manželé Náhlíkovi samizdatem (strojopisem) také tvorbu ručně napsaných zakázaných autorů. Takto vydali řadu knih o např. básn

<sup>426</sup> Soukromý archiv ing. Lumíra Aschenbrennera; též rozhovor s ním, Plzeň 24. 10. 2008.

a recenze Jana Skácela *Kolik p íleřtostí má r fle, Co zbylo z and la, Hodina mezi psem a vlkem, Smuténka, Metli ky, Tratidla, Talisman, Chyba broskví, O í-ky pro erného papou-ka, D tství, Krajina, Jedenáctý bílý k* (recenze z asopisu *Host do domu*), *Malé recenze*; zakázané povídky Oty Pavla *B h Prahou, Prase nebude, Jak –el táta Afrikou*; fejetony Jaroslava Hutky *Texty (1967ó1977), Fejetony I., Fejetony II.*; knihu Vladimíra <sup>T</sup>Mutiny *Tak jsem tady s tím vápnem, pane Werichu* atd. První v cí skute n politickou byla pak Havlova *Moc bezmocných*, jeho dal-í texty, eseje a typogramy, grafické básn *Antikódy*, i *Pam ti* Václava erného. Bylo to v dob , kdy se prost ednictvím lidí z tramského okruhu, kte í jifl byli napojeni na disidentské kruhy v Praze, dostali k podobné literatu e a rozhodli se, fle kdyfl ufl mají problémy kv li naprosto nevinné, zcela apolitické tvorb svých kamarád (výslechy kv li vydávání tramského asopisu *Pajda*), m li by se pustit do opisování n eho po ádného.<sup>427</sup> Politický samizdat vydávali v men-ím nákladu nefl tramský, i kdyfl se mnoho opisova a vydavatel rekrutovalo z tramského prost edí. Publikace byly ur eny pro ur itý okruh lidí. Ve druhé polovin 80. let 20. století ufl dosáhli jisté kooperace p i výrob : domluvilo se vřdy p t nebo deset lidí na vydání jedné knihy v nákladu deseti kus . A kdyfl t chto deset lidí napsalo dohromady deset knih, navzájem si je vym nili. Takto byly opsány nap . *Poznámky k d jinám filosofie* Egona Bondyho i *Pam ti* Václava erného: *Pam ti* 1938ó1945 (Plá Koruny eské), *Pam ti* 1945ó1948, *Pam ti* 1948ó1960. Jeden z výtisk byl ur en pro Karla Crhu ó Pastora z tramské <sup>T</sup>Mavské legie, který pracoval v tiskárnách ve Vimperku a v-echny tyto knihy vázal.<sup>428</sup>

Dal-í knihy, které vydali Náhlíkovi samizdatem (strojopisem) v letech 1980ó1989: Egon Bondy: *Kdekoliv v sou asnosti, Bibliografie, Totální realismus*; Teresio Bosco: *Hrdinové na ece Kwai*; Jan Burian: *Texty* (písn z let 1969ó1987); Sv tlana Burianová: *Jsem jako kyvadlo u hodin* (básn ); Karel apek: *Pro nejsem komunistou*; Lawrence Ferlinghetti: *ekám* (básn ); Ivo Fischer: *Písmena* (pís ové texty a básn ); Allen Ginsberg: *Kvílení* (Carlu Solomonovi); Josef Hanzlík: *Lampa* (básn ); Eva Kant rková: *Fejeton trpký*; Ladislav Hejdánek: *Dopisy p íteli*; Zbyn k Hejda: *Tabu v eské historiografii*; Miroslav Holub: *Interferon ili o divadle* (básn a úvahy); Václav Hrab : *Hore ka* (povídka), *Cestou necestou* (reportáfl), *Blues v modré a bílé* (básn ); Old ich

<sup>427</sup> VAN K, M., URBÁ <sup>T</sup>EK, P. (ed.), *Vít zové? Porafení?* fiivotopisná interview. I. díl. Disent v období tzv. normalizace. Petr Náhlík. Praha, Prostor 2005, s. 620.

<sup>428</sup> *Tamtéřt*, téfl osobní sd lení ing. Petra Náhlíka; Karel Crha ó Pastor vázal knihy i pro dal-í (prařské) samizdatové vydavatele z p vodn tramského okruhu.

Mikulášek: *Agogh* (básn ), *fiebro Adamovo* (básn ), *To královské* (básn ); Jarek Nohavica: *Zpívá Jarek Nohavica* (texty z let 1975-1985); Markéta Procházková: *Sny bez pís e-í* (básn ); Jan Rejflík: *Nic moc* (básn ), *O smutné Karelgot* (básn ); Milan Tyme ka: *Knihy - neknihy* (fejton); Pavel Tmut: *Noc plná k ídel* (básn ); B. Traven: *Stvo ení slunce*; Vlasta T e-ák: *Bylo - nebylo* (fejton); Jan Vod anský: *S úsm vem idiota* (pís ové texty a básn ); Jan Werich: *erná a bílá aneb znáte tuhle?*, *V Evrop fíje mnoho národ* ; Stanislav Zárybnický ó Houla: *Hovory H* (básn a povídky), *Narozen v echách* (básn ); The Plastic People of the Universe: *Pa-íjové hry velikono ní*; *Indian Names for Popular Use* (Indiánská jména ó esko-anglicko-lakotský slovník); *Tu jistotu, fle je B h* (60 k es anských pís ní).

Dal-ím plze ským vydavatelem byl Miroslav Svoboda. Zam oval se p eváfn na literaturu z k es anské oblasti ó katolické (více viz podkapitola *K es anský samizdat*), ale jeho rukama pro-la i ada dal-ích knih a text . Svou technickou pomoc poskytoval i dal-ím samizdatovým vydavatel m. Na n které detaily, které mu utkv ly z výroby samizdat , vzpomíná: šZajímavé bylo o ezávání se-ítých blok , resp. celých výtisk (spí-e opis ) a knih. P vodn jsem je o ezával nořem vybrou-eným z plátku strojové pily na flezo (kvalitní ocel) a ocelovým pravítkem. Nevýhodou bylo, fle ez bylo t eba vést i n kolik desítek na p esn stejném míst a b hem nich se nesm lo s pravítkem ani trochu hnout, neb by to na ezu bylo hned poznat. Ale také to -lo. [...] Pozd ji jsem byl známým doveden ke starému panu knihtiska i, kterému ufl kdysi v-echny tiska ské stroje komunisté sebrali, bydlel v P emyslov ulici, která se m la celá bourat kv li stavb obchvatu m sta st edem m sta (P emyslova, Sady 5. kv tna). Za cenu sb ru mi p enechal starou rakouskou eza ku zn. Josef Anger a synové, tzv. gilotinu (dodnes uřívána tiskárnou Brou ek ve dvo e Biskupství plze ského), kterou jsem rozebral a chvilku skladoval u kamarád na chat , neř jsem se rozhodl v c nekomplikovat a sestavit eza ku p ímo u mne doma. Tehdy jsem bydlel v Hlavanov ulici na Petrohrad a na dvorku byly malé chlívky na uhlí. Jelikoř ná- byt sestával z p vodn samostatných místností, postupn slou ených, m li jsme i n kolik chlívk na uhlí, které jsem téř slou il, aby se do nich eza ka v bec ve-la. Tam jsem ji sestavil a o ezával. Pan tiska mi p enechal je-t rilovací ohýba ku na kartony. Tu jsme v-ak odvezli do kotelny v prařském sídli-ti Stod lky, kde tehdy topil kamarád Wabimatto a vázal na nich své samizdaty.<sup>429</sup> A práv tato eza ka poslouřila mj. p i výrob obsáhle t ídlné knihy Alexandra Solřenicyna *Souostroví Gulag*.

<sup>429</sup> Osobní sd lení Mgr. Miroslava Svobody; téř: VAN K, URBÁTEK, *Vít zové? Porafení? řivotopisná interview*. I. díl. Disent v období tzv. normalizace. Miroslav Svoboda, s. 896.

Kniha *Souostroví Gulag* vznikla v Plzni díky spolupráci několika přátel. Na jejím společném vydání se tehdy domluvili Ladislav Vyskočil, Vladimír Líbal, Miroslav Svoboda, Ivan Jáchim, Ladislav Rohrbach (a snad ještě jedna osoba, na její jméno si vydavatelé již nevzpomínají), kteří se složili na fotografický materiál nutný k její výrobě. Knihu, vydanou ve tehdejších exilových nakladatelstvích *Konfrontace* v Zürichu, mohli zapomenout jen na několik dní z Prahy a obsah shledali natolik závažným, že se rozhodli pro tento krok, aby si ji mohlo přečíst více lidí. Její rozsah byl velký, čítala cca 1 800 stran a k její reprodukci byla použita technika fotokopí. Fotokopie pořizoval Ladislav Vyskočil na reprografickém zařízení, přikoupeném k zvětšovacímu přístroji Opemus.<sup>430</sup> Jednotlivé stránky jsem přefocoval na kinofilmy, které jsem nakoupil v metráži. Na stojan zvětšovací se připevnilo místo drfláku na film reprografické zařízení, na desku zvětšovací se položila kniha, připevněná překrytá sklem, a nafotily se jednotlivé stránky na kinofilm. (Film jsem musel samozřejmě vyvolat. Tím vznikl negativní obraz každé stránky.) Posléze se připravil pozitiv a zvětšovákem se prosvítíl film na kontaktní fotopapír zvaný ŠDokument÷ formátu A4. Poté klasicky mokrou fotocestou se fotopapír, který byl tenčí než běžný fotografický papír, vyvolal a vznikl pozitiv, stránka knihy. Dělaly se tedy i nebo ty i exempláře kompletní knihy *Souostroví Gulag*.<sup>431</sup>

Jedna kopie byla určena pro okruh vydavatelů, druhá pro katolické kruhy kolem Miroslava Svobody a tenčí pro tzv. „edou zónu“.<sup>432</sup> Pracně vyrobené fotokopie jednotlivých stran knífkou pak předal Miroslav Svoboda na oně velké profesionální rakousko-uherské tiskárny, které se zabývaly tiskem papíru, přičemž nepatrné údrflbky skvěle fungují. Použil ji při vazbě knih k ožnutí se-itého bloku listů před svázáním do desek.

Dalším samizdatovým vydavatelem byl výše uvedený Ladislav Vyskočil, mj. také člen redakční rady plzeňského samizdatového periodika *Pevná hráz*, který kromě knihy *Souostroví Gulag* ofotil pro své známé kopie desítek zakázaných knih, jejichž tituly si dnes již nepamatuje.<sup>433</sup> Zůstala mu jen fotokopie publikace o okruhu lidí okolo hudebních skupin *Plastic People of the Universe* a *DG 307* s názvem *The Merry Ghetto*, ilustrující osudy a flivot komunit a komunit flujících nezávisle na státním režimu po zatčení členů těchto kapel, kteří chtěli upozornit na tvrdý postup komunistického režimu proti hudebním skupinám, vymykajícím se oficiálnímu státnímu proudu. Součástí publikace jsou i

---

<sup>430</sup> Viz podkapitola *Rozmnoflovací techniky* v kapitole *Samizdat*.

<sup>431</sup> Osobní sdělení Ladislava Vyskočila.

<sup>432</sup> Rozhovor s Ladislavem Vyskočilem, Plzeň 22. 8. 2008; též osobní sdělení Mgr. Miroslava Svobody.

<sup>433</sup> Na konkrétní tituly si již Ladislav Vyskočil nevzpomíná a ve svém archivu je již bohužel nemá. Jednalo se převažně o literaturu zakázaných českých autorů. Osobní sdělení Ladislava Vyskočila.

hanobící lánky tehdejšího eskoslovenského tisku, p elofené do angli tiny. P vodní kniha byla vydána jako sou ást desky The Plastic People roku 1978 v Londýn (*Publishing ó Plastic People Defense Fund*), její fotokopie, která se stala p edlohou k výrob jím vydaného samizdatu, má pak vydavatele *Copyright Boffí mlýn and SCOPA Invisible Production*. Zajímavostí je, že stejnou publikaci vyráb li sou asn dva lidé, každý po jednom originálním exemplá i. Krom Ladislava Vysko ila to byl jeho kamarád Milo–Kraus, který pozd ji ode–el do Rakouska. Ob knihy byly vyrobené technikou fotokopí, m ly lepenou vazbu v tvrdých deskách.<sup>434</sup> Na okolnosti kolem vydání této knihy Ladislav Vysko il vzpomíná: šJe to vlastn prosté, publikace se mi dostala do ruky jako mnoho dal–ích r zných materiál , které kolovaly mezi lidmi stejné názorové orientace. Tato kniha mn v–ak rok po vzniku Charty 77, a tehdy odsouzené kapely PPU, p ipadala docela d leflitá pro dal–í –ení, a tak jsem po ídil její fotokopii. Protože m v té dob zajímala vazba knih, vyuffil jsem tehdy publikaci o vázání knih a etl jsem v–e, co s tím souviselo. Rozhodl jsem se vydat ji vlastním nákladem. Teprve když byla kniha hotová, ukázal jsem ji Milo–ovi a on vytáhl svoji kopii téže publikace, zdobenou zlatotiskem. Vzal si nakonec tu moji, asi se mu líbily více desky knihy. Ty byly potaflené krásným fialovým plátnem ze staré kvalitní ko–ile po mém tátovi. Mám tedy v archivu jeho vydání a mořná, že n kde v Rakousku je je–t moje vydání.<sup>435</sup>

Dal–í len redak ní rady *Pevné hráze*, plze ský redaktor a výtvarník Jan Jelínek, pracoval v 80. letech 20. století jako –éf propagace státního podniku SAD. V zam stnání m l tedy jako jeden z mála mořnost r zné tiskoviny mnořit. Koncem 80. let tak nap . vydal ó na psacím stroji pe liv opsal a na xeroxu okopíroval a svázal ó v nákladu 20 výtisk knihu Václava erného *O povaze na–í kultury*. Mezi dal–ími knihami, které se mu poda ilo v práci namnořit, bychom na–li knihu Václava Havla *Dálkový výslech*. Výroba knihy spo ívala v okopírování list , jejich provrtání vrta kou, svázání provázkem a poté opat ení jednoduchou vazbou z pevných desek. Dal–í samizdatem vydanou broflurou bylo *Pou ení vy–et ovaným* Petra Uhla. Jan Jelínek mnořil v podniku i adu dal–ích tiskovin pro své známé, v etn ilegálních *Lidových novin*, prohlá–ení Charty 77, aktuálních materiál z okruhu VONSu aj. A se v rozmnořovn nacházelo n kolik kopírovacích stroj , mohl pouřívat pouze dva z nich: xerox (pravd podobn jeden z prvních v Plzni), který byl velmi pomalý, a mnohem rychlejší kopírku zna ky Nashua (šmokřýō proces, zalořený na rychle se odpa ujících ropných produktech). Dva cyklostyly, které v propaga ním odd lení také

<sup>434</sup> Osobní sd lení Ladislava Vysko ila.

<sup>435</sup> *Tamtéřl*.

byly, podléhaly přísné kontrole, přičemž dva příslušníci StB, bývalí podplukovníci ze zvláštního útvaru, sledovali počet vydaných blan, zapisovali a kontinuálně kontrolovali počet výtisků na počítačích strojů.<sup>436</sup>

Koncem 80. let 20. století (1988-1989) si ve Štětově zajistili přístup k rozmnožovací technice Josef Bernard, Ivan Řihák a Jaroslav Boček. Seznámili se na besedu s Jaroslavem Foglarem v září roku 1988 a ihned našli několik společných zájmů. Kromě skautingu to byla také nespokojenost se stavem společnosti a destruktivním vedením země. Proto se rozhodli, že se pokusí podle svých možností rozvíjet neoficiální, ilegální tiskoviny mezi širší okruh svých známých. Postupně si vybudovali přístup k několika rozmnožovacím centrálním ve Štětově, kde všichni tři pracovali. U I. brány jim mnohokrát donesené tiskoviny Marcela Dvořáková (později Řiháková), v Zátěži Zuzana Burešová, v Závodě ozubená kola pak Vlastimila Ebrlová. Je nutné zdůraznit jejich odvahu, protože kdyby tehdy jejich ilegální činnost byla prozrazena, hrozilo by jim trestní stíhání, pravděpodobně za rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Výhodou bylo, že tak velký podnik, jakým Štětovka byla, vlastnil moderní výkonné kopírovací stroje a předlohy, které rozmnožovacími stroji procházely, ani po čtyřech namnožených stránkách nebyly příliš hlídané. Jednotlivé okopírované listy nechávali pak vydavatelé svázat u knihkypců. Musilové. V titulu knih dali okopírovat ve dvaceti až čtyřiceti kopiích, podle toho, jak byly rozsáhlé. Takto se jim podařilo namnožit desítky knih zapovězených autorů, které u nás nemohly vyjít, a jejich staršího data, již vydané v exilu. Předlohy dostávali v titulu od Františka Pitora.<sup>437</sup>

Na které z okopírovaných knih se jim podařilo zachytit, ale následující výčet nebude jistě úplný: Milan Těmeš: *Zpráva o organizovaném násilí*; Josef Frolík: *Typiion vypovídá*; Jiří Gruntorád: *O nezávislých iniciativách v Československu*; Claire Sterlingová: *Případ Masaryk*; Ladislav Feirabend: *Soumrak československé demokracie*; Ivan M. Jirous: *Magorovy Labutí písně*; Ota Pavel: *Byl jsem v Prahou*; Jiří Lederer: *Rozhovory*; J. Sládek [Petr Pithart]: *Osma-edesátý*; Vlasta Těšák: *Texty*; Bohumil Hrabal: *Poupata, Někdy barbar, Příliš hluboká samota*; Vladimír Boudník: *Corpus Delicti*; Václav Havel: *Slovo o slovu, Vernisáž, Moc bezmocných*; básně Allena Ginsberga; George Orwell: *Hold Katalánsku*; knihy Egona Bondyho (Zbyněk Fišer); Jaroslav Hutka o texty; Josef Vlček: *Rock na levém křídle*; Raymond Moody: *Život po životě*; Martina Navrátilová: *Já jsem já*;<sup>438</sup> Alexander

<sup>436</sup> Archiv Jana Jelínka; též rozhovor s ním, Plzeň 4. 12. 2008.

<sup>437</sup> Rozhovor s Ivanem Řihákem, Plzeň 2. 10. 2008.

<sup>438</sup> Vše v archivu Ivana Řiháka.

Solffenicyn: *Souostroví Gulag* (p vodn vy- lo v nakladatelství *Konfrontace*, Curych, Švýcarsko);<sup>439</sup> Jaroslav Foglar: *Tajemství velkého Vonta*<sup>440</sup>.

Krom knih dali okopírovat mnoho dalších ilegálních tiskovin, jako byla prohlá-ení r zných nezávislých iniciativ, jejich zpravodaje i bulletiny, texty r zných petic, r zné samizdatové asopisy, š které se jim dostaly pod ruku, jako *Informace o Chart 77*, *Voknoviny*, *Stres* aj., a také samizdatová periodika *Lidové noviny* a *Sport*, jejichfl matrice s hotovým textem dostávali od Petra Náhlíka, který je p iváffel z Prahy od Vladimíra Mlyná e, a pak dávali tisknout pro zájemce z celého Západo eského kraje; - lo o desítky, v roce 1989 i stovky výtisk . Namnoffené tiskoviny ze v-ech t í st edisek proná-el ze šTKodovky, ven Ivan íhák, který tehdy pracoval v odd lení odbytu závodu T flké strojírenství, p es klidn j-í ó mén hlídanou ó bránu v Zátí-í.<sup>441</sup> Dal-ím místem, kudy se daly proná-et namnoffené tiskoviny, byla budova v Tylov ulici, p ístupná i lidem mimo vlastní továrnu. V této budov se nacházely uzamykatelné -atní sk í ky, vhodné k uskladn ní hotových kopií. Pro *Lidové noviny* si takto chodil s prázdnou krosnou, napln nou starými hadry, aby vypadala jako plná, a ven vyná-el podobnou, jifl napln nou samizdaty, Petr Náhlík. Namnoffené listy pak skládal a se-íval spole n se svou ftenou na odlou eném pracovi-ti St ediska flezni ní geodézie SD v Krátké ulici, kde tehdy pracoval.<sup>442</sup>

Dal-í okruh vydavatel se scházal u V ry a Jana Tydlitátových<sup>443</sup>, signatá *Charty 77*, v ulici Na Celchu. K této skupin pat ili je-t Ivan Jáchim, Marcel Hájek, Helena a Vladimír Líbalovi, Eva a Jaromír Starých. šNavzájem jsme si vypomáhali, [...] n kdo to rozepisoval, n kdo zásoboval papírama, kopírákama, n kdo to zase vázal a n kdo jinej distribuoval [...] já jsem si kv li tomu po ídila elektrickéj psací stroj. [...] Byla jsem na mate ské a po ád jsem vlastn psala, š vzpomíná Mgr. V ra V. Tydlitátová, ThD. šCokoliv se jevilo, fle to systém nepustí, tak se vyráb lo. Nemusela to být nutn politika. š Opisovanými autory byli nap . Ludvík Vaculík, Václav Havel, Martin Bubber a mnoho dal-ích.<sup>444</sup>

<sup>439</sup> Jedna z kopií ulofena v knihovn Libri prohibiti.

<sup>440</sup> Jedna z kopií ulofena v knihovn Libri prohibiti.

<sup>441</sup> Rozhovor s Ivanem íhákem, Plze 23. 9. 2008.

<sup>442</sup> Rozhovory s Ivanem íhákem, Plze 23. 9. a 2. 10. 2008; také osobní sd lení ing. Petra Náhlíka a VAN K, URBÁTEK, *Vít zové? Porafení? fivotopisná interview*. I. díl. Disent v období tzv. normalizace. Petr Náhlík, s. 624-625.

<sup>443</sup> Jan Adalbert Tydlitát byl evangelickým fará em eskoslovenské církve evangelické, ze studií na teologické fakult byl vylou en za to, fle se ve ejn pomodlil za tehdy v zn ného Svá u Karáska, téfl evangelického duchovního a známého písni ká e.

<sup>444</sup> Rozhovor s Mgr. V rou V. Tydlitátovou, ThD., Plze 23. 9. 2008.

Plzeňský literární publicista a bibliofil ing. Vladimír Gardavský shánl nedostupné kníflky přes inzeráty a po antikvariátech. Touto cestou se mu do rukou dostávaly i texty samizdatové i exilové z mnoha zdrojů. Šco se mu zdálo podstatné, dával jsem k psaní mamince na psacím stroji v obvyklých deseti prklepových kopiích. Ty pak buď dával přátelům, nebo je vyměňoval za jiné texty, které ho zajímaly a byly k dispozici v okruhu známých. Što, co jsem rozíoval, nebyly kníflky, jen prklepy opis kníflků na volných listech prklepového papíru. Opisy a výměnami si tak nashromáždil odhadem na 200 titulů. Štedem jeho zájmu byl vždy Bohumil Hrabal (společně s Václavem Kadlecem ze samizdatového nakladatelství *Prafská imaginace* po listopadu 1989 také spolupracoval na vydávání Hrabalových *Sebraných spisů* a spoluredigoval a provedl korektury tří svazků jeho publicistiky), Ladislav Klíma, Jakub Deml, Milan Kundera, Egon Bondy, ale také Bedřich Fučík, Jindřich Chaloupecký, Václav Havel, Pavel Kohout, Vladimír Boudník, z předkladů pak George Orwell, Henry Miller a další.<sup>445</sup>

V rámci západních území Západočeského kraje tvořily tehdy dva dnešní kraje: Plzeňský a Karlovarský) vydávali svou vlastní tvorbu ještě Miroslav Jirec a René Rofka, oba z Karlových Varů.<sup>446</sup>

Začerstvé porevoluční prostředí pochází snaha plzeňských vysokoškolských studentů Pedagogické fakulty, která by se ještě dala označit jako samizdat. V *Nezávislém tiskovém středisku*, v edici *Ruiny*, na psacích strojích opisovali a poté cyklostylem množili v období zhruba od 20. 11. 1989 do jara 1990 knihy (formátu A4), které u nás byly afdošrevoluce zakázané. Jejich produkce čítá desítky číslovaných titulů (pravdopodobněsto), několik nečíslovaných výtisků a několik premií. V dříve osobnostmi vydavatelství byli pravdopodobně student-ti v dci Martin Sichinger z Vimperka (dnes úspěšný spisovatel), Luboš Matana o Saty (dnes zpravodaj Ro Praha na Slovensku) a Michal Třáman.<sup>447</sup> Díky obsáhlému archivu ing. Petra Náhlíka, knihovny Libri Prohibiti a Archivu města Plzně se podařilo zrekonstruovat většinu jejich produkce<sup>448</sup>:

0. Václav Havel: <i>Audience</i>	?? ks
1. Bohumil Hrabal: <i>Kouzelná flétna</i>	80 ks
2. Václav Havel: <i>Anatomie jedné zdrflivosti</i>	80 ks

<sup>445</sup> Osobní sdělení ing. Vladimíra Gardavského.

<sup>446</sup> Osobní sdělení Jiřih Gruntoráda, editore knihovny exilové a samizdatové literatury Libri prohibiti.

<sup>447</sup> Osobní sdělení ing. Petra Náhlíka.

<sup>448</sup> Archiv (a později i knihovna exilové literatury) se podle prodávanky Z. U. PhDr. Pasákové údajně ztratil při slučování knihoven jednotlivých fakult do knihovny Z. U. Osobní sdělení ing. Petra Náhlíka.

3. Ivan M. Jirous: <i>Ochranný dohled</i>	?? ks
4. Ivan Diviš: <i>Profíťtí</i>	500 ks
5. Václav Havel: <i>Slovo o slovu</i>	500 ks
6. Jáchym Topol: <i>Miluju t k zblázn ní</i>	500 ks
7. Richard Brautigan: <i>Pilulka versus springhilské d lní ne-t stí</i>	500 ks
8. Ji í Kolá : <i>O itý sv dek</i>	?? ks
9. Ludvík A-kenazy: <i>Dv povídky</i>	500 ks
10. H. Frauendorfer: <i>Romania (n kolik fakt)</i>	?? ks
11. John Steinbeck: <i>D jiny sv ta v kostce</i>	200 ks
12. Bohumil Hrabal: <i>Odpov di</i>	200 ks
13. E. Hoke-: <i>A moje hlava se d lovou koulí stává</i>	150 ks
14. Egon Bondy: <i>Totální realismus</i>	200 ks
15. Ji í Otava: <i>Rozhovory s eskými spisovateli v zahrani í</i>	200 ks
16. Allen Ginsberg: <i>Král majáles</i>	200 ks
17. Alexandr Zinov v: <i>Zející vý-íny</i>	80 ks
18. Václav Havel: <i>Vernisáfl</i>	150 ks
19. <i>Proces s vedením protistátního spikleneckého centra v ele s Rudolfem Slánským (informa ní výtah)</i>	80 ks
20. Magor (Ivan M. Jirous), Novák: <i>Psí vojáci</i>	80 ks
21. Egon Bondy: <i>Trhací kalendá</i>	80 ks
22. Arsén Pohribný: <i>Dal-í odpov di Ji ího Kolá e</i>	50 ks
23. Egon Bondy: <i>Velká kniha</i>	80 ks
24. <i>Experimentální poezie</i>	100 ks
25. Bohumil Hrabal: <i>Variace na krásnou sle nu</i>	80 ks
26. Alexander Solfenicyn: <i>Harvardská p edná-ka /úryvek/</i>	80 ks
27. <i>Kreslený humor68</i>	150 ks
28. Jan Vladislav: <i>... jméno Ji í Kolá</i>	50 ks
29. Jaroslav Seifert: <i>Zvý-eným hlasem</i>	80 ks
30. <i>Rozhlas 21. srpna 1968 (chronologie období od 21. do 27. 8. 1968)</i>	80 ks
31. <i>Praha Jana Palacha (básn a texty Miroslava Holuba, Josefa Kainara, Jaroslava Seiferta, Old icha Mikulá-ka)</i>	80 ks
32. Ji í Kolá : <i>Návod k upot ebení</i>	80 ks
33. Ivan Wernisch: <i>T -ení</i>	80 ks
34. Václav Hrab : <i>Prafský labut (výbor básní)</i>	80 ks

35. Jiří Těžtola: <i>Básně ze sbírky Hvězdy Ypsilon</i> <sup>449</sup>	80 ks
36. Ladislav Klíma: <i>Povídky</i>	80 ks
37. Antonín Brousek: <i>Spodní vody</i> (výbor ze sbírky)	80 ks
38. Ivan Wernisch (výbor)	80 ks
39. Václav Havel: <i>Testovací terén Gabčíkovo</i> (vyšlo 29. 12. 1989)	80 ks
40. Václav Havel: <i>Antikódy</i> /sbírka typogram (výbor)*	150 ks
41. Bohumil Hrabal: <i>Beatrice</i>	150 ks
42. Alen Ginsberg: <i>Kameny valícího se hromu</i>	100 ks
43. ???	
44. Tao: <i>čínský mudrlec</i> (výbor)	80 ks
45. Ivan M. Jirous: <i>Magorova mystická růže</i>	150 ks
46. Fridrich Nietzsche: <i>Soumrak model</i> (úryvky)	80 ks
47. Josef Těvovický: <i>Legenda Emöke</i>	80 ks
48. Jan Hostá : <i>Jak Volo a přemohl krutého cara</i> *	150 ks
49. Lumír Aschenbrenner a Lem: <i>1989</i> (vydáno ve spolupráci s OF) (kreslený humor)	200 ks
50. Salvador Dalí: <i>Jdi ó jdi si hrát</i>	80 ks
51. Wolf Biermann: <i>Písn</i>	60 ks
52. Bohumil Hrabal: <i>Zdivo elá kráva</i>	100 ks
53. Charles Péguy: <i>Tajemství svatých nevíštěk</i>	60 ks
54. Bohumil Hrabal: <i>Má síň noc</i>	100 ks
55. Jiří Těžbánek a Dr. Hedvábný: <i>Jára Cimrman</i>	100 ks
56. Jakub Deml: <i>Nocleh p edposlední</i>	80 ks
57. Jaroslav Durych: <i>Ukládání kamene</i>	80 ks
58. Ota Pavel: <i>Běh Prahou</i>	100 ks
59. <i>Procesy a lidé v nich</i>	150 ks
60. Kenneth Patchen: <i>Vybrané básně</i>	80 ks
61. Zbyněk Hejda: <i>Tabu v české historiografii</i> *	150 ks
62. Boris Vian: <i>Písn a básně</i>	100 ks
63. Ludvík Vaculík: <i>Dobré ráno</i> *	150 ks
64. Václav Hrab : <i>Cestou necestou</i> *	100 ks
65. Jaroslav Seifert: <i>Veškeré laureáty Nobelovy ceny</i> *	100 ks

<sup>449</sup> Ve sbírce Archivu města Plzně .

66. <i>eskoslovenský fejeton 1978-1979</i> : Vlasta Těsák: Bylo nebylo, Eva Kantorková: Fejeton trpký, Milan Těsák: Knihy - neknihy*	100 ks
67. Jakub Deml: <i>Hrad smrti</i> *	100 ks
68. Ludvík Vaculík: <i>Poznámky o statečnosti</i> *	120 ks
69. Václav Havel: <i>Třetí poznámek o kultuře</i> *	150 ks
70. Ivan M. Jirous: <i>Magorovy labutí písně</i>	150 ks
71. Václav Havel: <i>Politika a svatá domácnost</i> *	120 ks
72. Boris Vian: <i>Svatá inká generál</i>	80 ks
73. Václav Havel: <i>Moc bezmocných</i> *	100 ks
74. Eva Kantorková: <i>Pozdní známosti</i>	?? ks
75. Milan Jungman: <i>Zavržená díla naší literatury</i>	150 ks
76. Ivan M. Jirous a Petruška Třástrová: <i>Na poklepávání po ramenou by zahynula jakákoliv kultura</i> (rozhovor z roku 1985)	80 ks
77. Alexander Solženicyn: <i>Harvardská přednáška</i>	80 ks
78. <i>Jak zacházet s domorodci</i>	150 ks
79. <i>Víra a vřelost</i>	100 ks
80. <i>Pound &amp; Beatníci</i>	120 ks
81. Franz Kafka: <i>Dopisy Felice Bauerové</i>	80 ks
82. Boris Vian: <i>Mejdan u Léobilla</i>	120 ks
83. Jack Kerouac: <i>Satori v Paříži</i>	100 ks
84. William Burroughs: <i>Smrt opiového Jonese</i>	80 ks
85. Václav Hrab: <i>Horečky</i> *	120 ks
86. Allen Ginsberg: <i>Kvílení</i> (pro Carla Solomona)*	80 ks
87. Helmut Heissenbüttel: <i>Nová pojednání o lidském rozumu</i>	80 ks
88. Jiří Brabec: <i>Svobodná díla z nesvobodných časů</i>	80 ks
89. Karel Havlíček: <i>Před 140 lety</i>	120 ks
90. Ernst Käsemann: <i>Evangelium svobody</i>	80 ks
91. Samuel Beckett: <i>Slova a hudba</i>	100 ks
92. <i>Malé kolektivní členství</i>	150 ks
93. Jiří Karásek ze Lvovic: <i>Poslední vinobraní</i>	120 ks
94. Egon Bondy: <i>Pražský život</i>	120 ks
95. Jindřich Konečný: <i>Mé příběhy II.</i>	250 ks
96. Karel Weinfurter: <i>Mystická nauka mistra Eckeharta z Hochheimu</i>	100 ks
97. Bob Dylan: <i>Saved</i>	100 ks

98. Jaroslav Hutka: *Fejetony\** 150 ks  
 99. Josef Jedli ka: *Dodatek k nenapsaným d jinám eské literatury\** 100 ks

Bez ísla: Václav Havel: *Dopisy Olze* 100 ks

K 1 TGM ó voln zpracováno podle literatury prof. Dr. T. Jílkem 250 ks

Prémie: *P edstavujeme eské spisovatele, jejichfl díla vy-la v edici Ruiny*

(1. afl 100. výtisk) za pomoci Slovníku eských spisovatel Josefa Tškvoreckého

(Ludvík A-kenazy, Egon Bondy, Antonín Brousek, Jakub Deml, Antonín Divi-, Jaroslav Durych, Václav Havel, Karel Havlí ek, Bohumil Hrabal, Václav Hrab , Jaroslav Hutka, Josef Jedli ka, Ivan M. Jirous, Franz Kafka, Eva Kant rková,

Ji í Karásek ze Lvovic, Ladislav Klíma, Ji í Kolá , Ota Pavel, Jaroslav Seifert,

Milan Tšme ka, Josef Tškvorecký, Ji í Tštola, Jáchym Topol, Vlasta T e-ák,

Ludvík Vaculík, Ivan Wernisch) 250 ks

Prémie: *Kreslené hádanky Rogera Price* ?? ks

Prémie: Josef Vyle al: *Nekrofilie* 80 ks

Jáchym Topol: *Vlhký básn a jiný p íb hy* 500 ks

Vydavatel: Nezávislé tiskové st edisko *Ruiny*

(V tiráflí je uvedeno, fl je vydáno se souhlasem nakladatelství *Atlantis*, autor se vzdal honorá e ve prosp ch vydání sbírky Karla Tšebka; obálka je trojbarevná, ti-t ná sítotiskem.)

Karel Tšebek: *Ruce vzh ru* 1000 ks

\* Tato díla byla opsána ze samizdat zap j ených student m ing. Petrem Náhlíkem.

Z ejm poslední, 100. publikací, vydanou v roce 1990 (a povolenou Ok ZNV pod . j. 0340006090), byla práv sbírka poezie Karla Tšebka s názvem *Ruce vzh ru*, kterou ve formátu A5 vydalo nákladem 1000 kus *Nezávislé tiskové st edisko Ruiny Stavovské unie student Pedagogické fakulty Plze* .<sup>450</sup>

<sup>450</sup> V-e osobní sd lení ing. Petra Náhlíka.

### 8.3.1.6 Zakázání a samizdatové auto i západních ech

(Kapitola zpracována ve spolupráci s ing. Petrem Náhlíkem.)

Snad nejvíce byli zákazem svobodného publikování postiveni spisovatelé. K západně českým autorům, kteří nesměli svá díla v období *normalizace* publikovat, patří:

římskokatolický kněz **František Daniel Merth** (\*18. 10. 1915 – †11. 4. 1995), bývalý politik v letech 1948–1953 (tábor 12 na uranových dolech u Jáchymova), psal poezii a své básně v několika exemplářích také švydával. Oficiálně mohl do roku 1989 vydat pouze sbírky *Refrigerium* (1947) a *Oranina píseň* (1970). V letech 1966–1969 publikoval řadu svých sbírek jako bibliofilie u *Den Madian* (Jindřich v Hradec, 1966), *Nokturny* (1966, básně v próze, Josef Cipra, Kladno, 1966), *Peníze Kallitropé* (sbírka básní, Josef Cipra, Kladno, 1966), *Kahany* (1969, sbírka básní, tovární tiskárna, české Budějovice, 1969), *Na jihu království* (sbírka básní, Josef Cipra, Kladno). Na konci 60. let 20. století obdržel tzv. státní souhlas k duchovenské činnosti a působil jako kněz v českých Budějovicích. Na začátku *normalizace* byl přeložen do zapadlého Strážna v podhůří Tmavý na Sušicku. V letech 1980–1988 jeho texty vycházely také v pražské edici *Kde domov můj* (KDM), zaměřené na poezii.

V knihovně Libri prohibiti je uložena jeho samizdatová kniha *Rukopisy* (1980, tvercový formát o rozměrech 21 cm x 21 cm), obsahující několik sbírek jeho básní u *Ne krví býk*, *Sedm básní*, *Sbírání pokladu*, *Malé hory*, *Strážna lidský hlas* a *Kyrie*. V samizdatové edici KDM dále vyšly jeho *Matutinum* (1981), *Zastavení* (1983), *Zastavení* (1984), *Zápisy* (1988 u obsahuje soubor zápisů z let 1984, 1985, 1986, 1987 u I., II., *Zápisy z prodávání u kříže*), *Zápisy z roku 1989* (1989). Dále byly v samizdatu vydány sbírky *Nokturny* (1989 u 2. vydání), *Faeton* (1989) a v Praze vydal K. Hřífkovský bibliofilii *Prodlení u kříže*. František Daniel Merth působil také do samizdatových sborníků *Tempo I* (Brno 1968), *Zpověstí ek za atých u Básníkovi Janu Skácelovi k –edesátinám* (1982), *Na stěpech volnosti* (1987, česká expedice a *Poezie mimo domov*, Mnichov 1989, editor Z. Hrubý), *Nálezy* (1988, editorky M. Freiová, K. Neradová) a do antologie *Básníci a samotá i* (1984, editorky Ondřej Fibich, Jiří Brixl).

Po roce 1989 mu vyšly sbírky *Zápisy z prodlení u kříže* (nakladatelství Kniha, grafika, bibliofilie, 1991), *Zápisy omega* (1991, Miloslav Koenský), *Ne krví býk* (Řecko české Budějovice, 1992), *Zápisy* (Blok Brno, 1992; vydáno podle samizdatu z roku 1988), *Sedm písní* (Arca JiMfa Tebe, 1994; podle samizdatu *Sedm básní* z roku 1980) a sborník

*Horský triptych* (Robert Janda + Roman Szpuk, 1994) a řada soukromých tisků. V roce 1995 se stal nositelem ceny Jana Zahradníka.

Básník a prozaik **PhDr. Jindřich Konečný** (\* 7. 7. 1940 v Leeden Loose v SRN, † 20. 3. 2009) se využil nástrojem. Tomuto řemeslu zůstal věrný, a až do roku 1990 pracoval v závodě Blex v Horní Blatné, kde dodnes žije. Mezitím vystudoval gymnázium a Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. V 70. a 80. letech byl spolupracovníkem časopisu *Svědčí* Pavla Tigrida. V roce 1981 mu v Západoněmeckém nakladatelství v Plzni vyšla básnická sbírka *Antiskepse*. V roce 1983 byl za protistátní činnost odsouzen k 18 měsícům vězení. Dva dny před svým zatčením předal plzeňským studentům do ilegální distribuce první díl svých *Příběhů* (1983). Po návratu z vězení napsal *Příběhy II. díl* (1984; poprvé je vydalo na cyklostylu namnožené ve formátu A4 nákladem 250 kusů studentské Nezávislé tiskové středisko na Pedagogické fakultě v Plzni, jako 95. svazek edice *Ruiny* v roce 1989, v roce 1994 sbírku znovu vydalo Středisko západoněmeckých spisovatelů). V samizdatu vydal Konečný ve spolupráci s časopisem *Vokno* Konečnou sbírku *Mejdan* (1986) a *Zpověď Dona Quijota* (1989). Podílel v disentu, podílel se na vydávání karlovarského samizdatového periodika *Stres*, pod hlavičkou lesních brigád organizoval setkání disidentů v Horní Blatné, byl členem koordináčního výboru *Hnutí za občanskou svobodu* (HOS) a *Nezávislého mírového sdružení* (NMS). V letech 1990–1992 byl poslancem Federálního shromáždění za Občanské fórum. Po roce 1989 vydal řadu knih poezie i prózy.

Výtvarník a spisovatel **Karel Fron** se narodil 10. 12. 1921 v německých Budjovicích. V rodném městě se vyučil knihkupcem a poté krátce studoval na Pedagogickém institutu v Karlových Varech, kde od roku 1954 žije. Do literatury vstoupil v roce 1940 básnickou sbírkou *Můj jih*. Významně se podílel na vzniku sborníků zejména karlovarských autorů *Mladé vyznání* (1956), *Cestou k poznání* (1959), *živé prameny* (1962) a *Sborníku A-klubu* (1963) a také v nich publikoval. V roce 1959 obdržel Cenu lázeňského města Karlovy Vary za poezii. Západoněmecké nakladatelství v Plzni v roce 1966 vydalo jeho sbírku básní *Návraty*. V letech 1968–1989 nesměl publikovat, a tak vydal řadu svých básnických sbírek vlastním nákladem formou bibliofilů: *Pět řek k řídla slov* (1968), *Deset básní* (1974, s ilustracemi Zdeňka Jandy), *Album pro tři básně* (1981) ke svým tředesátinám, *Italský zápisník* (1981, s ilustracemi Karla Frona ml.), *Pařížský kaleidoskop* (1983, s ilustracemi Vladimíra Komárka), *Je to trochu slunce* (1985, s ilustracemi Josefa Lieslera),

*Karlovarská intermezza* (1987, s výtvarným doprovodem Petra Strnada), *Ze skicá e* (1988) a *ecká zastavení* (1989, ilustrováno op t Petrem Strnadem).

Po roce 1989 publikoval nejen jako básník, ale i jako prozaik. V roce 1991 vydal básnické sbírky *Zrcadlení* a *Ver-e* a následující rok novelu *Franti-koláže ské romance* (1992). K této próze p idal vzpomínkovou rtu *M ste ko na konci války* (1997, 2. vydání 1998). V jeho tvorb devadesátých let mají zastoupení i návrhy knižních obálek a um leckých knižních vazeb a také tvorba koláží; ty vystavoval v Karlových Varech, Praze, Franti-kových Lázních a Mnichov . Jeho práce jsou zastoupeny v Galerii um ní v Karlových Varech, v n meckém Ahrenshoopu a Hofgeismaru a ve sbírkách soukromých sb ratel v eské republice, v N mecku, TMýcarsku a ve Spojených státech amerických. Je lenem Obce spisovatel í eského centra PEN klubu, lenem karlovarské pobo ky Unie výtvarných um lc a estným lenem Spolku eských bibliofil .

Básník **Josef Hrubý** se narodil 10. 5. 1932 v ern ticích u Volyn . Absolvoval Obchodní -kolu ve Vimperku, pracoval jako ú edník a knihovník (ve Strakonících a v Su-íci), v letech 1959-1970 p sobil jako editel Krajské lidové knihovny v Plzni. Po nuceném odchodu z této funkce byl zam stán v Krajském st edisku státní památkové pé e a ochrany p írody v Plzni, pod jehoí hlavi kou vydal publikaci *Historické knihovny západních ech* (1976). Je zakládajícím lenem plze ské literární skupiny *erven 63* a s Franti-kem Fabiánem uspo ádal sborník *Pramen* (1966). Svou básnickou prvotinou *Hudba nechce spát* (1960) vstoupil do literatury jako souputník tzv. *autor Kv tna*. B hem 60. let 20. století uve ejnil je-t t i dal-í sbírky ó *Letokruhy* (Mladá fronta, 1962) a *Listy d v rné* (1962) a *Topoly* (1968) v krajském nakladatelství v Plzni. Usiloval o tv r í a kulturní komunikaci s bavorskými spisovatelskými kruhy a o znovuoíivení t chto kontakt se pak zaslouífil v 90. letech, jakoí i o vydávání almanachu *Pramen*. Po roce 1969 v-ak nesm l publikovat a do oficiální literatury se vrátil afl sbírkou osobité filozofické lyriky *Ve jménu lásky, lodí a ryb*, vydanou v roce 1988. Svou hojnou tvorbu ze 70. a 80. let, kdy pat il k zapov zeným spisovatel m, vydával prost ednictvím bibliofilí ó *Vzpomínka* (Praha, 1978), *Rozhovor* (Praha, 1980), *Dev t básní o Praze. Negen gedichten over Praag* (Baarn, Holand ó dvojjazy né vydání, 1981), *Housle* (Praha, 1982), *Tichá Eurydiké* (Plze , 1984), *Dvanáct sluncí* (Praha, 1987), *Housle* (Plze , 1988), *Obrazy* (Brno, 1988).

Po roce 1989 inicioval v Plzni vznik regionálního St ediska západo eských spisovatel . Krom n j je také lenem Obce spisovatel a PEN klubu. V roce 1992 obdržel Cenu města Plzn a v letech 2000 a 2004 Cenu Bohumila Polana.

Prozai ka **Miloslava Ledvinová** se narodila 24. 11. 1937 v Oprechticích na Kdu sku v rodin rolníka. V roce 1950 jí zem ela matka a v roce 1951 byl uv zn n otec za podstr ený leták, ale hlavním d vodem jeho zat ení bylo p edev-ím to, že jako rolník vzdoroval kolektivizaci. Sv j trest strávil v pracovním tábo e p i t flb uranu v Jáchymov . Miloslava Ledvinová nesm la vystudovat st ední -kolu, a tak se vyu ila elektromechani kou. V dob u ení nav-t vovala Ve erní -kolu pro pracující a po vyu ení se jí poda ilo nastoupit do denního studia Jedenáctileté st ední -koly (dne-ní Masarykovo gymnázium) v Plzni. Zde ji objevil bývalý editel kdy ské osmileté st ední -koly Ra-ka, který nyní jífl jako inspektor dosáhl jejího vylou ení ze studia rok p ed maturitní zkou-kou. Do roku 1969 pracovala v oprechtickém JZD. Poté odjela na vízum do Ameriky, ale zase se vrátila zp t. V 70. letech byla zam stnána v plze ských železni ních dílnách pro opravu dráfních vozidel (fiOS). V roce 1980 byla pro pobu ování a po-kozování zájm republiky v cizin odsouzena k patnáctim sí nímu trestu. P eváfnou ást trestu si odpykala v Opav . Po návratu do Plzn na-la zam stnání ve Třkod Plze -Doudlevce. Do roku 1989 nesm la publikovat. V rukopise z stává její román *Ví ení* a novela *No ní jízda*.

Po roce 1989 publikovala ve sbornících *Mezi Radbuzou a eznou* (1993) a *M j kousek sv ta* (1995), vydaných St ediskem západo eských spisovatel v Plzni. Po roce 1989 jí v Plzni vy-la ada novel ó *Brat i* (nakladatelství Public, 1995), *Kate ina* (nakladatelství Perseus, 2000) a *Den bez lásky. Ufl nikdy nevstoupí-* (nakladatelství Fraus pro St edisko západo eských spisovatel , 2004) a román *Otec a syn* (St edisko západo eských spisovatel , 1997).<sup>451</sup>

Plze ský autor **Jan Drnek** (nar. 1960) vze-el z tramského prost edí, ovlivn n byl p edev-ím svéráznou tramskou recesistickou skupinou *I. ornitologická letecká peru* . Psát za ínail nejprve poezii, pozd ji se pou-t l do stále složit j-ích povídkových a románových konstrukcí. V 80. letech 20. století napsal a formou samizdatu roz-í il své romány, adu povídek a sbírek poezie. N které z nich i n kolik dal-ích publikoval po roce 1989 jífl oficiáln . Dnes pat í mezi uznávané plze ské spisovatele. Samizdatová tvorba: *Na dluh opravdovostem* (1980ó1982), *Odjezdy*, *No ní m ra*, *Návrat*, *Nejd ív flit* (1983), *Pohádky kon í -patn* (jaro 1983), sbírka povídek *Mar anské mo e* (1985), sbírky pís ových text

<sup>451</sup> Více viz <http://www.subjektivnik.cz/blogosfera/z-blogu-vybiral-miroslav-vejlupek>.

*Direct songs* (1985) a *Konec protestsong* (1985), filozofické úvahy *Pocitová ekonomika* (1987), romány *Poslední recesista a Tma* (1988), *Setkání s Generálem* (1988) a *Setkání s Vlkem* (1988). V ad tramských samizdatových asopis (Dým, Pajda, Poutník, Bodlák, Mofnost, SEM-TAM, TAM-TAM, Nové ko ení) mu vy-ly básn , povídky a lánky r zného zam ení.

Próza publikovaná po roce 1989: *Ideal army blues* (Západo eské nakladatelství, 1991), *Burani* (Fontána Olomouc, 2006), *Poslední recesista a tma* (o. s. Avalon a o. s. Street Plze , 2007), *fiáby v mlíku* (Na-e vojsko, 2007), *Druhý dech habsburské monarchie* (Akcent T ebí , 2007), *Mystifikované d jiny národa eského* (Na-e vojsko, 2009), *Agentura Hammeln* (Avalon, 2009), spole n s Václavem Vondrovským *Ho-i jako kv t. P íb h pluku a m sta 1683-2010. Historie plze ského 35. p -ího pluku* (o. s. STREET, 2010).

### 8.3.2 Samizdatová periodika

V této podkapitole jsou uvedena v-echna prozatím zji-t ná samizdatová periodika, která vycházela v 80. letech 20. století v západních echách (tehdej-í Západo eský kraj).

Pravd podobn nejstar-ím západo eským samizdatovým asopisem vydávaným po roce 1968 byly *Karlovarské informa ní listy* (KIL). Jejich existenci zmi uje informa ní bulletin Charty 77 ó *Informace o Chart 77*,<sup>452</sup> který vznik prvního ísla klade do 19. 3. 1979 a stru n informuje o jejich obsahu. Z tohoto sd lení je z ejmé, že *Karlovarské informa ní listy* vy-ly v rozsahu -esti strojopisných stran a p etiskovaly v t-inou lánky z *Informací o Chart 77*. Mimo to v nich byl za azen úvodník a báse Miroslava Skalického.<sup>453</sup>

Druhé íslo *Karlovarských informa ních list* p iná-í úvahu mluv í Charty 77 Zdeny Tominové *P ísp vek k úvahám o ob anské iniciativ Charta 77*, dále n které informace k p ípadu Bare-ových, lánek p evzatý z *Plamene* z roku 1964, který je v nován Václavu Havlovi jako dramatikovi. Dále v n m najdeme poezii Miroslava Skalického.<sup>454</sup>

---

<sup>452</sup> *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 2, . 4, s. 13.

<sup>453</sup> fiádné z t chto ísel nebylo p í zpracovávání této práce k dispozici. Rovn fl kontakt na jednoho z autor Miroslava Skalického, flijícího ve Vídni, nebyl úsp -ný. Není tedy jisté, v kolika exemplá ích (pokud v bec) je tato samizdatová tiskovina dochována, a její obsah tedy p iná-ím pouze zprost edkovan .

<sup>454</sup> *Informace o Chart 77*, samizdat, ro . 2, 1979, . 5.

*Informace o Chart 77* se zmiují i o dalším čísle *Karlovarských informací* list.<sup>455</sup> Z jejich obsahu byl zdrazněn fejeton Ludvíka Vaculíka *Jaro je tady* (1979), verše Josefa Vondrušky, reportáž Jiřího Lederera převzatá z *Plamene* z r. 1964 a informace o chystaném zásahu proti obyvatelům domu . p. 1 v epicích-Těbuřín, okres Litoměřice.

O *Karlovarských informacích listech* se zmiuje také Johanna Posset ve své knižce vydané diplomové práci,<sup>456</sup> kterou zpracovávala během roku 1989. Vzhledem k obsahu jejího příspěvku o *KIL* musela mít k dispozici alespoň dvě jejich čísla. Čísla však vyšla nejméně tři, jak můžeme vyčíst z *Informací o Chart 77* z roku 1979, . 4, 5 a 7. Vzhledem k tomu, že ani jedno z čísel není v současné době v knihovně Libri prohibiti ani jinde k dispozici, je pravděpodobné, že jednotlivé časopisy byly nejspíše do listopadu 1989 zabaveny nebo ztraceny.

Koncem 70. let 20. století vznikly ještě další dva samizdatové časopisy. Vydávání prvního z nich pokračovalo po celé desetiletí, a až do šamizdatové revoluce v roce 1989. Pod názvem *Vzkříšení* jej začal v dubnu roku 1979 vydávat mladý kaplan římskokatolické církve Adolf Pintí v Sušici. Motivací k jeho vzniku bylo to, že ve stejné době začal v Praze vycházet, bez nároku na literární zpracování, samizdatový bulletin *Informace o církvi*. *Vzkříšení* mělo obohatit české kruhy o literární rozměr v době, kdy nesměla duchovní literatura vycházet v břeč, nebo jen velmi sporadicky.<sup>457</sup> Na stránkách časopisu najdeme poezii, etbu na pokračování, překlady textů z německých pramenů, část naukovo-vzdělávací. Později se přidávají komentáře k tehdejšímu dění ve společnosti a především ke vztahu státu a církve. K poště ní redakci patřili kromě A. Pintí ještě Lada Dudová a Bohuslav Těhla, v současné době také duchovní římskokatolické církve, později se přidal Zdeněk Cikler. Existoval stálý okruh autorů, sestávající převážně z členů redakce, dále spolupracovala například česká spisovatelka Marie Holková, která též překládala. Roku 1982 byl P. Adolf Pintí špěven do Chotovic u Tábora, a tím se změnila i redakční rada časopisu. Nyní v ní působí P. A. Pintí a Zdeněk Cikler, později se přidal Vladimír Feldman. Jednotlivé příspěvky byly zveřejňovány pod pseudonymy: P. A. Pintí o Paf, Bruno, Lada Dudová o Sofie, Bohuslav Těhla o Marek<sup>458</sup>, Zdeněk Cikler o

<sup>455</sup> *Informace o Chart 77*, samizdat, ro. 2, 1979, . 7.

<sup>456</sup> POSSET, J., *Česká samizdatová periodika 1968-1989*. Brno, Továrna na sítotisk a Společnost Rand T 1991, s. 214. V digitální podobě dostupné též na [http://www.scriptum.cz/Posset\\_Johanna\\_Ceska\\_samizdatova\\_periodika\\_1968-1989.pdf](http://www.scriptum.cz/Posset_Johanna_Ceska_samizdatova_periodika_1968-1989.pdf).

<sup>457</sup> Telefonický rozhovor s P. Adolfem Pintíem, 18. 10. 2004.

<sup>458</sup> Rozhovor s Ladou Dudovou, Sušice 30. 10. 2004.

mg, Vladimír Feldmann ó ch.<sup>459</sup> Podporu a zázemí ke své práci nacházeli u biskupa Ot ená-ka na fa e v Trmicích.<sup>460</sup> Mezi p evzatými texty najdeme jména autor jako Jan Zahradní ek, Markéta Procházková, Ivan Slavík, Bohuslav Reynek, Karel apek, M. Malinski, W. Ciszek, Tomá– Akvinský, Matka Tereza, Jan Pavel II., K. Rahner, R. Brandstaetter.

Zpo átku, v su–ickém období, *Vzk í-ení* vycházelo jako m sí ník. Výjimku tvo í rok 1981, kdy vy–lo p tkrát jako m sí ník, v m sících ervnu afl srpnu jako jedno roz–í ené letní íslo, zá ijové (9) a pak afl 12. íslo. Od roku 1982 bylo vydáváno ro n 365 ísel, datovaných podle církevního roku (postní, velikonoce, letnice, svatováclavské, advent–vánoce).<sup>461</sup> V t–inou –lo o formát A4, psaný strojopisn na pr klepovém papí e v osmi pr klepech. V Su–ici jej rozepisovala ve ty ech provedeních paní Ji ina Fi–erová. Poté byly asopisy p evezeny do Prahy, odkud byly z hlavní po–ty v Jind í–ské ulici rozeslány známým po celých echách i na Moravu.<sup>462</sup> Ti je v t–inou opisovali dál a tím vzniklo pom rn velké množství kopií. Ve sbírce knihovny Libri prohibiti jsou od n kterých ísel k dispozici afl ty i r zné kopie. N kolik ísel vy–lo výjime n také ve formátu A5. Asi po ty ech letech dostali výrobci k dispozici lihový cyklostyl a mohlo tak vznikat více výtisk . N kolik ísel ó v pozd j–ím období ó bylo vyti–t no také v Praze na rotaprintu.<sup>463</sup>

asopis vycházel v rozsahu 15633 stran. Slabé desky obsahovaly ve spodní ásti nápis VZK ÍENÍ, v prvních dvou letech v záhlaví je–t citát známé k es anské osobnosti nebo citát z knihy. Na druhém listu byl uveden obsah a ve spodní ásti dov tek v uvozovkách: šJen pro soukromou pot ebuō, nazna ující nutnou míru opatrnosti. Od po átku existovaly pravidelné rubriky, které se pr b fln m nily a dopl ovaly, nap .: *Kalendárium, Modlitba, Zlomky, Poezie, Evangelia, Recenze, Komentujeme, Reportáfl, Rodi m a d tem*. Texty jsou v n kterých íslech samizdatu dopln ny kreslenými motivy (p edev–ím stránky ur ené d tem), rovn fl obálky n kolika ísel jsou graficky zpracovány.

<sup>459</sup> CIKLER, Z., PINTÍ , A., FELDMANN, V., Jak jsme d lali šVzk í-eníō. In: *Setkání*, . 1/1990, eské Bud jovice, Biskupství eskobud jovické, s. 3.

<sup>460</sup> *Tamtéfl*.

<sup>461</sup> Pro úplnost uvádím vý et ísel dochovaných v knihovn Libri prohibiti, [jde o ísla p id lená knihovnou tak, jak se poda ilo jednotlivé asopisy rekonstruovat ó osobní sd lení Ji ího Gruntoráda]: 1979/4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12; 1980/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12; 1981/1, 2, 3, 4, 5, 6-8, 9, 12 (Advent) ó u tohoto ísla je na konci uvedena poznámka: šZ technických a jiných p ekáfek vychází toto íslo v jiné úprav a opofd n ō; 1982/Velikonoce, Letnice, Svatováclavské (3); 1983/Postní (1), 2 (Velikono ní), 3 (Letní), Svatováclavské (4), Advent a vánoce (5); 1984/Postní (1), Velikono ní (2), Cyrilometod jské/letní (3), Svatováclavské (4), Adventní a váno ní (5); 1985/ 1 (postní), 2, 3, Letnice (4); 1986/1, 2, 3; 1987/1, 2, 3, 4; 1988/1, 2, 3, Letnice (4); 1989/1, 2, 3. Jednotlivá ísla, shodná s vý-e uvedenými, jsem na–la i v soukromých sbírkách.

<sup>462</sup> Telefonický rozhovor s P. Adolfem Pintí em, 18. 10. 2004.

<sup>463</sup> *Tamtéfl*.

Dalším časopisem, který vznikl v západních částech, byl informační bulletin *Doba*. Jednalo se o měsíčník zaměřený na kulturu a politiku. První číslo vyšlo v září roku 1979. Jeho obsah tvořily filozofické eseje, politické texty, dokumenty Charty 77, komentáře, fejetony, poezie, písňové texty, literární recenze a rozhovory.<sup>464</sup> Dle informací knihovny Libri prohibiti vyšlo nejméně devět čísel: první v srpnu 1979, druhé v září 1979, třetí v říjnu 1979, čtvrté v listopadu 1979, páté v prosinci 1979, šesté ufl jako dvoum měsíčník na leden a únor 1980, sedmé na března a duben 1980, osmé na květen a červen 1980, deváté na červenec a srpen 1980.

V pražské knihovně Libri prohibiti jsou k nahlédnutí čtyři čísla. Jejich obsahy propojují v předloze, taktéž úvodní stranu s mottem, která je u všech čtyř dochovaných čísel shodná. Jednalo se o časopis rozsáhlý, sestávající ze 38647 strojopisných stran A4, seřazený v polopevných deskách. Povětšinou sbíral kvalitní články známých pražských disidentských i svobodných autorů, převzatých z kolujících samizdatů, *Informací o Chartě 77*, časopis 60. let (*Reportér, Studentské listy*), exilových časopisů (*Sv dectví*) i z indexových knih T. G. Masaryka a také několik překladů ze zahraničních časopisů (*Der Spiegel, Encounter*).<sup>465</sup>

Říjnové číslo z roku 1979 je věnováno především době první republiky, jejímu vzniku, vnitřnímu uspořádání nově vzniklého státu, obsahuje též dva články T. G. Masaryka, báseň Jaroslava Seiferta a další. Časopis má 42 strojopisných stran.

V úvodu prosincového čísla z roku 1979 se mj. píše: „Šílená, asopis je dílem čistě amatérským (cofl jste si jistě ufl všímlí) a při sestavování jednotlivých čísel musíme vycházet z toho, co máme po ruce. Myslíme si však, že plníme alespoň v daných možnostech naši základní cíl informovat své čtenáře o událostech, dokumentech, myšlenkách a literárních dílech. Chceme tím svým malým dílem přispět k zničení kulturního a politického apartheidu dnešní státní moci.“

V novém roce dojde k některým změnám, zaviněným technickými obtížemi, které vznikly ke konci tohoto roku. To znamená, že se měsíčník změní ve dvoum měsíčník, pokusíme se to vynahradit naší lepší prací. V případě nutnosti budou vydávána zvláštní čísla.<sup>466</sup>

---

<sup>464</sup> *Informace o Chartě 77*, samizdat, ro. 2, č. 16, s. 23.

<sup>465</sup> POSSET, 44645.

<sup>466</sup> *Doba*, samizdat, prosinec 1979, s. 1.

V osmém čísle nyní již dvěma stránkami květen je mimo jiné uveden dokument Charty 77 *Zpráva o poměrech v NVÚ Plzeň-Bory*. časopis obsahuje 44 strojopisných stran.

Deváté, a snad i poslední číslo periodika *Doba* vyšlo v červenci-srpnu 1980. Velký prostor je věnován událostem roku 1968. Má 45 strojopisných stran.

A kolik se jednalo o časopis západně český, ani v jednom z dochovaných čísel jsem nenašla žádnou zmínku o situaci v západních částech, kromě zprávy o poměrech v plzeňské věznici (dokument Charty 77). Blíže informace o autorech nejsou známy, stejně jako místo vydávání ani složení redakce.

Dalším literárním pojetím, který se podařilo podchytit, je trampský básník *Pajda*, vycházející v letech 1980-1982. *Pajdu* vydávali a přispívali do něj lidé z jednoho okruhu plzeňských trampů, především pro vlastní potřebu; s ostatními blízkými se chtěli podílit o své zážitky a zkušenosti z cest a trampování, případně upozornit na konající se akce nebo je komentovat. Poslední čísla již v názvacích reagují na situaci ve společnosti a jeho vydavatelé byli následně povoláni k výslechu na Státní bezpečnosti.<sup>467</sup> Když měli vydavatelé zvolit, zda budou časopis vydávat pod hlavičkou SSM, nebo vice versa, redakce ve složení Věra Rudolfová (později Náhlíková) a Strunka, Petr Náhlík a Vokoun, Renata Balašová a Smíšek, Monika Balašová a Čvrtek, Jan Skála a Bratránek se rozhodla s vydáváním časopisu z obavy před dalšími postihy přestat.<sup>468</sup> Kromě redaktorů do časopisu přispívali mj. Jaromír Sýkora a Garry, Jan Drnek a Akéla, Miroslav Svoboda a Pískle, Jiří Kohout a Lívanec, Vladimír Koflíček a Mana, Miroslav Neuvirth a Wandri, Jaroslav Krpej a Red, Jindra Červená, Alfred Eisenmayer a Fredy (později emigroval do SRN), Jaromír Loskot a Partigo, Petr Heidenreich a Bígo, Josef Petřelka a Fíla (oba z hudební skupiny KR P J), Luboň Mejstřík (ze skupiny COP), Jaroslav Týpírk (ze skupiny MYT). Někteří přispívatelé byli i z jiných míst republiky, například Marie Gregorová a Maruška (Habartov), Vít Kolinger a Dan Toulavý Mokasin (Příbram), Stanislav Zárybnický a Houla (Zdice), Karel Vidimský a Cimbura (Praha), Josef Bláha a Šeetlák (Praha), Miroslav Seget a Šešor (Rožnov pod Radhoštěm) a další.

---

<sup>467</sup> Výslech se konal 23. 3. 1982. Příslníci StB mj. upozornili na možnost znefunkčnění časopisu neznámou osobou, která do něj může vložit jakýkoliv nevhodný list. (Rozhovor s Renatou Balašovou, Plzeň 6. 4. 2004). Někomu vyhrožovali vyhodněním z práce i ze školy, někomu nabízeli spolupráci s StB. (VANĀK, URBÁŇEK, *Vít zové? Porafení? životopisná interview*. I. díl. Disent v období tzv. normalizace. Petr Náhlík, s. 618).

<sup>468</sup> *Tamtéřl*, s. 618-619.

Autorem obálky a grafických ilustrací byla v každém čísle jiná osoba: v nultém čísle Jan Drnek o Akéla, v . 1 Jaroslav Krpej–o Red, v . 2 Renata Bala–ová o Smí–ek, v . 3 Jan Skála o Bratránek, v . 4 Jaroslava Třalková o Kav e (Líbeznice), v . 5 Milan Vytla il o Monte (Praha), v . 6 Petr Náhlík o Vokoun a Jaroslav Krpej–o Red.

Celkem vyšlo sedm čísel ( . 0 až . 6) strojopisných čísel formátu A5 o rozsahu kolem 20 stránek. Poslední, –esté číslo vyšlo jen pro nejbližší okruh kamarád , nebo bylo jasné, že n kdo ze –ir–ího okruhu tená musel spolupracovat s StB. Druhou verzí –estého čísla (pro ostatní dosavadní odb ratele) byla obálka ve form dvojlistu formátu A6 s oznámením, že k prvnímu jarnímu dni ukon uje šredak ní hlou ekō innost a odchází do les . ada autor *Pajdy* za ala spolupracovat s dal–ími tramskými redakcemi p i vydávání samizdatových asopis *SEM-TAM*, *TAM-TAM*, *Matlav stopú*, *Poutník*, *Letokruhy* a *Toulavec*.

asopis *Pajda* se p episoval na pr klepový papír p es škopírákō na psacích strojích (práci zaji– ovalo p iblifn deset osob) v celkovém nákladu kolem 100 kus a poté distribuoval mezi okruh známých na Plze sku i v dal–ích místech, kde také vznikaly podobné asopisy a vzájemn se vym ovaly (Praha, Rofnov pod Radho–t m aj.).<sup>469</sup> V asopise byly n které pravidelné rubriky, nap íklad *PPP* (Písni ka pro *Pajdu*), *tení na pokračování*, *tení na zamy–ení*, *Knihomol*, *Ze zahrani í*, *Z les* , *vod a strání* (informace p eváfln o tramských akcích), kulturní rubrika *Nejen vandrem flv jest tramp*, *Smeti–t* , *Fórum Románium* s p ipomínkami a názory tená na asopis *Pajda*. Na jeho stránkách bylo také vyhlá–eno n kolik literárních sout flí o nejlepší p ísp vky do asopisu. Jako p íloha *Pajdy* . 3 vyšla báse Petry Hedvi ákové *Abeceda tulák* s obálkou (dv varianty) od Karla Vidimského o Cimbury.

V–echna čísla asopisu *Pajda* se nachází jak v knihovn Libri prohibiti, tak v soukromých sbírkách.

V Ostrov nad Oh í vyšla v letech 1980o1981 nejmén dv čísla nepravidelného samizdatového asopisu *Hlas severozápadu*, ur eného téfl p eváfln tramským tená m. Jako redakto i jsou uvedeni Le Docteur (Praha) a esílko (Ostrov nad Oh í).<sup>470</sup> Podle vyjád ení redakce: š asopis vychází jako nepravidelný pravidelník, vydává *Rada ty pod*

<sup>469</sup> Rozhovor s V rou Náhlíkovou, Plze 7. 4. 2004.

<sup>470</sup> Podle informací ing. Petra Náhlíka a editele knihovny Libri prohibiti Ji řho Gruntoráda se jedná o Vladimíra Hamerníka o Doktora a Old icha Kube–e o esílka, –erifa T. O. New Toronto a lena T. S. Hleda i (t. . fljícího v USA).

zářtíou Severozápadní Unie.õ Ob řsla samizdatu jsou uloflena v knihovn Ľibri Prohibiti.

První řslo formátu A5 je psáno strojopisem na pr klepovém papí e a opat eno tvrdými deskami.

Druhé řslo je datováno do ledna 1981. Tvo ř jej 12 strojopisných stran formátu A4, se-řtých v tvrdých, sv tle zelených kartonových deskách, v jejichř horní řsti je umíst Ľn linoryt s motivem ohn ř a ty mi nápisy NEW TORONTO. Název *Hlas severozápadu* není v řsle uveden. Obsahem jsou básni ky ř pís ové texty, povídky, nap ř. *řzek nad řtiku* autora Miroslava Linky, opsaný z *Rybá ského v stníku* z roku 1934, tramské sci-fi na pokrač ování, vtipy ř sout řl. Je zde také zmřnka o redakci: řZ archivních materiál ř vybral a sestavil redaktor Fran es Ilkoõ (pravd podobn ř-podle p ezdívky řesřlko).

Dal řm ob asníkem vycházejícím v Plzni byl v té dob ř samizdatový řasopis ř spí-ř sborník zam ř ený na kulturu, a zvlá-ř literaturu, s názvem *Co je*. Vznikal v okruhu osob kolem Miroslava Svobody a Pavla Hauera, na pomezí um řní a undergroundu, scházejřcích se tehdy v dome ku u Doudleveckého mostu ř nap ř. Michal Kolá ř Kolja, Vladimřr Kasal ř Midli, Jana řřardová, Jana Kaslová ř Potářka, Otakar Schmidt, Dana Karlí ková, Jaroslav Sv řtni ka, Zora Hornová, Miroslav Orna a řada dal řch.<sup>471</sup> P řiná-řl prózu ř poezii za řnájřcích autor ř ř známých řeských spisovatel ř, p eklady d řl sv tových autor ř p edev řm beatnické generace, pís ové texty, portréty zp řvák ř skupin, ukázk y vřtvárného um řní (A. Warhol). V řt řnou řlo o p episy z d řve oficiáln ř vydaných knih a p eklad ř, publikováno bylo také n kolik p vodních p řsp řvk ř, ozna řných řřrami.<sup>472</sup> řVznikal kolektivní prací, kařdý opsal n co, spole n se to jen mřrn řzredigovalo.õ<sup>473</sup> Vy-řla nejměn ř ty ř řsla řasopisu ( ř sborníku) v rozsahu 33 ř 99 stran formátu A4, se-řtá v polopevných deskách. Pro výrobu bylo pouřřlito pr klep ř, ale byl upot eben také xerox a cyklostyl. První řslo je datováno 8. 2. 1981, tvřrté prosinec 1981. P řesný po řet vydaných řsel z řstává nevyjasn Ľn. V plze řském prost řdí se řládne ze zmřn řných nebo dal řch řsel nepoda řlo najřt. V knihovn Ľibri prohibiti jsou k dispozici uvedená ř ty ř řsla.

První, datované 8. února 1981, obsahuje básn ř, řvahy, pís ové texty Johna Lennona, text p řevzatý z antologie Le Roi Jonese *Modernisté*, řykající se historie ř jednotlivých osobností beatnické generace. Zmřn Ľi jsou nap ř. A. Ginsberg, G. Corso, J. Kerouac, L.

<sup>471</sup> Rozhovor s Miroslavem Svobodou, Plze ř 19. 3. 2004; řěl ř jeho osobní sd řlení (2008); rovn řř Pavel Hauer v rozhovoru dne 15. 11. 2004.

<sup>472</sup> POSSET, s. 34.

<sup>473</sup> Osobní sd řlení Mgr. Miroslava Svobody.

Ferlinghetti, W. S. Burroughs, G. Snyder a dal-í. Tento text o 21 stranách p eloffil Jan Válek. Pod n kterými básn mi je podepsána Jana Kaslová (dnes Sadílková). Najdeme zde také 4 fotoreprodukce, opat ené monogramem MK (Podle Miroslava Svobody jde pravd podobn o Michala Kolá e).

Druhé íslo obsahuje téfl autorské p ísp vky, a to jak poezii, tak prózu, pís ové texty Boba Dylana, Petra Gabriela, text o flivot a díle Jacksona Pollocka a dal-í. Je uvedeno mnoho jmen autor p ísp vk , nap . Ji í Vo-oust (pravd podobn pseudonym) ó a také básnické sbírky *Nemocni ní vize* (1980) a *B hání ulicí* (1980), Otakar Schmidt, Kasl, Kaslová, Hauer, Panu-ka, jako auto i p eklad jsou uvedeni Fr. Jungwirth, Hornová, Karlí ková, Sv tni ka. Také v tomto ísle se nachází 4 fotoreprodukce (autor Kolá ).

Ve t etím ísle samizdatu jsou uvedeny p eváfln autorské p ísp vky psané pod monogramy P. H., P. fi., J. S., J. P., V. K., pseudonym Plfan, básn J. Vo-ousta ze sbírek *B hání ulicí* a *Nemocni ní vize*, text Jaroslava Hutky *Hra* (1969), pís ové texty Boba Dylana a profil Andyho Warhola.

tvrté íslo asopisu *Co je nese* datum prosinec 1981. Obsahuje zna né množství autorských text (monogramy J. ., V. K., L. V., L. B., F., básn psané pod jménem J. Vo-oust (sbírka *Mince pro Charóna*, 1981), výtah z lánku *Allen Ginsberg a morálka*, uve ejn ného v deníku *Mladá fronta* 16. 5. 1965, p epis lánku *Ginsberg v Praze* z asopisu *Kulturní tvorba* . 10/III z roku 1965, báse J. Seiferta *Pocta Vladimíru Holanovi*, n které lánky ze samizdatového asopisu *Hurá* (vydáván ve dnech 3. ó 5. ervence 1981 na hudebním festivalu *Porta* v Plzni), p eklady Cohenových pís ových text .

V dob konání trampského hudebního festivalu *Porta* byl v roce 1981 vydáván jifl vý-e zmín ný samizdatový asopis *Hurá*, který p iná-el aktuální novinky z festivalu, komentoval jednotlivá vystoupení atp. Obsahoval pouze p vodní p ísp vky. Na rozdíl od oficiálního *Portýra* cht l asopis p iná-et zajímavé a pravdivé zprávy.<sup>474</sup> Jeho redakci tvo ili Josef Tmogr ó Shorty a Jarmila Doleflalová (dnes Tmogrová) ó Wickie z Prahy, Ji í Novotný ó Fe a a Petr Trpák ó Pet í ek z Tábora. Prostory pro výrobu asopisu poskytla Jana Kaslová ó Potápka (dnes Sadílková) v Plzni-Liticích. Na *Portu* byla jednotlivá ísla prováflena v ko árku malého Jakuba Tmogra a na míst byla distribuována okruhu známých. Ke konci festivalu se snaffili kolportéry *Hurá* p inejmen-ím zastra-ovat p íslu-níci VB.

---

<sup>474</sup> POSSET, s. 62.

Samizdat byl připravován ještě před Portou. K výrobě byly použity proklepové papíry s předem natřenými hlavičkami, zvláštní barva se používala na barvení látek. První číslo *Hurá* bylo do Plzně dovezeno již hotové. Další dvě čísla byla pak rozepisována v Liticích na 465 psacích strojích.<sup>475</sup> Celkem vyšla tři, a to 3., 4. a 5. 7. 1981, v rozsahu 365 stran formátu A4. Text byl psán proklepem na psacím stroji v nákladu 1500 180 kusů. Aby se zabránilo falzifikátům, na každé straně byl otisknut linoryt s motivem prasátka.<sup>476</sup> Na vydávání časopisu *Hurá* reagoval několikrát kriticky Jan Dobíáš Honza<sup>477</sup> a hlavní dramaturg Porty Michal Konečný Jupp<sup>478</sup> v oficiálním *Mladém světě* jako na něco, co nabourává společné dílo všech trampů. Naopak hudební kritik Jiří Erný na stránkách časopisu *Melodie*<sup>479</sup> zhodnotil neoficiální *Hurá* jako přínosné.

Zdá se, že po roce 1981 vydavatelské ambice na dlouhou dobu ustaly. Roky 1981 a 1983 se odehrály ve znamení zvýšené pozornosti Státní bezpečnosti, které se etnými postihy podařilo nezávislé a opoziční aktivity snížit na minimum. Velké množství signatářů Charty 77 bylo koncem 70. a počátkem 80. let 20. století také donuceno v rámci akce ASANACE opustit republiku. Na Plzeňsku to byli především lidé z oblasti undergroundu.

Uprostřed 80. let 20. století, v letech 1985 a 1986, se objevuje v Karlových Varech pod názvem **ROCK SCENE** samizdat určený především posluchačům a vyznavačům rockové hudby ve všech jejích odstínech. V knihovně Libri prohibiti jsou uchována tři čísla časopisu, psaného strojopisem perlikovým písmem na proklepovém papíře a sešitého v polotuhých papírových deskách, nesoucích jméno časopisu a obsah jednotlivých čísel.

V prvním čísle je uveden jako doba vzniku rok 1985, bez bližšího časového vymezení. V časopise najdeme články o rockové hudbě a jejích představitelích, jako například *Cocteau Twins*, *V-Effect*, *Action Transfers*, *The Tempest*, převzaté z hudebního časopisu *Music Week*, americký klubový festival *Rockpool*, seznam LP Avantgarda, seznam nových zajímavých singlů. Poslední stránky dvacetistránkového samizdatu koní pravidelnou rubrikou *Střípky, drby ze světové hudební scény*. V čísle jsou zastoupeny autorské zkratky Z. Z. a P. K.

<sup>475</sup> Telefonický rozhovor s Josefem Trogem o Shortym 18. 2. 2005.

<sup>476</sup> POSSET, s. 62.

<sup>477</sup> DOBÍÁŠ J., Hurá jako styl je málo. In: *Mladý svět*, 1981, . 32.

<sup>478</sup> KONEČNÝ, M., Moudráci. In: Rubrika *Táborový oheň*. In: *Mladý svět*, 1981, . 34; KONEČNÝ, M., O Portě po Portě. In: Rubrika *Táborový oheň*. In: *Mladý svět*, 1981, . 36, s. 30.

<sup>479</sup> ERNÝ, J., Ebeni rozbuškou 15. Porty. In: *Melodie*, 1981, . 7, s. 278.

Druhé číslo z roku 1985 se v níže skupinám *Residents, Amm, News From Barel, Classix Nouveaux, Malaria*, najdeme zde lánek *Rock&roll o P edpov na dne-ek*, podepsaný monogramem P. K., n kolikastránkový p ehled LP: Avantgarda. číslo íta 18 stran textu.

Další číslo, uvedené jako *ROCK SCENE . 1*, datované 9/1986, obsahuje rozhovor se zp va kou *Nico*, informace o hudebních skupinách i interpretech *Gandlemass, Balls Of Fire, 38, Special, Quiet Riot, Virgin Steele, James Young/Jan Hammer, Phantom Rocker & Slick, Cobra, Shy, Cherry Bombz*, recenze nov vy-lých LP, fleb í ek INDEPENDENTS. asopis obsahuje 21 stran textu.

Poslední číslo, které se ve sbírkách knihovny Libri prohibiti nalézá, je ozna eno jako . 3/ 11. 12. 1986. Zdá se tedy, fle mezi tímto a vý-e uvedeným . 1/1986 vy-lo je-t nedochované číslo 2/1986. Obsahem t etího ísla jsou op t medailony hudebních skupin *Cult, Hyts, Paula Samsona, War Machine, Jah Wobble, Odpich fleza*, kompletní diskografie *Chrise de Burgha*, fleb í ek INDEPENDENTS singles, p evzato z hudebního asopisu *Melody Maker Charts* z ervence roku 1986. číslo tvo í 25 stran.

Stejn jako u v t-iny ostatních samizdat není jisté, zda další ísla asopisu vy-la, a pokud ano, nejsou prozatím zaznamenána.

Od roku 1985 vydával sv j oddílový samizdatový asopis s názvem **Zv d** plze ský turistický oddíl filutý kvítek (TOM 4714), vedený ve skautském duchu. Název asopisu byl odvozen z anglického slova *skaut*, cofl v eském p ekladu znamená stopa , zv d. V roce 1985 vy-lo první číslo asopisu o nulté, v letech 1986ó1989 pak vycházelo deset ísel ro n ( asopis vychází dodnes). První číslo (prvního ro níku) samizdatového oddílového m sí níku je datováno 8. ledna 1986. Ve druhém ísle (únor 1986) se na obálce asopisu poprvé objevilo logo s nápisem *Zv d*, jehofl autorem byl Ji í Fichtner ó Fich a, které se s drobnými úpravami pouflívá dodnes. asopis vycházel nejprve ve formátu A4, od prvního zvlá-tního váno ního vydání v roce 1987 byl *Zv d* zmen-ován do formátu A5. Autorem nultého ísla z roku 1985 byl Richard Havelka ó Sm ch, v dal-ích t ech letech asopis vytvá el spole n s Ji ím Vav íkem ó Dflukem a Ji ím Fichtnerem ó Fich ou. V letech 1989ó1990 pak periodikum tvo il Ji í Dovrt l ó Cimbo-. V asopise se objevovaly Foglarovy a Batli kovy povídky, svými post ehy a radami do n j p íspívali vedoucí oddílu, ásto se zde objevovaly k íflovky a kvízy, na poslední stran se pravideln nacházel text písn k táboráku. V t-inu ilustrací v asopise vytvá el Ji í Vav ík ó Dfluk, asopis dopl ovaly fotografie ze spole ných akcí oddílu. Okopírování asopisu zaji-oval

Jiří Vavřík o Dřluk v plzeňském státním podniku Jatky. časopis vycházel v nákladu cca 20625 výtisků pro potřeby členů oddílu.<sup>480</sup>

Z tramského prostředí vzešlo plzeňské samizdatové periodikum *Fabián*. časopis vytvářeli členové T. O. DAKOTA coby svůj osadní časopis. Do táborové osady patřili Ivan Řihák o Jesky, Pavel Bureš o Dane, Miroslav Hák o Skaut, Zdeněk Tampaš o Mamba, Miroslav Krása o Hejkal a Martin Polívka o Macek (dnes šéfredaktor krajské mutace MfDnes v Plzni). Název *Fabián* vznikl podle jména dobrého ducha a vládce brdských lesů, kam osada často jezdila trampovat a vybuodovala si tam také svou boudu o zemljanku, kterou jim v roce 1989 kdosi vypálil. Jak píše v úvodu prvního čísla Dane: „Šli jsme si jeho jméno vypůjčili jako název pro náš časopis, poněvadž Brdy nám přirostly k srdci a stále v nich budou mít své místo.“<sup>481</sup>

V letech 1987-1989 vyšlo celkem tři čísla časopisu ve formátu A5, vždy jedno za rok. Náklad jednoho čísla činil okolo dvaceti kusů, které kolovaly mezi známými formou oběhů. Jednotlivá čísla vznikala technikou přiklepu přes škopírák na klasickém psacím stroji, stránky k sobě byly sešity bílým provázkem. Všechna čísla mají jednotnou obálku, liší se pouze fixem dopsaným číslem a rokem vydání. Na titulní straně je kopie ilustrace děveného srubu s totemem v popředí (autorem ilustrace je dědek Ivana Řiháka), na zadní straně obálky pak znak T. O. DAKOTA. Obsahem *Fabiána* je převážně autorská tvorba, a to povídky, básničky, písňové texty, ukázky z různých sborníků a knih, zážitky z cest, včetně doplnění fotoreprodukce ze společných tramských akcí. Kromě uvedených členů osady do *Fabiána* přispívali například Joe, Mamba, Ája, Haní, Olina, Dřluk (Jiří Vavřík), Robin (Jiří Beran), Beo (Tomáš Bernhardt), Liák (Karel Říha), Šáp (Jan Pavelec), Vokoun (Petr Náhlík) a Houla (Stanislav Zárybnický o Rakovník).

V prvním čísle z roku 1987 (36 stran) najdeme mj. stručnou historii brdských kempů (Dane), tramské vyznání (Jesky, Dane, Dřluk, Joe, M.), text Josefa Kainara, básničky (Mamba, Ája), zážitky z vandru (Jesky, Dane), profil hudební skupiny *Romantic Folk* a jeden z jejích textů (Borůvka o Lucie Vondrová) aj. Texty jsou doplněny i vlastními ilustracemi a vlastními fotoreprodukcemi.

Druhé číslo má výroční 1988, má 29 stran. Jeho obsahem jsou povídky (Karel Plíhal, Beo), básně (Beo, Šáp), příběhy (Robin, Dane, Beo, Liák a Haní), profil Otakara Batličky, ohlédnutí za Portou (Jesky). V časopisu je 8 fotoreprodukcí.

<sup>480</sup> Rozhovor s Mgr. Janem Hosnedlem, Plzeň 14. 12. 2008.

<sup>481</sup> *Fabián* . 1, samizdat, 1987, s. 3.

Tetí, nejobsáhlejší (53 stran) číslo vzniklo v roce 1989. Měly v něm najít mj. vyhlášení pravidel soutěže Štrampský expres Sever proti Jihu, básničky (Olina, Šáp), povídky (Jeskyňa, Houla, Miki a Mirko Ryvola, Li-ák), slánek o vývoji country hudby (Li-ák), slánek upozorňující na dopady šlešního zákona (Vokoun), ukázky ze sborníku *Zákon p i-el p -ky*, texty Vladimíra Mertvy a Jana Vyšítala. Za zmínku stojí vzpomínkový text Daneše (Pavel Bureš) s názvem *M j poslední pionýrský tábor*. Vzpomíná v něm na pionýrský tábor a brannou táborovou hru *Brdy pat í pionýr m*, kterou jim připravili p íslu-níci Lidových milicí. Úkolem pionýr bylo zakreslovat do mapek, které jim milicionáři rozdali, co nejp esněji tramské boudy a tábořiště, které měli v rámci hry najít v brdských lesích. Ti, co v mapě zakreslili nejvíce míst, zvíťazili.<sup>482</sup>

Tramským potlachovým časopisem, vycházejícím ve druhé polovině 80. let 20. století, byla **T. O. DÁLAVA**, kterou vydávala tramská osada stejného jména. Obsahoval p edevším p evzaté autorské texty uveřejněné v dalších tramských samizdatech. Celkem vyšlo t i číslo časopisu.<sup>483</sup>

První bylo sestaveno k sedmému výročí vzniku tramské osady Dálava a tvořily jej pravděpodobně dva listy textu, ofotografovaného na slabém fotografickém papíru formátu A5, sešité sešíváním. Obsah je prozatím nedostupný.

Časopis k osmému výročí existence tramské osady *Dálava* je devítistránkový, formátu A5, psaný pr klepem na psacím stroji. Desky tvořily p edlohy, ofotografované na slabém fotografickém papíru; na p ední straně měly najít nápis ŠDálava 8. ročník, na zadní jsou výezy fotografií z tramských akcí. Obsah časopisu: povídka Karla Růžky o Li-áka *Trail to Oswego* z roku 1987, zhodnocení činnosti osady za minulý rok (Šáp), kreslený humor (3 vtipy), stránka *Va íme v p írodě*.

Časopis připomínající devět let existence tramské osady *Dálava* vydaly v roce 1989 společně tramské osady *Dálava* a *filuté slunce*. Obsahuje mj. rozhovor s Jaroslavem Velinským o Kapitánem Kidem, báseň *Lochotín* (autor Karel Růžka o Li-ák s ní zvíťazil v neoficiální tramské literární soutěži Trapsavec v roce 1988), veršované povídky (Be o o Tomáše Berndhardt) o jedna z povídek, *Nápoj lásky*, je uveřejněná též v časopise *Fabián*, texty (Li-ák o Karel Růžka), kreslený tramský humor (ně které vtipy p evzaty z časopisu *Tramp*, vycházejícího na konci 60. let), satirickou *Zprávu z Porty r. 2021* (Jeskyňa o Ivan íhák, též časopis *Fabián*), vzpomínka na Irana (Bohuslava Šepeláka, Li-ák o též časopis

<sup>482</sup> *Fabián* . 3, samizdat, 1989 (čísla stran nejsou uvedena).

<sup>483</sup> Osobní sdělení Jana Pavelce.

*Doup*) a reakci na ni (řápó Jan Pavelec). Āasopis v rozsahu deseti stran formátu A4 byl vytiřt n v nřkladu 40650 vřtisk Ā na xeroxu ve řTřKodovceř, kde tisk zajistil Ivan Āihřk ř Jeskyř.<sup>484</sup>

V rřmci zřpado eskřho regionu vychřzel dřle samizdatovř Āasopis *Zřpado eskej pr ser*. V knihovn Ā Libri prohibiti jsou uloflena t i nedatovaná Āřsla, podle J. Posset byl vydřvřn v letech 1987ř1988,<sup>485</sup> ve sbřrce knihovny Zřpado eskřho muzea je ulofeno mimo t ř zmřn Ānřch i řřslo tvrtř. Vydavatelem samizdatu byl TomřřKřbrt ze Sokolova, kterř jřfl vřřk řlřdnř vřtisk nevlastnř. Āasopis vydřval sřm v asi deseti exemplřřch. Mnoflil jej řřste n Ā na kopřrovacřm stroji ve skladu Hn Āouhelnřch dol Āa briketřren, kde pracoval jako zřsobova Ā. Po odhalenř jehovydavatelskř Āinnosti za Āla chodit p řdvolřnř k vřslech m Āna StB, rovn řfl tak byl nucen zm Ānit zam řtnřnř. Vykonřval pak prřci zřvoznřka a byl pod neustřlřm dohledem StB.<sup>486</sup> Nřzev Āasopisu odvodil autor od tehdejř situace v zřpadnřch Āechřch, kterou cht řl ř Ānřm svobodnřch myřlenek m Ānit. Jednotlivř p řisp vatelř, p řřřcř pod iniciřlami, k estnřmi jměny Āi pseudonymy, se v t Āinou v Āasopisu netajř svřm negativnřm postojem ke spole Ānosti, vedenř v duchu socialismu a komunismu. Vydavatel vybřzř Āenř e k zřsřlřnř vlastnřch zku Āenostř, informacř, aktualit z akcř, břsnř, povřdek, romřn Ā, řřlet ř, fotek, kreseb a dal řch zp řtnou cestou do redakce. Doslova uvřdř: řZP je pro v Āechny mladř lidi, ne jenom pro tebe! Nenech ho hnřt doma a dej ho dal řmu p řřteli lidovř řtby.ř Jde o obsřhlř Āasopis formřtu A4, psanř p řevřřfln pr klepem, řřste n Ā je vyuffit ř xerox, se řtř je v papřrovřch deskřch. Jednotlivř řřsla obsahujř 29ř46 stran text Ā, fotografiř Āi ilustracř. Autor se podřlel ř na vydřvřnř dal řho samizdatovřho periodika *Stres* (Karlovy Vary) a p řispřval třfl do prařfskřho *VOKNA*.<sup>487</sup>

V dochovanřch řřslech najdeme p řevřřfln Āautorskou literřrnř tvorbu: poezii, prřzu, p řřsovř texty, fejetony, reportřfle, zprřvy o hudebnřch akcřch a koncertech a komentř e k nim, fotografickř a kreslenř reprodukce. Mezi jinřmi je zde nap ř. takř uve řjn Āna vzpomřnka autora K. Āna rok 1977, kdy ve řkole, tehdy jako t Ānřctiletř kluk, podepsal ob řflnřk s protestem proti Chart Ā77, zakon Ānř dodate nou omluvou za tento Āin. Uvedeny jsou takř řryvky z literatury tehdy zapov zenřch autor Ā (Alexandr Solřenicyn, Ferdinand Peroutka).

<sup>484</sup> Telefonickř rozhovor s Janem Pavelcem, 26. 11. 2008.

<sup>485</sup> POSSET, s. 168.

<sup>486</sup> Telefonickř rozhovor s Tomřřem Křbrtem, 10. 2. 2005.

<sup>487</sup> *Tamtřfl*

Z roku 1988 pochází pokus o vydávání dalšího nezávislého časopisu **ZAGOR**, vycházejícího ve Starém Plzenci s podtitulem *Music Express Killer*. Jako vydavatel je uvedena zkratka VPS, šéfredaktor Von Sylwer (č. 2), Climex (č. 3 a 4), výtvarný šéfredaktor Albilli (č. 2), Ilibla (č. 3 a 4) o pravd podobn p esmy ka téhoř. Vý-e nákladu je uvád na 20 kus , rozmnořen je šcostarovouõ technikou. Jedná se o jeden list formátu A4, p elofený do formátu A5. Samizdat byl určen p evářln pro pobavení známých z ur itého hospodského okruhu a tená e nazývá Zagory. T i ísla zachovaná v knihovn Libri prohibiti jsou datována 30. 3. 1988 (2), 7. 4. 1988 (3) a 14. 4. 1988 (4). Jejich obsahem jsou povídky, vtipy, básni ky, veselé historky, aktuální drby a zprávy z okolí známých. Pravd podobn kařdé íslo je obohaceno v záv ru kresleným vtipem (2, 3, 4). Jde se o autorské p ísp vky uve ejn né pod pseudonymy, p ezdívkami, řiframi i anonymn (vs, W, r, ké, Karriend, Hrdlo ez, Veron Sajra, Be ka, Pejř, Lavkarri). V kařdém z dochovaných ísel najdeme pravidelné rubriky *Z podzemí*, *Povídka p ed spaním*, *Báse* i *Básn* , ve dvou pak *Nad vypitými dopisy* (2, 3) a *Vtip na výkend* (2, 3). Ve druhém ísle je p ipomenuta soukromá kulturní akce o koncert kapely *Underground Alcohol Band*, spojený s výstavou obraz , která se konala ve Starém Plzenci 7. 11. 1987. Exponáty z výstavy skon ily na KS SNB a následovala také ada výslech .<sup>488</sup> Ve tvřtém ísle se uvádí, ře řéřredakto i dvou prvních ísel od asopisu ode-ři.<sup>489</sup>

Z téhoř roku pochází další samizdat z oblasti západních řech o z Karlových Var , a to **Imanentní řerven 88**. Jako vydavatel je uvedena *Nezávislá spole nost pro ochranu mén řápavých*, v kolektivu autor jsou uvedeni Ma ar, Tolar (z informací získaných v knihovn Libri prohibiti jde o Jind icha Tolara). Je dochováno jediné íslo, datované 4. 6. 1988. Zda vy-la i ísla další, není prozatím známo. asopis tvo ří 7 stránek formátu A5, psaných strojopisn na pr klepovém papí e a opat ených tvřdými deskami. Sami auto i ozna ují sv j asopis za revue. íslo obsahuje autorskou báse *Ohula pohula* (M.), dva texty, p evzaté z knihy *Na-ř p írodou* (1937), vydané pod názvy *Úkazy na obloze v řervnu* a *N co o domácí řnici*, v *Okénku* pak úryvek z knihy *Jak na co řím v domácnosti* (Merkur 1985). asopis je dopln n kresbami.

<sup>488</sup> *Z podzemí*. In: *Zagor*, samizdat, . 2, s. 2.

<sup>489</sup> *Od péra*. In: *Zagor*, samizdat, . 4, s. 1.

Roku 1989 začala vycházet v západních částech hned několik samizdatových časopisů. Jako první to byl časopis *Nezávislé skupiny občanů Západočeského kraje* s názvem *Stres*, vycházející též v Karlových Varech. Zabýval se více politickou situací v zemi i západočeském regionu, ekologií, připomínány byly historické souvislosti a události v Československu. Časopis vydávali Jiří Fuchs, Tomáš Kábrt a PhDr. Jindřich Konečný (Horní Blatná), který byl i hlavním příspěvatelem. První dva ze jmenovaných redaktorů chtěli, aby se časopis zabýval spíše alternativní kulturou a politické otázky vynechal, zatímco naopak prosazoval publicitu politických témat.<sup>490</sup> Mezi autory příspěvků najdeme Jiřího Kufnera, Tomáše Kábrta, Františka Volfa, Lubomíra Jelínka, Evu Smutnou, Pavla Kapíka, Richarda Krauseho. Celkem vyšly tři čísla: nulté, první a druhé. Přesné časové zařazení jednotlivých čísel se nepodařilo zjistit.

V nultém čísle najdeme mj. text petice za přejmenování hlavní třídy z SA na Tomáše G. Masaryka, kterou zaslali v prosinci roku 1988 karlovarští občané M. NV Karlovy Vary, a odpověď úřadu na ni.

Ve druhém čísle je uveřejněn mj. text petice občanů z Klatov a okolí reagující na hanlivý slánek o signatáři Charty 77 Janu Rampichovi z Plzně uveřejněný v deníku Pravda dne 6. 5. 1989 pod názvem *Jeden z nich*. Petice fládlá o možnost uveřejnit také stanovisko zde odsuzovaného. Hlavním iniciátorem petice byl Václav Fiufan, také signatář Charty 77. Dále se časopis v tu dobu oslavoval osvobození Plzně americkou armádou, uspořádané dne 6. 5. 1989 na náměstí Míru v Plzni, připomíná také překlad odpovědi amerického velvyslance v SSR dvorním z organizátorů oslav, Jiřímu Měkovi a Martinu Svobodovi. Na straně 13 je uveřejněn slánek Miroslava Svobody z Plzně *Poukectví sv. Jana Nepomuka Neumanna*, datovaný 18. 6. 1989, popisující zmíněnou slavnost.<sup>491</sup> Strany 16-18 připomínají analýzu StB i KS *Informace o aktivitách a činnosti nepátelských sil na teritoriu Západočeského kraje*.<sup>492</sup> Příspěvek *Folka* (autory Petr a Věra Náhlíkovi) na straně 51 informuje o I. ročníku festivalu *Plzeňská jarní bowle*, uskutečněném 28. 5. 1989 v Plzni.

Věchna vydaná čísla se nacházejí jak v knihovně Libri prohibiti, tak v soukromých sbírkách.

<sup>490</sup> Telefonický rozhovor s Tomášem Kábrtem, 10. 2. 2005.

<sup>491</sup> Filadelfský biskup na ní mj. odkl: ŠCírkev v Československu je příkladem americké odvaze a překonávání překáček a symbolem této odvahy a vřemosti je otec kardinál Tomášek (Svoboda, M. Poukectví sv. Jana Nepomuka Neumanna. In: *Stres*, samizdat, ro. 1, č. 2, s. 13.)

<sup>492</sup> Stejný text (společně s dalšími přehledy) byl rozeflán M. V. KS v Plzni v řervenci roku 1988 základním organizacím KS pro využití v jejich práci. Západočeské muzeum, AKDS 10/94, i. č. 26929.

V květnu 1989 začal vycházet plzeňský občasník *Pevná hráz* s podtitulem *Informativní bulletin Západo českého kraje*. Na jeho podobě se podílela skupina mladých plzeňských aktivistů z okruhu kolem Charty 77 a dalších nezávislých iniciativ Jan Rampich, Martin Svoboda, Vladimír Líbal, Ladislav Vyskočil, Jan Jelínek, Ivan Jáchim. Přispívali do něj i další autoři, například Jiří Těmka, Jaromír Mergl, Miroslav Svoboda, manželé Náhlíkovi, František Šezá, Viola Procházková a další. Celkem vyšla tři čísla: nulté o rozsahu 6 stran, první a druhé o rozsahu cca 30 stránek formátu A4. Nulté číslo bez pevných desek i grafické úpravy, první a druhé s grafickou úpravou a pevnými deskami v barevném grafickém provedení Vladimíra Líbala (č. 1) a Jana Jelínka (č. 2). Časopis vyráběl Martin Svoboda s Janem Rampichem v propůjčeném soukromém domku v Lobzích, další členové redakce o místě výroby nevěděli. Tiskli jej na zakoupené papíry přes síto vyrobené vydavatelem karlovarského *Stresu* v nákladu kolem 60 kusů. Další síto získali z Prahy od *Demokratické iniciativy*, a později ještě jedno kvalitnější, od jednoho z vydavatelů pražské *Revolver Revue* Ivana Lampera.<sup>493</sup>

Redakce časopisu přináší v nultém čísle tuto charakteristiku: „Nechceme nadávat a pomlouvat, odmítáme nálepky jako ‚protistátní‘ nebo ‚protisocialistické‘, ne, chceme pouze věcně a co možná nejpravdivěji informovat o dění kolem nás, o kterém se tenkrát dovídá většinou zkresleně nebo vůbec ne. Berme to i jako pokus odstranit další cihlu z našich ‚pevných hrází‘, kterými jsme již po léta obklopeni.“ Toto číslo se vrací především k již zmíněné pokojné manifestaci uspořádané k uctění památky padlých amerických vojáků při osvobození jihozápadních částech naší země v Plzni 6. 5. 1989. Připojen je i projev, který měl být přednesen Jiřím Těmkou, jenž byl však toho času zadržován Státní bezpečností, odpověď amerického velvyslance po adatelům na jejich pozvání. Časopis dále informuje o vzpomínkové akci v Plzni-Liticích dne 20. 5. 1989 za účasti velvyslance USA Juliana N. Niemczyka. Dále zde najdeme informace o uskutečnění dvou fór aktivistů a příznivců nezávislých iniciativ z různých míst Západo českého kraje, kterého se zúčastnili také zástupci z Prahy. Strana čtvrtá přináší text dvou petic zaslaných Velvyslanectvím ČR a českým státním orgánům, protestujících proti brutálnímu potlačování lidských práv v Číně. Zveřejněna je dále informace o prubežné pouti ke cti sv. Jana Nepomuka Neumanna v českých Budějovicích a Prachaticích (autorem Miroslav Svoboda).

První číslo *Pevné hráze* je věnováno především výročí okupace československé armády Varšavské smlouvy v roce 1968. Najdeme zde informace o prubežné tiché

---

<sup>493</sup> Rozhovor s Martinem Svobodou, Plzeň 15. 3. 2004.

demonstrace na náměstí Republiky v Plzni dne 21. 8. 1989 a ohlasy dvou tisků na ni. Zveřejněna jsou i prohlášení *Dva tisíce slov* od Ludvíka Vaculíka z června 1968 a *N kolik v t. Pevná hráz*, informuje dále o schůzce členů a sympatizantů Demokratické iniciativy dne 4. září 1989, při níž bylo zadrženo asi dvacet osob, a o obvinění Jana Rampicha z trestného činu pobuřování za rozšíření petice *N kolik v t.*

V druhém čísle *Pevné hráze* najdeme mj. reakci na slánek zástupce šéfredaktora západoslovenského deníku *Pravda* ing. Františka Hykeze ze dne 27. 10. 1989 s názvem *V jaké řídíme vlasti?*<sup>494</sup>, informaci o dvou podnitech k soudnímu prozkoumání rozhodnutí o zákazu manifestace 6. 5. 1989, podaných Jiřím Těškem a Janem Rampichem, o domovní prohlídce u Vladimíra Líbala, o postizích za manifestaci 6. 5. 1989. Připojen je i seznam třinácti osob zadržovaných 28. října 1989. Přílohou druhého čísla *Pevné hráze* je plakát, umístěný na bílém obdélném archu tužňého papíru o rozměrech 51 cm x 35 cm, na kterém je v horní části v červeném výstražném trojúhelníku umístěn černý obdélník, ve spodní části informační cedule s nápisem *ŠHlavní mesto Praha vás vítá* (signováno design © red & blue) a jeho autorem byl Miroslav Hora.

Samizdatový časopis *Pevná hráz* můžeme najít v knihovně Libri prohibiti, ve sbírkách oddělení novotisku a v knihovně Západoslovenského muzea, v Archivu města Plzně i v soukromých sbírkách a archivech.

Ve Starém Plzenci se na jaře roku 1989 objevily *nezávislé noviny pro Starý Plzenec* s názvem *Staroplzenecký Ataké*. Vydávalo je *Sdružení slovenského folku, jediná nezávislá občanská iniciativa ve Starém Plzenci*.<sup>495</sup> Do revoluce v listopadu 1989 vyšlo celkem pět čísel, první a druhé nedatované, třetí 16. července 1989, čtvrté 6. srpna 1989 a páté 2. září 1989. Náklad jednotlivých čísel byl dle informací obsažených v časopisu několik desítek kusů. Vydávání *Staroplzeneckého Ataké* pokračovalo i několik měsíců po listopadu 1989.

Trináct hodin poté, co vyšlo první číslo, byl místopředseda *Sdružení slovenského folku* (pravděpodobně Pavel Varga) předveden k výslechu na StB v Plzni.<sup>496</sup> Obvodní oddělení VB v Blovicích proti těm vydavatelům časopisu (David Zábranský, Pavel Varga, Miroslav Hrdelá) zahájilo trestní stíhání pro přečin podle § 6 písm. c, zákona č. 150/69 Sb.,

<sup>494</sup> Autorem článku byla Věra Náhlíková. (Osobní sdělení ze dne 3. 9. 2008.)

<sup>495</sup> Srovnej s GRUNTORÁD, J., *O nezávislých iniciativách v Československu*, samizdat, Praha, Reprint xerox 1989, s. 28.

<sup>496</sup> *Staroplzenecký Ataké*, samizdat, . 2, s. 1.

z d vodu vyhotovení a roz-i ování protispole enského samizdatu, ve kterém otiskli petici *N kolik v t.*<sup>497</sup>

První t i ísla samizdatu p edstavoval vřdy jeden oboustrann popsaný list formátu A4. Obsahem jsou p eváfn krátké kusé informace, odpovídající rozsahu asopisu.

První íslo obsahuje mj. krátký úryvek z *V-eobecné deklarace lidských práv* o právu na svobodu p esv d ení a projevu, zajímavosti ze sv ta, úvahu o stavu kultury ve Starém Plzenci a minianketu o d v e k p edstavitel m zdej-řho M NV.

Druhé íslo se pozastavuje nad rozhodnutím místních orgán nekonat tradi ní dobový hodokvas v podhradí Radyn . Dal-ím obsahem je citát Pavla Wonky, v zn sv domí, zem elého na následky zran ní p ímo ve výkonu trestu, zajímavosti ze sv ta, oznámení o p edvolání k výsledku v souvislosti s vydáváním tohoto samizdatu, zpráva o vystoupení Joan Baez na oficiálním hudebním festivalu Bratislavská lyra, která v novala své vystoupení Chart 77 a ob anským nezávislým iniciativám, polemika s lánkem oti-t ným v deníku *Rudé právo* dne 14. 6. 1989. Uve ejn ny jsou i dv adresy, a to Pavla Vargy a Davida Zábranského.

Ve t etím ísle je krom upomínky o v asné písemné objednávání asopisu uve ejn n láněk *O názvu na-eho m sta*, p ipomínající historické souvislosti, úvaha o cest eskoslovenských fotbalist do NSR, pravidelná rubrika *Zajímavosti ze sv ta*, statistický údaj o religiozit v na-í zemi, pořadavek rakouských odborá o propu-t ní politických v z a dodrřfování svobod v SSR, statistický údaj o vzd lanosti u nás.

tvrté íslo je obsáhlej-í ó t i a p l strany formátu A4. Je zde mj. uve ejn n láněk *Velký strach*, p evzatý ze samizdatových *Lidových novin* . 4/1989, zajímavosti ze sv ta, polemika s lánkem *Co cht jí*, zve ejn ným v *Rudém právu* 29. ervna 1989, text petice *N kolik v t*, láněk ze *Zpravodaje HOS* . 4 *Principy nové ústavy*, p evzatý láněk o protifa-istické demonstraci k uct ní památky padlých amerických voják na nám stí Míru v Plzni 6. 5. 1989, sd lení VONS . 1013, kulturní zápisník o Port .

V pátém ísle nalezneme informaci o tom, fle t i lenové *Sdrufení* šdostaliö p e in a byl jim od at p ístroj na tisknutí asopisu. Dále je zde uvedena zpráva o pr b hu manifestace 21. 8. 1989 v Plzni, zajímavosti ze sv ta, úryvek z deníku *Rossija*, láněk *Vysoká hra* o vývoji v Polsku a Ma arsku, vřtařky lánk z exilového *Vřb ru* . 14, ohlasy ó p ísp vky, úryvek z *Lidových novin* . 5 o cestovním ruchu.

V-echna vý-e popsaná ísla samizdatu se nacházejí v knihovn Libri prohibiti.

---

<sup>497</sup> Dokument . 23. In: *Securitas imperii* 3, s. 172.

V září roku 1989 začalo v Plzni vycházet samizdatové periodikum *Svobodný život*. Vydával je okruh známých z okolí undergroundové kapely *Suňák*, scházející se v Plzni-Újezdě v restauracích U Roják, Na Sokolovně a v Plzni-Bukovci. Pozoruhodné je, že v časopise jsou uvedena jména členů redakce i s adresami, kam mohou případní zájemci posílat své příspěvky do dalších čísel. Zveřejněnými členy štvrtí rady byli: Ladislav Třítkovec, Miroslav Třítek, Jana Třítkovcová, Lumír Aschenbrenner, Miroslav Lem, Pepa Janda, Petr Vališ, Lubomír Klajnsner, Miroslav Brno, Honza Bláček. Časopis psaný na psacím stroji ve formátu A4. Obálka je tvořena tvrdými deskami (tvrdka), je zdobena barevnou ilustrací (v každém čísle jiná od autorem Lumír Aschenbrenner, Miroslav Lem). Jednotlivé listy jsou k sobě spojeny sešíváním. Na první straně se objevuje vždy stejný text *Jací jsme?* s charakteristikou skupiny a výzvou k psaní příspěvků: „Každý v sobě utulá tu svou neopakovatelnou osobnost, která se potřebuje rozvinout, i když jen v našich podmínkách. Tento časopis by se měl stát diskusním stolem, názorovým amplionem, možností k seberealizaci, výpovědí ve prospěch všech. Filosofie tohoto periodiku by měla spočívat v tom, aby si člověk uvědomil nebezpečnost zakrvení lidského mozku, duše a srdce, aby si uvědomil nebezpečí v lhostejnosti. Na závěr však to nejhlavnější, co by mělo prostoupit ducha celého časopisu: **LOV K ŽIJTE PRO ŽIVOTA**.“ Druhá strana, alespoň v prvních číslech (do revoluce v listopadu 1989 stačilo vyjít pouze první), obsahuje také vždy týž text: „Organizační a informační část pro tenáče, kde je kromě adres členů tvrdé skupiny uvedena rovněž charakteristika distribuce časopisu: časopis bude vycházet jednou za 2 měsíce. Poslední den prvního měsíce bude uzávěrkou příspěvků pro následující číslo, v dalším měsíci se utvoří časopis. Počet kusů bude zatím jeden (text z nultého čísla, v prvním čísle je počet zvýšen na pět). Každé číslo bude vždy v pátek, popřípadě sobota, nedele v hospodě (název vynechán). V týdnu bude přejímán lidem doma, jinak bude u některého z členů tvrdé skupiny.“ Poslední strana je koncipována jako prostor pro názory tenáčů (Nadpis: „Odložte si, ulevte si!“).

Celkem vyšlo několik desítek čísel časopisu, první dvě jež na podzim roku 1989 o nulté pravdy podobně v září, první pravdy podobně koncem listopadu (po 17. 11.), další čísla vycházela po několik následujících let, až do roku 1993.

Časopis vznikl buď v domácím prostředí, nebo při společných návštěvách výše uvedených restaurací. Ve skutečnosti bylo vydáváno více kopií, než je uváděno v časopise. Důvodem byl možný trestní postih při vyjímání poštou, než je osobní přebírání. První (nulté) číslo mělo tak ve skutečnosti tři kopie, druhé (první) asi deset až patnáct kusů. K množení

vydavatelé používali kopírovací stroj v bývalém podnikovém editelství vodáren. Dobrovolné příspěvky (včetně ve výši 5 Kč) od tena používali k výrob dalších čísel časopisu.<sup>498</sup>

V prvním (nultém) čísle tohoto periodika najdeme například hudební texty (Mětek o Ladislavě Tůtkovci), básně (Mětek, Brno o Luboše Klajsner, Lem o Lumír Aschenbrenner, Dědek o Zdeněk Jílek), povídky, fotoreprodukce (Honza Blaflek), úvahy (Mětek), zamyšlení nad krizí ve státě (Martin Svoboda), popis uskutečněných hudebních akcí a oslav (Honza Hammer, Mětek), stručné informace o akcích probíhajících a oznámení zajímavých akcí, které se budou konat v příštím měsíci.

Ve sbírkách Archivu města Plzně jsou uložena první tři čísla časopisu,<sup>499</sup> stejně tak jsou uložena i další čísla v soukromých sbírkách.

O samizdatovém časopisu *MG Revue* se zmiňuje J. Posset<sup>500</sup> jako o periodiku, o němž jsou k dispozici jen útržkovité informace z rozhovorů nebo etby. Jako *Mladá garda* je zmíněn v informačním letáku k výstavě *eský samizdat*, která probíhala v plzeňské Státní vdecké knihovně ve dnech 18. 6. o 6. 7. 1990. Publikace Miroslava Antona se zmiňuje o připravovaném vydávání neoficiálního literárního publicistického časopisu,<sup>501</sup> stejnou informaci přebírá dál též Lukáš Valeš.<sup>502</sup> Již dříve z čísel časopisu *MG Revue* se však nepodařilo nalézt, a to ani v knihovně Libri prohibiti, ani v soukromých sbírkách.

V soukromých sbírkách se však dochovala dvě čísla<sup>503</sup> časopisu *M. g. Mladá garda revue*, vyrobená ofsetovou technikou. Obsahují literární tvorbu mladých autorů ze západních částech (Jan Stehlík, Viktorie Rybáková, Roman Knífle, Milan Judl, Pavel Zíka, Ivo Hucl, Robert Janda, Josef Palivec) a překlady ukázek z tvorby světových autorů (Harold Courlander, Jorge Luís Borges, Richard Brautigan). Ilustrace a grafické práce vytvářeli Petr Langmaier, Ivo Hucl, Ladislav Sýkora, Roman Brikcín. Obsáhlejší časopisy (cca 70 stran) formátu A4 jsou prořezány sešíváním. Uvedená redakční rada pracovala ve složení: Viktorie Rybáková, Helena Tmesingerová, Ivo Hucl a Jaroslav Tmejmar. Uzávěrka druhého čísla je datována 1. 5. 1989.

<sup>498</sup> Rozhovor s ing. Lumírem Aschenbrennerem, Plzeň 24. 10. 2008; též telefonický rozhovor s Lubošem Klajsnerem téhož dne.

<sup>499</sup> AmP. Sbírkový dokument z přelomu let 1989/1990, k. 4910.

<sup>500</sup> POSSET, s. 176.

<sup>501</sup> ANTON, M., *Listopad 1989 v Plzni*, s. 105 (pozn. 36). Telefonickým rozhovorem s M. Antonem dne 21. 4. 2004 bylo potvrzeno, že šlo opravdu o časopis *MG Revue*.

<sup>502</sup> VALEŠ, s. 1166117.

<sup>503</sup> Osobní archiv Františka Stoška. *M.g. mladá garda revue* 1. S. d. Stejný výtisk + *M.g. mladá garda revue* 2. S. d. byl nalezen také v knihovně Libri prohibiti, nikoliv v oddělení samizdatu.

časopis *M. g. Mladá garda revue* je nutno zařadit spíše do oblasti tzv. *–edé zóny*. Tiraž této časopisů zařazuje mezi výtisky M V SSM, a to určené pro interní potřebu Literárního klubu při M V SSM v Plzni a Klubu mladých autorů knihovny L. Zápotockého v Chebu.

Je pravděpodobné, že se oba výše popisované tituly shodují.

Ráda bych připomněla je to jeden časopis. I když nešlo o samizdatové periodikum, nýbrž o časopis SSM, články a názory v něm publikované byly často odvážnější než v mnohých samizdatech. Pod názvem *NÁZORY* jej jako svůj bulletin vydával CZO SSM Závodu těžké strojírenství. Autorem myšlenky na jeho vydávání byl Josef Bernard, který časopis též redigoval, dalšími členy redakční rady bulletinu byli Jaroslav Havlíček, Libuše Polívková, Olga Vránová, Jiří Berka, Karel Růžička a Liška<sup>504</sup>, později přibyli ještě Petra Rábová a Ivan Wohlmüt. Byly zde uvedeny například informace o osvobození Plzně americkou armádou v květnu 1945 (č. 1), zveřejněno progresivní prohlášení z Mezinárodního setkání mládeže ve Vimperku (č. 364), na pokračování zde vycházel seznam knih navracejících se po letech z trezoru zpět do knihoven. Poslední stránky patřily trampské rubrice *Psáno na březové kůře*. První číslo bulletinu vyšlo 24. 5. 1989, do šedesátové revoluce v listopadu 1989 vyšlo celkem 6 čísel (včetně prázdninového dvojčísla s číslem 3-4).

### 8.3.3 Spolupráce při výrobě samizdatů

Na které samizdatové tisky, a to jak časopisy, tak knihy, spadají sice do pražské i jiné proveniencí, ale byly vytvořeny v Plzni nebo se plzeňští aktivisté na jejich výrobě podíleli. Pravděpodobně nejzřejměji se to projevovalo například v trampské subkultuře, viz kapitola *Tramping* a podkapitola *Trampský samizdat*. Na kolik dalších příkladů uvádím zde. Za jeden z nejvýznamnějších a nejzdařilejších počinů máme považovat obsáhlou knihu pohádek s názvem *Čert má kopyto*. Kniha dostala jméno podle české písně Karla Soukupa a vyšla v edici *JUST ů Je to Umíme Sami Tvořit*, řada A, v prosinci roku 1987. Jde o sborník pohádek a básní<sup>505</sup> dvaceti autorů (celkem 56 pohádek i básní), mezi

<sup>504</sup> Jde o tchův Karla Růžičku a Liška, který vydával ve druhé polovině 60. let 20. století trampský časopis *Tulák*.

<sup>505</sup> Plzeňané Ladislav Vyskočil a Vladimír Líbal byli na návrat v okruhu svých známých v Praze, kde vznikla myšlenka vydat v době, kdy se zavírali mluvící Charty 77, právě pohádky, které nejsou nijak politickým a nemohou nikomu uškodit. Prvotní myšlenka se začala realizovat a do knižky svými pohádkami a básničkami přispělo mnoho dalších lidí. (Rozhovor s Ladislavem Vyskočilem, Plzeň 22. 8. 2008).

nimifl figurují jména známých pražských disident jako Egon Bondy, Ivan Martin Jirous, Jaroslav Hutka, Vlasta T e-ák, i jména mén známá: Petr Ta oun, Quido Machulka (Karlovy Vary), Milan Balabán, Ji í Pech jr., Petr Třmák, Jana Veselá, Lubo-Rychvalský, Eduard Vacek, Ji í Hlávka, Franti-ek Stárek, Ji í Wolf, Olinka Stankovi ová, Lubo-Vydra, Marcela Stárková, E. Gottwaldovský, najdeme zde i pohádku plze ského signatá e Charty 77 Milana Kohouta. Kníflku tvo í 210 stran, z v t-í ásti mnohých na cyklostylu, strany s ernobílými ilustracemi na xeroxu. Krom mnoha ernobílých ilustrací obsahuje t i vícebarevné sítotiskové ilustrace a je vázána v plátn . Celkem vy-lo 250 výtisk .<sup>506</sup> Knihu bohat ilustroval plze ský výtvarník, tehdy zam stanec propaga ního odd lení státního podniku Drobné zboží Cheb, Vladimír Líbal, který je zde uveden pod pseudonymem Ilustrátorikus. Barevný p ebal tém profesionálního díla vyráb l autor ilustrací spole n s kamarádem Ladislavem Vysko ilem v Plzni, v propaga ního odd lení státního podniku Potravin, které sloufílo p edev-ím pot ebám komunistické propagandy a sídlilo naproti bývalému výstavi-ti Ex Plze . Ťelikofl se jednalo o velký formát (2x A4 + záloflky), nebylo mofné jej vyrobit ,na kolen ÷. Rozhodli jsme se proto poufít profesionální sítotiskové za ízení, jejichfl po et by se v té dob dal v celé Plzni spo ítat na prstech jedné ruky (snad 364). Pofládali jsme proto známého [jméno ufl není známo] o mofnost p ístupu k za ízení, které bylo vybavené osvitkou i odsáva kou, a v no ních hodinách jsme zde tajn vyráb li ty barevnou velkoformátovou obálku podle výtvarného návrhu V. Líbala. Barevné ilustrace do knihy jsme tiskli na sítotisku domácí výroby s Ji ím Vackem ve sklep domu v Dominikánské ulici v Plzni, kde J. Vacek bydlel. Na starý st l jsme p i-roubovali na li-ty d ev ných li-tách mosazné panty a k nim p ipevnili sítotiskové rámy. Tím jsme jednodu-e vytvo ili vykláp ní síta. Tak zvan ,na kolen ÷ jsme pak tiskli mofná první plnobarevnou soutiskovou ilustraci sítotiskem v období eského samizdatu.<sup>507</sup> Knihu pak vytiskl v Praze Lubo-Rychvalský na cyklostylu vynesném ze skladu Husitské teologické fakulty v Praze-Dejvicích (jako nepoufívanou techniku z roku 1968) jejím tehdej-ím studentem, Plze anem Tomá-em Novákem.<sup>508</sup>

Úvodní strana kníflky obsahuje motto Egona Bondyho: ŤPohádka je prostor, v n mfl se skute nost, v nífl se nedá flít, opravuje do podoby, v nífl se flít dá, i v nífl bychom se domnívali, fle m fleme flít a cht li flít. Pohádka vychází z tohoto sv ta a v tom je angaflovaná, fle nevytvá í ráje, ale rýsuje nad ji. D jepisci literatury v dí, jak ásto,

<sup>506</sup> Osobní sd lení Ji ího Gruntoráda, editele knihovny Libri prohibiti, který koordinoval vydání knihy.

<sup>507</sup> Rozhovor s Ladislavem Vysko ilem, Plze 22. 8. 2008.

<sup>508</sup> Osobní sd lení Tomá-e Nováka, Amsterdam 28. 10. 2008.

peasto byly pohádky útoičtím zotročených a bezprávných v podmínkách, kdy všechny možnosti odporu a boje jim byly vzaty. A víme dobře, kolikrát a jak často, peasto byly pohádky studnicí nejen naděje, ale i síly pro nás, kdy opřít bylo možno za ště.

Technika sítotisku byla použita také při výrobě titulní strany několika čísel undergroundového samizdatového časopisu **VOKNO**, které tiskli pro Františka Stárka v Plzni Miloš Kraus<sup>509</sup> a Ladislav Vyskočil. Vyráběly je na doma zhotoveném sítu v kuchyni bytu Miloše Krause v Roosweltské ulici, a to v tichou v noci, kdy nehrozily neekané návštěvy pšluník StB. Stejnou technikou, též možná poprvé, tiskli pro stejné periodikum také malý a drobný text básní (konkrétně o tisk básní a text Jáchyma Topola, který jifi tehdy skládal texty pro kapelu *Psí vojáci*).<sup>510</sup>

Na podzim roku 1989 vzniklo v plzeňském prostředí první číslo samizdatového **Bulletinu Sdružení T. G. Masaryka**, i když sdružení mělo sídlo v Praze. S použitím dodaných textů (od Františka Pitora) bulletin zpracovali a ve štěkodovce o dali na xeroxu vytisknout Josef Bernard a Ivan Hák. Jednotlivé stránky časopisu vznikly tak, že si jeho vydavatelé nejprve připravili papírové předlohy. Texty jim na papírové předlohy na psacím stroji předepsala kolegyně z práce Alena Koudelková, Josef Bernard dolepil fotografie Tomáše Garrigua Masaryka a pomocí *propisotu* vyrobil nápisy na titulní stranu časopisu. Bulletin tvořilo celkem 8 stran formátu A5, tištěných na xeroxu. První počet kopií jifi není znám, pravděpodobně o cca 100 výtisků, které pak v téměř celém nákladu předali opřt Františku Pitorovi.<sup>511</sup>

Na titulní straně máme najít název tiskoviny a fotografii T. G. Masaryka s nápisem: šPrezidente osvoboditeli, odkazu, který jste vlofiil do našich rukou, v rni zstaneme! o, na zadní straně pak fotografie dvou, T. G. Masaryka s Karlem Šapkem, na druhé s Edvardem Benešem. Obsahem bulletinu je prohlášení pšprávného výboru pro založení *Sdružení T. G. Masaryka*, jeho program a zaměření, informace o ustavujícím schůzi sdružení a její prohlášení, informace o spolupráci *Sdružení T. G. Masaryka se Společnosti T. G. Masaryka*. Mezi členy výboru najdeme jména předních českých disidentů, jako například Václava Havla, Daniela Kroupy, Emanuela Mandlera, Jaroslava Šabaty, Evy Kantřkové, Martina Litomiského, Radima Palouše.

<sup>509</sup> Miloš Kraus byl signatářem Charty 77, v roce 1986 byl zbaven československého státního občanství a donucen k emigraci do Rakouska. Od té doby žije ve Vídni.

<sup>510</sup> Rozhovor s Ladislavem Vyskočilem, Plzeň 22. 8. 2008.

<sup>511</sup> Rozhovor s Ivanem Hákem, Plzeň 2. 10. 2008.

## 8.4 Závěr

V 80. letech 20. století produkovalo nezávislé tiskoviny na Plzeňsku několik vydavatelských okruhů, které sestávaly z redaktorů, opisovačů, případně tiskařů, distributorů, často i o totožné osoby. Českým specifickým v mezinárodním měřítku je ojedinělé množství literárního, beletristického samizdatu. I v našem regionu se často opisovaly a koncem 80. let i kopírovaly knihy zakázaných autorů, ale také mnoho dalších, naprosto různorodých textů, které neprošly cenzurním sítem a představovaly zdroj nových informací, zdaleka nejen politických. Samizdatovou produkci tohoto období nelze zmapovat v celé její šíři, lze předpokládat, že vydavatelských skupin i jednotlivců existovalo podstatně více, než bylo možné podchytit.

Na rozdíl například od Prahy, kde byli hlavními vydavateli lidé z disentu, často bývalí politici, novináři i spisovatelé, na Plzeňsku samizdat vydávaly kontinuálně po celé desetiletí skupiny zcela odlišného zaměření: církevního, trampského, undergroundového a jiné, které při svém vzniku neměly s politikou nic společného. Koncem 80. let se pak tyto hlavní vydavatelské skupiny (respektive jejich hlavní organizátoři) staly podhoubím různorodého plzeňského disentu. Jeho společným dílem bylo pak od jara roku 1989 samizdatové periodikum *Pevná hráz*.

Produkce samizdatových periodik v západně českém regionu byla po útlumem 80. let 20. století ovlivněna především vznikem *Charty 77* a její vydávanými tiskovinami (*KIL*, *Doba*), ale také tím, že časopisy (a svobodná tvorba vůbec) nemohly být vydávány legální cestou (církevní samizdat *Vzkříšení*, *Co je* z oblasti kultury a autorské svobodné tvorby, trampská periodika *Pajda*, *Hlas severozápadu* i športovní *Hurá*). V té době došlo k aktivizaci části občanské společnosti, která iniciovala realizaci prvních úsilí několika samizdatových časopisů. Později, například od r. 1982, byla na západě, na rozdíl od Prahy, kontinuálně vydávání vlastních samizdatových periodik na několik let přerušena. Útlum občanských aktivit po útlumem 80. let 20. století a s tím pravděpodobně související omezení vydávání nezávislých tiskovin, bylo způsobeno částečně zásahy Státní bezpečnosti. Až do konce normalizačního období přetrvávalo jediné periodikum – *Vzkříšení*, které však ať už podle proveniencí, a to z důvodu přestěhování vydavatele do jiných částech. Dále pokračovala pouze distribuce i opisování samizdatových časopisů pražské i moravské proveniencí, jako například *Informace o Chartě 77*, *Informace o církvi*, *Jazzstop*, *Poportýr*, *Toulavec*,

Matlavú stopú a časopis exilových. Každá plzeňská autorka do těchto periodik také psala.

V polovině 80. let vycházely v západních částech samizdaty pouze zájmové (hudební *Rock scene*, skautský *Zvůd*, o něco později tramské časopisy *Fabián* a *T. O. Dálava*).

V letech 1988-1989 přišla výraznější vlna nových samizdatů, které již byly motivovány změnami ve společnosti, ovlivněnými postupnou demokratizací v sousedních zemích a krizí vládnoucí garnitury. Tehdy byla vydána řada nových titulů (*Západo česká prasa*, *Stres*, *Pevná hráz*, *Staropražský atašé*, *Svobodný život*), na které si navzájem vyměnily příspěvky a spolupracovaly (*Stres* a *Pevná hráz*).

U samizdatů zaměřených na politiku můžeme sledovat také obsahový posun, kterým během deseti let prošly. Zpočátku v nich bylo sledováno především dění v celé republice (*KIL*, *Doba*), koncem 80. let se pozornost přesouvá přímo do regionů (*Stres*, *Pevná hráz*).

Jediným samizdatovým nakladatelstvím, které v našem regionu v období normalizace vzniklo, bylo pravděpodobně nakladatelství PAJDA, zaměřené na tramskou tvorbu. Významným počinem se stala také edice *RUINY* studentů Pedagogické fakulty v Plzni, která v první polovině 80. let opsala a namnožila více než sto knižních titulů do té doby nedostupných.

Závěrem je nutno vyzdvihnout velký význam samizdatové produkce obecně. V době nesvobody a informačních tabu se stala významným zdrojem informací a komunikačním prostorem, který úspěšně překrýval mezeru mezi oficiálním bezobsačným tiskem a reálným životem.

## Poufíté zkratky a pojmy

AmP ó Archiv m sta Plzn

CMBF - Cyrilometod jská bohoslovecká fakulta

CZO SSM ó celozávodní organizace Socialistického svazu mládefe

CZV KS ó celozávodní výbor Komunistické strany eskoslovenska

CE - eskobratrská církev evangelická

D ó eské d ti (nezávislá iniciativa)

sDI ó eskoslovenská demokratická iniciativa (nezávislá iniciativa)

SHV ó eskoslovenský helsinský výbor

SM ó eskoslovenský svaz mládefe

SOP ó eskoslovenský svaz ochránc p írody

SSR ó eskoslovenská socialistická republika

STV ó eskoslovenský svaz t lesné výchovy

TU ó eská tábornická unie (oficiální organizace snaffící se sdruflovat tramské osady a trampy)

DI ó Demokratická iniciativa (nezávislá iniciativa)

ES - Ekologická spole nost (nezávislá ekologická organizace)

FMV ó Federální ministerstvo vnitra

FPP - Festival politické písni

HOS - Hnutí za ob anskou svobodu (nezávislá iniciativa)

IDC ó ideodiverzní centrum

ISO ó Iniciativa sociální obrany

Jiskry ó ozna ení pro nejmlad-í v kovou kategorii len PO SSM

JS ó Jazzová sekce

KBSE ó Konference o bezpe nosti a spolupráci v Evrop

KDM ó Kde domov m j (samizdatová edice zam ená na poezii)

KIL ó Karlovarské informa ní listy (samizdatové periodikum)

KNV ó krajský národní výbor

KS ó Komunistická strana eskoslovenska

KS SNB ó krajská správa Sboru národní bezpe nosti

KSSS ó Komunistická strana Sov tského svazu

KV KS ó krajský výbor Komunistické strany eskoslovenska

LM ó Lidové milice

M NV ó m stský národní výbor

M V KS ó m stský výbor Komunistické strany eskoslovenska (n kdy téfi M stV KS )

MK ó ministerstvo kultury

MKS ó m stské kulturní st edisko

MNV ó místní národní výbor

MO ó místní organizace; místní oddělení

Modrý flivot ó program flivotního stylu nejen pro děti aplikovaný především ve skautských oddílech, zahrnující mj. vykonání jednoho dobrého skutku denně. Za každý splněný úkol se modře vybarvovalo přesilně šokénko v každodenním rozpisu.

MS ó Mladý svět (časopis především orientovaný na mladší generaci)

MV ó ministerstvo vnitra

NCS ó neoficiální církevní struktury

NDR ó Německá demokratická republika

NF ó Národní fronta

NMS ó Nezávislé mírové sdružení (nezávislá iniciativa)

NO ó nepátelská osoba

NSR ó Německá spolková republika

NVmP - Národní výbor města Plzeň

NVÚ ó nápravně výchovný ústav

PO SSM ó Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže

O-StB ó oddělení Státní bezpečnosti

ObvNV ó obvodní národní výbor

OKS ó okresní kulturní středisko

ONV ó okresní národní výbor

OO VB ó obvodní oddělení Veřejné bezpečnosti

OS ó osobní svazek; okresní správa, obvodní správa

PPU ó hudební skupina The Plastic People of the Universe

PS - PO SSM ó Pionýrská skupina Pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže (organizační jednotka dle organizace sdružující několik oddílů; pionýrské skupiny byly direktivně ustavovány především v základních kolech a v jejich kole stál(a) skupinový(á) vedoucí)

RFE ó Radio Free Europe

ROH ó Revoluční odborové hnutí

KC ó římskokatolická církev

SH (SR) ó Svaz hudebníků (Československé socialistické republiky)

S-SNB ó správa Sboru národní bezpečnosti

S-StB ó správa Státní bezpečnosti

SKD PIT- Sdružení katolických duchovních Pacem in terris (organizace loajální komunistickému režimu)

SNB ó Sbor národní bezpečnosti

SOA ó Státní oblastní archiv

SODM - Sdružení organizací dětí a mládeže

SPOZ - sbor pro obanské záležitosti  
 SPUSA ó Spoleenství pátel Spojených stát amerických (nezávislá iniciativa)  
 SSM ó Socialistický svaz mládeže  
 SSSR ó Svaz sovětských socialistických republik  
 StB ó Státní bezpečnost  
 S.T.O.P. - Spojené tábornické oddíly plzešské  
 Svazarm ó Svaz pro spolupráci s armádou  
 TĚKODOVKA ó lidové běhové označení pro plzešskou továrnu (převodně TĚKodovy závody, v roce 1945 znárodněny, od roku 1951 název změněn na Závody V. I. Lenina, v 60. letech návrat k názvu TĚKODA)  
 TIS ó Svaz pro ochranu přírody a krajiny  
 TJ ó Tělovýchovná jednota  
 T. O. ó trapešská osada  
 TOM ó Turistický oddíl mládeže  
 T. S. ó trapešské sdružení  
 TU ó Těbornická unie  
 ÚDV ó Úřad dokumentace a vyšetřování (zločin komunismu)  
 ÚSD AV ŔR ó Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky  
 ÚTĚ6 Ústřední těbornická škola  
 ÚV ó ústřední výbor  
 VB ó Veřejná bezpečnost  
 VIA ó Východoevropská informační agentura  
 VONS - Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných  
 VS - Volné sdružení (nezávislé sdružení plzešských oddílů pracujících s dětmi v 80. letech 20. století ve skautském duchu; vytvořené mimo oficiální strukturu)  
 ZKNV ó Západočeský krajský národní výbor  
 ZKV KS ó Západočeský krajský výbor Komunistické strany Československa  
 ZO ó základní organizace  
 ZU ó zájmová umělecká činnost  
 ZV ó závodní výbor  
 ZTS ó Závodní třídního strojírenství

## Seznam literatury

ALAN, Josef (ed.), *Alternativní kultura. Příběh české společnosti 1945-1989*. Praha, NKLN (Nakladatelství Lidové noviny) 2001. ISBN 80-7106-449-1.

ANTON, Miroslav, *Listopad 1989 v Plzni*. Plzeň, NAVA 1999. ISBN 80-7211-063-2.

BALÍK, Stanislav, HANUŠ, Jiří, *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2007. ISBN 978-80-7325-130-7.

BLAŽEK, Petr (ed.), *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968-1989*. Praha, Dokořán 2005. ISBN 80-7363-007-9.

CUHRA, Jaroslav, VEBER, Václav (ed.), *Za svobodu a demokracii I. Odpor proti komunistické moci*. Praha, Karolinum 1999. ISBN 80-7184-794-1.

FIALA, Petr, HANUŠ, Jiří, *Katolická církev a totalitarismus v českých zemích*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2001. ISBN 80-85959-98-4.

GRUNTORÁD, Jiří, *Informace o Chartě 77. Tématická bibliografie*. Brno, Doplněk 1998. ISBN 80-7239-006-6.

GRUNTORÁD, Jiří, *O nezávislých iniciativách v Československu*. Samizdat, Praha, REPRINT XEROX 1989.

*Historie skautingu na Plzeňsku*. Západočeské muzeum v Plzni k padesátiletosti stejnojmenné výstavy v září-říjnu 1991. ISBN 80-85125-35-8.

HLUŠKOVÁ, Renata, ČISAŘOVSKÁ, Blanka, *Hnutí za občanskou svobodu 1988-1989. Sborník dokumentů*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1994. ISBN 80-85800-15-2.

KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, KOKOŠKA, Stanislav, *OBRODA. Klub za socialistickou přestavbu. Dokumenty*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1996. ISBN 80-85800-59-4.

Kolektiv autorů, *Dějiny Plzně v datech*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2004. ISBN 80-7106-723-7.

Kolektiv autorů, *Život je jinde? Česká literatura, kultura a společnost v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století. Materiály z mezinárodní mezioborové konference pořídané Ústavem pro českou literaturu AV ČR 13.-15. března 2001 v Praze*. Praha, Ústav pro českou literaturu AV ČR 2002. ISBN 80-85118-35-1.

KOUŘIL, Vladimír, *Jazzová sekce v ústředí a neústředí. 1971-1987*. Praha, Torst 1999. ISBN 80-7215-095-2.

*Kytary a kytaristé aneb Co bylo za zdí. Punk rock a hardcore v Československu před rokem 1989*. S. d.

LANGER, Miloslav Jakub, DOLEŽAL, Ivan, *PORTA znamená brána*. Praha, ADONAI 2001. ISBN 80-86500-23-3.

LETMANOVSKÝ, Karel, *Se -títem a na -tít*. Praha, Ú ad dokumentace a vy- et ování zlo in komunismu P R 2000. ISBN 80-238-5630-8.

*Lidové noviny 1988*, I. díl. Praha, Lidové noviny a SNTL 1990. ISBN neuvedeno.

*Lidové noviny 1989*, II. díl. Praha, Lidové noviny 1990. ISBN neuvedeno.

MACHOVEC, Martin (ed.), *Pohledy zevnit . eská undergroundová kultura ve sv dectvích, dokumentech a interpretacích*. P íbram, Pistorius & Ol-anská 2008. ISBN 978-80-87053-22-5.

MAYER, Pavel, OP, *Dominikáni v Plzni (Stru ná historie ádu brat í kazatel v Plzni)*. Praha, Krystal OP 2001. ISBN 80-85929-46-5.

MENCL, Vojt ch, HÁJEK, Milo-, OTÁHAL, Milan, KADLECOVÁ, Erika, *K iflovatky 20. století*. Praha, Na-e vojsko 1990. ISBN 80-206-0180-5.

*O hodnot samizdatu. Samizdatová nábofenská periodika p ed rokem 1989*. Kostelní Vyd í, Karmelitánské nakladatelství 2008. ISBN 978-80-7195-252-7.

OTÁHAL, Milan, *Normalizace 1969ó1989. P ísp vek ke stavu bádání*. Praha, Ústav pro soudobé d jiny AV R 2002. ISBN 80-7285-011-3.

OTÁHAL, Milan, *Opozice, moc, spole nost 1969ó1989. P ísp vek k d jinám šnormalizaceõ*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé d jiny AV R 1994. ISBN 80-85800-12-8.

OTÁHAL, Milan, VAN K, Miroslav, *Sto studentských revolucí*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1999. ISBN 80-7106-337-1.

OTÁHAL, Milan, *Studenti a komunistická moc v eských zemích 1968ó1989*. Praha, Doko án 2003. ISBN 80-86569-52-7.

OTÁHAL, Milan, NOSKOVÁ, Alena, BOLOMSKÝ, Karel, *Sv dectví o duchovním útlaku 1969ó1970. šNormalizaceõ v kultu e, um ní, v d , -kolství a masových sd lovacích prost edcích*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé d jiny AV R 1993. ISBN 80-85800-14-4.

PERRON, Catherine, *Vznik nové lokální politické elity v Plzni*. In: *Politologická revue 1*. erven 1998, s. 60-81. ISSN 1211-0353.

POSSET, Johanna, *eská samizdatová periodika 1968ó1989*. Brno, Továrna na sítotisk a Spole nost R & T 1991. ISBN 80-901192-0-4.

PRE AN, Vilém, *V kradeném ase. Výb r ze studií, lánk a úvah z let 1973ó1993*. Brno, Dopln k 1994. ISBN 80-85270-31-5, 80-85765-23-3.

PRE AN, Vilém, *Charta 77. 1977ó1989. Od morální k demokratické revoluci*. Dokumentace. Dokumentationszentrum a Ústav pro soudobé d jiny SAV 1990. ISBN 80-9000422-1-X.

PRE AN, Vilém, *Nezávislá literatura a samizdat v eskoslovensku 70. a 80. let*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 1992.

PRE AN, Vilém, *Novoroční filipika 1995: Disent a Charta 77 v pojetí Milana Otáhalo*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny 1995. ISBN 80-85270-40-4.

PROK<sup>TM</sup> Petr, *Konec jednoho experimentu. Krize a pád totalitního režimu v eskoslovensku 1968-1989*. Jinoany, H & H 1993. ISBN 80-85787-08-3.

Růžička KA, Karel, *Ryčí vidle navždy*. Těmnohá, Sdružení občanů Exodus 2006. ISBN neuvedeno.

*SECURITAS IMPERII 1. Sborník k problematice bezpečnosti nostních služeb*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování činnosti Státní bezpečnosti i Úřad vyšetřování Policie ČR ve spolupráci s Odborem Public Relations a prevence MV ČR ve Vydavatelství a nakladatelství MV ČR 1994. ISBN 80-85821-13-3.

*SECURITAS IMPERII 3. Sborník k problematice bezpečnosti nostních služeb*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ve vydavatelství MV ČR Themis 1996. ISBN 80-85821-41-9.

*SECURITAS IMPERII 5. Sborník k problematice bezpečnosti nostních služeb*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ve vydavatelství MV ČR Themis 1999. ISBN 80-85821-82-6.

*SECURITAS IMPERII 6/I-III. Denní situace zprávy StB z listopadu a prosince 1989*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu ve vydavatelství MV ČR Themis 2000. ISBN 80-85821-86-9.

*SECURITAS IMPERII 10. Sborník k problematice vztahů s. komunistického režimu k šovinismu nepříteli*. Praha, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu 2003. ISBN 80-86621-01-4.

*SECURITAS IMPERII 13. Sborník k problematice bezpečnosti nostních služeb*. Praha, Vydavatelství a nakladatelství MV ČR 2006. ISBN 80-86621-22-7.

SOFRON, Jaromír, *Stručný nástin historie skautingu na Plzeňsku*. In: *Sborník Západního českého muzea v Plzni. Historie XI*. Plzeň 1993. ISBN 80-85125-64-1.

SUK, Jiří, CUHRA, Jaroslav, KOUDELKA, František, *Chronologie zániku komunistického režimu v eskoslovensku 1985-1990*. Praha, ÚSD AV ČR 1999. ISBN 80-85270-88-9.

TRULC, Zdislav, *Psáno inkognito. Doba v zrcadle samizdatu (1968-1989)*. Praha, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 2000. ISBN 80-7285-003-2.

VALE<sup>TM</sup> Lukáš (ed.), *Rok 1989 v Plzni a západních Čechách*. Dobrá Voda, Aleš Konečný 2003. ISBN 80-86473-55-4.

VAN K, Miroslav, Listopadové události roku 1989 v Plzni. In: *Dv desetiletí p ed listopadem 89. Sborník*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé d jiny AV R 1993, s. 93-109. ISBN 80-85800-09-8.

VAN K, Miroslav, Listopadové události roku 1989 v Plzni. In: *Minulostí Západo eského kraje XXX*. Praha, Albis international 1994, s. 331-334. ISBN 80-901761-4-3.

VAN K, Miroslav, *Listopadové události roku 1989 v Plzni*. Plze , Nakladatelství Kristiny Kaiserové 1995.

VAN K, Miroslav, URBÁŤEK, Pavel (ed.), *Mocní? A Bezmocní? Politické elity a disent v období tzv. normalizace. Interpreta ní studie fivotopisných interview*. Praha, Prostor 2006. ISBN 80-7260-161-X.

VAN K, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana, *Naslouchat hlas m pam ti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha, Ústav pro soudobé d jiny AV R 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.

VAN K, Miroslav, *Nedalo se tady dýchat. Ekologie v eských zemích v letech 1968ó1989*. Praha, v nakladatelství Maxdorf vydal Ústav pro soudobé d jiny AV R 1996. ISBN 80-85800-58-6.

VAN K, Miroslav a kol., *Orální historie. Metodické a štechnickéõ postupy*. Olomouc, Filozofická fakulta Univerzity Palackého 2003. ISBN 80-244-0718-3.

VAN K, Miroslav a kol., *Ostr vky svobody. Kulturní a ob anské aktivity mladé generace v 80. letech v eskoslovensku*. Praha, Ústav pro soudobé d jiny AV R 2002. ISBN 80-7285-016-4, 80-7220-124-7.

VAN K, Miroslav, Pozadí listopadových událostí roku 1989 v Plzni. In: *Západo eský historický sborník 2*. Státní oblastní archiv v Plzni 1996. ISBN neuvedeno.

VAN K, Miroslav, *Pr b h listopadových událostí v roce 1989 v Plzni*. Diplomová práce. Plze 1992.

VAN K, Miroslav, *Ve ejné mín ní o socialismu p ed 17. listopadem 1989*. Praha, Maxdorf 1994. ISBN 80-85800-10-1.

VAN K, Miroslav, URBÁŤEK, Pavel (ed.), *Vít zové? Porafení? fivotopisná interview. I. díl, Disent v období tzv. normalizace*. Praha, Prostor (ve spolupráci s Ústavem pro soudobé d jiny AV R) 2005. ISBN 80-7260-140-7.

VAN K, Miroslav, URBÁŤEK, Pavel (ed.), *Vít zové? Porafení? fivotopisná interview. II. díl, Politické elity v období tzv. normalizace*. Praha, Prostor (ve spolupráci s Ústavem pro soudobé d jiny AV R) 2005. ISBN 80-7260-141-5.

VEJVODOVÁ, Lenka, *Charta 77 a Plze sko*. Diplomová práce. Plze 2000.

VLASÁK, Vladimír, *Folka i. Báje ní muflí s kytarou, kte í psali d jiny*. itka, Daranus 2008. ISBN 978-80-86983-57-8.

VODÁKOVÁ, Alena, MAÍKOVÁ, Hana, *Problém normativity a policejní represe v p edlistopadovém eskoslovensku*. Praha, Sociologický ústav AV R 1995. ISBN 80-85950-05-7.

VODI KA, Karel, CABADA, Ladislav, *Politický systém eské republiky. Historie a sou asnost*. Portál, Praha 2003. ISBN 80-7178-718-3.

VRACOVSKÝ, Jaroslav, *Chaloupky. Salesiánské prázdninové tábory v dob totality*. Praha, Portál 2002. ISBN 80-7178-705-1.

## Prameny

### Archivní dokumenty

#### Archiv m sta Plzn

Fond MV KS ó kartony 143, 148, 157, 162, 168-169, 172, 177-178, 185-186, 188, 194-196, 199-201, 207, 212, 259

Fond PKO v Plzni

Fond MKS v Plzni ó kartony 4910, 4972, 4980, 4987-4988, 5028-5029

MV NF

Organizace KS na úseku kultury na území m sta Plzn

Sbírka dokument z p elomu let 89/90

Plze ó sametová revoluce (1916/1989 ó 1990/1996)

Fondy církevní i spolky ó Církev s. husitská v Plzni-Doubravce

Poz stalosti a rukopisy

#### Státní oblastní archiv v Plzni

Fond KV KS , Zápisy ze zasedání p edsednictva, kartony: 224, 250, 253-8, 264-265, 291-296, 403, 699

### Oficiální periodika

Pravda ó 1968, 1987-1989

Mladý sv t ó 1967-1968, 1983

Signál ó 1967-1968

## Samizdatová periodika

- Bulletin Sdružení T. G. Masaryka, 1989, . 1. (soukromý archiv Ivana Řiháka; též Libri prohibiti)
- Co je, 1981, . 1 ó 4. (Libri prohibiti).
- Doba, 1979ó1980, . 3, 5, 8, 9. (Libri prohibiti).
- Fabián, 1987ó1989, . 1 ó 3. (archiv Ivana Řiháka)
- Hlas severozápadu, 1980ó1981, . 1 a 2. (Libri prohibiti).
- Hurá, 1981, . 1 ó 3. (Libri prohibiti).
- Immanentní červen, 1988, . 1. (Libri prohibiti).
- Informace o církvi, ročník 1981ó1989. (Libri prohibiti; n která ísla z osobního archivu Miroslava Svobody).
- Informace o Chart 77, ročník 1. ó12. (Libri prohibiti; n které výtisky z osobního archivu Miroslava Svobody a autorky).
- M. g. Mladá garda revue, 1989, . 1 a 2. (Libri prohibiti a osobní archiv Františka Stoška).
- Pajda, 1980ó1982, . 0 ó 6 (I.) + 6 (II.). (osobní archiv Jana Drnka).
- Pevná hráz, 1989, . 0 ó 2. (osobní archivy ing. Petra Náhlíka, Jana Jelínka a autorky; výtisky též v knihovně a sbírkách Západoeského muzea v Plzni a Archivu města Plzně).
- Rock scene, 1985ó1986, . 1, 2/1985 a 1, 3/1986. (Libri prohibiti).
- Staroplzenecký ata-é, 1989, . 1 ó 6. (Libri prohibiti).
- Stres, 1989, . 0 ó 2. (Libri prohibiti).
- Svobodný život, 1989ó1990, . 0 ó 2. (Archiv města Plzně ; též soukromý archiv ing. Lumíra Aschenbrennera).
- T. O. DAKOTA, 1987ó1989, . 1 ó 3. (soukromý archiv Ivana Řiháka)
- Vzkříšení, 1979ó1989, pravděpodobně všechna ísla (Libri prohibiti; n které výtisky z osobního archivu Lady Dudové).
- Zagor, 1988, . 2 ó 4. (Libri prohibiti).
- Západoeskej prser (nedatováno a ne íslováno). (Libri prohibiti; n která ísla v knihovně Západoeského muzea v Plzni).
- Zvíd, 1985ó1993. (soukromý archiv Mgr. Jana Hosnedla)

## Ostatní periodika

- Názory, bulletin SSM ZTS, 1989, . 1, 2, 3-4, 6. (osobní archiv ing. Petra Náhlíka)

## CD ROM

- filutý Kvítek. Vodácký oddíl dítí a mládeže p í TJ Union Plzeň a 99. oddíl vodních skaut Plzeň. (soukromý archiv Mgr. Jana Hosnedla)

## Webové stránky

[http://www.diecezehk.cz/dieceze/osoba.php?ic\\_osoby=L0220](http://www.diecezehk.cz/dieceze/osoba.php?ic_osoby=L0220).

<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/novavlna/02-ceska.php>.

<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/bigbit/novavlna/04-likvidace.php>

<http://www.projektpunk.cz>

<http://www.subjektivnik.cz/blogosfera/z-blogu-vybiral-miroslav-vejlupek>.

[http://www.scriptum.cz/Posset\\_Johanna\\_Ceska\\_samizdatova\\_periodika\\_1968-1989.pdf](http://www.scriptum.cz/Posset_Johanna_Ceska_samizdatova_periodika_1968-1989.pdf).

## Materiály z osobních archivů pamětníků :

Materiály z osobního archivu ing. Lumíra Aschenbrennera

Materiály z osobního archivu autorky

Materiály z osobního archivu Bc. Renaty Balašové

Materiály z osobního archivu JUDr. Jana Bláflka

Materiály z osobního archivu Ivana Řiháka

Materiály z osobního archivu Jana Drnka

Materiály z osobního archivu Lady Dudové

Materiály z osobního archivu mons. ThLic. Dominika Duky OP

Materiály z osobního archivu Mgr. Jana Hosnedla

Materiály z osobního archivu Ivo Hucla

Materiály z osobního archivu Jana Jelínka

Materiály z osobního archivu ing. Milana Kohouta

Materiály z osobního archivu BcA. Ladislava Líbala

Materiály z osobního archivu ing. Petra Náhlika

Materiály z osobního archivu Jana Rampicha

Materiály z osobního archivu Mgr. Františka Štoka

Materiály z osobního archivu Mgr. Miroslava Svobody

Materiály z osobního archivu Jana Thomy

Materiály z osobního archivu Ladislava Vyskočila

## Osobní rozhovory s pamětníky:

Rozhovor s Renatou Balašovou, Plzeň 6. 4. 2004

Rozhovor s JUDr. Janem Bláfkem, Plzeň 29. 3. 2004

Rozhovor s ing. Jaroslavem Cuhrou, Plzeň 20. 11. 2004  
Rozhovor s mons. ThLic. Dominikem Dukou OP, Hradec Králové 23. 11. 2004  
Rozhovor s Ivanem Šihákem, Plzeň 23. 9. a 2. 10. 2008  
Rozhovor s ing. Pavlem Hochmanem, Praha 27. 10. 2004  
Rozhovor s Mgr. Janem Hosnedlem, Plzeň 14. 12. 2008  
Rozhovor s Petrem Hrachem, Sušice 30. 10. 2004  
Rozhovor s ing. Ivanem Jáchimem, Plzeň 15. 12. 2008  
Rozhovor s ing. Josefem Kašou, Plzeň 24. 3. 2004  
Rozhovor s Vladimírem Líbalem, Plzeň 7. 4. 2004  
Rozhovor s ing. Petrem Náhlíkem, Plzeň 6. 4. 2004  
Rozhovor s Věrou Náhlíkovou, Plzeň 7. 4. 2004  
Rozhovor s P. Michalem Pometlo, Praha 1. 4. 2004  
Rozhovor s Janem Rampichem, Plzeň 31. 3. 2004  
Rozhovor s Františkem Šezáem, Plzeň 6. 10. 2008  
Rozhovor s Martinem Svobodou, Plzeň 15. 3. 2004  
Rozhovor s Mgr. Miroslavem Svobodou, Plzeň 19. 4. 2004  
Rozhovor s Janem Thomou, Plzeň 27. 3. 2004  
Rozhovor s Mgr. Věrou V. Tydlitátovou, ThD., Plzeň 23. 9. 2008  
Rozhovor s Dagmar Vetrovskou, Plzeň 21. 9. 2008  
Rozhovor s Ladislavem Vyskočilem, Plzeň 22. 8. 2008  
Rozhovor s Karlem Fieníkem, Plzeň 26. 10. 2004